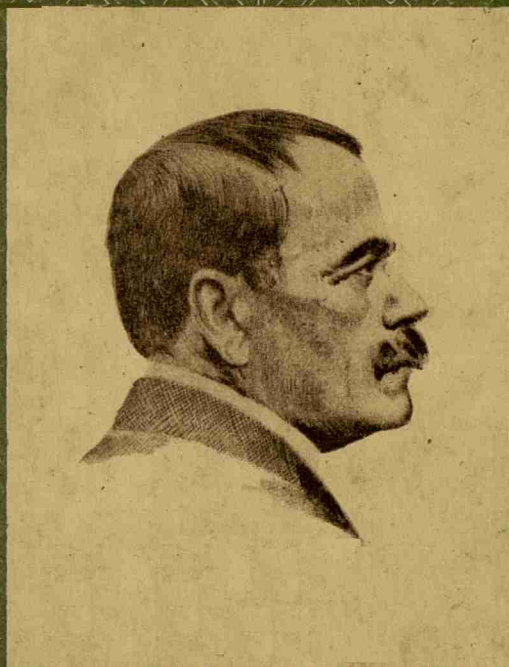

CLASICII ROMANI

I. L. CARAGIALE
OPERE

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ȘI ARTĂ

I. L. C A R A G I A L E

OPERE

II

MOMENTE
ȘI
SCHITE

1 9 5 2

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

EDIȚIA A II.Ă

revăzută și adăugită

www.dacoromanica.ro

SMOTOCEA ȘI COTOCEA

Multe și mărunte s'au vorbit despre răposaii Orest și Pilad, a căror strânsă prietenie a rămas până astăzi de poveste; însă cu drept cuvânt, vremurile de acum se vor fâli cu povestirea istoriei lui Smotocea și lui Cotocea, căci în adevăr acești doi oameni nu pot avea decât una și aceeași istorie. Ei vor da pildă veacurilor viitoare despre puterea prieteșugului.

Cine a cunoscut pe unul, a cunoscut pe celălalt, pentru că amândoi mai aproape dorm, mai aproape trăiesc decât chiar frații cei lipiți din Siam.

Ei lucrează amândoi ca copişti în aceeași cancelarie, unde au intrat în slujbă în aceeași zi. Sunt abonați și mănâncă aceleași feluri de bucate și la aceeași oră, în acelaș birt.

Cine zice Smotocea zice Cotocea și vice-versa. Smotocea s'a născut la Severin tot în ziua și ceasul în care a văzut Cotocea lumina la Dorohoi. Pe amândoi i-a tras ața la București, pentru a îmbrățișa cariera de copist.

Dacă la răspântia vreunei ulițe vezi arătându-se mura unuia, așteaptă puțin și vei vedea și pe celălalt, care întârziind pentru cine știe ce, își grăbește pasul ca să-și ajungă jumătatea. În adevăr jumătatea, fiindcă Smotocea și Cotocea nu sunt decât unul și acelaș în două fețe, doime de o ființă și nedespărțită.

Viața lor seamănă foarte mult cu un sistem solar dublu, în care fiecare joacă pe rând rolul centrului, pe când (sic!) celălalt i se rotește împrejur. Când buzunarul jilecii lui Smotocea înfățișează oarecare greutate, dânsul este soarele sistemului, iară Cotocea planeta respec-

tivă. A doua zi însă vedem că Cotocea strălucește cu jiletca palpitândă, iar Smotocea gravitează în spațiu urmându-l foarte ascultător.

Amândoi fumează, însă niciunul n'are tabachere, și deaceea spun că nici nu cumpără tutun, fiindcă s'ar usca în buzunar. Astfel, când unul se întâmplă să-ți ceară o țigară, trebuie să dai două, sau dacă nu, Smotocea face o țigară venerabilă de senator, și după ce ți mai ia și câteva foițe de hârtie, merge să împartă prada cu Cotocea.

Dacă vreun cunoscut voiește să cinstească cu o cafea pe Cotocea, acesta refuză cinstea în favoarea lui Smotocea, și astfel cunoscutul e silit să-i cinstească pe amândoi.

La teatru amândoi merg câteodată la galerie cu un singur franc: unul plătește, iar celălalt intră pe mofturi cu contramarca aceluiaș bilet.

Biliard nu joacă amândoi niciodată, fiindcă în orice caz tot o jumătate din ei ar trebui să păgubească — aceea ce ar fi mai absurd decât chiar când ar conspira Tatăl împotriva Fiului. — Când au poftă de joc, unul din ei ia la carambolaj¹ pe un ageamiu vădit, și cât ține partida, cel ce nu joacă stă împrejurul biliardului, făcând toate chipurile ca să *demoralizeze* pe protivnicul jumătății sale.

Pentru că-și plătesc cinstit datoriile, când și le pot plăti, Smotocea și Cotocea se bucură de oarecare credit la cafeneaua unde bea (sic!) regulat — mai de multe ori nu cu banii lor — cafea după masă. Deaceea și chelnerul îi trece pe o singură foaie a catastifului, la una și aceeași partidă. Când datoria a atins o țifără prea mare, trecând spre exemplu peste doi franci, atunci cel care intră întâi pe ușa cafenelei — acela fiind deocamdată soarele sistemului — plătește socoteala.

Smotocea și Cotocea sunt oarecum băieți cu carte; ei știu din toate câte nimic, ceea ce le dă dreptul a se crede enciclopediști. Smotocea este înalt la închipuire; Cotocea este adânc. Așa, dânsii, ia (sic!) parte cu cinste la toate discuțiile ce se ivesc în cafeneaua lor obișnuită: despre poezia epică ca și despre viitorul industriei, despre neajunsurile sistemii constituționale ca și despre unitatea metafizică, despre progresele telegrafiei electrice ca și despre teocrația egipteană.

În cea dintâi săptămână după luarea lefii, principiile lor se întemeiază pe recunoașterea ordinii și scopului providențial al mersului omenirii; pe adevărul că omul nu este numai o vită, care trăiește pentru a mânca și a bea, ci un agent dumnezeiesc, însărcinat cu o misie înaltă în complexul universului; pe necesitatea guvernului aflător la putere; în fine pe temeuri teologico-metafizice.

¹ Partidă de biliard.

Deodată însă cu ieșirea celor din urmă gologani din jilecile lor, Smotocea și Cotocea părăsesc aceste principii *uzate și false*. Atunci omenirea este numai o confuzie fără plan și ordine; guvernele toate sunt rele, dar cel de față este cel mai rău; omul este un joc nenorocit al oarbeii întâmplări; totul se stinge într'un mormânt.

— Mănâncă și bea, Cotocea ori Smotocea! că cu atât ai să te alegi! Își zic ei adânc blazați.

Din nenorocire, ei își dăruiesc așa povețe serioase, tocmai după o săptămână dela luarea lefii.

Și cine și-ar închipui că această armonie a lor fără greș era cât p'aci să se strice odată. Smotocea era amoretat, și își făcea curtea în mahalaua depărtată a slăbiciunii sale, însoțit de Cotocea. *Persoana* după care suspina Smotocea, din greșală se vede — căci și unul și altul nu se prea întreceau prin daruri firești — începu să *palpiteze* pentru Cotocea.

De aci urmă într'o zi grozavul fenomen al rupturii prieteșugului lor. În acea zi vremea s'a stricat, cerul s'a turburat, și cu trăsnete mari a căzut ploaie și piatră cât oul de găscă asupra Bucureștilor, după care s'a și arătat pe cer o cometă cu coada sburlită, spre marea indignație a astronomilor români, care uitaseră să o treacă la calindarul anului.

În seara acelei zile ciudate, Smotocea, bând trist și abătut cafeaua cu jumătatea de rom respectivă, a fost întrebat cu mult interes de toți mușterii și chelnerii din cafenea, că ce s'a făcut Cotocea. Pentru a o suta oară era să i se adreseze aceeași întrebare, când Cotocea, plouat ca un câțel lăptos, intră în cafenea. Nu se văzuseră de douăzeci și trei de ceasuri și trei sferturi. Aceea ce se petrecu în acel minut, între ei, nu se poate scrie cu niciun fel de condei. Amândoi se repeziră cu lacrimi în ochi și se sărutară cu mult foc, ca doi amanți după o îndelungată despărțire:

— Smotoceo!

— Cotoceo!

.

Atunci cerul se însenină de tot, trăsnetele și grindina se depărtară, iar steaua cu coadă pieri după cer, spre marea mulțumire a astronomilor români, cari se mângâiară, că dacă uitaseră a o prevesti la calindarul anului, nu fusese cel puțin decât o cometă caraghioasă.

LEONICĂ CIUPICESCU

Leonică era șeful registraturii în unul din cele șapte ministere. Avea leafă pe lună 650 lei vechi, dintre care, scăzându-se zece la sută pentru casa pensiunilor precum și cinci la sută după legea asupra tuturor lefurilor, lua în mână curați 552 lei vechi, parale 20. Leonică era un băiat a cărui vârstă nimeni nu ar fi putut-o ghici după chipu-i : o mutră căreia uneori i-ai fi putut da cam la patruzeci de ani trecuți, iar alteori pare că nu ți-ar fi venit să-l crezi că merge pe al douăzeci și optulea — și aceasta din urmă, mai ales când ieșea proaspăt din frizeria, unde de când intrase în slujbă era abonat : un icusar¹ la început, apoi cinci franci pe lună, pentru : tuns la o lună odată, frizat la zile mari și ras de două ori pe săptămână, miercurea și sâmbăta.

Părul lui nu era nici negru, nici galben, nici castaniu ; fața nici oacheșe, nici bălană, nici smeadă ; ochii, nici negri, nici verzi, nici căprui. Nu era nici cărn, nici năsos, și urechile le avea potrivite. Leonică nu era nici mare nici mic, nici nalt nici bondoc, nici subțire nici gros.

Afară de aceste daruri ale ființei pipăite, Leonică în sufletul lui nu era nici bun nici rău, nici moale nici iute, nici deștept nici prost. Cu un cuvânt, o ființă nici prea prea nici foarte foarte.

Gusturile lui Leonică îl făceau cel mai ales dintre toți slujbașii departamentului respectiv. Pe lângă că era curat, apoi obișnuia să se îmbrace foarte elegant :

¹ Veche monedă turcească, de argint.

Gheroc negru cu doi nasturi ; jiletcă de pichet, în fața¹ oului de rață, cu bumbi de sticlă mată cât o alună turcească, imitație de mărgăritar ; sau altă jiletcă, de plisă vișinie cu bumbi roșii de mărgean imitație ; pantaloni de postlav subțire, în fața cafelei ; cu lapte, cu lampasuri cafenii ; în picioare o pereche de pantofi de piele de mânășe cu funde mari și cu cataramă, și în cap capelă naltă.

Sau : o hăinuță scurtă, fără talie, de dril alb, încheiată într'un nasture ; pantaloni din aceeași materie și ghetete idem, jiletcă neagră decoltată în doi nasturi și pălărie rotundă de paie.

Plus : un *pardesiu* cenușiu deschis toamna, un palton măsliniu iarna, bez² o umbrelă albă de soare și alta de mătase în patru ițe de ploaie, o pereche de galoși, deosebit de o pereche de șoșoni căptușiți.

Dar în ceea ce Junele Ciupicescu nu-și putea găsi protivnic, erau legăturile de gât și mânășile. Se putea face din ele o scară, unde să se înfățișeze desăvârșit toate treptele colorilor de cea mai neînsemnată deosebire, precum și toate chipurile în care s'a putut și s'ar mai putea întocmi amestecarea colorilor văzute de ochi omenești. Intre toate, cravata de predilecție a lui Leonică era de mătase în fața argintului viu, înfățișând amândouă căpătâile, în colori firești, bătălia dela Waterloo³, țesută în funtulețe foarte subțiri cu ibrișin.

Pe urmă, fiecare cravată își avea agrafa respectivă, și fiecă agrafă avea o însemnătate simbolică. O inimă de mărgean, străpunsă de o săgeată lucrată în diamanțele, arăta deslușit că „inima lui Leonică era foarte simțitoare la loviturile lui Cupidon“⁴ — două cheițe de aur încrucișate însemnau că „Leonică stăpânea secretul cu care se pot deschide toate inimile“ ; — un condei de pană, zugrăvit în smalt pe o conducuță de aur deschisă, dovedea că „Leonică își închinase viața nobilei profesii de ampoiât“ — și altele.

Am cunoscut pentru întâia oară pe Leonică Ciupicescu acum câțiva ani, vara, prin recomandăția unui prieten la cafeneaua Fjalcovski. Încântat de cunoștință, prietenul Leonică în acea seară chiar îmi dete un plic, pe care scrisese cu condeiu dela portofel adresa mea. Era o invitare la nuntă. Leonică se afla în dărdora căsătoriei Deschisei plicul și citii ceea ce urmează tocmai :

„Junele *Leoniقة Ciupicescu* și d-șoara *Sophie Calabaliceno* are honore a va invita la maritagiulu lor, iară ceremonia religioasa se

¹ Culoarea.

² Afară de.

³ Sat în Belgia, unde Napoleon a fost învins de forțele coalizate ale celorlalte state (1815).

⁴ Zeul iubirii.

va confecționa duminică, la 25 ale corentei 9 ore seara, în Santa Biserica Sărindar, dar vizitele se va primi în casele ginereului din strada...”

Nu putui trece această citire fără a mă pătrunde de puterea stilului, de gramatica și ortografia noului meu prieten.

Era sâmbătă. A doua zi seara mă gătii cum putui mai bine, și la ceasurile 9 fără ceva mă afluam la Sărindar. În loc însă de a găsi în curtea bisericii masalale¹ și trăsurile ca la toate nunțile, găsii curtea pustie și ușa bisericii închisă. Crezui că m'am înșelat în privința datei, ceasului sau numelui bisericii. Mă apropiiai de un felinar și citii încă odată cuprinderea invitației lui Leonică: nu mă înșelasem deloc. Ieșii din curtea Sărindarului fără să știu ce să crez — când mă lovii în piept cu... Leonică... cu Leonică în original.

— Veniseși la nunta mea? mă întrebă dânsul.

— Firește!

— Nu să mai face, am stricat tot. Nu mă vrea, pace bună! Lac să fie, că broaște... destule!

Peste vreo două săptămâni mă pomenesc cu un plic către mine. Îl deschiz și găsesc înăuntru un bilet de invitație întocmai ca și cel de sus, afară numai că numele Domnișoarei, data, ceasul și numele bisericii erau schimbate. De ziua nunții lui Leonică lipsii din capitală. Înțorcându-mă a treia zi, îl întâlnesc mergând la cancelarie.

— Mă iartă, frate Leonică, că n'am putut să-mi împlinesc datoria prietenească...

— Despre ce? întrebă el.

— N'am putut veni la cununia ta. Am fost afară din București. Dar tot mai bine târziu decât niciodată: îți urez viață fericită și moștenitori câți vrei.

— Ce cununie! ce viață! ce moștenitori?! Gândești că m'am cununat?

— Apoi, nu mi-ai trimis invitație?

— Da, dar am stricat tot. Nu mă vrea, pace bună! Lac să fie, că broaște... destule!

Primisem al unsprezecelea bilet de cununie din partea lui Ciupescu. Peste câteva zile mă întâlnii cu el.

— Ei, știi că am stricat tot și cu asta?

— Ași?

— Nu mă vrea, pace bună...

— Lasă, frate Leonică: lac să fie, că broaște destule!

¹ Făclii.

De atunci trecuseră vreo trei luni și nu mai văzusem pe Ciupicescu. Mă tot miram cum de a întârziat să-mi trimeată și al doisprezecelea bilet de cununie. Mă obișnuisem cu invitațiile lui ca un abonat care s'a deprins a citi regulat vreme îndelungată aceeași gazetă -- și drept să spun, Leonică își expeduia biletele de cununie mai regulat decât multe administrații ziarele lor. — Parcă-mi lipsea ceva. Mă hotărîsem să cercetez ce s'a făcut prietenul Ciupicescu.

Intr'o zi, trecând prin Lipscani, mă întâlnesc cu un alai de înmormântare. Douăsprezece fete îmbrăcate în zăbranic alb cu beteală pe cap, mergeau înainte. Panglicile coștiugului le țineau patru amployați de minister, pe care-i cunoșteam, și între care se afla și prietenul care-mi recomandase odinioară pe Ciupicescu. Mă apropiai prin înghesuială de dânsul și întrebai că cine a murit.

— Leonică Ciupicescu, îmi răspunse.

— Dumnezeu să-l ierte! Zisei: A murit flăcău. N'a vrut să mai trăiască, pace bună! Lac să fie, că broaște... destule!

GRAND HÔTEL „VICTORIA ROMÂNĂ”

Eram ș'așa indispus de neodihnă. Toată noaptea trecută moțăisem ghemuit în unghiul unui vagon de clasa a doua, înghesuit de o companie veselă de bucureșteni cari se 'ntorceau dela expoziție — un potop de impresii și amintiri... Mă despărțisem de ei de dimineață, ș'acu pe'nserate intram în orașelul meu natal, unde nu mai fusesem de copil... Trébue să mărturisesc că n'am simțit „acele palpitări”, cari se simt la orice revedere de acest fel ; ce-i drept, nici pomii și altele n'au manifestat față cu „vechiul lor prietin” vreo deosebită emoție. Dela gară trec prin niște ulițe triste : miroase a scăpătate și prăgănire. Asta mă indispune și mai mult. Să plec cu trăsura 'nainte, pe 'ntuneric și pe un drum necunoscut ? Nu ! mai bine să rămân aici o noapte ; am nevoie de repaos ; să dorm fără cletinătură, fluere, clopote și mai ales fără impresii mirifice¹ dela Paris. Tocmesc trăsura pe a doua zi la patru și trag la „Grand Hôtel Victoria Română”, în centrul orașului.

Otelul meu are două caturi. Jos e la mijloc gangul, de o parte „*Restaurant et Berărie*”, de alta „*Cafenea et Confiserie*”. Dinaintea „confiseriei” sunt așezate mese și scaune până în mijlocul stradei ; aci se strânge seara societatea aleasă. Acum e plin de lume. Sosirea mea produce senzație. Toți ochii se pironesc asupra-mi. Opresc o cameră și stau la o masă în partea restaurantului să beau o bere... Privirile mă săgetează ; pe lângă cei dela mese, ies acuma să se uite la mine și cei din cafenea... Un băețel ca de vreo cinci ani se scoală dela locul lui, vine binișor la masa mea și se pune, mâncând dintr'o prăjitură, să mă studieze de

¹ Minunate.

aproape. „Nicule! vin la mamă!” strigă o damă. În zadar; copilul, numai ochi, n’aude. Am resistat până aci, înfruntând ploaia de săgeți; privirile copilului mă biruesc. Mă gândesc la bestiile din menajerii; ele, afară de chinul dureros al captivității, mai sufăr unul, care acumă văd eu cât e de neplăcut — să rabzi, fără să le fi solicitat, privirile persistente ale unei mulțimi curioase. Dar dacă ar fi numai privirile! Exemplarele din menajerie, publicul este rugat să nu le atingă; pe mine, băiatul, cu mâna plină de spumă de zahăr, mă și pipăie! Imposibil de răbdat... O sforțare... Mă scol în sfârșit, evitând privirile copilului, plătesc și intru pe gang... Băețelul se ține după mine până la scară și stă locului să se uite cum mă sui, până când, făcând cotul scării, îi ies din bătaia ochilor. Am scăpat, dar m’a apucat capul...

...Numărul 9 — Odaia mea... E o căldură năbușitoare înăuntru și miroase a vopsea cu terbentină proaspătă... Să deschiz... Ferestrele dau în uliță. În față e o răspântie. În fund se vede foișorul de foc d’asupra casei orașului. Pe sub ferestre trece strada „Independenței”, care la dreapta dă în strada „Regală”, strada principală din fața otelului. Aceste lămuriri topografice le datoresc chelneriții, care, manifest indispusă c’am deranjat-o, mi le dă scurt, îmi aprinde lumânarea și pleacă bufnind ușa. Deabia acumă încep să recunosc locul. „Grand-Hôtel” stă pe maidanul unde ne jucam în copilărie. Parcă văz încă maidanul plin de popor îngheșuindu-se la o masă, pe care o săptămână a stat zi și noapte o condică enormă deschisă. Era după 11 Februarie. De câte ori ieșeam dela școală, iscăleam toți *da*, și fiecare de mai multe ori... De mici aveam sentimente civice în orașul meu natal!

Ulițele din dosul „Victoriei Române” au rămas cum le știam odinioară. În cele două colțuri ale răspântiei din față, este de-o parte un birt și de alta o cafenea mică. Dela fereastra mea văd bine ce se petrece peste drum. În cafenea, un individ, aplecat cu pieptul pe biliard, citește o gazetă deschisă mare pe postavul verde; într’un colț, doarme altul cu capul pe masă. Dincolo, în birt, sunt două femei și doi tineri; beau și râd; lângă ei pe o laviță, cântă doi lăutari. După gesturile și grimasele cobzarului, după mișcările ce le face cu pânțele, pare a fi un cântec obscen. Dacă n’ar fi trăsurile care se’nvârtesc mereu pe dinaintea otelului, aș auzi tot...

Zece ceasuri... Să mă culc... Las ferestrele deschise și lumânarea aprinsă și mă așez în pat... Mă doare capul. Băiatul cu prăjitura... Ce ochi!... Oare să fi existând deochiul?... Un neastâmpăr nesuferit îmi furcă din talpă până’n creștet... Insecte!... Lute jos din pat!... Iau lumânarea să văd de aproape... E grozav!... Un popor întreg, ca la un plebiscit... și umblă și aleargă pe cearșaful alb încoace și’ncolo uimite de lu-

mină ! Ce să fac ?... Trebuie să dorm !... In pat, imposibil... Trag cearșaful, îl scutur bine pe fereastră și-l întind pe covor în mijlocul odăii ; desfac un pachet de tutun, presăr pe cearșaf și mă culc pe jos... Imi arde toată pielea ; nu pot adormi ; sunt amețit, nervii iritați — simt enorm și văd monstruos. Lumânarea îmi dă drept în ochi... Mă scol s'o mut și apoi m'așez la loc.

...Deodată sar în picioare... sgomot mare în uliță ! Merg degrab la fereastră... O suflare răcoroasă de afară mă înviorează... Cadrantul transparent de pe foișorul de foc arată unu ș'un sfert... Când au trecut trei ceasuri ?... Am ațipit, prin urmare ?... Ce e în stradă ?... Măturatorii o-rașului... Au prins un câine la mijloc.

Știu... Asta e o petrecere populară la noi ; am văzut-o de atâtea ori... Cățiva înși se pun la pândă de-o parte și de alta a uliței. Un câine flămând rătăcește căutând dosurile bucătăriilor și unghiurile unde se aruncă gunoaiele. La un semnal, toți se ridică și-l împresoară din toate părțile. O clipă, animalul se oprește înghețat ; sângele-i dă năvală la inimă, care ncepe să svâcnească de coaste... E pierdut !... Părul i se sbârlește pe coamă. Un fior îi fulgeră d'alungul prin șira spinării și-i încovrigă coada d'a'ndăratele, până-i înfige vârful în pânțe. Ochii turburi caută încotro-va un punct de scăpare ; dar abia se pune problema în mintea aiurită, și o piatră l-a isbit peste bot, alta la o încheietură, un lemn peste șale și altele plouă... El își iese acum din sine: mașina cea vie dă drumul rezervei de energie, — pentru așa moment o păstra, — nici un gând de economie... trebuie cheltuită toată ! Opintindu-se din fundul rărunchilor, animalul s'avântă orbește în fața loviturilor... Un răcnet suprem ! sparge rândurile vrăjmașilor, le scapă pintre picioare și fuge uitându-se drept și numa 'nainte, fuge mereu până dă de un loc singuratic. Aci s'așează, stins de oboseală, să-și liniștească cutremurul membrelor, să-și lingă rănila și să se vaite discret de durere. Somnul se capătă mai ieftin decât hrana și deocamdată i-e mai trebuincios : truditul trup se încolăcește binișor, închide ochii triști și adoarme oftând greu din afund.

Toată intervenirea mea acum în favoarea animalului este zadarnică. Degeaba raționez eu de sus dela fereastră că nu le e permis unor oameni ai autorității să turbure liniștea nopții și somnul contribuabililor. Pot eu striga mult și bine : cine m'aude ? Huiduiturile și râsetele acopăr chiar glasul celui mai interesat, chelălăiturile animalului. Îl mai văd doar cum se sbate sub loviturile măturoaielor, ridicând cu contorsiunile lui un nor gros de praf... Sunt nervos ; nu mai pot privi ; dar tot ascult... De mirare... câinele nu mai țipă deloc. A fugit!... Urmează râsete... Mă uit iar. Măturatorii stau tolăniți pe trotoar ; iar la lumina felinarelor din colțuri se vede în mijlocul stradei victima lungită — e un câțel mic, alb și lășos...

Mă culc supărat la loc. Mai am două ceasuri și scap... Bietul dobitoc !... Acu încep văjiiturile măturoaielor... Dacă ar fi câțelul favorit al vreunei dame, — parc'am văzut una adineauri la „confiserie“ cu un câțel în brațe, — și ea ar fi amica vreunui om influent din localitate, atunci măturătorii...

Ceartă jos în cafenea... S'a spart ceva... parcă o ușă cu geamuri trântită cu violență... Țipete de femei, strigăte de bărbați, fluerături febrile de gardiști... Ahă ! a venit stăpâna câțelului. Alerg la fereastră. Nu se mai văd ceasurile la foișorul de foc ; lumina de'ndărătul cadranului s'a stins ; dar mai sus de foișor, arde clipind în cadență steaua dimineții — se face ziuă... E o grămadă dinaintea birtului din colț... precupeți cari merg cu coșurile încărcate la piață... Ce să fie?... O femeie numa'n cămașă, cu picioarele goale, cu părul desprins, ține strâns de piept pe un om îmbrăcat în uniformă de poliție. El luptă să scape — ea nu-l lasă. Femeia începe să sbiere răgușit făcând gesturi extravagante :

— Ce, domnule ! care va să zică, dacă sunt o nenorocită, să-și bată joc de mine dumnealui, pentru că e dela poliție ?... Și mai întâi, cine ce treabă are ? dumnealui a fost amantul meu ?

Comisarul, îndreptându-și mondirul boțit la piept :

— Sergent ! e beată... la arest !

Doi inși o înhață ; ea se smucește și dă să se repează iar ; dar un sergent voinic o apucă de braț și o'nvârtește'n loc :

— Nu sbiera și mergi ! strigă el scrâșnind și lovind-o greu cu palma peste gură.

Aud atunci o horcăială 'nnecată și, în cadrul luminat al birtului, văd silueta albă a femeii ridicând în sus brațele goale cu pumnii încleștați și dând capul cu părul despletit pe spate ca și cum i s'ar fi frânt gâtul. Un moment se răsucesc de mijloc, apoi cade țeapănă pe spate în prag... Pun mâinile la ochi și mă dau înapoi...

Lumânarea arde'n fundul sfeșnicului cu flacăra din urmă. Cobor iute, scol pe portar și plătesc. Patru ceasuri... Luceafărul se stinge și el încet-încet : vine soarele... Trăsura m'așteaptă. În câteva minute sunt afară la câmp. Ce dimineată ! ce răcoare ! și ce singurătate !

Uf !... Niciodată n'am să uit ce bine m'am odihnit o noapte în orașul meu natal, la nr. 9, „Grand Hôtel Victoria Română” !

TEMĂ ȘI VARIAȚIUNI

T E M A

Aseară, pe la 6 ore, un foc a izbucnit la o casă peste drum de cazarma Cuza în Dealul-Spirii. Mulțumită activității pompierilor și soldaților, focul, deși bătea un vânt puternic, a fost năbușit în câteva minute. Pagubele nu prea sunt însemnate.

(Universul)

V A R I A Ț I U N I

I

De patru ani împliniți aproape de când reacțiunea ține în ghiare Belgia Orientului¹, care din lipsă de energie în evoluțiunea ei către progres, un progres bine definit de aminteri prin spiritul tradițional și istoric, și ocazionat întrucâtva, deși jenat oarecum, de evenimentele economice din urmă, în care duplicitatea reacțiunii a întrecut toate marginile și a atins limita tutulor speranțelor de îndreptare, speranțe ce nu pot fi întemeiate pe câtă vreme reacțiunea cu oamenii ei fatali, care nu se tem nici de lege nici de Dumnezeu, nici de judecata, nepărtinitoare dar aspră, a Istoriei, au avut cinismul prototipic și revoltător s'o declare, cu cea mai enormă desinvoltură și exuberanță într'o memorabilă ședință a Parlamentului, care a avut imprudența, sau, mai bine zis, impudența de a-și pune botul pe labe și, strigând ca mamelucii *mea culpa*², au trecut la or-

¹ Poreclă dată de presa vremii, țării noastre.

² Latinește: vina mea.

dinca zilei, ordine de zi pe care Istoria unei țări, ce se mai bucură de cea din urmă doză de respect de sine, trebuie s'o înregistreze cu desgust și rușine, deoarece când *sic volo sic jubeo*¹ domnește într-o țară ca maximă de înaltă politică și când, ca rațiune de stat, se constituie bunul plac al unor reacționari fiefați, nu ne putem aștepta decât la atâtea și atâtea infamii de tot soiul și altele încă, dar însă nu credeam pentru ca să ajungem aici, nu credeam, o mărturisim *coram populo*², oricât am fi crezut de infamă reacțiunea concentrată și atotputernică, să ajungem și la incendiul ca acela ce s'a petrecut în Dealul-Spirii peste drum de cazarma Cuza, care trebuie să serve cetățenilor de învățătură și să rămâe o pată neștersă și indelebilă asupra acestui negru regim, pretins alb, regim al incendiului, căci dacă pompierii, opera venerabilului și bătrânului general Florescu³, nu stingeau focul, cine știe cât mai ardea !!!

(Un ziar opozant, fără programă,
nuanță liberală-conservatoare)

II

Aseară iust la orele când puneam ziarul ediția a cincia supt presă, în Dealul-Spirei vis-à-vis de casarma Cuza, un incendiu a sbucnit.

Din cauza vântului violinte,⁴ care sufla puternic de la occidente spre oriinte, incendiul a produs o mare panică printre cetățiani și cetățiane.

Pompierii și câțiva serginți și oficiari — generalele era absinte — au mers la localitate, unde cu greu au sbutit să năbușească sinistrul, care apăruse deja la steriorele casii atinse.

Cu această ocasiune vom repeți declarațiunile făcute în organul nostru de atâtea ori, privitoare la instituțiunea pompiarilor.

Am zis, zicem și de datoria noastră este să o repețim mereu protivnicilor noștri dela guvern :

Speriința ne-a probat până la evidență, că :

până când nu vom avea pompiari-cetățiani,

până când nu vom avea cetățiani-pompieri,

nu vom sbuti să ridicăm această instituțiune la treapta la care ea în occidente s'a ridicat.

¹ Așa vreau, așa poruncesc.

² În fața poporului, în auzul tuturor.

³ General și ministru conservator.

⁴ Violent ; în acest fragment Caragiale ironizează stilul unor ziare, la care scriau urmași ai „latinștilor“.

Să avem patriotismul a lăsa de o parte spiritul de partită și să ne întrebăm .

Până când cu spediinte ?

Este cineva pompier ? — trebuie să fie și cetățian ;

Este cineva cetățian ? — trebuie să 'ie și pompier.

Aceasta este eficace,

Este ecitabile,

speditiv,

iust.

Speriința din Dealul-Spirii până la stremitate ne-a probat că sperietura cetățianilor și cetățianelor nesperiinți adesea cauza lățirii straordinare a sinistrelor este.

Să căutăm deci :

a avea pompieri-cetățiani,

a avea cetățiani-pompieri.

Numai cu condițiune d'a fi și cetățian cineva un bun pompier este, și vice-versa.

Și se'nțelege că aceea ce zicem în cetăți despre cetățiani, vom zice la sate despre sătiani :

pompieri-sătiani,

sătiani-pompieri.

Dar ne vor întreba protivnicii noștri :

Cine va comanda pe pompierii-cetățiani ? pe pompierii-sătiani ?

Răspundem :

Ingenierii,

Ingenierii competenți, inteligenți, prudenți, independenți, speriiți.

Numai astfel înstituțiunea pompierilor, puterică, va da roade scelinți.

(Un ziar opozant cu câteva programe-nuanță trandafirie)

III ¹

Décidément Maître Printemps n'est pas gai cette année-ci : du vent, de la pluie, de la pluie, du vent. Nos mondaines perdent leurs heures à regarder le baromètre, qui, insensible comme cette vieille Mère Nature, baisse, baisse toujours, on dirait les actions du Panama.

¹ In această povestire, Caragiale satirizează stilul ziarelor „mondene” ale oligarhiei, caracterul cosmopolit al culturii claselor stăpânitoare dela noi, care considerau o înjosire faptul de a vorbi și scrie în limba română. *Hotărît, doamna Primăvară nu e veselă anul acesta : vânt, ploaie, ploaie, vânt. Mondenii noștri își pierd timpul privind barometrul, care, ne-*

Le dieu Plaisir et la Fée Bamboche s'entêtent a tenir fermés leurs temples, en dépit des vœux de leurs fervents fidèles ; partant, plus d'encens sur leurs autels jadis si chargés de fleur. C'est insensé comme on ne s'amuse plus en cette malheureuse fin de siècle, qui n'en finit plus avec ses surprises ravacholiennes.

Hier un grand incendie a eu lieu dans le Dealul-Spirii. Faute d'amusement, une émotion vaut toujours mieux que l'ennui. Le coup d'œil était vraiment assez pittoresque. Beaucoup de monde à l'incendie. Notons en passant M-me Chose, une brune descendue d'un cadre de Murillo, en robe de chambre, superbe dans son négligé transparent ; M-me Machin, un Rubens, non moins élégante, toute rouge d'émotion ; la toute jeune M-me Bigoudiano, un rêve brillant de Watteau, ravissante avec sa chevelure blonde or qui frise naturellement sans aucun artifice, un bouton de rose sur le point de s'épanouir aux rayons de Phoebus, harmonisant très-heureusement avec le ton rougeâtre des flammes légèrement estompé par le voile de la fumée. J'en passe et des meilleures, dont le nom m'échappe. Puis un essaim de jeunes filles, fraîches comme des violettes qu'on vient de cueillir au bord du ruisseau limpide, les unes plus charmantes que les autres, et que l'incendie avec ses flammes, qui rappelaient les contes fantastiques d'Hoffman, et les braves et

simfitor ca și această bătrână Natură, coboară, coboară mereu, ca și acțiunile Panama. Zeița Plăcerea și zâna Petrecerea se încapățânează să țină închise templele lor, în ciuda dorințelor pasionaților lor credincioși ; deaceea nu se mai găsește tămăie pe altarul lor atât de încărcat cu flori odinioară. Foarte puțin se mai poate petrece în acest nenorocit sfârșit de secol care nu a terminat surprizele sale de anarhist. Ieri a avut loc un mare incendiu în Dealul-Spirii. În lipsă de petreceri, o emoție e mai bună decât plictiseala. Priveliștea era întradevăr destul de pitorească. Multă lume la incendiu. Să notăm în trecere pe doamna Cutare, brună coborită dintr'un tablou de Murillo, în capot, superbă în „neglige-ul” ei transparent ; doamna A. un personaj din Rubens, nu mai puțin elegantă, îmbujorată de emoție ; foarte tână doamnă Bigudiano un vis strălucitor de-al lui Watteau, răpitoare cu părul ei blond auriu, cu bucle naturale, fără niciun artificiu, un boboc de trandafir pe cale să se desfacă la razele lui Apollo, în fericită armonie cu tonul roșiatic al flăcărilor, ușor acoperite de vâul de fum. Trec peste multe alte frumuseți, al căror nume nu le știu. Apoi un buchet de tinere fețe, proaspete ca niște violete culese pe malul unui pârâu limpede, unele mai fermecătoare decât altele și pe care părea că le amuză mult incendiul cu flăcările lui ce aminteau de povestirile fantastice ale lui Hoffman, și bravii și neobosiții pompieri cu manevrele lor.

După incendiu, o selectă gustare la bodega din colț.

(Un ziar distins)

infatigables pompiers avec leurs manoeuvres paraissaient beaucoup amuser.

Après l'incendie, chambrée des plus select chez le rôtisseur du coin

(Un journal chic)

IV

Mai multe ziare ale opoziției vorbesc cu un sgomot asurzitor despre un incendiu ce ar fi avut loc în Dealul-Spirii peste drum de cazarma Cuza. Cu această ocazie încalecă iar pe faimosul dumnealor *Dada*¹, aruncând în spinarea reacțiunii (sic) răspunderea pentru acest sinistru. Intrucât trebuie să pună publicul temei pe spusele acestor foi, ce nu mai au cătuși de puțin respect de adevăr, iată :

Din sorginte oficială aflăm că nu a fost nici un incendiu ieri în Dealul-Spirii. Sinistrul cel grozav este o pură invențiune ieșită din fantazia nesecată și din bogatul arsenal de calomnii al adversarilor noștri.

(Un ziar oficios)

1892

¹ Incălecând pe *Dada*, expresie luată din limba franceză: enfourcher son *Dada* — a o lua razna.

OM CU NOROCI

Amicul meu, domnul Manolache Guvidi, este o persoană cunoscută în societatea noastră ; e un om cu o avere însemnată, câștigată printr'o muncă onorabilă ; e un om inteligent și serios, un bun soț și un bun tată de familie. Cu atâtea calități trebuia să reușească în lupta pentru viață : invidioșii, cu toate clevetirile lor, n'au putut nimic în contră-i.

Odată, în vremea primei sale căsnicii, el avea o mare întreprindere publică, — aceea a fost începutul prosperității lui, deoarece din câștigul acelei afaceri a ieșit cheagul averii frumoase de care se bucură astăzi. Invidioșii intriganți căutară să-l sape și, după o campanie înverșunată prin grai și prin presă, reușiră să producă în cercurile înalte un curent defavorabil amicului Manolache.

Alergături, protestări, plângeri fură zadarnice din parte-i. Atunci ca să nu se dea bătut și totuși să nu mai meargă fără folos la locurile oficiale, unde fusese bruscat și amenințat cu rezilierea contractului și cu un proces ruinător, el trimise pe nevastă-sa să parlez cu un personaj de mare influență, care oarecând îl ajutase la nevoie, arătându-i multă bunăvoință.

Domnul Guvidi se cunoștea pe sine ; el știa că, cu caracterul său „neîncovoiat și mândru“, n'ar fi putut conduce așa de bine ca soția sa această daraveră delicată. Doamna Guvidi, deși foarte tânără, sub înfățișarea și manierele ei copilăroase, ascundea mai mult tact diplomatic. În adevăr, bărbatul socotise cuminte : ceeace omul „tare și aspru“, cum se știa el, ar fi putut compromite, femeia slabă a scos-o cu blândete la un fericit capăt.

Gurile răuvoitoare au trebuit în sfârșit să tacă ostenite; iar amicul nostru, luat îndeaproape de tot sub puternica protecție a înaltului personaj de care am vorbit, și-a putut urma înaintea treburile și realiza câștigul însemnat pe care-l merita munca lui inteligentă și neobosită.

Și nu numai atât: dela această împrejurare s'a stabilit între familia Guvidi și protectorul său o prietenie din cele mai călduroase, care a plutit într'un senin neîntrerupt atâți ani — până când moartea crudă a răpit în floarea vârstei pe doamna Guvidi.

Sărmana femeie! așa de tânără, așa de frumoasă și atât de iubită! Cine-și putea închipui! Și ce gol a lăsat ea în urmă-i!

„IREPARABILA PIERDERE PENTRU CEI CE RĂMAN NECONSOLAȚI!”

Acestea sunt cuvintele negre și pline de durere ce le-am citit cu toții pe panglica lată a celei mai frumoase cunune de violete de Parma, când am urmat tristul convoi. Iar pe cununa depusă de jalnicul soț era o vorbă și mai scurtă, și mai sfâșietoare:

„MEMORIE ETERNĂ: GUVIDI DEZOLAT”

Mult a trecut de atunci și timpul, ca mai totdeauna, a alinat „eterna” durere, umplând încet-încet cu uitare golul ce-l lăsase în urmă-i încântătoarea pierdută.

Când golul a fost cu desăvârșire umplut, amicul nostru Manolache s'a însurat a doua oară.

Om cu noroc!

Aceasta, soția a doua, este tot așa de tânără și de frumoasă cum era odinioară răposata; iar despre tactul diplomatic, atât de necesar când are cineva daraveri mari și multiple, putem spune că o întrece.

Și de aceea afacerile casei Guvidi & Co. sporesc mereu și merg din ce în ce mai bine: succesul este robul amicului nostru; norocul umblă după omul acesta ca un câine ascultător și credincios.

Mă gândeam tocmai ce roman bogat și senin s'ar putea face din studiul vieții acestui tip de om fericit, pe care-l cunoaștem toți așa de bine în societatea noastră, când iată că primesc prin poștă următoarele:

„Domnul și Doamna M. Guvidi au onoarea a vă ruga să petreceți ziua de duminică la moșia lor Moara-de-Piatră.

Adunare restrânsă de intimi.

Ținută absolut fără pretenție : ou il y a de la gêne, il n'y a pas de plaisir ¹.

*Nota. La gară v'așteaptă trăsura*².

Stilul e femeia.... Grațioasa doamnă Guvidi ! Ii cunosc scriptura și dictonul favorit, pe care-l spune așa de des și cu o atât de fermecătoare clipire de ochi !

Moara-de-Piatră ca moșie e o moșie mică ; da, dar ce rai mic !

E așezată la o distanță de douăzeci de minute dela gara * * *. Un parc măreț și un *cottage* ² englezesc cum se găsesc rar la noi.

Cu cât socotiți că a cumpărat moșia asta ? — N'o să credeți, căci în adevăr eu însumi n'aș crede, dacă n'aș ști pozitiv. Cu cât ?... Cu o pereche de cai roibi... atât ! Frumoși cai, ce e drept ; dar, oricum, să capeți o moșie, care face două sute cincizeci de mii de lei ca o para, pe o pereche de cai, care mult-mult să facă cinci mii, cinci mii cinci sute !... Aci însă a lucrat un alt factor mult mai puternic decât interesul — patima.

Fostul proprietar al Morii-de-Piatră era mult cunoscutul N... distinsul *sportman*, un flăcău destul de copt, putred de bogat, și care, cum îl știm toți, are o pasiune neînfrânată pentru cai. A văzut odată la șosea pe doamna Guvidi cu roibii, — îi mâna singură, — în cine știe ce dispoziții de spirit se afla omul — se zice că jucase toată noaptea trecută la „Jockey” și pierduse mult.— și de atunci n'a mai avut pace nici somn.

Astea le povestește însuși amicul nostru comun, Guvidi.

Caii aceia au devenit pentru N... o marotă, o idee fixă, o boală, cum vreți s'o numiți. Ce n'a făcut ca să-i capete ? I-a urmărit pretutindeni ; a legat cea mai strânsă prietenie cu Guvidi, a stăruit, s'a rugat, s'a umilit... în zadar toate. Deși bărbatul stăruise să-i facă hatârul noului prietin, nevasta nu voia cu nici un preț.

— Nu fac târgul pe bani ! a zis ea odată cu hotărîre.

— Atunci, pe ce ? a întrebat N... cu tonul omului gata la toate.

— Pe... N'o să vrei..

— Orice !

-- Pe Moara-de-Piatră ! a răspuns scurt femeia, care era acumă parcă mai frumoasă ca totdeauna.

— Ei ! prea exagerat ! a întrerupt Manolache, amestecându-se și el în vorbă din fundul salonului, unde-și citea gazeta.

— Ce te-amesteci dumneata în tocmeala noastră ?... nu te privește ! i-a obiectat doamna încruntându-se ca un copil răsfățat.

¹ Unde e stinghereală, nu-i plăcere.

² Vilă.

Domnul Guvidi dete din umeri și-și urmă înainte cetirea.

„Îți place mult?... mult? a întrebat N...

— Mai mult desigur decât îți plac dumitale... caii mei, a zis ea zâmbind cu un fel de răutate sceptică.

— Asta este peste putință! a răspuns N... încet și înneecat, și ochii lui, care văzuseră multe, ațintiți în ochii femeii tinere, sclipiră într'un chip foarte ciudat

— Nu crez până nu mi-ei dovedi-o!“ zise ea și mai încet, accentuându-și bine zâmbetul răutăcios.

Târgul s'a făcut... Nici nu se putea altfel — altfel nu căpăta N... ceea ce dorea cu o atât de adâncă pornire... Roibii au fost ai lui.

Și astfel, de vreo șase ani acuma, Moara-de-Piatră este proprietatea Guvizilor.

Am ascultat de gentila invitație și nu mi-a părut rău. E în adevăr un loc încântător, și am petrecut în sânul acestei familii model cum nu se poate mai bine.

Dar nu era o petrecere ordinară: se rupea turta Nicuții — copila unică împlinea cinci ani.

Câte și ce daruri — o avere!... între altele o fotografie recentă, — încadrată în patru vergele de aur masiv, prinse la încheieturi cu ținte de diamant ca boabele de năut, — nașul ținând în brațe cu dragoste pe mica fină, care-i râde cu nevinovăție. *

Nașul a făcut o frumoasă surpriză oaspeților: a adus din București muzica roșiorilor.

Ospățul a fost strălucit și balul pe iarbă verde foarte animat și vesel.

A doua zi, luni, având fiecare dintre invitați afaceri de dimineață, am trebuit toți să luăm trenul care trecea la unu noaptea. O noapte de Septembrie limpede ca sticla curată... vreme dulce și lună plină... zece trăsuri inergând la pas și banda roșiorilor cântând un marș triumfal în frunte — de neuitat.

Familia Guvidi cu nașul ne-a condus până la gară.

Ne-am suit în vagon cu toții, după ce am mulțumit gazdelor și în-deosebi doamnei, care făcuse onorurile cu grația ei obișnuită, etc.

N..., care n'avea ca noi treabă, a rămas pentru o noapte la Moara-de-Piatră. Guvidi, așteptat a doua zi negreșit în orașul P... unde-l che-mau niște afaceri urgente, a rămas în gară să apuce trenul ce venea din București și cu care noi ne încrucișam la întâia stație.

Se'nțelege că în tren am vorbit toată vremea numai despre petrecerea minunată de cu ziua, și am fost unanimi în a ferici, cu mai

multă sau mai puțină invidie pe amicul Manolache de cât noroc a avut și are.

Doamna Z... una dintre invitate, o văduvă respectabilă, care știe toate câte se petrec în societatea noastră, și chiar mai multe, ne-a afirmat pe drum — „contând, se'nțelege, pe discreția noastră“, — că N..., cum e cam bolnăvicios, și-a făcut testamentul și lasă aproape toată averea sa copilei lui Manolache, pe care o iubește la nebunie.

Și toți, firește, am trebuit să zicem iarăși :

„Mare noroc pe Guvidi !“

NOROCUL CULEGĂTORULUI¹

Dedicat ucenicilor tipografi

A fost odată un băiat sărman ; și făcându-i-se Maichii Precistii milă de el, s'a prefăcut călugăriță și i-a ieșit înainte când bătea el hoinar drumurile.

„Mă băteale, ce tot umbli tu, de colo până colo, fără rost ? Uite, o să vie iarna ; tu n'ai părinți, adăpost n'ai, haine nu, n'ai de nici-unele... Vrei tu să te procopsești?

— Vreau, sărut mâna, maică...

— Atuncea... vino cu mine.“

Și a plecat băiatul după maica stărița. Ea l-a dus la o tipografie și l-a băgat ucenic; i-a dat ceva mărunțele pentru covrigi, l-a blagoslovit și s'a dus.

A început atunci pentru băiatul sărac frecușul jugului vieții: vânzarea puterilor de azi pe o bucățică de pâine pentru mâine, de mâine pentru poimâine, ș'așa tot mereu, muncă sdrobitoare câtui ziulica de lucru, de sărbătoare, ba și de duminică până 'n amiază; asprimea celor mari; ușoare greșeli plătite cu vorbe și lovituri prea grele, și silința niciodată răsplătită cu o vorbă bună măcar, și dureri de dinți prăpădiți de otrava plumbului, și usturături de urechi trase la corecturi date prost... și câte și mai câte... Avea de ce să mulțumească maichii stăriții, nu-i vorbă.

Dar... le-a răbdat toate.

A crescut băiatul canonit și muncit și a ajuns, după ucenicie, culegător. Ș'a stat el așa lucrător multă vreme — și multă și grea. Intr'o

¹ Caragiale folosește aici elemente din povestirile populare, pentru a ironiza presa burgheză, a cărei singură metodă de informare era minciuna.

seară, amărit rău de sărăcie și osteneală, tocmai când trecea să se ducă acasă pe drumul pe unde se 'ntâlnise în copilărie cu maica starița, și-a adus aminte cu dor și cu obidă de ea, ș'așa s'a gândit de adânc la dânsa, că numai iacăt'o înaintea lui, tot așa de blândă și de tristă ca ș'odinioară, tot așa de tânără și de frumoasă de parcă nu trecuseră valurile vremii și peste ea ca peste toată lumea.

„Te gândeai la mine?”

— Da, maică, mă gândeam la sfinția ta, că tare mi-e sufletul acrit și m'am săturat să mă chinuesc atâtea ceasuri pe zi și să nu mă procopsesc toată viața... și-mi dam cu socoteala că sfinția ta trebuie să ai trecere în lumea asta...”

Da maica starița zâmbi cu mahnire și-i tăia vorba cu bunătate:

„In lumea asta?... nu prea am trecere dela o vreme.

— Și de aia vream să te rog, zise lucrătorul, să-mi faci și mie rost de vreun noroc mai bun.

— Să vedem... să mă rog poate de fiu-meu.

— Da ce e fiul sfinției tale?... are vreo putere?

— Apoi de! eu așa gândesc... Da ce ai vrea tu?

— Știu eu? aș vrea să nu mai lucrez așa de mult pentru atât de puțin câștig.

— Bine, zise maica starița... Atuncea, dacă-i așa, o să mă rog de fiu-meu să te norocească.”

Și rădică ochii ei sfinți, și dulci cum fi cerul senin, în sus și zise:

„Fiul meu, fiul meu! fă-mi pe gând și dă omului ăstuia necăjit, că e omul nostru, ce mă rog eu: scutește-l de atâta oboseală, și dă-i și lui un dar: pentru fiecă bîrfire ce-a trecut p'în degetele și p'în vingalacul¹ lui câte trei parale, câte două pentru fiecă minciună și câte o para pentru fiecare două nerozii.

— Aoleu! maică, zise culegătorul, iar cu paraua? văz eu că tot neprocopsit o să rămîi.

— Taci tu, răspunse ea, și aibi credință — vorba fii-meu: credința ta te va mîntui... Noapte bună!

— Noapte bună, maică!”

Și s'a dus maica starița.

Lucrătorul a pornit și el spre casă. Când să intre, ce să vază?... Nevastă-sa — că uitasem să vă spui, de degrabă ce mi-e să isprăvesc, că se și însurase — nevastă-sa aprinsese o sumă de lumînări și țopăia p'în odaie singură.

¹ Unealtă de tipografie pe care se adună și se așează în ordine, una câte una, literele, de către zefar.

„Ce e femeie? zise omul; ce! ai înnebunit de joci tontoroiul singură fără flașnetă măcar?”

Ași! femeia n'auze n'a vede: dă-i naintel ba încă sare și-l ia de gât și pe el și-l târăște și-l învârtește, dă-i la dreapta, dă-i la stânga, mă rog, ca nebunii, până ce cad amândoi pe câte un scaun gâfâind. Bietul om începe să-și facă cruce ca de alte alea:

„Să știi că mi s'a smintit femeia de necazul sărăciei!”

După ce s'a mai odihnit ea și a răsuflat nițel, s'a sculat de pe scaun și zor-nevoie să-l ia iar la danț. El, de frica tontoroiului, sbughii pe ușă-afară! Ea dupe el!... și-i spune toată pricina veseliei ei, pe cum că pe la toacă se trântise puțin obosită de spălatul rufelor și i se arătase în vis Maica Domnului și-i zisese:

„Femeie, să scobești cu un cuțit sub vatra din tindă, și o să găsești acolo o oală, și ce-o fi în oala aceea al vostru să fie.”

„Și uite!” zice nevasta, și ridică plapuma... Ce să vezi! Poli, galbeni, patace, franci, băncuțe, hârtii de 20, de 100, ba și de 1000! pe care le vărsase din oală în pat.

Și astfel s'a procopsit culegătorul nostru și a mulțumit maichii stăriții că-i menise așa de bine.

Pe urmă, mai târziu i s'a deschis lui capul și s'a domirit cine să fi fost călugărița, că aici stătuse putere dumnezeiască la mijloc și că el se procopsise așa fiindcă de atâta amar de vreme era culegător la un ziar mare cotidian:

Trei parale bârfirea, două minciuna și nerozii... două de-o para!

RROMÂNUL

Moftangiul este eminent român; cu toate astea, înainte de a fi român, el este moftangiul.

Născut dintr-o familie săracă dar onestă, el este fiul operelor sale, și, deși democrat prin naștere, el face parte din aristocrația inteligenții, a meritului, științei, artei, culturii, ș.c.l.

Dar... născut dintr-o veche familie de adevărați boieri, care au știut totdeauna să pună interesul patriei mai presus de interesele de clasă renunțând la privilegiu, el, aristocratul get-beget, este adevărat democrat...

Moftangiul este patriot hotărât, naționalist exclusiv, român până în măduva oaselor! toată lumea trebuie s-o știe!

Guvernamental, sau, când din nenorocire nu se poate asta, opozant, moftangiul felițează România în cazul întâi, o deplânge în cazul al doilea, în ambele cazuri o iubește până la nebunie. De aceea el urăște cu furie tot ce nu e român, tot ce nu e național.

El stimează agricultura, dar visează o industrie mare națională, care să ne scape de tributul ce-l dăm străinilor: ceeace-l înspăimântă este o cucerire a României pe terenul economic de către infamii de străini, ajutați de copiii vitregi ai țărișoarei lui!

E om de partid, câtă vreme nu-i vorba decât de vederi asupra politicii interioare. Indată însă ce e vorba de a ne prezenta față cu străinii, el crede că toți românii trebuie să uite micile pasiuni și, dându-și mâna frățește, să pășească strâns uniți față cu primejdia economică, politică, socială și culturală a națiunii! Inimicul comun este străinul! Jos Străinismul!! sus Rromânismul!!!

Oricine gândește altfel... e un trădător!

Moftangiul se găsește în toate clasele sociale; speța lui furnică pe toate căile de comunicație, (afară de rare excepții, cu bilet gratuit) și e încuibată din cele mai mândre palaturi până în cea mai modestă odaie de *hotel garni*.

Moftangiul poate avea sau nu profesiune, poate fi sărac sau bogat, prost sau deștept, nerod ori de spirit, tânăr, bătrân, de un sex sau de altul sau de amândouă, el a fost, este și va fi Rromân adevărat... Să te păzească Dumnezeu să ataci Rromânia lui oricât de pe departe, căci moftangiul român e aci gata să te sdrobească.

Moftangiul român este:

Din clasele primare până la bacalaureat — anarhist;

Dela bacalaureat până la primul examen de universitate — socialist;

Dela primul examen până la licență — progresist;

Dela licență până la slujbă — liberal;

Dela slujbă până la pensie — conservator.

Dela pensie încolo, împărtășește principiile tinerimii universitare... Fii sigur că ai să-l găsești oriunde e vreo manifestație mai mult sau mai puțin politică ori nepoliticoasă a studenților mai mult sau mai puțin rromâni !

1893

¹ Camere mobilate

RROMÂNCA

Fiică de arendaş, de negustoraş, de funcţionăraş, de avocat, de ofiţeraş, de popă — să fi fost *papa* bulgăroi, sârbotei sau grecotei — Moftangioaica este româncă şi prin urmare nobilă, *et par conséquent* ¹ nu poate suferi mojitimea.

Ea este patronesă în comitetul unei sau mai multor societăţi române de binefacere sau de cultură naţională.

Moftangioaica română vorbeşte româneşte numai *avec les domestiques* ², încolo franţuzeşte — acu ia lecţii de limba engleză.

În fiecare zi, moftangioaica răstoarnă prăvălii întregi, dela raftul de sus până la cel de jos, căutând *eşantioane* şi negăsind *malheureusement* ³ niciodată ce-i trebuie. Bogată ca şi săracă, adeseori i se întâmplă din distracţie, când se uită negustorul în altă parte, să-i scape ceva în manşon sau sub rotondă.

Moftangioaica îşi opreşte totdeauna cupeul d'a-curmezişul stradei.

Pentru dânsa sunt numai două oraşe în care poate trăi cineva ; Paris et *Bukarest* !

Dânsa are unul sau mai mulţi adoratori, nu de plăcere sau de pasiune, ci de datorie : o femeie de aşa înaltă extracţiune trebuie să aibă un *suivez moi* ⁴.

¹ Prin urmare.

² Cu slugile.

³ Din nenorocire.

⁴ Urmează-mă; aici: adorator.

Bogată, n'are plăcere mai mare pe lume decât să-și arate unei amice sărace toaletele și să-i spuie prețul lor fabulos, și apoi proiectele, planul și devizul toaletelor viitoare.

Moftangioaica săracă este foarte discretă ; de aceea, nu desprețuește fondurile secrete, ba chiar din contra. Pentru cine conspiră, e prudent să evile pe moftangioaica română. /

Crudă, adică necoaptă, primește cadouri dela răscopți bogați ; răscopț, face cadouri la săraci necopți, adică la cruzi :

— Ah ! crudele !

Când e vorba de lista „victimelor“ ei, moftangioaica română uită șirul, numele și datele ; are însă în privința aceasta despre amicele ei o memorie prodigioasă ¹.

Când vrei să flirtezi cu moftangioaica, se rățoește și fleorțăește. Ii vorbești serios, râde ; glumești, e foarte serioasă ; o saluți, d'abia moțăe ; o iubești, te spune târgului.

Moftangioaica e amatoare de înmormântări de lux. Trecând prin fața cluburilor, jalnica scoate capul afară din cupeu. După cimitir, *un tour au bois* ² cu ochii plânși și cu chipul încadrat în dantelă neagră, este obligatoriu.

Moftangioaica e o româncă bravă : ea știe suferi, cu hotărîrea și eroismul caracteristice Românului, tortura concertelor clasice, *fort en vogue* ³ astăzi... Astfel dacă-ți place muzica, ferește-te să mergi la acele concerte : de câte ori orchestra o avea un pianissimo ⁴, moftangioaica *commencera à causer fortissimo*... ⁵.

Moftangioaica suferă în genere de stomah ; oricând are să iasă în lume seara, nu mănâncă toată ziua în vederea corsetului. Astfel, e prudent să nu o prea iei la vals : suflarea ei te face să-ți aduci aminte cu mult regret de mirosul violetelor de Parma.

Poftită ori nepoftită, ea trebuie să se afle la toate balurile de rigoare, ale Curții, ale Societăților, ale lumii mari, la reprezentațiile prime, extraordinare sau de gală.

Ea e abonată la *l'Indépendance roumaine* și trebuie să figureze neapărat în „Carnetul“ lui Claymoor.

Fiecare moftangioaică spune bucuros din fir în păr toată conversația care a avut-o cu Prințesa moștenitoare „aproape o jumătate de ceas“ la balul din urmă dela Cotroceni. Câte moftangioaice au fost la

¹ Uimitoare, minunată.

² O plimbare în pădure, respectiv la „șosea“.

³ Foarte la modă.

⁴ Parte ce se cântă foarte încet.

⁵ Va începe să vorbească tare.

MOFTUL ROMAN

REVISTA SPIRITISTA NAȚIONALĂ

Organ bi-ebdomadar pentru respindirea științelor oculte în
DACIA-TRAIANA

Director I. L. CARABIALE, Prim-Redactor A. BACALBAȘA, Agenția Telegrafică FACHINO

Nr. 5.

11 Februarie 1933.

MOFTANGIOAICA

Fică de afendaș, de negustor, de funcționară, de avocat, de oiler, de popă — să fi fost *papa* bulgărești, străbunul său greco-italian — Moftangioaica este româncă și prin urmare nobilă, et par conséquent nu poate suferi moștică.

Ea este patronesă în comitetul unei sau mai multor societăți române de binefacere sau de cultură națională.

Moftangioaica română vorbește românește numai *avec les domestiques*, înoclu franțuzește — acu la locul de limba engleză.

În fiecare zi, moftangioaica răstoarnă prăvălii întregi, de la raftul de sus până la cel de jos, cântând *cantilane* și negăsind *malheureusement* niciodată ce-i trebuie. Bogată ca și săracă, adeseori i se întâmplă din distracție, când se uită negustorul în altă parte, să-i scape ceva în manșon sau sub rotondă.

Avea cont la „Briolina“, acum are la *Manhattan* și la *Engle's Store*. Moftangioaica își operează totdeauna curent d'a cureauăștrădrile.

Pentru densa sunt numit două orase în care poate trăi cineva: *Paris* și *Bukarest*!

Dinșu are unu sau mai mulți adoratori, nu de plăcere sau pasine, ci de datorie: o femeie de așa înaltă construcție trebuie să aibă un *succes-moi*.

Bogată n-are plăcere mai mare pe lume decât să-și arate unei amice sărace toatele și să-și spună prețul lor fabulos, și apoi proiectele, planul și derizoriu toaletelor viitoare.

Moftangioaica săracă este foarte mândră, la reprezentările prime, extra discretă: de aceea nu desprinde tun-

durile secrete, ba chiar din contra. Pentru cine conspiră e prudent să evite pe moftangioaica română.

Ținută primărie cadouri dela bătrâni bogăți; bătrână, face cadouri la băieți săraci.

Când e vorba de lista „victimei“ ei, moftangioaica română uită sirul numele și datele, are însă în privința a ceea ce despre amicele ei o memorie prodigioasă.

Când vrei să flirtezi cu moftangioaica, se învârtă. Îi vorbești serios, rîde; glumești, e foarte serioasă; o saluți, dăbia moție; o iubești, te spune fîrîgîl.

Când Moftangioaica te invită la *dinner*, pregătește-te de bani: o să iscălești o listă de abonament la „Moftul Român“ sau la altă revistă savantă, apoi o listă de loțerie în favoarea unei familii scăpătate, pe urmă bileto de bal, de loterie, de concert, de teatru, școl... Sapoi... *mon Dieu!* socotelele și listele se pot așa de ușor pierde sau răci!

Moftangioaica o amatoare de înmormîntări de lux. Trezind prin fața cluburilor, jaluca scoate capul afară din cupele. După cîntîr, *un tour au bal*, cu ochii plîși și cu chipul încadrat în dantela neagră, este obligatorie.

Moftangioaica e o româncă bîval: ea știe suferi cu hotărîrea și eroismul caracteristice Românului tortura concertelor clasice.

Moftangioaica suferă în genere de stomach: ori când are să iasă în lume seara, nu mînuiește toată ziua în vederea corsetului. Astfel e prudent să nu o prea iei la vals: sulțurarea ei te face să-ți aduci aminte cu mult regret de murosul violetelor de Parma.

Posedă ori nepoțită, ea trebuie să se aplece la toate balurile de riguar ale Curții, ale Societăților, ale lunii ordinare sau de gală.

Ea e abonată la *l'Indépendance roumaine* și trebuie să figureze neapărat în „Carnetul“ lui Claymore.

Fiecare moftangioaica spune bucurii din fir în pîr toată conversația care a avut-o cu Prințesa moștenitoare „aproape o jumătate de oară“ la balul din urmă. Cite moftangioalce au fost la bal — că nu lipsește una — vezi dumneata cite jumătăți de ceasuri a ținut a el bal minunat.

La balul Curții mai ales cum s'a abținut toată ziua de mîncare abuzează de șampanie, de icre, de înghețată și de bombazoane — nu de plăcere ori de lăcomie, de datorie: odată spează cu un „amic“, pe urmă cu un curtezan, mai despoziată se „întode“, vine și rîndul lui dumnealei. „Aide cocoselule, la bulet!“ Așa, după înghetată mîncîndă iar icre, și după Pomery ciucălată. Adomai, doctorul Stoicescu se vede silit a-i prescrie o cutie și jumătate de capsule de ricin.

După fiecare *bal du monde*, a doua zi, caii doctorilor alegări până le țese limba de un cot.

Culmea supărător — să o scape din vederea Claymore.

Culmea ambiției — un ministru pentru bărbat și un secretariat pentru amic.

Ea pînă mai anfort adora pe Regina; pe urmă a plîns-o (*la pauvre*) și o condamnată.

Ținută, ori avind copile tinere, regretă mult că Regalea nu este sensibil față cu sexul frumos. Săracu Cuză!

P.S. Când vezi două moftangioalce amestecându-și alina de pe baze și tocîndu-se cu mîltă căldură, ai ști că nu se pot suferi.

La urmă: Moftangioaica și Moftangioaica în la
fotograf, de la și din.

Pagină din „Moftul Român“ în care a apărut pentru prima oară schița „Rromânca“, sub titlul de „Moftangioaica“.

bal — că nu lipsește una ! — vezi dumneata câte jumătăți de ceasuri a ținut acel bal minunat.

O moftangioaică gătită și împopoțonată de șapte ori mai scump decât s'ar putea explica prin mijloacele consoartelui d-sale, dacă o întrebi ce părere are despre prințesa :

— Fie, *moncher*: nu zic! e tânără; frumușică, *si vous voulez*; ¹ da... prea luxoasă !

Când vorbește de regina, zice : *la pauvre* ².

La balul Curții mai ales, cum s'a abținut toată ziua de mâncare, abuzează de șampanie, de icre, de înghețată, de bomboane — nu de plăcere ori de lăcomie, nu !... de datorie... Odată supează cu un „amic“, pe urmă cu un curtezan, mai despre ziuă, se'nțelege, vine și rândul lui dumnealui . „Aide, cocoșelule, la bufet!“ Așa, după înghețată, mănâncă iar icre moi, și după Pomery *extra-secrappé* ³, iar ciucalată fierbinte. A doua zi, doctorul *high-life* ⁴ se vede silit a-i prescrie o cutie și jumătate de capsule de ricin.

După fiecare bal *du monde* ⁵, a doua zi caii doftorilor *mondains* aleargă până le iese limba de un cot.

Culmea supărării — să o scape din vedere Claymoor.

Culmea ambiției — un minister pentru bărbat și un secretariat pentru amic.

A! să nu uit...

Când vezi două moftangioaice amestecându-și alifia de pe buze și tocăindu-se cu multă căldură, să știi că nu se pot suferi.

— *Ah ! ma chère, je ne puis la sentir !* ⁶

1893

¹ Dacă vrei.

² Sărmana.

³ Șampanie la ghiață.

⁴ Din lumea mare.

⁵ Înalta societate.

⁶ Ah ! dragă, nu pot s'o sufăr.

SAVANTUL

Important bărbat — bărbat serios.

Membru în toate societățile culturale naționale și internaționale, preferă dintre acestea pe cele de gintă latină. Dacă nu e încă în Academie, are să fie.

E un exemplar de lux în galeria moftangiilor români și costă scump.

Teorii nouă din cărți vechi — invențiuni pe care străinii, vrăjmașii Rromâniei, apucă de le fac mai înainte — studii speciale — misiuni la stațiuni balneare — comisiuni și delegațiuni — conferențe savante, un fel de *pot-pourri*¹ de fapte-diverse științifice — apoi direcțiuni de instituțiuni și publicațiuni — toate astea trebuie să coste scump.

Tipul nostru iubește, mai presus de orice, Știința și Rromânia, că- rora le sacrifică activitatea, liniștea, sănătatea, familia sa, tot. El susține că știința, deși esențial umană, trebuie, mai ales la o națiune mică și tânără ca a noastră, să fie națională. El constată în fiecare moment cu mândrie progresul prodigios al științelor române.

El dirijează un institut național savant, sau, dacă încă nu până acuma, va inventa unul sau două pentru a le dirija — institute absolut indispensabile Rromâniei, care este și trebuie să fie centrul și farul cultural în peninsula Balcanică... Ar fi o rușine să lăsăm pe Bulgaria să ne ia înainte!

De exemplu. Este absolut indispensabil să întemeiem un institut pentru domesticirea, prăsirea și educația licuricilor — *lampyris resplendens* — având misiunea de a studia un nou sistem de luminare a orașelor

¹ Aici — amestecătură.

Rregatului cu aceste interesante gânganii fosforescente. Inchipuiască-și acu orice român cu dorr de țară câtă economie și ce lumină ! strălucitoare, gratuită și — igienică !

Dar pentru asta, savantul nostru, bărbatul igenios, patriotul neobosit, care a descoperit această luminoasă idee, trebuie să călătorească în cele două emisfere, spre a studia, *primo* : deosebitele sisteme de luminare a capitalelor mari, *secundo* : diferitele spețe de *lampyris resplendens*... După spusa entomologiştilor ¹, există până acuma vreo patruzeci, afară, se'nțelege, de acele pe care le va mai descoperi savantul nostru.

Moftangiul științific este sacrosanct.

Niciun guvern nu cotează, nu gândește măcar să se atingă de el și de institutul lui ; sunt lucruri inviolabile : ar fi un guvern care ar vrea să stingă lumina, să arunce Rromânia în obscuritate ! Din contra, la fiecde buget nou, trebuie să se crească cifra respectivă — progresul științei reclamă și alt progres: progresul paragrafului respectiv.

Și toate astea, fiindcă știința e mai presus de luptele politice ; guvernele sunt trecătoare, știința e eternă : într'o țară eminamente constituțională, apa trece, moftangiii rămân.

Când moftangiul e un imbecil, îi pasă de critică mai puțin decât îi pasă unui suveran african de opiniile presei europene ; când are oarecare talent și spirit, critica-l iritează și neodihnește ca pe o cochetă bătrână care se teme să nu se afle în sfârșit că are dinți falsi și păr prepus. De aci se vede cum între moftangii, cei de spirit și cu oarecare talent sunt mai slabi de înger decât imbecilii.

Culmea moftangiului savant: a-și comanda statua încă din viață și a prezida la inaugurarea ei și la apoteozarea ² sa — a acestui mare luptător național în ogorul științei rromâne !

1893

¹ Cei care se ocupă cu studiul insectelor.

² Slavirea, cinstirea.

JUSTIȚIE

Judele de ocol. — Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comercsantă de băuturi spirtoase...

Leanca. — La Hanu-Dracului...

Jud. — Știu... Lasă-mă să 'ntreb.

Leanca. — Plătim licența domn' judecător...

Prevenitul. — Oleo !

Jud. — Tăcere !

Leanca. — ...E păcat pentru mine, domn' judecător...

Jud. — Lasă-mă să te'ntreb...

Leanca. — Te las...

Jud. — Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comercsantă de băuturi spirtoase, ce reclami dela prevenitul Iancu Zugravu ?

Leanca (cu emoțiune treptată). — Eu, să trăiți, săru'mâna, domn' judecător, eu sunt o fomee sărmană, Dumnezeu mă știe cum mă chinuesc pentru o pâine... De-aia și pusesem de gând dela sfântu Gheorghe să las prăvălia, care nu mai poate omul de atâtea angarale pentru ca să mai mănânce o bucățică de pâine, și nu ne mai dă mâna să plătim licența.

Prevenitul. — Licența o plătește domn' Mitică.

Leanca. — Domn' Mitică?... să fie al dracului care minte?

Jud. — Tăcere ! Nimeni n'are voe să vorbească până nu-l întreb eu.

Leanca. — Dacă zice dumnealui că domn' Mitică !... Eu domn judecător, săru' mâna, poci să jur că sunt curată la sufletul meu !

Jud. — Nu e vorba de asta!... Spune cum s'au petrecut lucrurile și ce reclami dela prevenit ?

Leanca. — Eu domn' judecător, reclam pardon, onoarea mea, care m'a 'njurat, și clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn' atunci cu birja dela domn' Marinescu Bragadiru din Piață, încă chiar domn' Tomița zicea să-l iau în birje...

Jud. — Pe cine iei în birje ?

Leanca. — Clondirul că zicea...

Jud. — Cine zicea ?

Leanca. — Domn' Toma... se sparge...

Jud. — Cine se sparge ?

Leanca. — Clondirul, domn' judecător !

Jud. (impacientat). — Femeie, ce tot bârâi?... Răspunde odată lămurit la ce te 'ntreb eu ! Ce pretinzi d-ta acum dela prevenit ?

Leanca (cu volubilitate). — Onoarea mea, domn' judecător, care m'a 'njurat dumnealui, pardon facu-ți și dregu-ți, și mi-a spart clondirul, că nu vrea să-mi plătească... (*cu obidă*). Că eu sunt o fomee sărmană, și e păcat ! Vine dumnealui gol pușcă și bea până se face tun, și pe urmă, dacă am vrut să chem vardistul, dumnealui zice că mă sulemeneste cu chinoroz și vrea s'o tulească, ș'a căzut peste tarabă și s'a făcut praf.

Jud. — Ce s'a făcut praf ?

Leanca. — Clondirul cu mastică ; și pe urmă vrea să fugă.

Jud. — Cine ?

Leanca. — Dumnealui.

Jud. — Ei, ce pretinzi ?

Leanca. — Onoarea mea și trei chile de mastică prima...

Jud. — Birje ; șezi și taci.

Leanca. — Care vine dumnealui...

Jud. — Taci !

Leanca. — Tac, da'...

Jud. — Taci odată !

Leanca. — Am tăcut.

Jud. — Iancu Zugravu ! Ce ai d-ta să răspunzi la pretențiile reclamantei ?

Prevenitul (e afumat și pronunță foarte îngălat¹). — Eu, domnule judecător, dumneaei zice, pardon, iar ai venit, mă porcule ? că dumneaei n'are niciodată o politică vizavi de mușterii. Eu zic..., dacă domn' Mitică...

Jud. — Cine-i domn' Mitică ?

Leanca — Domn' judecător! uite, șăru' mâna, ș'acuma e beat...

Jud. — Taci ! nu te 'ntreb pe d-ta. (*către prevenit*) Cine'i domn' Mitică ?

Prev. — Domn' Mitică?... nu-l cunoști pe domn' Mitică? (*râzând ironic*) al dracului domn' Mitică !

Jud. — Vorbește serios ! Cine-i domn' Mitică ?

Prev. — Care va să zică, domn' Mitică dela pricepție, (*cu un zâmbet de fină intenție*) pricepi dumneatale acușica cum vine vorba noastră (*face cu ochiul*).

Jud. — Ce are a face domn' Mitică?

Prev. — Dacă i-a plătit licența...

Leanca. — Să fie-al drac...

Jud. — Taci! (*prevenitului*) Nu e vorba de licență, e vorba de clondirul cu mastică.

Prev. — A căzut de pe teighea, domn' judecător; era pe margine.

Jud. — Cine l-a împins ?

Prev. — Piaza rea, fincă zicea că chiamă vardistul... Eu nu vream, că sunt comersant...

Leanca (*dându-i cu tifla*). — Comersant de piei de cloșcă.

Jud. — Te invit să fii cuviincioasă aici! aici nu-i permis să dai cu tifla !

Prev. (*vese!*). — Bravos, domn' judecător ! Ai văzut și dumneatale ce pramatie e dumneaei ?

¹ Aici : încălțit, nesigur.

J u d. — Nu-ți permit să fii necuviincios aici !... (aspru) m'ai înțelese ?

L e a n c a (veselă). — hahahă ! bravos, domn' judecător !... să spue ce comerț învârtește...

J u d. (mai aspru). — Taci, că te dau afară !

P r e v. — hahahahă ! Brav...

J u d. (foarte aspru). — Răspunde ! Ce comerț faci d-ta ?

P r e v. — Am fost zugrav de case român, domn' judecător... Dacă'm văzut că mă omoară concurența străinilor, am deschis o tombolă cu obiecte la Moși.

J u d. — Da de chinoroz cum a venit vorba ?

P r e v. — Am vrut numai s'o speriu c'o stric (*face cu ochiul*) pardon, la ficsonomia obrazului...

L e a n c a — Să mă sperii ? N'ai venit odată cu căciula umplută cu chinoroz ?...

P r e v. — Laso p'aia ! Aia-i altă căciulă ! (*judelui*) aia a fost la politică..., nu înțelege dumneaei... fomee...

J u d. — Bine, toate bune, dar de ce vii beat la judecătorie ?

P r e v. (obidit). — Dacă n'am amînteri coraj, domn' judecător !...

J u d. — Destul !

(*Condamnă pe prevenitul Iancu Zugravu la șapte lei despăgubire civilă și doi lei cheltueli de judecată*).

L e a n c a. — Da, domn' judecător, onoarea mea, săru'mâna, ne-reperată, cum rămâne ?

P r e v. (malițios). — Las'că ți-o reperează domn' Mitică !

JUSTIȚIA ROMÂNĂ – SECȚIA CORECȚIONALĂ

Prezidentul (către reclamantă) : Spune-mi cum s'au petrecut lucrurile...

Femeia Caliope (republicană¹ română): Eu domnule prezident, vine dumnealui la mine, care venea întotdeauna seara ca amic, încă era și dumneaei care mi-este amică, și ați chemat-o dumneavoastră martoră că a fost acolo și poate să jure cum s'a'ntâmpilat.

Prezidentul: Las'o pe dumneaei; nu e aici; dumneaei o să răspundă când o vom chema. Acu spune d-ta.

Reclamanta: Spui. A venit dumnealui.

Inculpatul: Dumneata m'ai chemat: am biletul dumitale.

Prezidentul: Tăcere.

Reclamanta: Dacă știam ce ștofă ești, nu te mai chemam... A venit și zice să nu mai învârtim masa, care vorbeam cu soră-mea care a murit, și ne spunea poezii de Iminescu și de Victor Cucu (*ilaritate*).

Prezidentul: Cu sora dumitale care a murit?

Reclamanta: Da, la spital, de piept; ieșise din azil și-i plăcea

¹ Aluzie la mișcarea ploieșteană din anul 1870. Ca și în *Conul Leonida față cu reacțiunea* și *D'ale Carnavalului*, e ironizată aici deformarea ideii de republică — dragă masselor populare, — de către demagogii liberali.

poeziile... și eu o iubeam foarte mult, eu o băgasem la azil că aveam o protecție (*plânge*). Și când vorbeam cu ea, apoi toată noaptea o visam.

Prezidentul: Cum vorbeai cu ea ?

Reclamanta: Cu dumnealui: Învârtea masa. Mi-a spus că e fericită și s'a întâlnit acolo cu mama; mă sărută dulce, dar mama nu poate vorbi că e în altă parte.

Inculpatul: Am zis că a trecut iar în incarnațiune.

Prezidentul: Tăcere. (*Către reclamantă*) Și dumneata credeai?

Reclamanta: Cum să nu crez, dacă vorbea masa ?

Prezidentul: Dar ceasul și cu inelele cum ți le-a luat ?

Inculpatul: Fără să știu: eram mediu !

Prezidentul: Tăcere, inculpatule, de vrei să nu-ți agravezi situația. (*Reclamantei*) Spune.

Reclamanta: A venit seara și zice că a învățat acum să arate și persoana, dar nu cu masa, zice că l-a învățată niște profesori dela minister, de unde face acum pe popi. Zice: desbracă-te (*sensație în auditoriu*): scoate tot ce ai ori de metal ori de imitație! și eu am scos ceasul și lanțul, care-l aveam cadou de suvenir dela un... dela o mătușă a mea și cu medalionul, cu o şuviță de păr dela soră-mea, și inelele, și le-am pus pe masă lângă lampă. Să vă spuie și Tincuța că poate să jure. Și zice dumnealui Tincuții, zice „tu du-te dincolo” și a băgat-o în odăița ailaltă și a închis ușa, și „să nu vii până nu te-om chema !”; încă Tincuța râdea de noi; dar dumnealui, aș! avea alte motive, să vedeți. Și după ce am pus ceasul cu lanțul și inelele, pe masă, m'a legat la ochi și m'a pus să stau într'un picior, și am stat așa... am stat... preț ca la un sfert de ceas, și zice...

Inculpatul: Nu-i adevărat !

Reclamanta (izbucind): Taci, șarlatane, care nu te-am crezut pentru ca să fii până'ntr'atât să râzi de o biată femeie ca mine!... Și după ce am stat așa, domnule prezident, de-mi amorțise piciorul și-mi făceau urechile *uuu... uuu...*, că-mi era și frică, că spunea că o să vie soră-mea, dumnealui zice: „ai adormit?” zic: „da”, zice: „bine”, și mi-a venit așa un fel de amețală; zic: „o să mai ție mult?” zice „nu mișca !” și am auzit odată puf! în lampă, și ușa buf! și parc'am văzut pe soră-mea, am țipat și am căzut jos leșinată. Când m'a deșteptat

Tincuța, ia-l pe domnul de unde nu e ; caută ciasul și inelele în sus, caută-le'n jos — nicăiri.

Martora Tincuța face o mărturișire care confirmă în totul plângerile reclamantei.

*Avocatul ex-officio*¹ al apărării, după o pledoarie de două ore, încheie: Domnilor magistrați, voi fi scurt. Spiritismul, această sublimă știință a viitorului, este încă în fașe : ca orice copil în fașe poate face și greșeli ; nu-l mai puțin adevărat că viitorul este al lui. Inculpatul din greșală, în starea impersonală de mediu, a avut o mișcare de somnambul ; a luat ceasul și celelalte, e adevărat, dar a făcut-o involuntar, era într'o stare de absolută iresponsabilitate, Știința modernă ne-a dat destule lumini asupra iresponsabilității: toată *asieta*² sistemului nostru penal trebuie deci să se schimbe. Iată marele cuvânt al științei moderne : iresponsabilitate — impunitate ; tutelă da, nu pedeapsă. Ești ireșponsabil ? poți să-ți permiți din când în când o greșală de care în urmă *ipso facto*³ nu ești vinovat. Ori clientul meu nu e responsabil, pentru că n'a știut ce face !

Reclamanta : Da de ce le-a pus amanet la cofetărie ?

Inculpatul : De rușine!

Avocatul : Vedeți, d-lor magistrați, de rușine... Apoi, poate avea rușine un om responsabil ? Nu. Eu deci cer achitarea ; în orice caz, circumstanțe atenuante. Nu uitați că trăim într'o epocă unde nu e rău să menajăm spiritismul și pe spiritiști.

Tribunalul, sub impresia ultimelor cuvinte ale apărării, admite circumstanțe atenuante și condamnă pe tânărul mediu la șase luni închisoare și 25 lei cheltueli de judecată.

Reclamanta iese din pretoriu plângând și sărutând obiectele spiritizate, ce i s'au restituit, reîncarnate, de cătră d. prezident.

1893

¹ Din oficiu, desemnat de tribunal

² Baza.

³ Prin însuși faptul.

ARENDAȘUL ROMÂN

— Și zici că te-am încărcat cu zece zile de prașilă, măi Ioane, așa ?

— Păi?... eu știu că le-am făcut.

— În doi ani de când sunt aici, numai tu nu te-ai dat pe brazdă, așa ?

— Pai, cocoane, am casă grea..

— Apoi eu n'am casă grea, măi Ioane ? Vezi bine, patru copii aci, două fete la oraș în pension...

— Auleo, ai și la oraș !!

— Doi băieți la Paris...

— Săracii de noi!!

— Vezi că și eu am greutate, mă Ioane.

— Da, cocoane, însă eu zic că fiecare să-și crească copiii.

— Apăi eu ți-i dau ție să-i crești, mă Ioane ?

— Nu cocoane, dar cu prașila, drept și drept.

— Stăi să-ți dau eu drept, mă Ioane.

Se apropie de țăran și începe să-i care la pumni în cap.

Țăranul iese năucit și se duce la primărie să se jeluiască.

După un ceas se ivește primarul cu căciula'n mână la poarta boierului.

— Dar ce-a făcut blestematul ăla de Ion, cocoane ?

— Nu-i treaba ta, primarule ; ia vezi să am mâne oameni la muncă, și nu uita de datoria aia, știi, c'apoi...

— Bine, cocoane, sărut mâna.

A doua zi Ion se duce cu o petiție la subprefect ; acesta pune rezoluție, recomandând petiția primarului.

Primarul văzând pecetea *tactului*, zice țăranului :

— Ce mi-o dai mie ? Arat-o boierului.

— Ce, să mă bată iar ? arată-i-o dumneata.

— Ba eu nu mă duc la el, că m'apucă de datorie.

Țăranul se duce la târg cu chirie și dă o hârtie prefectului, jeluindu-se de încărcarea la datorie din partea arendașului și de bătaie.

Prefectul nu-și mai vede capul de treburi, căci e aproape să se declare o dizidență în partidul local guvernamental, și dacă guvernul pierde câțiva partizani, pierde și el funcția și... are familie grea.

Deci, recomandă subprefectului plângerea țăranului. Și subprefectul, având de regulat oarecare interese private cu arendașul, trimite pe țăran acasă, spunându-i că-l ajunge pe drum.

Și-l ajunge în adevăr și-l și lasă.

Sosind în comună, trage firește la arendaș.

Mănâncă, bea bine, doarmă un ceas două, vine la primărie la braț cu arendașul și chiamă pe țăranul cu hârtia la cercetare.

Îndată ce țăranul se ivește, arendașul, roșu de furie, începe să-i strige :

— Opincarule, mămăligarule, țopârlanule, să mă dai tu pe mine în vileag ?!..

Se apropie încet de el și începe să-i care la pumni în cap.

Subprefectul zice cu blândețe :

— Cocoane Arghir, cocoane Arghir...

Însă arendașul e prea mândru ca să-l audă. Dă înainte și tocmai după ce obosește iese pe ușă răcnind :

— Să te sature de cercetare !

Când țăranul își mai vine puțin în fire, subprefectul îl întreabă :

— Ei, ia spune, cum 'a fost...

— Păi dumneata nu văzuși ?

— Lasă asta, ailaltă

— Ailaltă întocmai ca și asta, încă una și zac toată vara și la iarnă mor de foame. Mai bine îi fac acele zece zile și Dumnezeu o ști...

— Ei, uite așa mai vii d'acasă ; măi omule, când țărani și arendașul trăiesc bine, le merge cu spor la toți ; înțelegerea, dragostea între săteni și arendași este mana lui Dumnezeu pentru unii și pentru alții... că, nu'nțelegi tu ?... omul cu bine și cu pace, mă'nțelegi, devine că poate pentru ca să, mă'nțelegi, să... cum să zic ?... să... în sfârșit, să fie toate cu bine și cu pace.

Și tot așa, un ceas întreg, subprefectul îi dă sfaturi, neuitând a vorbi de grija guvernului pentru țărani, de legile ce le face guvernul pentru apărarea țăranilor, ș.c.l. ș.c.l.

Apoi face un raport prefectului, răspunzând la rezoluție, că părțile s'au împăcat.

1893

UN PEDAGOG DE ȘCOALĂ NOUĂ

Dl. Mariu Chicoș Rostogan, distinsul nostru pedagog absolut, și-a început cariera printr'o memorabilă conferință didactică.

Vom da aci mai la vale conferința în rezumat, apoi câteva note, luate după natură, despre activitatea în *praxă* e eminentului pedagog.

Trebue prealabil să spunem că d-sa, totdeauna înainte de *e* și *i* pronunță pe :

n ca *gn* franțuzesc,

t ca *k*,

d ca *gh*,

g ca *j*,

c ca *ș*.

Aceasta pentru ușurarea citirii citatelor din vorbirea ¹ d-sale, pe care voim să le transcriem pe cât se poate cu pronunțarea lor originală. Cititorul va suplini părțile din cale afară originale, pe care ne-a fost prea greu să le transcriem exact, ca de ex. : *gn* și *ș*.

1. CONFERINȚA

„Onorat aughitoriu,

„Vom căuta să ne roskim astăzi ghespre metoda ghe a prăda

¹ Prin figura și accentul lui Mariu Chicoș Rostogan, Caragiale n'a urmărit efecte comice cu intenții șovine, — se cunoaște consecvența cu care a demască diversiuinea șovină. Prin Rostogan e caricaturizat un pedagog ardelean al timpului — Borgovan. Dar caricaturizând o anumită persoană, Caragiale a creat un tip și a satirizat însăși școala vremii, în care domnea protecția și nepotismul.

grămakica în jenere și apoi numai doară ghespre metoda intuikivă și ghespre răspunsurile neapărate, neșesitate ghe lojica lucrului, amăsurat inkelijinții școlerului !"

Așa începe dl. conferențiar. Cui nu a asistat la conferința aceasta trebue să-i spunem că pedagogul pune întrebările și presupune și răspunsurile. Așa că urmarea, deși s'ar părea o conversație între pedagog și școlar, este însuși corpul conferinței. Iată rezumatul acestei superioare opere didactice.

Urmează conferențiarul :

Pedagogul.— No ! ce-i grămakica ?

Școlerul. — Grămakica iaște...

Pedagogul.— No că-z ce iaște ? că-z doar nu iaște v'un lucru mare.

Școlerul numai apoi să răculeje și răspunghe : grămakica iaște o știință ghespre cum lucră limba și lejile mai apoi la care se supune aceea lucrare, ghin toate puncturile ghe veghere.

Pedagogul.— Bravo, mă ! prostovane ! (*ii zic așe doară nu spre admonițiune¹ ci spre înghemn și incurăjare*). No, acuma, spune-ne tu numai cum se împart substankivele ? Școlerul, la întrebarea aceasta a mea doară, musai să răspunză, neșasare amăsurat priceperii și rățiunii sale :

Școlerul.— In substankive care se văd și substankive care nu se văd — reșpeckive, concreke și asbtracke !

Pedagogul.— Apoi merem mai gheparte pe `ogorul pedagogic și punem chestiunea doar :

Ați auzit voi, copii, ghespre jăn ? Ce iaște jănul ?

Școlerul răspunghe : Jănul e cumu-i lucru : masculin, femenin și ekerojen au neutru, reșpeckive ghe bărbat, ghe femee și ghe ce nu-i nici bărbat și nici femee.

Pedagogul.— Exemple doară...

Școlerul apoi musai se exprime astfel :

Calul îi substankiv masculin ; iel se schimbă în iapă, ș'apoi ghevine femenin.

¹ Mustrare.

Pedagogul. — No! dar neutru?

Școlerul, (inoțent cumu-i, el nu poate da exemplul aghecvat! eu, pedagogul, atunci-s gata să-i dau ilustrațiunea keoriei...)

Pedagogul. — Neutru! Neutru mai apoi, dacă-i calul masculin și iapa feminină, neutru-i catârul, carele nu-i nici cal, nici iapă, nici măgar, nici cal: e catâr, aghică corșitură, ghe îmbele jenuri, și mai gheparke pentru aceea se konzultă zoologhia care-i o altă știință naturale, și doară *naturalia non sunt turpia*¹.

După aceea doară, școlerul musai să fie, în rățiunea sa puerilă, eghificat pe gheplin ghe jănurile tuturor substankivelor.

Vine numai după aceea cheskiunea makemakică... Spune-ne tu doară, Bârsăscule! (*zic eu școlerului*) ce înțăleji tu prin curbă, o linie curbă?

Școlerul. — Care nu-i ghireaptă...

Pedagogul (zâmbind cu bunătate). — No, care nu-i ghireaptă, bine! da cumu-i, dacă nu-i ghireaptă?

Școlerul mai apoi vine la aceea înduplecare a rățiunii că musai va să răspundă minken:

E o linie oablă, oablă, care mere și mere și mere și iarăși se'n-toarnă ghe unghe o purces.

Pedagogul (jucându-și serios rolul). — Bine! răspuns limpeghe! chiar! reșpeckive esact... No, acuma spune-ne cine au invăntat numerele?

Școlerul, acuma, după memorare numai, căci memoria e, cum zice Tubinghen, pur animală, răspunde ca animalul; numerele pare, reșpeckive cele cu soțiu, le-au invăntat Pitagora, iar mai apoi cele impare, reșpeckive cele fără soțiu, le-au invăntat Eratoskenes!

Bravo!

Cum veghe onoratul aughitoriu, toake răspunsurile școlerului după metoada intuixivă moghearnă sunt neșesitate prin lojika lui, proprie vorbind născândă, dar complectaminke formată printr'o educațiune aghecvată cercuștanțelor, probăluice ca gherivând ghin natura noastră, carea lucră pe cum e mânată mai gheparke.

Intr'o viitoare conferență, vom cuvânta apoi ghespre această natură iarăși în aplicațiunile sale în raport cu pedagogia, cu biserica și cu ișcoaia!

¹ În latinește: ceea ce e natural nu poate fi rușinos.

(Aplauze. A doua zi, pedagogul nostru este numit în slujbă profesor „ghe pedagogie în jenăre și ghe limba makernă în șpețial“. Să-l vedem la lucru).

2. O INSPECȚIUNE

Profesorul. — Că-z onorat domnul inșpectore va binevoi doară un momânt să asculke aplicățiunea metoaghii intuikive.

Inspectorul (se așează, scoate carnetul și condeiul și ascultă).

Profesorul. — Mă ! prostovane ! tu ala ghe colo... Spune-ne tu doară: ce iaște ființă și ce iaște lucru, mă ?

Elevul. — Lucrul, dom'le, este care nu mișcă și ființă pentru că mișcă !

Profesorul. — No, dar ornicul meu... prostule ! ființă-i ori lucru ?

Elevul. — E lucru, dom'le !

Profesorul. — Că-z doar mișcă, mă ! auzi-l ! (bagă ceasul în urechea elevului).

Elevul (ferindu-se). — Da dacă nu-l întoarcem, nu mișcă.

Profesorul (satisfăcut). — Bravo ! (către domnul inspector). Ș'apoi doară ăsta-i ghintre cei megghiocri... Bine ! (Elevul trece la loc). Tu, mă ! ălălant ghe lângă el... Căke picioare are boul, mă ?

Elevul. — Patru, dom'le !

Profesorul (vesel). — Ei, pe dracu ! că-z doar n'o să aibă șăpke !.. Și ce e boul cu patru picioare ? lucru ori ființă ? Ha ?

Elevul. — Ființă, dom'le !

Profesorul. — Dar masa, ființă-i ?

Elevul. — E lucru, dom'le !

Profesorul. — No ! că-z n'are și ea patru ?

Elevul. — Da, dar nu se mișcă, dom'le !

Profesorul (și mai vesel). — Ei ! pe dracu ! să se miște... poake doar cu șpirikismus !

Inspectorul (tușește tare și caută să schimbe vorba). — Mă rog, cum îl cheamă pe elevul acesta ?

Profesorul. — Anibal Ioanescu.

Inspectorul. — Răspunde bine.

Profesorul (cu siguranță). — Că-z ăsta-i ghintre cei buni-șori... No ! la gheografie acuma... Mă ! tu ghe colo... Spune-ne tu doară toake ștacele Europei.

Elevul. — Franța, dom'le !

Profesorul. — Franția, bine !

Elevul. — Anglia, dom'le !

Profesorul. — Iaște !

Elevul. — Germania, dom'le !

Profesorul. — Ghermania !

Elevul (se pornește repede) — (*Profesorul dă din cap afirmativ la fiecare nume de stat, cu satisfacție și cu mândrie*). — Elveția, Rusia, Suedia, Italia, Belgia, Olanda, Turcia, Bulgaria, România, Serbia, Muntenegru și Grecia... dom'le !

Profesorul (incrunându-se). — Și apoi mai care, mă ?

Elevul. — Atâtea, dom'le !

Profesorul (incepând să scrâșnească). — Dar Șpania, mă ?

Elevul (aiurit). — Și... Spania și Portocalia, dom'le !

Profesorul (mai aspru). — Dar Șpania, unghe-i Șpania ?

Elevul. — ... ? !

Profesorul (magistral). — Șpania-i lângă Portocalia, mă boule, și viță-versa !

Elevul (aiurit). — Și... Spania și Portocalia, dom'le !

Profesorul (din ce în ce mai sus). — Și mai care ?

Elevul (pierdut). — Vițăvercea dom'le !

Profesorul (indignat). — Nu Vițăvercea, mă ! Danimarca, mă ! Dania, mă ! (*șoptind amenințător printre dinți*). Dania tătână-tău ! (*energic*). Merji la loc, boule !

Elevul (pleacă obidit la loc).

Inspectorul (conciliant). — Ei ! oricum, tot a știut destul de bine.

Profesorul (încă fierbând de ciudă). — Pe dracu! știut! Traiane Ghiorghiescule! Vină tu... Spune-ne tu doară, s'audă și onorat domnul inșpector, dacă sunt în lume apoi căke le veghem doară, cine le-au făcut pe toake?

Elevul (sigur). — Natura, dom'le!

Profesorul (zâmbind cu bunătate filosofică). — Ei, pe dracu, Natura!... Dar pe Natura aia cine au făcut-o, mă prostovane?

Elevul. — Dumnezeu, dom'le!

Profesorul. — Dar vezi bine că Dumnezeu, că-z doar nu tată-tău și mumă-ta!... No! acuma... noi, Românii, musai doară să șkim pe cum că: ghe unghie ne trajem noi?... ghe unghie?... spune!

Elevul (energic). — Dela Traian, dom'le!

Profesorul (făcând cu ochiul inșpectorului, care stă în admirație). — Și cine era Traian?

Elevul. — El era un om bun!

Profesorul (emoționat). — Bun, drăguțul ghe el, zic zău lui Dumnezeu, bun... Și cu cine s'au bătut el?

Elevul (grav). — Cu Turcii!

Profesorul (râzând cu mult chef). — Pe dracu: Că-z unghie erau Turcii până atunci în Europa... Mai târziu doară apoi s'or ghesco-perit Turcii... (*puternic*). Cu Dacii, mă!

Elevul (mai tare). — Cu draci!

Profesorul. — Că zău lui Dumnezeu că cu draci s'o bătut! Dar mai apoi, Ștefan cel Mare și Michaiu-Bravul cine au fost?

Elevul (mândru). — Ei erau oameni buni.

Profesorul (aprobând cu tărie). — Buni, mă!... și s'au bătut...

Elevul (cu multă mândrie națională). — Cu draci!

Profesorul (entuziast). — Cu draci! zic zău lui Dumnezeu! Merji la loc!... Bravo, prostovane, (*către inșpector, care e transportat*) Că-z ăsta doară iaște un școler emininke!

Inșpectorul. — Are și mult talent!

Profesorul (cu siguranță). — Ei! pe dracu, talent! că-z talent nu-i doar ghe vreo samă! asta-i lucru anticvat... Cu metoaghele

mogherne doară, totul zace numai în aplicățiune !... No ! la muzică acuma... Spune-ne, Popăscule : ce-i muzica ?

Elevul. — Muzica este care cântă, dom'le.

Profesorul (nemulțumit). — Nu așa loază ! Nu cuvânta doară ca rătănii... vorbește ca școlerii. Dă-ne tu numaighecăt ghefiniția chiară și aghecvată !

Elevul. — Muzica este...

Profesorul. — Ce ?

Elevul. — Este când...

Profesorul (foarte nemulțumit și repetând definiția). — Muzica iaște aceea care ne găghilă urechile într'un mod plăcut... (*printre dinți, aparte, școlarului*) — Ia seama doară să nu ți le găghil eu ție într'un mod neplăcut ! (*se aude clopotul de ieșire*).

Inspectorul (se ridică, copiii fac și ei ca inspectorul). — Dom-nule profesore, sunt foarte mulțumit. Metoda dumitale e admirabilă...

Profesorul (tăindu-i vorba cu mândrie). — Că-z asta doară e metoda lui Peștaloțiu ¹.

Inspectorul (urmând). — ...și zeul dumitale vrednic de laudă... (*către elevi*). Voi băieți, căutați a profita de știința bunului vostru profesore și nu uitați că dela voi așteaptă mult patria, România, pen-tru viitor !

Profesorul (conducând cu multe reverențe pe inspector și în-cântat de rezultat). — Că-z eu ce le tot spun boilor, onorat domnule inspectore ? Apoi dacă-s porci și n'au ghestulă aplicățiune !

3. AJUNUL EXAMENELOR

Profesorul. — No ! mâne apoi începem doară ! Câți ghintre voi au studuit, or mere mai gheparte ; câți au fost putori și n'au stu-duit, trebue că rămân repekinți. Acuma, doară, numai să vă muștru-luesc, că cum să fiți la aceea înălțime la care caută a fi școlerul întru-cât privește educățiunea prințipială, respeckive la conduită exămplară față ghe azistenții cari vor fi ghe față. (*Către un școlar din fund*). Inchighe gura, boule, că-ți intră musca... (*Băieții râd*). Silențium !... Școlerul caută să fie curat îmbrăcat...

¹ Pestalozzi, pedagog elvețian 1746-1827.

Școlarul Ionescu. — Mie mi-a făcut mama haine nouă, dom'le.

Profesorul. — Ei ! Mă-ta ! că-z doară nu era să ți-le fac eu ! (*Râsete*). Silențiu, măgarilor ! Educățiunea prințipială mai apoi ne obligă la respect către cei mari și la înfățișare moghestă, care iaște ca un *ghecorum* al juneții... (*răspicat și sever*) — Că pe carele îl voi veghe că rânjaște, ori se sbenguiaște, apoi minken aceluî măgar i-oiu lunji eu urechile... măcar de-ar fi fecior ghe Erzherzog !...¹

Școlarul Popescu. — Dom'le, tata a zis că să-i spui de câte ori ne tragi de ureche, ca să vorbească la Cameră.

Profesorul (cu ton de mângâiere). — Că-z astea nu le-am spus pentru kine. Pe kine doară ke cunosc ca un școler emininke... Le-am spus numai pentru porcii eilanți !... No ! acuma să probăluim căke o țără ghin makerie... Popăscule ! (*O plesnitoare și-apoi alta și încă una pocnesc în zidul din spatele profesorului ; acesta sare în sus speriat*). Hoghi o fene eghemek !² Cine a fost porcul și măgarul ? (*toată clasa râde*). Cine ?... Minken musai să aflăm cine nu a știut respectul ? (*fierbe de ciudă*).

Mai mulți școlari. — Popescu, dom'le !

Profesorul. — Popescu ? Nu se poake... Popescu doară-i un școler eminenke.

Școlarii. — Popescu, dom'le !

Profesorul. — Ăcela care mai face asta, lasă-l apoi doară... Popăscule... dacă cineva ke'ntreabă să-i spui numai căke operațiuni avem în aritmekică, cum vei răspunghe ?

Popescu. — Trei, dom'le.

Profesorul. — Nu-s mai mulke ?

Popescu. — Cinci.

Profesorul. — Nu-s mai puține ?

Popescu. — Două.

Profesorul. La ghereptu vorbind sunt numai două în prințipiu, sporire și scăghere ghe unitake ; numai doară după diferănțiarea lor în praxă,³ ghevin că-s patru ; aghițiunea, substrațiunea, multiplicățiunea și ghiviziunea. No ! bine ! meri la loc... Spune numa lui tată-tău

¹ Arhiduce.

² Lua-l-ar naiba.

³ Practică.

să vină mâne să ne onoreză (*altă plesnitoare*)... O fêkete kukio !¹ Cine-i porcul și măgarul ?

To ți. — Popescu, dom'le !

Profesorul (necăjit). — Silențium ! Ioanescule ! Dacă cineva ke întreabă că-s căke-s emisferele pământului, tu ce vei răspunhe ?

Ionescu. — Două, dom'le !

Profesorul. — Nu-s mai mulke ?

Ionescu. — Nu, dom'le !

Profesorul (iritat). — Ba da, loază !

Ionescu. — Care, dom'le ?

Profesorul. — Acele care sunt, boule, emisferul austral, emisferul boreal, mai gheparte apoi emisferul oriental și emisferul occidental, măgarule ! Meri la loc, vită ! Vine mâni-ta mâne ?

Ionescu. — Nu, dom'le, că spală la mama lui Popescu.

Profesorul. — No bine, că-z tot n'avea ce procopseală să vază (*un pumn de plesnitori, profesorul sare cât colo*). O fêne ș'o fêkete kukio ! (*turbat*)... Care e iar măgarul și porcul care n'are respect ?

To ți. — Popescu, dom'lê... (*râd*).

Profesorul (potolindu-se). — No ! Silențium ! Luați aminke doară la muștruluiala care v'am făcut... Mâne este ziua când pukem zice, pedagoji și școleri, față cu onorata azistență care va fi ghe față, finis coronat opus² !... In educațione et virtuke... (*copiii fac sgomot... Popescu se caută să mai găsească o plesnitoare. Profesorul iese repede, înjurând teribil ungurește*).

4. EXAMENUL ANUAL

Două mahalagioaice asistă la examenul copiilor lor.

Profesorul, pedagogul nostru absolut, ascultă pe copiii mahalagioaicelor.

E foarte aspru și fără chef.

Mamele stau înțepate pe scaune, unde s'au așezat fără să fie poftite.

Profesorul (către elevul Popescu, care n'a răspuns la trei întrebări). — No ! prostule, dacă nu știi pe estea, care-s ghe tot simple și je-

¹ O ! câine negru.

² Sfârșitul încoronează opera.

nărale, apoi spune-ne rățiunea pântru carea românii au kins să urmează o polikikă jermână pe timpul lui Mihaele Bravul ?

Popescu. — ...?

Profesorul. — No ! spune odată !

Popescu. — ...? !

Profesorul (energic). — Meri la loc, boule ! (*către mama lui Popescu care este foarte mâhnită*). Că-z prost l-ai făcut cucoană ! Apoi ăstuia doară numai paie să-i dai să mănce (*mama lui Popescu plânge*). Că-z geaba te mai bocești acuma ! nu-l mai dreji. Are să mai stee încă șapke ani repekinke... Ionescule ! (*mama lui Ionescu tușește foarte mișcată*). Cumu-i pământul, mă ?

Ionescu. — Mare, dom'le !

Profesorul. — Pe dracu mare ! L-a năsurat mâni-ta să vază mare-i. Pe lângă alke astre, bunăoară Saturnus, au Neptunus, au Jupiter, pământul nostru doară-i o scârbă ! nici cât să chiorăști un șoa-rece... Nu-i vorvă ghe mare mă prostovane ! e vorba cumu-i ?

Ionescu. — Se'nvârtește, dom'le.

Profesorul (răstindu-se puternic, mama lui Ionescu se sperie). — N'o ! apoi ? dacă se învârke, cumu-i ? în trei colțuri, animale ?

Ionescu. — Nu, dom'le !

Profesorul. — No, dar ?

Ionescu. — Rotund.

Profesorul. — Vezi, așa, loază !

(*Se face un sgomot la ușă. O doamnă din înalta societate, doamna Ftiriadi, intră împreună cu un mops gras, care vine să se gudure pe lângă pedagog*).

Profesorul (întâmpinând-o foarte emoționat). — Onorată doamnă, eu încă mă recomand ! (*ia căfelul în brațe*).

Doamna Ftiriadi (foarte volubil și pe un diapason mult mai nalt). — Am venit pentru băiat... Să-ți spun drept că nu vream să-l aduc să dea examen la școala publică, nu vream să se amestece cu fel de fel de băieți rău crescuți... Dar a stăruit tată-său... zice că e ordin dela minister... și de-aia l-am trimis la d-ta, care-i cunoști caracterul lui ambițios de când îi ești meditator.

Profesorul. — Binevoiască numai onorata doamnă să iee loc (*către Ionescu, care așteaptă în picioare*). Tu meri la locu-ți... De hatârul mâni-tii, pe kine nu ke las repekinke ! No ! meri (*Ionescu merge la loc*).

Ioneasca (ridicându-se). — Sărut mâna !

Profesorul (denn). — No bine ! poți mere (*ia scaunul Ioneaschii și-l pune lângă doamna nou sosită și așează căfelul pe el; mopsul mulțumit, îl linge pe nas. Mahalagioaicele ies foarte umilite*). No, acuma tânărul Ftiriadi ! Spune-ne s'audă și ilustra matroană, onorata ta mamă ; nu-i așa că pământul se 'nvârke în jurul soarelui trei ani câte 365 ghe zile și mai apoi în al patrulea în 366 ghe zile ?

Micul Ftiriadi. — Da, dom'le.

Profesorul (face semne de aprobare doamnei Ftiriadi care foarte satisfăcută se scoală dela locul ei, drege cravata băiatului, îl sărută și se așează iar la loc). — No, nu-i așa că presiunea se ghemonstră sufițiente prin ele două emisfere (*Doamna Ftiriadi tușește tare*) ghe Magheburg ?

Micul Ftiriadi. — Da, dom'le.

Profesorul (către clasa întreagă). — No, boilor, vegheți numai exămplu ghe aplicățiuine ! (*către micul Ftiriadi*). No, încă una ș'apoi basta ! Spune-ne nu-i așa că Ioane Corvin ghe Huniaghe, și Makiaș Corvin ¹ și-apoi dup'aceia doară toți magnații maghiari fost-au Români ghe-ai noștri ?

Micul Ftiriadi. — Da, dom'le.

Profesorul. — Bine ! Bravo ! Emininke !!

Doamna Ftiriadi. — Merçi, domnule profesor... Sunt foarte mulțumită... O să-i spui și lui Ftiriadi câtă osteneală-ți dai cu copiii...

Profesorul. — Ilustră doamnă, că-z asta ni-i misiunea. Datoria ni-i să luminăm jenărațiunile june că-z fără instrucțiune și educațiune, un popor doară e învins astăzi în lupta pentru existență, și cine-i învins, apoi acela dă-l dracului ! vorba lăkinească : una salus vickis, nullam sperare salukem ! ²

1893

¹ Nobili unguri de origină românească. Matei Corvin, fiul lui Ioan, ajunge chiar rege al Ungariei (1443—1490).

² Corect : una salus victis, nullam sperare salutem, are înțelesul : singura salvare a învinșilor este de a nu mai spera nimic.

DESPRE COMETĂ

Prelegere populară

Dl. Mariu Chicoș Rostogan, distinsul nostru pedagog și director al școlii model „Ulpiu Traian“, este destul de cunoscut tuturor acelor care se interesează de mișcarea noastră culturală, așa ca să ne scutim de a-i mai face vreo reclamă. Ne mărginim doar să dăm aci, cu sfințenie, prelegerea pe care d-sa a ținut-o în fața școlarilor săi, asupra cometei de luni 1, marți la 2 Noembrie.

Iată prelegerea d-lui Mariu Chicoș Rostogan.

Profesorul. — Am primit ghela onoratul ministeriu, următorul țircular :

„Domnule director,

In apropierea zilei de prima Novembre, lumea toată și mai cu seamă masele populare sunt adânc mișcate de profeția savantului Falb asupra sfârșitului lumii prin întâlnirea cu cometa lui Biela.

Ministerul vă invită dar cu onoare a face copiilor din școala dv. o prelegere populară despre comete în genere și despre falsitatea prevederilor sinistre, adică despre imposibilitatea unei ciocniri a planetei noastre cu un alt corp ceresc.

Știm cu toții că influența generațiunilor care trăiesc simultaneu este reciprocă. Astfel, copiii, mergând pe la căminurile lor, ar aduce părinților îmbărbătarea de care au astăzi atâtă nevoie masele populare ignorante a căror imaginație

este toldeauna pornită la superstițiuni și la credință în supranatural.

Primiți, domnule director, distinsa noastră considerațiune“.

No ! auzita-ți numa cum se exprime onoratul ministeriu către migne, mă ?... „cu onoare !“ și... „ghischinsa noastră considerațiune !...“ Numai voi, niște râtagni, nu cunoașteți rășpectul și doar ghestul vă muștru-luesc...

Ne vom îngheplini aședar misiugnea și vă vom face o prelejure ghespre comeată.

Școlarul Ionescu. — Apăi, a trecut...

Profesorul (aspru). — Nu fă larmă, spurcăciune !... Silențium și atențiune, că-z intrăm în makerie !

Numele „comeată“ iaște ghe jănul feminin ; o comeată, două komeake, și gherivă ghela coma, coamă, capelură, pleate lunji, respective : comată, comeată, astru pletos, *vulgo*¹ stea cu coadă.

Apărițiunea comeakelor au esărțitat togheaua înrâurire asupra maselor populare, asupra prostimii, cu atât mai mult că aceea apăřițiune, au fost preșesă ghe holizi, mecheori, așteroiți cari se arată ca o ploaie ghe steale și care...

Școlarul Otopeanu (ridicând mâna'n sus). — Dom'le !...

Profesorul. — No ! ai vreo observățiune ghe făcut ?...

Școlarul Otopeanu (în picioare). — Dom'le, mama 'ntr'o seară, iarna trecută, a văzut ploaie de stele afară...

Profesorul (impacientat). — He !... că-z doară nu era să le vază'n bordei...

Școlarul. — Și eu și cu taica eram culcați și când a intrat mama în casă și ne-a spus să ieșim afară să vedem, taica n'a vrut.

Profesorul (mai impacient). — Ha !

Școlarul. — Zice taica : nu ies din plapumă pe gerul ăsta să știu de bine că plouă și cârnați... (*școlarii râd*).

Profesorul (foarte impacientat). — Tată-tău este un azin, carele nu știe să-ți ghea o educățiune zolidă. (*Copiii râd mai tare ; profesorul, foarte aspru*). No ! basta !...

¹ Popular spus.

Merem mai gheparte și intrăm în ghemonstrățiune. (*coboară la tablă, ia tibișirul și desinează, nu tocmai exact, o elipsă¹ cu focarele foarte depărtate*). No, acum, Bârsăscule, tu carele ai mai multă aplicățiune la makemakică, spune-ne doară ce am vrut eu să prezent aici ?

Școlarul Bârsescu. — Un... castravete, domnule.

Profesorul (stăpânindu-și un zâmbet simpatic). — Mâncă-l cu mumă-ta ! (*schimbând repede tonul*). Tot la foale ți-i gândul, să le'n-dopi !... Nu-i castraveche, mâncăule ! e o elipsă, o curbă lunguiață, care are dublu țintrum ; unul aici în punctul omicron, și alt țintrum togma dincoace, la ceilantă extremitate, în punctul omega. Aceasta-i calea comeatei.

No, acum, pornim, mă rog, cu comeata ghe ghincolo ghe punctul omicron pe calea ei, și merem, merem, mereu merem către soare, carele iaște în primul țintrum, omega. (*Urmând, după metoda intuitivă, cu creta pe linia elipsei, profesorul simulează creșterea și descreșterea mer-sului cometei*).

Cu cât se apropie ghe soare, astrul pletos își acțelerează amăsurat mersul său nețăsare creștendo, simțind acea atracțiune puchearnică, ca un școler diliginke când se apropie de focarul luminii intelectuale și morale, de școala și de profesorele său. Apoi, cu cât se depărcează dela primul țintrum și mere către al doilea țintrum, se leneveaște amăsurat și îmblăncet și tot mai încet, descreștendo ca un școler puturos și fără aplicățiune (*cu desgust*) carele preajetă la datorință.

Exempla doțent : bunăoară, întâi ca Bârsescu Știpiogne, și al doilea ca Ioanescu Agnibal *alias* ² agnimal ! (*râsete*). Silențium !...

Pentru aceea doară, cu toate calculățiunile și operațiunile algebraice asupra proțesului mehanic că *a plus ô* musai că este, mă rog, ecval cu *ț*, cometa nici ghecât nu vine prețize.

Școlarul Ionescu. — Zicea că vine ieri seară, dom'le.

Profesorul. — Au zis tată-tău...

Școlarul. — Nu, dom'le ; Falb...

Profesorul. — Ai văzut tu pe Falb...

Școlarul. — Nu, dom'le, era în „Universul“ și'n toate gazetele.

Profesorul (grav). — „Ugniverzul“, doară și toate gazetele cvotighiene nu sunt compekenke în cauză ; pântru așa un lucru trubue

¹ Figură geometrică de forma unui cerc turtit.

² Tot una cu.

să conzultăm publicațiunile șpețiale, cum e bunăoară *Mundus* oder *To-diacon*, „Univerzal-transcendental-cosmologhișe-astronomișe-meteorologhișe Flighende Bleter“, acea publicațiune de fală care apare odată la lună și în care se arată țalebritatea erughiiunii germâne, pântru carea, ca s'o poată cineva pricepe, musai să aibă știință ghespre rățiunea pură, musai să știe jugheca ca Kant ¹ (*Școlarii rād tare*).

Faveke lingvis!² vitelor și grobianilor, când caut să vă scot din acele credințe rătăcite, a căror consecvenție este ignoranția și imbețilitakea !... Căci au fost proști și neghiobi, ștultorum numerus infinitus!³ care au crezut cumcă orice comeată iaștă un semn, o amenințare, o piază rea...

Școlarul Otopeanu. — La noi, la Otopeni, spune, dom'le, tata, că s'a stârpit toate vacile când a venit cometa ailaltă.

Profesorul. — Dar mumă-ta dece nu s'au stârpit, boule ?

No, merem mai gheparke... fără *collocvium* ! Să veghem numa care este posibilitakea ghe o întâlnire a globului terestru cu comeata lui Biela... (*hotărit*). Apoi asta nu-i slobod, asta nu se poake, ghe oarece toți erughii au proboluit negativa (*cu siguranță*). *Natura non fațit zaltus*, mă prostovanilor ! Ea au pus doară ghestul spaț, ca să aibă loc corpurile cerești să ținble care încătrău în univér, fără coliziune⁴, fără craval; să aibă fiecarele pântru trubuințele respeckive comoghitakea lui !

(*Școlarii rād foarte tare și fac sgomot*).

Profesorul. — Nu larmă, rātanilor inconștii ! nu rādeți ca ruralii, care n'aveți decât instincturi chelurice ⁵ și nu simțiți penetrățiune la contāmplățiunea naturii carea, (cu multă elevațiune) după cum lucră iaște, mă rog, pântru șpectatorul cu perspicatitache, un șpectacol plin de admirățiune și venerățiune !...

No ! acuma văzt-ați că ieri nu s'au întâmplat nimica... De ce n'ați vint la școală ieri, să azistați împreună cu profesorele vost ?...

Școlarul Bârsescu. — Ni-era frică de cometă...

Profesorul. — Frică, ha ? No du-che !

Școlarul Ionescu. — Eu am venit, dom'le cu Popescu Ion și

¹ Filosof idealist german din sec. al 18-lea.

² Țineți-vă gura.

³ Numărul proștilor este nesfârșit de mare

⁴ Ciocnire.

⁵ Telurice, pământeste

cu Otopeanu Marin și-am stat dela două până la patru și d-ta n'ai venit.

Profesorul. — Ha!

Scolarul. — Și când i-am spus mamei, a zis că n'ai venit de frica cometii.

Profesorul (supărat, cu humor amestecat cu dispreț). — Pe mine să mă'nvățați corajul, tu și cu mumă-ta, niște loaze! pe mine? care în cătane, la Zolfărino¹, unde au fost și cu franțozul și cu talianul, am avut un frache mai mare undrofițir în gavaliri și un unchiu de pe mama, fetfeb², la granatiri!... și cari ori mâncat acolo, m'rog, ghimpreună cu drăguțul ghe'mpărat o paparadă ghe așele, mă rog. Voi! pe migne... Corajul?

Vezi numa! (*transportat, cântă cu mult avânt eroic*).

*La Zollfärino ghe vale
Mere-un ghenearal călare
Și tot strigă'n gura mare:
Impărache înalțache!
Cu răcuțe gnenvăfake
Pugne pașe, nu che bache,
Că-ți perzi cătagnele toake!
... und zo vaiter³...*

(*Copiii aplaudă și râd*).

Profesorul. — Nu larmă, vitelor care n'aveți respect ghe istoria neamului!...

Merem acu mai departe, să vorbim de temp'ratura comeatii și apoi de conzistenția ei, pentru ca mai apoi, la urmă, s'ajungem, mă rog, la concluziunea aceea, cumcă nicicând n'avem să ne temem de sfârșitul lumii, carele nu se poate.

No! temp'ratura! (*cu multă volubilitate*).

Vreamea, mă rog, se'mparte, după cum au proboluit Țelzuis⁴ în două părți, care se despart una de alta la acel fixum, carele se chiamă zero-graduri sau nul... Deacolo, aceea care mere'n sus — Bârsescule fii atent! — este partea călduroasă, și aceea care mere'n jos — Io-

¹ Solferino — localitate unde s'au dat lupte între austrieci și italieni și la care au participat și trupe din Ardeal (1859).

² Feldwebel: plutonier major.

³ Și așa mai departe.

⁴ Celsius, matematician și fizician suedez (1701—1744).

nescu, nu căska gura, că intră musca! — este partea friguroasă, iar la nul, mă rog, apa — Popăscule, vrei să mânci bătae! — apa prinde pojghiță.

Deaceea, iaște iarnă și vară, după cum arată la termometrul lui Țelzius, lui reșpeckive țentigrad, iar acei cari știu carte, iar nu ca poporul de rând, numesc căldura plus și frigul minus. Prin urmare, e proboluit cu metoaghele moghearne cumcă comeata este totdeauna în minus: despre o înflăcățiune dară nu poate fi vorba.

No! acum conzistenția¹ (și mai volubil).

Conzistenția comeatii conzistă din materia cea mai faină din toate punturile de vedere a senzurilor noastre *mutachis mutanghis*², mai faină decât o beșică de săpun, mă rog!

Materia în jenăre e doar ceva, mă rog, carele nu există, ci e mai apoi numa o 'nsușire a lucrului în sine, carele iaște o energie, carea nu se știe și pe carea *semper ignorabimus*!³... Aceea apoi nu-i ghe nasul vost, niște mucosi! că e prea înalt; aceea o veți ștudi când veți îmbla la Universitache, cum am îmblat și eu. De nasul vost este doar aceea care vă spun eu, cumcă destulu-ți-i vorba măiastră a marelui jeniu Neftone⁴, că o comeată cât de mare, măcar ca de-aici pân'la Budopeșta, prin condensățiune, o poate vârî într'un... fîngerhut... pălăria ghejetului... ghejătar... *vulgo* năpărstoc.

No, acuma concluziunea.

Mereți acasă și spuneți tată-tău și mumi-ti reșpeckiv părinților voștri ignoranți să nu mai fie neghiobi să aibă frică ghe fignis munghi⁵ că cine crede în superstițiuni devine ridiculos față cu știința și merită ghesprețluit.

(*Școlarii rîd, Ionescu mai tare ca toți*).

Profesorul (dând din cap cu dispreț către Ionescu).— Las pe alții să rîdă; nu rîghe tu, urechiatule că eu che urechesc înc'o toană; che fac numa apoi să vezi steale și comeache ziua miază-mare! Înțălesu-m'ai?

(*Copiii devin din ce în ce mai impacienți și mai sgomotoși*).

Profesorul. — Deaceea trubue ca să avem pântru știință cel

¹ Compoziția, materia din care e făcută.

² „Mutatis mutandis” dicton cu sensul: ținând seamă de condițiile respective.

³ Nu o vom putea cunoaște niciodată.

⁴ Newton — matematician, fizician și astronom englez, (1642—1727).

⁵ Finis mundi (lat): sfârșitul lumii.

mai înalt respect, dar totdeodată cu cea mai profundă, moderățiune, mă rog. Că-z știința nu trubue tratată în mod exclusivist, nici ca pe o zeiță ce stă în ceriu, cum spune Schiller, nici ca pe un dobitoc ghe inuls !

(Copiii devin și mai impacienți și mai sgomotoși).

Profesorul (ridicând emfatic tonul pe măsura ce crește sgomotul școlarilor). — Aignem ist ghi visenșaft, ghi hohe, ghi himlișe Ghiotin... măgarilor ! ghem anghern ghi tiuhtighe Kuh... boilor !... ghi in mit Buter fersorct ¹... porcilor !

(Profesorul iese cântând „La Zolfărino ghe vale“, copiii ies foarte veseli după el, făcând sgomot strașnic, mă rog).

1899

¹ Știința e înaltă, zeiță cerească... nu ca vaca de treabă care ne furnizează unt.

EMULAȚIUNE

Două zile întregi, 10 și 11 Mai, vechea noastră cunoștință dl. Mariu Chicoș Rostogan, pedagogul absolut, a urmărit cu cel mai viu interes, pas cu pas, pe elevii liceului Traian dela Severin, care au fost aceea ce se numește *le clou* (cuiul) cu ocazia festivităților naționale în anul acesta.

Prin multe emoțiuni a trecut ziua eminentului pedagog și ceea ce vedea ziua nu-l lăsa să doarmă noaptea. Acel cui al sărbătorilor regale i-a rămas la inimă.

După două zile de emoțiuni adânci și de gânduri înalte, după două nopți de insomnie, dl M. Ch. Rostogan intră vineri, 12 Mai, dimineața, în clasă foarte posomorât.

Se vede bine, după fizionomia și după mișcările eminentului profesor, că sufletul i-e încărcat.

De ce oare ?

Vom vedea îndată ce-l vom asculta.

Cititorul știe, fără să mai alterăm modul normal de a scrie româneasca, micile particularități de pronunțare ale eroului nostru național-cultural.

Profesorul intră, cum am zis, posomorât, se uită lung la școlari, clatină din cap considerându-i, apoi începe solemn.

Să-l ascultăm cu atenția cuvenită.

Profesorul. — No !... care dintră voi a fost ieri și alantăieri la paradie ?

Școlarul Ionescu. — Am fost toți, domnule...

Profesorul. — Toți?... bine! Văzt-ați numa la paradie pe co-lejii voștri din ghimnazium Traian dela Turnu Severin, care au vint...

Școlarul Georgescu. — Numa după ei ne-am ținut toată ziua, domnule! d'aia n'am venit ieri la școală.

Profesorul. — N'ați vint eri la școală, ha?...

Școlarul Otopeanu. — Nu, domnule, că te-am văzut și pe dumneata că umblai după ei, și...

Profesorul. — No!... văzt-ați numa?...

Școlarul Ionescu. — Dumitale ți-era cald, domnule...

Profesorul. — Ha!

Școlarul Otopeanu. — Te ștergeai mereu cu basmaua...

Profesorul (impacientat). — Tu închide-ți râțul!... No! văzt-ați numai ieri ș'alantăieri la paradie cum au fost cununate cu lauri și înaltă aprobățiune disțiplina aceea și aplicățiunea aceea, m'rog, pe carea au arătat-o școlerii aceia?

Otopeanu. — Păi?

Profesorul. — No!... văzt-ați numa ce iaște lucrul acela, m'rog carele se chiamă respectul dătorinții (*cu elevațiune*) carele este fundă-mântul celui lucru, m'rog, carele se chiamă adevăratul romăgnism?... Că-z eu ce vă spun în toate zilele, măgarilor! și vă muștruluesc (*foarte sentimental*) cu aceea dragoste, cu acel devotament ca un adevărat părinte pântru copiii lui, m'rog! ca să scot și din voi, oameni... și voi (*foarte mâhnit*) n'ascultați!

Școlarul Otopeanu (afectat de mâhnirea profesorului). — Ba ascultăm, dom'le!

Profesorul (schimbând tonul, foarte aspru). — Ba n'ascultați, râtanilor! că dacă ați fi ascultat, în atâta vreme de patru ani, de când fac cu voi rotățiune, mi-ar fi sucțes și mie să vă scot odată la un defilir în paradie; să capăt și eu aceea înaltă aprobățiune, carea este ca o recompenză, m'rog.

Școlarul Anibal Ionescu (făcând sgomot în bancă, cu tonul înfundat către camaradul său Otopeanu). — Astămpără-te, dom'le!

Profesorul (tunător). — Ce-i acolo, animale? (*ia rigla dela tablă și o joacă în aer*).

Ionescu. — Domnule! Otopeanu nu mă lasă'n pace.

Profesorul. — Otopene! socotești că nu ți-s urechile destul de lunji?

Otopeanu. — Nu... domnule! nu i-am făcut nimica... el nu mă lasă pe mine.

Ionescu. — Nu, domnule!

Profesorul (cu toată asprimea). — Silențium!... No!... uitați-vă numa vitele, cum nu știe asculta cu atențiune când le vorbesc de un așa lucru m'rog, care ar trebui să provoace o emulățiune... Pântru aceea, toate ostenele mele cu cele mai din urmă metoade, nu mi-au sucțes! (*se emoționează treptat*). Pântru aceea doară ieri ș'alantăieri am simțit acel simțimânt carele se numește, m'rog, penetrățiune, când am văzut aceea mândreță de școleri ca o lejiune din acelea care au vint cu divul Traian și au trecut întâiu pe la Viminacium — Ionescule! — și a doile pe la Egreta-Drubetis — Ghiorghiescule! — pe podul lui Apolodor — Otopene!!!... — aceea mândrețe de școleri, cu pieptu'nainte, cu capu'ndărăpt, cu pas amăsurat pe muzică! (*ridică linia ca o sabie, scoate pieptul, înalță fruntea*). Așa școleri să fi avut ca să fac cu ei, m'rog, un defilir (*pornește*). Links! rechts! links! rechts! links! rechts! ¹ (*defilează pe dinaintea băncilor cu mult soldatesc*).

Școlarii aplaudă foarte veseli.

Profesorul (oprindu-se ostenit). — Așa școleri romani îmi trebuia mie! da nu niște loaze levantine ca voi, cari nu știți decât numa doară să vă rânjiți și nu aveți respect pentru dătorință!

Școlarul Ionescu. — Domnule, tata spunea aseară c'a citit la gazetă, că zice că e acolo la Severin un profesor mare, l-a decorat Regele, că zice că el...

Profesorul (cu humor). — Ce e tată-tău?

Ionescu. — E de aici, domnule!

Profesorul. — Nu te'ntreb de unde-i, prostule! te'ntreb, ce-i.

Ionescu. — Ce să fie, domnule?

Profesorul. — Ce meșteșug are, boule? Ce-i? popă? negustor? henger?

Ionescu. — Nu, domnule... pantofar... zice că-l chiamă d. Costescu.

Profesorul. — Pe cine-l chiamă d. Costescu? pe tată-tău?

¹ Stâng! drept... etc.

Ionescu. — Nu, domnule; pe profesorul dela Severin; zicea tata: așa profesor, halal să-i fie!

Profesorul. — Spune-i tată-tău, șusterului¹, așa dela mine: ne, sutor, ultra crepidam², că-z doar nu toți șusterii or să aibă compekența să se pronunțe obiectiv asupra metoaghelelor de pedagogie care iaște cea mai înaltă știință. Înțelesu-m'ai?

Ionescu. — Nu, domnule!

Profesorul. — Vina tată-tău și mumii-ti, că te-or făcut prostovan!

Școlarul Georgescu. — Domnule, pe mine a zis tata că mă trimite la Severin în gimnaziu... la d. Costescu.

Profesorul. — Da, tată-tău ce-i?

Georgescu. — Avocat și deputat...

Profesorul. — Te poate trimite și la Kecikemet! Tot dejaba! dacă n'ai aplicățiune, n'are ce-ți face, să fie nu d. Costescu, să fie, m'rog, și cel mai emininke pedagog, m'rog, să fie măcar și Peștaloțiu! că-z doară te-am proboluit de atâta vreme, de patru ani, de când fac cu tine rotățiune.

Otopeanu. — Și eu o să rog pe taica să mă trimeată tot la d. Costescu...

Profesorul. — Da trimeată-te și la furci!... (*schimbând tonul*). No! basta cu colocvia! Nu vreau să vă las să mereți mai departe în gimnazium fără să aveți și voi o distip'ină. Curând acuma va veni finele anului, când vom arăta cu toții onoratu'ui ministeriu cum am știut să ne împlinim dătorința, ca să căpătăm și noi o înaltă aprobățiune.

Pentru aceea dar, m'am hotărît ca de astăzi o oară pe zi să aibă o destinațiune hotărîtă pântru muștruluială, ca să 'proboluim m'rog spiritul nostru de emulățiune. De astăzi, vom începe să facem până la împărțirea premiilor exerțir. Aceia dintră voi cari vor avea mai multă aplicățiune, vor fi amăsurați, corporali și undrofițiri, iar acele loaze cari vor fi proști, vor rămâne câtane proaste. Trebuie ca să arătăm și noi, m'rog, onoratei azistențe, care va fi de față ca să ne onoreză la un defilir, că ne-am dat osteneala, așa că toți musai să strije cu patriotism *virtus romana redi-viva!*³

¹ Cismarului.

² Frază din opera scriitorului roman Pliniu; are înțelesul: „să nu se amestece nimeni unde nu se pricepe”.

³ A reinviat vechea virtute romană.

No !... acum să vă văz ! toți după mine la exercițiu, ca o lejiune traiană !

(Merge la ușă, o deschide de perete ; apoi se 'ntoarce, ia rigla' ca o sabie, așează pe copii în linie de companie, și pornește urmat de micii legionari, comandând).

Peptu'naintre ! capu'ndărăpt ! forver¹ ! marș ! Links, rechts ! links ! rechts.

(Iese pe ușă. Copiii urmează foarte mândri pe comandantul lor. Ajung în curte).

Profesorul (se oprește, și comandă). — Halt !²

(Școlarii se opresc în repaus pe loc).

Profesorul (asudat, se șterge cu basmaua). — No !... văzt-ați că nu e v'un lucru mare, dacă aveți o țăr de atențiune și de aplicățiune... Gândiți-vă numa la reușita aceea măreață — când onoratele matroane romane ale soțietății (cu mândrie prospectivă crescândă) vor arunca cununi de flori asupra voastră și fel-mareșalii și gheeneralii și onoratul ministeriu, și toți spectații inșpectori și Rejele și Rejina, și cronprinții, care sunt, m'rog, mai mari ca un erțetog, vă vor da înalta aprobățiune, și mie, profesorului vost, pîntru împlinirea dătorinții după metoada mea, o distințiune, m'rog, o decorățiune până să mă pună în penziune, cum i-or dat și Costescului, m'rog ! gândiți-vă numa la răușita aceea măreață, care, neam de neamul vost, niște râtani ! nu s'au învrednicit, mă rog !

Ianescu. — Da !... da noi n'avem ca băieții lu Costescu, muzică.

Profesorul. — Muzica nu-i de lipsă !... Destulu-ți-i un trombetaș și un dobaș la o mică lejiune romană !

Otopeanu. — Eu bat toba, domnule !

Profesorul (obosit). — S'o bați pe pielea tată-tău, măgarule ! No !... destulu-i, pentru astăzi. Mereți acas cu mândrie la mumele voastre și mâne cu toții iar la exercițiu !

Copiii vor să iasă în neregulă. Profesorul sbiară : halt ! Ei se pun în rând și ies pe poarta școalei, militărește, pe când profesorul le comandă cadența pasului : links ! rechts !

1900

¹ In germană : înainte.

² Stai.

O ȘEDINȚĂ LA „JUNIMEA” ÎN AJUNUL ANULUI NOU

Berbantul Ghermani, cel dintâi sosit se plimbă agitat prin salon și învârtind bastonul cântă :

*Ființa-mi jună duios te cere,
Scofând suspinuri neîncetat,
Iar tu, iubito, vreo mângâiere
Nu-i dai să fie mai ușurat.*

Jak Negruzzi, intrând, cu vocea stinsă ¹

*La jocuri cu Lucșița ades mă întâlneam,
Când ea era copilă și eu copil eram,
Aveam în tot momentul certări și împăcare
Eu mă certam prin semne și ea cu vorbă tare.*

Menelaos, după ce a ascultat uimit, dus, transportat cu gândul în Câmpina-Wagon :

*Aferim, bre, Jak,
Ce craidon, ce drac,
Mare șarlatan,
Ih! Aman, Aman!*

¹ Și lebăda, se zice, la moarte glăsuește,
Mirare deci nu fie că Iacob chiar vorbește (n.a.)

Jak Neğruzzi :

*Un fruct este puterea, ce 'nșeală la privit.
Frumoasă-i este coaja, dar miezu-i putrezit ¹*

Menelaos, exclamând cu regret :

*Puterea... oh! puterea,
Ioc, puterința mea.*

Marghiloman, copilul Eyolf al lui Titu, intră călare pe băț :

*Frunză verde de susai
oh! vai!
Ca 'mâni vine luna Mai
Și-alergările de cai,
Hi, hail*

Take Laurian, apare cântând :

*Nevastă, bărbatu tău
Prăpădi-l-ar Dumnezeu,
Căci p'acasă nu-l mai ții
Și se ține de prostii
No frache, No!*

Ștefan Mihăilescu :

*S'au dus Tachii amândoi,
Vai de noi!
In comisii n'om mai fi,
Candidați n'om mai trânti,
Și nici n'om mai întâlni
Canditate durdulii,
Cu ochi negri, ochi căprii...*
— — — — —

Orologiul cu cuc, hărăzit clubului de conu Lascar ², cântă 12 ore.

¹ Vezi „Opere complete” de Jak Negruzzi, în pod la librăria Socec (n.a)

² Lascăr Catargiu, fruntaș conservator.

Carp *proorocul*¹ intră ca un duh și văzând fața junimii, o înfie-
rează cu cuvintele poetului :

*Du-te, du-te, du-te de unde a ieșit,
pasăre de pradă, ziua a sosit.*

*Titus Livius Barbișonus*² care se oprișe în prag, cu mâna stângă
sprijinită de brațul drept, iar cu făcătoarea de cruci ținându-și elegantul
și elocventul său barbișon, încruntând schopenhauerica sa frunte, adaugă
cu vocea cavernoasă a unui alt pater³ al lui Hamlet :

*Alles bis hier
Alles ist hin*⁴

În vremea asta, cineva de afară se aude fluierând o arie din „Ro-
ta r u l” de Pascaly, care finește așa :

*S'a dus, măre, dura, dura,
Peste mări și peste văi,
S'a dus, măre, dura, dura,
Ciocoimea de lingăi.
A scăpat iar biata țară,
Și-ăl sărac și-ăl impilat*

.

În sală... o tăcere Negruzziască !

1895

¹ Petre Carp, fruntaș conservator.

² Titu Maiorescu.

³ Părinte.

⁴ În germană : totul până aici, totul s'a dus.

Incepuse războiul franco-german.¹ Dela rezultatul acelei măreţe lupte atârna poate tot viitorul nostru politic. Pe Rin nu se jucau numai două soarte. Ca la toate luptele jucătorilor mari, unde pe de lături palpită o mulţime de mici pontatori pe mâna unuia sau altuia, aşa şi la războaiele între două puteri gigantice, sunt mulţi mititei pe de lături, care, cu cât pontează mai mărunţel, cu atât privesc jocul cu mai multă bătaie de inimă. Pe Rin, între alte mize mărunte, era una, care pentru noi avea o importanţă colosală, cum s'a dovedit ulterior — soarta hotărîtoare a dinastiei noastre. Mica republică de zece ore dela Ploeşti, care pontase şi ea, putea avea urmări mult mai mari, dacă în jocul dela Rin s'ar fi amestecat altfel cărţile.

Aşa era în toată ţara o agitaţie surdă, dar foarte adâncă, care în unele centre lua forme fâţişe destul de ameninţătoare pentru ordinea generală. Unul din aceste centre mai agitat era şi Craiova, unde se afla prefect de judeţ răposatul Petrache Mănescu — un om original şi amabil, credincios şi devotat neclintit al conservatorilor.

Dela dânsul, ţinem această reminiscenţă anecdotică.

La guvern era cabinetul Manolache Costache, cabinetul numit *Cloşca cu pui*, pentru că prezidentul se înconjurase de câţiva tineri de talent, debutanţi în politică, între aceştia dd. A. Lahovary şi P. Carp.

Situaţia în Craiova încordându-se din zi în zi, prefectul este chemat telegrafic la Bucureşti. Cale ferată între centru şi capitala Olteniei nu era încă, aşa că Petrache Mănescu vine în goana cailor pe brânci o zi, o noapte şi o dimineaţă, şi soseşte în Bucureşti cu oasele

¹ Războiul franco-german din 1870.

pisate pe la 11 înainte de amiază. Merge de grabă la Otelul Caracaș, unde cobora regulat, își lasă sacul, și fără întârziere se prezintă la consiliul de miniștri.

Tot consiliul era adunat, lipsea numai prezidentul, pe care-l așteptau din moment în moment. Până să vie conul Manolache, prefectul expune consiliului nerăbdător situația din Craiova: era în adevăr foarte gravă — o turburare imensă putea izbucni fără ca administrația să aibă destule forțe pentru a o năbuși.

Erau așa de interesante spusele prefectului, încât nimeni nu băgă de seamă că trecuse un ceas dela sosirea lui — erau aproape 12... Consiliul fusese convocat pentru 10, și prezidentul tot nu sosea. Un aprod merge iute să-l caute... Peste câteva minute se 'ntoarce: d. prezident a plecat deacasă dela 9; a spus că merge la consiliu. Se trimit mai mulți aprozi prin toate locurile pe unde se putea bănuși că l-ar putea afla... Se 'ntorc toți fără ispravă... 12 și trei sferturi. Nerăbdarea și neastâmpărul cresc. La fiecare trăsură care trece, la fiecă ușa care se deschide, la orice pași pe scări, sar toți... Vine!... Nu... Nu vine. Ce să fie?

Petrache Mănescu își cere atunci voie să se repează măcar să guste ceva: e obosit, toată noaptea n'a putut dormi în *trăsură și n'a mâncat nimica din ajun. El merge să dejeuneze în pripă la otel — să dea fuga aprodul să-l cheme îndată ce-o sosi prezidentul. Lasă consiliul într-o fierbinte discuție asupra întăriturilor dela Metz, și se duce la cafeneaua-birt a otelului.

Pentru ca să evite însă vreo indiscretă întâlnire, nu stă în sala cea mare; intră în una din odăile de lături, unde seara se juca, și comandă ceva în grabă. Odăile acestea dedeau una'ntr'alta prin câte o ușă cu geamuri acoperite cu perdele verzi.

Acum era 1 și un sfert.

Dejeunează, trăgând mereu cu urechea dacă nu vine cineva să-l cheme... Nimeni... A isprăvit; fără să mai ia cafea, se scoală să plece... Mai întreabă încă odată pe chelner... Nimeni... Atunci ce se gândește? pentru că n'a venit încă să-l caute, n'are de ce să se grăbească; își comandă cafeaua și se așează iar la loc să-și mai desmorțească membrele... Acum, după dejun, îl ajunsese pe om, oboseala drumului. 1 și jumătate. Chelnerul aduce cafeaua... „Nimeni să mă caute? — Nimeni!” Ce să fie asta?

Pe când însă chelnerul ieși, Petrache aude un sgomot într'una din odăile vecine, unde până atunci fusese complectă liniște, o mormăială și un haha! de triumf. Se'ntoarce spre partea aceea și ia seama

că în ușa cu geamuri flutură perdeluța atârnată pe dincolo trecând dincoace printr'un ochiu — un geam era spart.

Desigur, gândește el, sunt cartofori... de dimineață au luat-o... ori poate că n'au isprăvit încă de aseară... E aproape 2 și nimeni nu vine să-l caute... Mormăiala însă crește dincolo... începe să se auză distinct o dispută de joc: regina! calul! pionul!... E desigur o partidă de șah tot așa de încordată ca și situația dela Craiova.

Dar între accentele amestecate ce trec prin ușa cu geamul spart, Petrache pare că aude un glas cunoscut!... Se ridică și ascultă mai bine...

Da!... E o iluzie? un joc al închipuirii, stăpânită de un gând stăruitor? Dar e cu puțință să se nșele astfel?... Dar e peste puțință să fie acela!... Dar e glasul lui!... Dar nu se poate!...

În prada unei nedomiriri amețitoare, omul se repede la ușă, dă'ntr'o parte perdeluța dela ochiul spart, se uită înăuntru și nu se poate stăpâni a nu scoate un strigăt de uimire...

Cine?... cine era în odăiță încă de dimineață la o partidă de șah?... cine!?... Domnul prezident al consiliului, conul Manolache. Se 'ntâlnise de dimineață cu amicul său, bătrânul Wiest, și se'ncurcaseră.

Desperat, Petrache Mănescu dă brânci ușii, și năvălește înăuntru peste jucători strigând:

— Pentru numele lui Dumnezeu! coane Manolache, aici ai fost?

— Ei da, răspunde simplu prezidentul: nu mă vezi? și se pune iar pe gânduri ca să-și combine lovitura.

— Coane Manolache! vă caută toți în toate părțile! v'așteaptă toți la consiliu dela 10 azi dimineață!!

— Iaca viu... Stai, o leacă: mai am două lovituri, și-l reglez eu pe domnul Wiest! Și mută calul.

— Dar sunt 2 trecute, coane Manolache!!

— Mat! strigă Wiest.

Conul Manolache deschide ochii mari p'în ochelari și vede că'n adevăr partida e pierdută. Atunci, se ridică busumflat cătră Mănescu:

— Araca'n de mine, bre omule, dă-mi pace! m'ai buimăcit de cap!

Iaca — pierz partida sigură cu vorba dumitale!

Cu multă greutate a putut Petrache să-l îmbuneze și să-l facă să renunțe la revanșă.

Amândoi apoi pe la 2 și jumătate, intrară la consiliu, unde găsiră pe ceilalți — cam impacienți.

GARDA CIVICĂ

De câte ori auz sgomote de război, îmi amintesc cu pietate și cu mândrie de acum atâția ani trecuți, când eram unul dintre aprigii apărători ai Independenței. Pe vremea ultimei conflagrațiuni¹ orientale, am servit în garda civică — „baioneta inteligentă” — în compania din mahalaua armenească. Timpuri eroice! am dela voi frumoase amintiri! Căpitanul meu, d. Guță Cotoi, odinioară sergent în pompieri, era un tip de haidamac, care fusese apoi, pe rând, birjar, cârciumar, bina-giu, samsar de slugi, spion de poliție, bătăuș, ș’acum, în sfârșit, urmând unei vocațiuni irezistibile pentru viața politică, se declarase pe față pentru guvern. Era un agent propagandist rabiatic² groaza cârciumarilor și altor case publice, spaima birjarilor, lăutarilor, flașnetarilor, alunarilor, salipgiilor și a tuturor câți îi picau înainte în momentele-i de arțag contra ciocoilor. Dar, aminteri, om plăcut, deștept și vesel. Când a venit pentru prima oară să mă cheme ’n serviciu, era tămâiat. Il cunoșteam demult — cine nu-l cunoștea în mahala pe d. Cotoi? — zic :

— Frate Guță, te rog, pe mine să mă scutești; sunt slab de constituție.

— Ei, aș ! zice. Oțică rusească !... Nu se poate, d-le Iancule... adică... se poate, dacă pui om în loc.

— Atunci, pui om în loc.

— Atunci, scoate rubla.

I-am dat-o, și d. Guță a plecat legănându-se și strigând :

¹ Aici : război.

² Turbat.

— Trăiască ai noștri, d-le Iancule !

Apoi o teribilă înjurătură... de ciocoi! Peste opt zile, m'a călcat d. Guță iar, și iar mi-a șters carboava, și iar : „Trăiască și ș. c. l...”. Peste vreo cinci zile, altă rublă : pe urmă, din patru în patru zile, regulat. Dar toate tiraniile trebuie să aibă un capăt. Am hotărît să mă revolt. Când vine d. căpitanul tun și zice :

— Măine ai servicii...

— Neică Guță, zic, oi avea, n'oi avea servicii, nu știu, da rublă știu că n'am, și nici n'o să mai am de aici înainte. Scurt !

— Atunci... cum?

— Iac'așa.

— Atunci te bag la arest.

— Să poțeste !

— Car'va-s'zică nu dai rubla?

— Nu pot !

— Bine !...

Și a plecat supărat, înjurând strașnic pe ciocoi. A doua zi, dis-de-dimineață, am auzit goarna, m'am îmbrăcat repede și m'am dus la companie : am luat o pușcă bătrână, care clănțănea din toate încheieturile când umblam ; mi-am încins centuronul cu patronașul ¹ peste palton, și am plecat prin lapoviță cu cărdul companiei. Un comisar de poliție ne-a dus în șireag pe podul Mogoșoaii — era parada Bobotezii. Mai târziu când a venit și căpitanul și m'a văzut, el care mă credea un laș incapabil de a purta o armă, a rămas încrămențit :

— Bravos, d-le Iancule ! mă lucrași car'va-s'zică?... Da nu face nimica ! Trăiască ai noștri !... de ciocoi !

După ce a dat câteva târcoale în fața companiei, a venit iar la mine, m'a tras la o parte și, foarte discret, mi-a duhnit la ureche :

— D-le Iancule, nu face pentru d-ta să stai între boccii ²... Dă-mi o jumat' de rublă și du-te acasă.

— N'am nici sfaț, nene Ghiță, zic eu tare, ca să m'auză cocoanele înghesuie pe trotuar la spatele șireagului nostru.

Dar d. căpitan se n'țepenește 'n călcâie și, ca să-mi acopere glasul, strigă răgușit din fundul bojocilor :

— Companie... drepti !

În acelaș moment, s'aud venind din susul stradei niște huiduituri sguduitoare... Ce era? Cine știe cine prinsese un câine jigărit de maha, îi legase o tinichea de coadă și-l aruncase în mijlocul stradei, să-l

¹ Cartușiera.

² Mojici.

dea garda 'n târbacă, după o veche datină consacrată a acestei instituții urbane. Apucat între cele două șiruri de bravi care aveau la spate câte un zid de lume; aiurit de huiduituri, de amenințările puștilor și de loviturile tinichelii, nenorocitul animal fugea făcând niște salturi nebunești și chelălăind într'un chip infernal, pe când garda și publicul făceau un haz nespus. A trecut pe dinaintea noastră ca o vedenie chimerică. Încă târziu se auzeau în depărtare huiduituri tocmai pe la piața Teatrului.

Noi eram compania de elită. Eu stam postat peste drum de Crețulescu, aproape de palat, între doi armeni foarte borțoși, unul basman-giu pe podul Târgului-de-afară, și altul fabricant de cafea măcinată și alte mirodenii în Caimata. Acesta-și pusese de degrabă paltonul peste șorțul cu care se acoperea când măcina martinică, și șorțul era cu o palmă mai lung decât poalele paltonului, care se mai scurtase o schioapă din pricina centuronului încheiat sub burtă. Cafegiului, răzbit de frig, îi curgea nasul enorm plin de guturai, și, om curat ca toți armenii, mă ruga din când în când să-i ții pușca : s'apleca din greu, își ridica șorțul și se ștergea la nas. După aceea, când își lua pușca 'napoi, foarte politicos :

— Mersâm... Am aut noroc : dacă nu am uitat șorțu pa mine, cu ce m'am șters la nas?

De atunci, n'am mai băut cafea cu caimac ! În sfârșit, iată că se 'ntorc înapoi spre Palat, trăsurile oficiale... Strigam încă ura, când trecea pe dinaintea noastră escadronul de suită. Jandarmii mândri, cu săbiile scoase, se uitau, pe sub cozorocul chiverelor, la compania noastră, mai ales la mine și la armenii mei, cu un zâmbet așa de ciudat, încât am aplecat ochii 'n pământ și, din ceasul acela, mi-am promis să fac toate sacrificiile pentru a mă scuti pe viitor de o așa penibilă situație. Am alergat la d. Cotoi și, după multă tocmeală, ne-am ajuns : două ruble pe lună și să mă lase 'n pace. I-am dat una înainte și apoi câte una la fiecare cinsprezece zile. Am servit regulat patriei, spre deplina mulțumire a comandantului meu, până la desființarea gardei. Și o dovadă că am fost un brav e că d. căpitan a venit odată la mine foarte bine dispus și mi-a zis :

— D-le Iancule, să știi că acuma ne'mparte și noă, la garda națională, dicorății pentru apărarea Independenței ; să știi că te pun pe listă.

Eu, înțelegând unde vrea să m'aducă d. Guță, i-am răspuns că eu n'am pretenție... am luptat așa, de dragul liberalilor. Dar d. Guță :

— Trăiască ai noștri, d-le Iancule !... de ciocoi ! Da nu se poate !

să dau la toți bocciile și mitocanii dicorății și tocmai d-tale să nu-ți dau! nu face! Eu știu că te trec pe listă.

— Nu mă trece, că cine știe cât costă... acu sunt cam tinichea.

— Ce să coste? un moft... Facem noi pentru d-ta.

Pe urmă mi-a cerut o jumătate de pol, pe urmă i-am dat o rublă și pe urmă ne-am ajuns cu o rublă și jumătate. M'a încasat și m'a trecut la portofel. Peste vreo câteva zile după desființarea gărzii, m'am întâlnit cu d. Guță — îl făcuseră perceptor, și era foarte vesel! L-am întrebat în glumă:

— Nene Guță, ce se mai aude cu decorația mea?

— ...Care decorație?...

— Aia... nu ții minte?... o rublă și jumătate...

— Dracu să-i știe, d-le Iancule, ce-a făcută răă aia dela comenduire, că eu le-am trimis de atunci listele; dar acolo e acuma un balamuc cu predarea armelor! Cică s'a furată răă sumedenie...

— Se prea poate, nene Guță; în vreme de război câte arme nu se prăpădesc!

— Poate la alte cumpănii să se fi făcut vr'un abuz; dar la noi, nu-mi vine să crez... Ei! da nu face nimica... Trăiască ai noștri, d-le Iancule!... de ciocoi!

Astfel, din pricina unei neglijențe a comendurii am rămas nedecorat, după ce am luptat atâta! Asta nu e drept! mi-am zis. Sunt sigur că lui Sarchiz cafegiul i-a dat. M'am dus să-l văz. L-am găsit tot cu șorțul cunoscut și cu guturaiul cel vechi; amesteca martinică cu rio ca să facă moca. Din vorbă 'n vorbă, zic eu, ascunzând cât puteam mai bine sentimentul de invidie:

— Dumitale cum ți-a dat decorația, frate Sarchiz, și mie nu? că eu încai am plătit înainte.

— Așa am aut or bă... Când ne-aduce decorație, platim... Ne-a adus decorație, am platit.

— Așa?... zic eu domirit.

— Bei un cafe proaspăt?... să-ți fac un gingirile...

— Nu, nene Sarchiz, mersăm; nu mai metahirisesc¹ demult cafea cu caimac!

¹ Obişnuiesc.

POLITICĂ ȘI DELICATEȚE

Istoria e adevărată și merită povestită.

Intr'un oraș mare de provincie, sau mai bine într'o capitală mică, numele nu importă, este un negustor băcan foarte deștept, partizan hotărît și neascuns al conservatorilor. Colectiviștii ¹ nu-l puteau suferi personal, însă n'aveau ce-i face, de vreme ce băcănia lui este în localitate singura prăvălie de clasa întâia în această ramură, fiind asortată totdeauna foarte bogat după modelul băcăniilor de lux din orașele mari. Ce se întâmplă însă? Acum câțva timp, un fost ministru conservator merge să se așeze pe toată perioada electorală în acel oraș, fiind hotărît să candideze acolo în opoziție contra guvernului colectiv. Pentru aceasta ia cu chirie rândul întâi al caselor negustorului conservator, pe strada principală, deasupra băcăniei. Asta a înfuriat la culme pe liberali. O deputațiune a lor se duce la băcanul nostru și-l interpelează foarte grav:

— Ai dat casa cu chirie ciocoiului?

— Da.

— Dă-i arvuna înapoi!

— De ce?

— Fiindcă nu face tocmai d'un negustor, de unul d'ai noștri, să-ți dai casa la ciocoi.

— Da nu sunt d'ai dv. de loc; mă iertați, eu sunt conservator.

— O să te căești!

În adevăr, numaidecât încep șicanele — la vamă, la accize, la drumul de fer, etc.. și nu numai atât: colectiviștii încep să facă pro-

¹ Poreclă dată liberalilor.

pagandă între ai lor, și în două-trei săptămâni, câte unu-unu, niciunul nu mai calcă în băcănia conservatorului. Negustorul, deși se știe boicotat, bagă de seamă că vânzarea în toate privințele rămâne aceeași ca totdeauna, afară, se'nțelege, de țuică și pelin unde constată o scădere de consum simțitoare. Dar în sfârșit, colectivității nu consumă numai țuică și amar, mai ales când nu sunt în opoziție. Atunci negustorul inteligent pricepe cum merge treaba : liberalii, pentru a nu-și călca jurământul și totdeauna a nu se lipsi de trufandalele și delicatețele conservatorului, nu-i mai călcau în prăvălie, dar trimeteau om să le târguiască fără a spune pentru cine.

Intr'o zi, din conversația mai multor mușterii la țuică, află că seara e masă mare la cuconul X... un chiabur foarte colțat, inițiatorul boicotului. Cuconul Iancu cinstea cu un mare *dîner de gală* pe un ministru și vreo doi-trei oratori din București, care veniseră cu ocazia alegerilor să ție o întrunire publică. Cocoana lui cuconul Iancu e tot atât de celebră pentru mesele-i de gală ca și pentru eleganța ei. Negustorul nostru tocmai în ziua aceea primise un mare taxid¹ de prospătură și lipise pe geamurile mari ale prăvăliei : ICRI MOI PRIMĂ — STRIDII PROSPEȚI — SOMONU DU RIHN, ETC.

Era duminică, pe la unsprezece dimineața : prăvălia gemea de mușterii, care își luau aperitivul și mezelicuri pentru dejun. Un ungurean intră cu sgomot :

— Câte parale icrele moi ?

Dar negustorul, strângându-și sprâncenele, ca și cum ar fi voit să facă o asociație forțată de idei depărtate, răspunde prin o altă întrebare :

— Câte-ți trebuie, drăguță ?

— ...Vreo două-trei chile.

— Așa... Da de unde ești d-ta ?

— De unde sunt, de unde nu sunt, câte parale ?

— Dacă nu spui de unde ești, nu-ți dau : icrele sunt arvonite de boieri.

Ungureanu stă un moment la gânduri și pleacă.

Peste vreun sfert de ceas, în timp ce icrele se vindeau pe capete, intră o jupâneasă, o băbuță bătrână, care, uitându-se în toate părțile, zice :

— Sărut mâna, măculiță ; aici e băcănia a mare ?

— Ia vezi, ce poștește dumneaei, strigă negustorul la un băiat.

— Icre m'oi aveți ?

¹ Transport de marfă din străinătate.

— Este.

— Cum dați ocaua ?

— Ocaua ?... Câte poștești să iei ?

— Vreo două-trei oca.

— Da pentru d-ta ?

— Aș ! unde mănânc eu d'alea ! Să mă ferească Dumnezeu ! eu postesc... Pentru boieri.

— Care boieri ?

— Nu spui.

— Dacă nu spui, n'am icre.

Dar baba, mai deșteaptă decât ungureanul, face un semn discret, trage la o parte pe negustor și-i șoptește încet :

— Măiculiță, sunt dela conu Iancu ; da să nu care cumva să-ți spui că ți-am spus, că mi-a spus să nu care cumva să-ți spui.

— Așa ?... Dela conu Iancu ?... Atunci spune-i lui conu Iancu că pentru dumnealui le dau cu 100 de lei chilo.

— Vai de mine ! unde s'a mai pomenit ? Mi-a spus să dau, dac'o fi la o adică, pân' la 28 lei.

— Dacă ți place ; dacă nu, voia la dv., marfa la mine ; dacă vrea să cumpere, să poștească conu Iancu aici, că ne învoim noi.

A plecat băbuța foarte mâhnită de insuccesul misiunii sale diplomatice.

Înainte de amiază, intră în băcănie un funcționar foarte pipiriu, deși afară era destul de ger ; zice :

— Băiete, o drojdie.

După ce bea drojdia și-și suflă în degetele degerate, funcționarul își face loc cu pardon prin înghesuiala prăvăliei și ajunge până la taraba de marmură. Aci se oprește să dea un târcol cu ochii la marfă. În momentul acesta, negustorul scoate capacul dela putinica a doua de icre.

— Ei, bravo ! zice tânărul ; ți-a venit icre proaspete ?... Cum dai chilo ?

— Da dece întreb ?

— Vreau să cumpăr.

Atunci băcanul, gustând cu vârful cușitului o probă din putinică și măsurând cu ochii de sus până jos pe mușteriu :

— Nu face pentru d-ta, zice... astea nu sunt de cosac ¹.

— Da ce-ți pasă d-tale, dacă vreau eu să cumpăr ?... Câte parale ?

¹ Pește argintiu cu solzi mici.

— Vezi că marfă de-asta nu pot da ca paralâcul... Vrei să iei mai mult ?

Tânărul fără să șovăiască, răspunde hotărît :

— Trei chile.

— Cât ?... strigă băcanul, pufnind de râs. Ei, vezi, aici mi-ai plăcut : auzi fason de trei chile de icre moi !...

— Apoi întorcându-se către unul din băieți :

— Băiete ! încă o drojdie la domnul, că-i e frig.

Dar funcționarul, supărat :

— Mersi, domnule, nu-mi trebuie : dar să știi că nu-ți mai calc în prăvălie.

— Păcum ești d-ta liberal, răspunse băcanul râzând și mai tare, mă mir că ai băut aici și drojdia întâia.

Tânărul a ieșit trântind ușa.

E aproape de amiază, când o caleașcă mândră se oprește în fața prăvăliei. Feciorul sare repede de pe capră și strigă în ușa :

— Să vie un băiat afară !

Băiatul iese repede și se întoarce :

— Intreabă cocoana de icre moi.

— Cocoana lui conu Iancu ?.. Spune-i că nu prea sunt proaspete... nu face pentru dumnealor... Dar, dacă pofteste, dă-i să guste

Și-i trimite cocoanei din putinica nouă o linguriță plină pe o frunză curală de viță. Băiatul se întoarce :

— Zice că sunt bune.

— Mă mir. Tocmai la mine să fie icre bune.

Zicând acestea, băcanul iese degrabă afară la caretă și, după multe reverențe, se adresează foarte miorlăit cocoanei :

— Sărut mâna, madam' X... sărut mâna... De ce nu poftiți jos ? Nu-i nimeni în prăvălie ; numai câțiva mitocani... nu vă cunoaște. Poftiți să vedeți și alte mezeluri... avem stridii, brânzeturi proaspete, ne-a venit o langustă¹ vie... ...și-i înșiră, foarte volubil, toată lista prosparților sosite de dimineață.

Cocoana stă un minut la gânduri, dar nu poate rezista mult ; coboară din caretă și intră foarte înțepată în prăvălie... După o scurtă inspecție și o lungă tocmeală, în timp ce aspira cu nesațiu caracteristica atmosferă îmbibată de atâtea parfumuri grase și pofticioase, o atmosferă de care-i era dor de multă vreme, cocoana, îmbătată de atâtea bune emanațiuni, se pornește pe târguială, și negustorul scrie :

¹ Specie de rac de mare.

două chile de icre moi, trei bucăți camembert¹, un chilo somon, una langustă vie, opt- duzini stridii, un ananas², un flacon curacao triple-sec³.

Demult nu mai intrase în băcănie cocoana ! Acum își scotea din capete, pe când mușteriii ceilalți, între care mai mulți tineri ofițeri, în curent cu afacerea boicotului, privind-o cu admirație, își dădeau coate.

Cocoana, foarte satisfăcută, vrea să plece :

— Apropo, coconiță, sărut mâna : șampanie ? Am ceva bun de tot ; un *Pommery extra*, garantat.

— Cum îl dai ? întreabă cocoana, aruncând pe sub genele-i mai pudruite decât aripile unui fluturaș de noapte, o privire galeșă către tinerii ofițeri.

— Mai ieftin decât oriunde, coconiță. Dacă dv. găsiți cu preț ca la mine undeva, primesc să nu-mi dați nicio para.

— Atunci, să-mi trimeți și șase sticle de șampanie... *Bonjour !*

Și cocoana, salutată până la pământ de toți tinerii, este condusă până la caretă de băcan, care-i zice :

— Sărut mâna madam' X... sărut mâna : nu ne uitați... avem totdeauna lucru proaspăt ; imposibil să găsiți în altă parte.

Careta a plecat. Băcanul, frecându-și mâinile, se întoarce înăuntru și, pe când băieții încarcă în coșuri marfa comandată — un condei de peste trei sute de lei, — zice, făcând cu ochiul către tinerii mușterii :

— Uite, d'aia îmi plac mie liberalii... oameni cilibii⁴ când e vorba de delicatețe, nu se mai încape politică. Băiete ! un rând de țuici la domnii !... făc eu cinste !

1897

¹ Brânză preparată în localitatea cu acelaș nume din Franța.

² Fruct parfumat, exotic, cu gust acrișor.

³ Lichior.

⁴ Distins, nobil.

RĂSPALATA JERTFEI PATRIOTICE

În sfârșit... Mai erau câteva ceasuri până în dimineața de 11 Fevruarie,¹ când trebuia să se dea lovitura. În cazarma lor din Dealul-Spirii, tunarii îmbrăcau roatele tunurilor în paie, pentru ca, despre ziuă, să poată merge în dosul palatului spre a protege operația conspiratorilor, fără să turbure liniștea nopții și să strice somnul pacinicilor mahalagii. Militarii își făceau datoria — da; dar nici civilii nu rămâneau mai prejos.

Era ultima întrunire a secțiunilor conspirației. Ca să înțeleagă mai bine cititorul, trebuie să spun că vasta urzeală se compunea din secțiuni cu număr restrâns de membri, dela zece până la optsprezece inși. Unii din aceștia, fără să știe ceilalți, aveau relațiuni cu câte un altul din câte o altă secțiune; așa că, la un moment dat, chiar dacă s'ar fi prins una din acestea lucrând, nu s'ar fi putut descoperi nimic mai mult decât o mână de oameni. Această organizațiune mazziniană² fusese combinată de răposatul C. A. Rosetti, după reminiscentele-i clasice.

În seara aceea, într'una din secțiuni, compusă în majoritate din câțiva tineri entuziaști și din vreo trei negustori, prezidentul, un liberal fanatic, care mâncase la 48 jimbă exilului în formă de tainuri turcești, la Brussa, ținu o scurtă cuvântare, cam așa :

— Fraților ! vremea vorbelor a trecut; acum are să sune în sfârșit ceasul faptelor. Trebuie să avem curaj : momentul cel mare se apropie. Până să nu crape de ziuă, poate că vom fi chemați să facem cea mai mare jertfă pe care are dreptul patria s'o ceară dela un om. Să fim

¹ Zi în care monstruoasa coalitiție l-a silit pe Alex. Ion Cuza să abdice.

² Mazzini — fruntaș revoluționar italian (1805-1862).

gata la tot ! Să nu ne dăm înapoi dela nimic pentru a ne împlini datoria de patrioți !

Când președintele a terminat solemnă lui cuvântare, tinerii carbonari, scrâșnind din dinți, au ridicat pumnii încheștați în sus în semn de aplauze și de aclamațiuni, știut fiind că într-o conspirațiune, sgomoiul este interzis. În timpul însă când vorbea președintele, unul dintre negustori se căuta cu multă stăruință în fundul buzunarului dela nădragi. Indată ce cuvântarea fu isprăvită, negustorul se sculă în picioare, scoțând din buzunar un pungoci unsuros destul de greu, plin cu mărunțiș. Apoi, mergând hotărît la masa președintelui, trânti sgomotos, între sfeșnice, pungociul, și zise :

— Dacă a venit vremea pe jertfă, apoi cât m'ajunge partea, nu mă dau în lături !

Zicând acestea, isnaful¹ începe să deslege băerile pungociului.

Președintele și toți tinerii entuziaști au un moment de desgust în fața acestui act. Unul din ei, cel mai înflăcărat, nu se poate opri a zice cu indignare : „Mitocanul, tot mitocan !“ Dar cum sunt toți foarte lihniți, înfățișarea pungociului durduiu le răstoarnă cu desăvârșire mișcarea întâia. Incrucșându-și unii între alții niște priviri fulgerătoare și uitând că se află într-o cavernă de conspirație, încep să pleoscăiască din palme, strigând toți :

— Ura ! bravo patriot ! să trăiască nenea Niță !

Și palmele tinichelelor se pornesc toate cu degetele încovoiate către pungociul mitocanului ; dar mitocanul, în acelaș timp, ridică pungociul de pe masă și-l vără în buzunar, zicând :

— Bine, eu dau partea mea... Care, ce dă ?

Președintele, care se înțelesese din ochi cu tinerii, zice :

— Neică Niță, aici e pe frăție, dă fiecare ce poate și cum poate. Dumnealor, că sunt mai tineri și, vorba aia, ce-am avut și ce-am pierdut ! dumnealor o să-și puie, Doamne ferește ! viața în primejdie ; că asta nu-i glumă ce facem noi ! ia gândește-te dumneata : șapte puteri garante ! nene Niță, și Convenția dela Paris ! Care va să zică, noi ne punem contra lui Napoleon III, neică Niță... te joci ! D'aia spui că dumnealor, ca tineri, pot să năargă până la moarte...

— Să ferească Dumnezeu ! zice nenea Niță ; ar fi păcat...

— Da, dar vorba e : se poate ? Însă dumneata care ești altfel de om, om cu dare de mână, negustor, de dumneata nu face pentru ca să te bagi unde se bagă dumnealor. D'aia a și împărțit Dumnezeu trebile pe pământ : unul, adică cu alergătura și altul, vine vorba, cu capitalul ;

¹ Breslașul.

și pe urmă, toți la câștig, fiecare pe cât a pus, împart drept pentru interesele patriei, fiindcă toți sunt patrioți !... nu-i așa ?

— Așa da, zice nenea Niță, acuma te pricep.

— Ei vezi ?... dă-ți partea.

Nenea Niță a scos iar pungociul, i-a deschis băerile și a vărsat pe masă un pumn de mărunțiș : icusari, nisifiele,¹ sfanți, sfânțoaice, firfirici și gologani ; l-a socotit până la suma de cinci galbeni ; apoi a legat iar pungociul la gură, zicând :

— Ei ! acu, cine-mi iscălește fitanția ?

— Care fitanție ?

— Pentru sumă

— Cum, nene Niță ? strigă prezidentul. Cum se poate să spui dumneata așa vorbă ? să ceri hârtie la vreme de revoluție ?

Dar nenea Niță acoperă cu laba mărunțișul și dă să-l tragă la margine, ca să-l pue la loc.

— Fără fitanție nu pot să dau, fiindcă n'am temei la catastif.

Atunci, cel mai tinichea dintre carbonari, văzând primejdia, se repera la mâna isnafului, pe care o apucă strâns și zice :

— Stai, nene Niță !... Fraților, are dreptate nenea Niță : dacă varsă negustorul parale, trebuie să aibă adevărate la mână. Uite ce m'am gândit eu : să dăm toți iscălitura noastră cu girul prezidentului.

Toată asistența cu ochii sclipitori, aprobă unanim propunerea, iar tânărul ia un condei și hârtie și scrie citind în gura mare :

„Subt-iscăliții, patrioți, la un moment greu al nostru, pentru interesele patriei, am luat dela nenea Niță suma de 70 sfanți, pe care i-o vom înapoia îndată ce vom izbuti să facem toate bune, ca să nu mai fie tiranie...”

Și iscălesc toți

Ședința se ridică ; isnaful mai numără odată paralele, ia țidula, o îndoiaie și vrea să plece. Atunci, prezidentul îl cheamă dela ușă, îl trage la o parte și, pe când ceilalți ies binișor unul câte unul, îi spune la ureche :

— Nene Niță, eu zic că nu e bine să porți țidula asta în buzunar. Dacă, Doamne ferește ! nu izbutim să dăm jos pe Cuza, și te calcă poliția, și găsește chitanța la dumneata ?... ce te faci ?

Nenea Niță stă un minut pe gânduri și răspunde, făcând cu ochiul :

— Las'că o pui eu bine ; n'ai dumneata grijă !

Și pleacă.

Prezidentul stinge lumânările, îl conduce pe nenea Niță până la

¹ Monete. turcești de argint.

poartă și, după ce-l vede depărtându-se, se întoarce în curte, o curte paragină de mahala, și aprinde un chibrit. Intr'o clipă, de pe lângă uluci, din fundul curții, răspund alte chibrituri aprinzându-se, ca niște ecouri luminoase : era semnalul de raliare al conspiratorilor. Toți își dau întâlnire peste o jumătate de ceas la Rașca, unde trebuiau să bea banii isnafului, așteptând ceasul abdicării lui Cuza.

La Rașca, intră unul câte unul foarte veseli și încep să comande mâncare și băutură. Când sfanții isnafului erau pe sfârșite, tunurile, cu roatele îmbrăcate în paie, ajungeau în dosul palatului, în vreme ce, prin față intrau conspiratorii sus, salutați de garda vânătorilor...

A fost cuminte nenea Niță când a luat țidula la mână... Pe când, mult mai târziu, în fața Griviței, batalionul de vânători spăla în sânge steagul mânjit în noaptea de 11 Februarie, Nenea Niță, fruntaș al comerțului român, ca întreprinzător de furajuri și altele, încasa, în virtutea chitanței cu data de 10 Februarie 66, partea-i cuvenită după luptele sale pentru răsturnarea tiraniei; în virtutea aceleași chitanțe, nenea Niță lua apoi parte printre fericiții subscriitori ai conversiei drumurilor de fier și ai „Băncii Naționale“.

Astăzi vechiul patriot are un otel nobiliar în București, un echipaj blazonat și câteva milioane; dânsul păstrează încă cu scumpătate bătrâna chitanță, pe care o arată la toată lumea ca un pergament de noblețe, pentru a proba câte sacrificii a știut el să facă odinioară în vremuri grele, pentru patrie...

Și încă tot mai face : de exemplu, a scris pentru monumentul lui Brătianu douzeci de lei și pentru al vânătorilor cincii. Totdeauna entuziast și generos ca și în ajunul lui 11 Februarie, nenea Niță, cu calitățile lui de inimă, trebuia să prospereze și merită să fie stimat.

GROASNICA SINUCIDERE DIN STRADA FIDELITĂȚII

Sub acest titlu, citim în „Aurora”, ediția de dimineață :

Azi dimineață, întreagă strada Fidelității a fost viu emoționată de o senzațională dramă pasională. Pe la orele șapte a. m. vecinii fură alarmați de niște țipete sfâșietoare, care porneau dela casa cu No. 13. În această casă locuesc de multă vreme doamna Zamfira Popescu, văduva răposatului veteran al corpului didactic Nerone Popescu, fost profesor de limba latină, împreună cu cei doi copii ai săi, Cicerone Popescu, elev de administrație, și domnișoara Porția Popescu. La țipelele îngrozitoare, toți mahalagiii se adunară în grabă și îndată aflară ce era : o sinucidere !

Domnișoara Popescu de mai multe săptămâni zăcuse într'o stare de melancolie și de abatere sufletească, încât nu mai mânca, nu mai bea, nu mai dormea deloc. Cu o zi înainte de a lua fatala hotărâre, arătase semne de mare neliniște ; a cerut să mănânce și să bea. După ce a dejunat cu mare poftă și s'a săturat, a 'nceput deodată să plângă, zicând către doamna Zamfira Popescu :

— Mamișo, eu nu mai pot să trăiesc ! eu vreau să mor !

La aceste cuvinte, mama i-a răspuns :

— Mofturi ! ia fii bună și te-astâmpără... Las' că o să-ți treacă !

Porția însă a adăugat :

— Ai să vezi !... Dar dacă mor, jură-mi, mamițico, jură-mi că o să-mi pui pe mormânt boboci de trandafir !

Bobocii erau florile ei favorite.

Doamna Zamfira Popescu schimbă vorba, fără să se teamă de vreun sfârșit fatal, deoarece Porția, care era simțitoare, de multe ori, în momente de supărare, amenința că se va sinucide. Din nenorocire, de astă dată amenințarea fusese mai mult decât serioasă.

Ce se 'ntâmplase ?

Azi noapte, pe când fratele său lipsea după obicei și mamița dormea, Porția scoase gămăliile la o duzină de cutii mari cu chibrituri și le aruncă într-o cinzeacă de rachiu de drojdii. Așteptând să se disolve fosforul, sărmăna fată se așeză la masă și scrise cu toată limpezimea de minte o scrisoare către mamița și către frățiorul ei, prin care cere pardon de durerea ce le-o cauzează și le declară că moare deoarece este părăsită de tânărul Mișu Z... până zilele trecute student în medicină și astăzi doctor de plasă. Într'un post-scriptum apoi, conjură încă odată pe desolata mamă să nu uite de boboci.

Când a terminat scrisoarea, gămăliile de chibrituri erau disolvate. Porția înghiți păhăruțul, dându-l cu voluptate peste cap și merse să se culce în patul ei așteptând cu resemnare moartea. Aceasta nu întârziă să se anunțe prin niște oribile crampe de intestine. Nenorocita, covârșită de dureri, sări în sus și 'ncepu să țipe spunând tot :

— Mor ! mor !... ah ! Mișule, fii fericit !... Scăpați-mă, scăpați-mă !... sunt încă tânără ! Nu ! nu ! nu vreau să mor !

Alât putu să zică și căzu în convulsii. Într'o stare desperată a fost transportată iute la spitalul cel mai apropiat.

Cât despre d. Mișu Z., cauza acestei nenorociri, iată ce am putut afla în pripă...

Acum vreo patru-cinci ani, un tânăr student sărac de vreo 21 de ani, prietenul lui Cicerone Popescu, îndată ce dete bacalaureatul și se înrolă ca voluntar, se așeză în pensiune, într'o odaie mobilată, la doamna Zamfira Popescu, cu casă, masă, îngrijire, în fine de toate. Tânărul Mișu Z... foarte vioi și drăcos, limbut și caraghios, nu întârziă să inspire Porției una din acele pasiuni care decid de viața unei femei. În curând o relațiune amoroasă nebună se contractă între ei. Această relațiune a durat până mai acum vreo două luni, când tânărul, care studia medicina, și pe care toți îl numeau pentru aceasta „doftorașul“, își luă diploma și imediat, având oarecare protecții — mama lui este jupâncasă 'n casă la moșia unui înalt personaj — căpătă un post de medic de plasă. Iși poate oricine închipui lovitura ce „doftorașul“ i-o dete Porției, când îi spuse că el are s'o părăsească și să meargă la post. Fata începu să-i facă niște scene, aci duioase, aci fieroase, așa încât el înțelese că pasiunea ei contrariată brusc ar fi primejdioasă, și

astfel se hotărî să joace comedia. Pentru a adormi temerile victimei sale și a o asigura că și-a schimbat cu desăvârșire hotărîrea de a o părăsi, el alergă la ajutorul unui prieten redactor, făcându-l să-i publice prin ziarul „Lumina” următoarea notiță :

„Aflăm că tânărul doctor Mișu Z... care și-a susținut cu un succes strălucit teza sa despre *Simptomele la diverse intoxicații violente* și care a fost numit doctor de plasă, refuză categoric a primi acest post. Era în adevăr absurd ca un așa distins elev al facultății noastre de medicină să se înfunde într-o provincie. Tânărul doctor e hotărît a rămânea în București, unde va practica arta sa, așteptând să se prezente la primul concurs pentru obținerea unui post la vreunul din spitalele Eforiei. Nu ne îndoim de succesul simpaticului nostru amic”.

Ultima umbră de bănuială și de temere a d-rei Popescu fu risipită prin citirea acestor rânduri. Ba ceva mai mult, tânăra sentimentală, văzând reîntoarcerea iubitului ei, deveni și mai pasionată. Ea nu știa că totul este o farsă. Nu-și putea închipui, în naiva ei sinceritate, ce surpriză îi pregătea acela pe care-l adora. „Doftorașul” nostru, ca să poată pleca fără vorbă și să-și ia bagajul, care consista într'un geamantan și câteva cărți, făcu un plan infernal. Obținând un bilet de lojă la Dacia — probabil un bilet de favoare, căci se va vedea că individul nu era decât un chilipirgiu — merse cu damele, mama și fata, la teatru. Peste câteva minute după ridicarea cortinei, pe când damele urmăreau cu cel mai viu interes desfășurarea comediei, el se sculă și pretextând că merge la bufet să le aducă prăjituri și apă rece, plecă frumușel din lojă. Coborî, ieși din teatru, se aruncă într'o birje, merse acasă, își luă bagajul, se duse la gară și se sui în tren. Un moment femeile crezură că doftorașul s'a încurcat la bere în bufet, după obicei. Dar, trecând și actul al doilea, o idee trecu ca un fulger prin mintea tinerei abandonate. Repede alergară acasă. Intrară în odaia lui: bagajul și cărțile nu mai erau acolo. D-ra Popescu a avut o criză nervoasă îngrozitoare, din care nu și-a revenit decât tocmai a doua zi. De atunci, disperarea ei a mers tot crescând până ieri, când durerea morală devenindu-i insuportabilă, s'a hotărît a pune capăt nenorocirii sale prin moarte.

Când oare se va face un exemplu cu acești domnișori, care se introduc în familii oneste, sub pretext de prietășug, spre a corupe copilele și a le arunca în ghiarele desfrâului sau în ghiarele morții, ca în cazul de față ? Mărturisim că nu 'nțelegem deloc nepășarea parchetului, care nu intervine, deși i s'a adus la cunoștință cazul, punându-i-se în vedere și documentul trist rămas dela nenorocita victimă.

La ediția de seară alte amănunte.

Apoi în ediția de seară :

Am alergat la spitalul unde fusese transportată d-ra P. Popescu, și am cerut să văz pe internul de serviciu. Am avut deocamdată noroc : eu cerusem unul și m'au întâmpinat doi — doi tineri destul de politicoși și foarte, prea veseli, pentru atmosfera tristă în care trăiesc. În adevăr, trebuie să aibă cineva o inimă de bronz sau de piatră ca să mai fie vesel în mijlocul atâtor suferințe și mizerii omenеști. Am rugat pe domnii interni să-mi permită a vedea pe d-ra P. Popescu, de soarta căreia se interesează cititorii noștri. Au început amândoi să râză.

— Tânăra ?... cu chibriturile ? m'a întrebat unul, apăsând ironic pe fiecare vorbă... Ehei ! dumneata să fii sănătos !

— A murit ! am strigat eu.

— Ei așa !

— Atunci ?

— Nu mai este aici ! i-a trecut, și i-am dat drumul. Adineaori a plecat mititica cu mamița !

Și 'ncepură iar să râdă amândoi.

— Dacă n'a luat chibrituri destule ! cine strică ?

— Dar mi se pare, zisei eu, că o duzină de cutii mari...

— Ei, așa !... nici o duzină de gămlăii... Pentru d-ra Porția a fost porția prea mică ; cum e dumneaei solidă, îi trebuie o porție mult mai sdравă !

Deși am fost revoltat de modul cum cei doi tineri își râdeau de nenorocirea biete creaturi, făcând jocuri de cuvinte triviale și neroade asupra numelui ei clasic, am voit să profit de ocazie și să mai culeg câteva informațiuni asupra „doftorașului“. În adevăr, îl cunoșteau. La prinia mea întrebare despre dănsul, au început iar râsul lor, care mă enerva :

— Se săturase bietul „doftorașul“... În sfârșit a scăpat ! zise unul.

— Mare răbdare a avut ! închipue-ți, atâția ani de-a rândul, tot o porție, și ce porție !

— Iar ? am strigat eu indignat, și fără să-i mai salut, am plecat.

Tot drumul până la redacție m'am gândit câtă prăpastie este între educațiunea spiritului și educațiunea inimii, și cum neglijând pe aceasta din urmă nu poți, cu toată învățătura, produce decât monștri sociali. Iată cazul celor doi tineri, care mâine, poimâine, vor fi chemați în societate să exercite cea mai nobilă și cea mai umanitară profesiune. La ce altă profesiune se cere mai multă dragoste și milă de aproapele său, mai multă delicatețe de sentimente, mai fină pricepere a cutelor sufletului omenesc ? Medicul !... Dar medicul este un duhovnic mângăietor ;

el trebuie să se apropie de nenorocitul suferind cu blândețea cu care Mântuitorul s'a apropiat de Lazăr : numai astfel știința, ajutată de înălțarea sufletului, poate face miracolul !... Măine, acești doi tineri vor fi medici și astăzi râd și-și bat joc, într'un mod atât de vulgar, de suferința extremă care a determinat pe nefericita tânără să prefere luminii vieții besna nimicului ! Iată roadele înaltei noastre culturi universitare ! Foarte mulțumim de așa cultură !

Dar, în fine, bine că a scăpat biata fată !... Asta desigur o s'o facă mai cuminte... Mai la urmă, cine știe ce noroc poate avea !

În aceeași seară, citim în „Lumina“ :

Un confrate a publicat azi dimineață o știre de senzație despre sinuciderea unei copile desperate din cauză că ar fi fost trădată de amantul ei, un doctor proaspăt — un întreg roman pasional à la Ponson de Terrail sau Jules Mary, o întreagă melodramă à la d'Ennery ¹.

Am fost și noi curioși să vedem ce este adevărat din toată comedia aceea și am mers după informațiuni.

Un amănunt caracteristic trebuie să-l dăm cititorilor dintru început : când noi ne-am transportat în localitate, sinucisa din strada Fidelității, d-ra Porția Popescu, se 'ntorsese dela spital, unde, de-aminteri, putem afirma cu siguranță, nici n'avusese nevoie să meargă. În adevăr, doza de chibrituri pe care o luase fusese cu totul neînsemnată. Din aceasta și din cele ce vor urma se va convinge oricine că n'a fost deloc vreo hotărâre serioasă de sinucidere, ci numai o demonstrație, cu scop de a interesa pe infidelul „doftoraș“.

Trebue mai întâi să spunem că tânăra amăgită, delăsată, abandonată, nenorocită, numără peste de două ori mai multe roze decât îi trebuiesc cuiva pentru a-și putea administra liber averea și răspunderea personală — adică o vârstă cam de 44—45 de ani. Sunt vecine în mahala care o estimează chiar la mai mult. Astfel, d-na X... moașă, ura dintre primele eleve ale răposatului doctor Capșa, proprietară alături cu d-ra în chestiune, ne-a afirmat că-și aduce aminte exact de timpul când își clădea casele răposatul Nerone Popescu, pe care parcă-l vede încă în cămașe de noapte și 'n papuci, conducând lucrările zidăriei în persoană și înjurând ungurește pe salahori (era în vacanța mare), deoarece, în acelaș an d-sa, d-na X... moașă, s'a născut. Ei bine, pe atunci Țica adică Porția era fetiță măricică ; se juca cu păpușile.

¹ Romancieri francezi, — autori de romane senzaționale sau de dulcele povestiri sentimentale.

Tânăra delăsată stă și în avere tot așa de binișor ca și 'n vârstă. Are împreună cu mama sa, după legea veche, pensia veteranului profesor Nerone Popescu, dela care a moștenit casele din strada Fidelității, două prăvălii de cârciumă, cu pivniță, grădină și vie în strada Viișoara, producând net 1200 lei anual; apoi se zice că avea și vreo 12 mii de lei în bonuri la casa de depuneri; dintre aceștia însă se presupune că ar fi atins ceva pentru cheltuielile de studii ale „doftorașului“.

Foarte romanțioasă, ea ținea mult la societatea tinerilor studenți, slăbiciune contractată de demult, de vreo douăzeci și cinci de ani, de pe când tatăl său Nerone ținea în mahala o mică fabrică de bacalaureat. Deaminteri toți mahalagii zic: unde sare capra, sare și iada; se pare că și mamița a avut odinioară multă slăbiciune de „boboci“. De vreo trei patru ani acuma, Porția primise în pensiune pe tânărul Mișu Z..., student în medicină, și imediat contractase pentru el o pasiune nebună

Medicinistul, băiat săracuț, găsind așa de călduros adăpost și culcuș, nu căutase deloc a contraria pasiunea gazdei sale, care era o binefacere cerească pentru el; din contră, o alimentase cu multă metodă. Această relațiune destul de nepotrivită dură până ce, după câțiva ani de studii, tânărul își susținu teza. Demult îi erau peste cap favorile d-rii Țica; se hotărî să scuture jugul când nu mai avea nevoie să-l poarte. Stăruind și, prin protecțiuni, căpătă un post de medic de plasă. Când voi să plece, pasionata Porția îi puse piciorul în prag: scene sfâșietoare, rugăciuni fierbinți, amenințări teribile de sinucidere și chiar de asasinat. „Doftorașul“ plictisit, neputând pleca fără bagaj și voind să evite scandalul în mahala, se hotărî să recurgă la un subterfugiu, la aceea ce — ierte-ni-se expresia tipică și consacrată — în argotul¹ studențesc se numește un *chiul*.

Câteva zile se prefăcu apucat de o rentoarcere de pasiune turbată, apoi, când adormi bine orice prepus, conduse pe cele două dame la teatru; le lăsă în lojă, și el cu bagajul se sui în tren pentru a se prezenta la post.

Urmarea acestui roman tragi-comic îl știe publicul din darea de seamă lirică și senzațională a confrăților noștri dela „Aurora“.

Și.. iată cum se scrie istoria!

În momentul când așternem aceste rânduri, d-ra Porția Popescu este în afară de orice pericol, precum era de aminteri și în momentele crampelor, prea puțin serioase ca să poată compromite o sănătate așa de robustă.

¹ Limbaj ce folosește un vocabular particular, propriu unei anumite categorii sau unui anumit mediu social, unei anumite profesii.

Un amănunt curios iarăși este faptul că d-ra, cu o zi înainte de demonstrațiunea ei romantică, suferea grozav de măsele. D-ra are dinții foarte stricați și suferă mult de asta când răcește; e probabil că această infirmitate, ca și cearcănele vinete de pe obraz, se datorește abuzului nemăsurat al gogoșilor de ristic. Din cauza durerilor prea frecvente de măsele, a și contractat de mult obiceiul fumatului. Ei bine, după crampele ce le-a suferit din pricina chibriturilor, i-a trecut cu desăvârșire durerea de măsele. Poate că fosforul!

A treia zi „Lumina”, ediția întâia, scrie :

Aseară, în fața otelului Continental s'a petrecut un scandal ne mai pomenit.

Primul nostru redactor, d. Mihail Constantinescu, se plimba pe dinaintea otelului, convorbind despre chestiuni politice cu d. deputat N...

Pe când nici nu gândea, doi indivizi, un ofițer de intențență și un elev de administrație, i se pun în față.

Cel din urmă, cu un ton provocător, îl întreabă :

— Mă rog, d-ta ești d. Mihail Constantinescu, directorul pamfletului care se intitulează „Lumina” ?

— Eu ! răspunde amicul nostru.

— Ești un mișel ! strigă individul cu un ton și mai provocător.

— Și cine ești d-ta, mă rog, care îmi spui aceasta ? întreabă calm amicul nostru retrăgându-se trei pași.

— Sunt Cicerone Popescu !... ai atacat familia mea ! ți-ai permis să ataci familia Popescu !

Și fără a mai da timp amicului nostru să facă încă un pas înapoi, se repezi și-l lovi în obraz cu pumnul, umplându-l de sânge.

Într-o clipă lumea se strânse. Mai mulți inși săriră în ajutorul primului nostru redactor, care se aruncă, după întâiul moment de surpriză, înhăță de piept pe agresor și, după ce-i dete o corecțiune meritată, îl duse urmat de atâția martori la secția apropiată, unde se încheieă cuvenitul proces-verbal.

Agresorul descreierat este fratele persoanei ridicule, pasionată de „boboci”, despre care am vorbit în numărul nostru de alaltăieri — domnișoară tinerică de 45 de ani trecuți, Porția, Țica Popescu, din care confracții dela „Aurora” au vrut să facă cu orice preț o eterică ¹ eroină de roman sentimental.

¹ Imaterială

S'a *sezisat* parchetul și s'a reclamat ministerului de resboi.

Sperăm că atât justiția cât și suprema autoritate militară își vor face datoria față cu acest tip și infam și ridicul de bătaș.

Vom reveni.

Apoi în „Aurora” de dimineață :

Ieri seara un atac infam a fost îndreptat în contra directorului nostru d. Constantin Mihăilescu, în piața Teatrului.

Pe când d-sa voia să treacă drumul către fotografia Mandy, trei inși care aveau aerul a fi într'o stare de ebrietate patentă, ridicându-se de pe scaune de dinaintea berăriei Gambrinus, i-au tăiat drumul. Unul dintre ei îl interpelează cu cuvintele :

— D-ta ești d. Constantin Mihăilescu, directorul „Aurorei” ?

— Eu ! și ce poftiți ? cum vă numiți ? cu cine avem onoarea ? în-
trebă răsând amicul nostru și retrăgându-se câțiva pași.

— Sunt doctorul Mișu Zaharescu ! Cum ți-ai permis să te atingi de numele de Zaharescu ? !

Zicând acestea, bețivul aplică o lovitură puternică cu bastonul peste capul directorului nostru ; din norocire însă, bastonul fu împiedicat de pălărie și nu atinse decât ușor sfârcul urechii amicului nostru. Mai multe persoane sărind, mizerabilii agresori care erau numitul erou și ridicul și infam al dramei din strada Fidelității și doi interni doctoranți, s'au suit degrabă într'o birje și au fugit de furia mulțimii indignate.

Parchetul a fost *sezisat*.

Denunțăm onor. consiliu sanitar faptul mișelesc al celor trei felceri, adoratorii lui Gambrinus, și cerem o pilduire severă.

Înțelegem ca un doctor să-și ucidă fără răspundere bolnavii cu clistirul și cu scalpul ; dar trei doctori să facă un consult pentru a ucidă cu parul pe stradă oamenii sănătoși, asta e prea mult !

Dacă d. director general al serviciului sanitar nu-și va spune cuvântul, vom reveni.

Peste câteva zile, citim în „Universul” :

Doctorul Mișu Zaharescu a fost suspendat de către consiliul sanitar din postul de medic de plasă pentru neglijență în serviciu.

In fine „Aurora“ reproduce după „Lumina” :

Aflăm cu deosebită plăcere logodna gentilei domnișoare Porția Popescu, fiica Doamnei Zamfira Popescu și a repausatului profesore, veteran al corpului didactic, -Nerone Popescu, cu simpaticul dr. în medicină d. Mișu Zaharescu. Indată după cununie, tânăra pereche va pleca la Montpellier, unde eminentul elev al facultății noastre merge a-și completa cercetările științifice.

Felicitările noastre călduroase tinerei și simpaticei perechi.

1897

CAUT CASĂ...

Caut casă cu chirie, caut și nu găsesc. E absurd ce se petrece la noi, în București ! În fiecare an, se clădesc sute de binale, acareturi peste acareturi, și în loc să scază chirii cresc. Și ce construcții ! tot cum nu-mi convin mie.

— Aide'nainte ! strig eu samsarului, care mă poartă de azi dimineață. Înainte, jidove răătăcitor !

— A ! iată încă una... Asta e a douăsprecea astăzi.

— S'o vedem și p'asta.

E făcută parcă numai și numai să fie admirată de dinafară. Firește că în pragul iernii nu caut o casă cu chirie pentru a o admira din curte — adică din uliță, fiindcă n'are curte. Pe dinafară, șase ferestre mari, ciubuce și ornamente monumentale. Înăuntru, trei chichinețe, din cari una n'are lumină decât dela ușa coridorului ce duce la atenanțe — cocoana, stăpâna casei, zice : independențe. Independențele ! Deschid ușa să le văz și repede o'nchid, la loc ; m'a'necat ! E foarte cald în odăițe — o căldură năbușitoare.

— Dar, întreb, a fost cineva bolnav aci ?

— Nu !

— Parcă ați făcut foc...

— E tinicheaua dela acoperiș. Știți, când e soare... Dar când plouă se răcorește.

— Dar *à propos*, sobe nu văz.

— Sunt coșurile de zid... Puneți sobă cu cărbuni... Așa am pus și noi : e mai economie.

— Și cât pe an ?

— Două mii.

— Înainte, jidove răătăcitor !

Ahasverus¹ răsuflă din greu; scoate o basma murdară cu care-și curăță fruntea de sudoare și pornește... Eu, după el.

Atunci, ca în fața beduinului călător prin pustiu de nisip, începe să mi se ridice la depărtată zare *fata morgana*². Iat-o cât e de luminoasă ! Bun și neuitat adăpost ! E casa lui Hagi Ilie lumânărarul, dela Sf. Gheorghe din Ploești, unde am stat atâta vreme cu chirie până să-mi completez studiile și să-mi obțin diploma de patru clase primare la școala domnească. Cu cât mijesc ochii mai tare, cu atât bătrâna mea prietină apare mai limpede între cei patru salcâmi venerabili... Iată și liliicii... Au înflorit a doua oară — semn de toamnă lungă... Imi trimet de departe florile albe mirosul lor onest. Să ne apropiăm binișor și să intrăm în grădina care parcă n'are fund. Grădina asta — s'o vezi noaptea pe lună ! Atunci să-i mănânci discret prunele brumării. Iată ce frumusețe de prune. Dar gutuile... Și perele astea de iarnă... Astea se mănâncă tocma'n postul Paștelui. Și vița, uite ce încărcată e !

Uitați-vă departe până'n ulucile care d'abia se zăresc colo jos. Toată câmpia aceasta plină de bălării uriașe e curtea caselor. Nu simțiți cum miroase a bălărie răscoptă de soare ? Grădina de alături e vestită pentru vișinele ei turcești. Gardu-l poți sări ușor, dar trebuie mare băgare de seamă, nu cumva să simță stăpânul : aleargă foarte iute și are un bici, care arde ca focul ; e mai rău dacă te ajunge cu sfârcul când vrei să sai gardu'napoi. Ia uitați-vă acuma la casă. Ce mândru se țuguiază acoperișul cu șindrilă, îmbrăcat spre miez-noapte cu mușchi verde-moale și purtând în vârfului un urcior smălțuit care sclipește în soare. Ce mare și stufoasă a crescut urechelnița ! Iată d'asupra gârliciului, din care isvorăște așa potrivită răcoare, pridvorul larg.

Dar ia să suiți numai, după mine, cele nouă trepte până'n pridvor. Vedeți cât de frumos se ține pe stâlpii lui bondoci de stejar cioplit ! Ce cuminte adăpostește de bățiile arșiței și apelor cerului ! Să trecem acum din pridvor în sală. Ce largă încăpere ! Colea, la dreapta, două odăi ; dincoace, la stânga, alte două. La deschizătura ferestrelor se vede cât de groase sunt zidurile. Pe firida uneia din ele, șed fără primejdie șase borcane respectabile de murături. Ce ziceți de sobe ? Cu ce dignitate magistrală stau, proaspăt văruite, la locurile lor, gata să prezideze o desbatere, într'una din ședințele lungilor nopți de iarnă ! Și iată cum,

¹ Personaj legendar.

² "Viza ce o au călătorii în pustiu.

alătura de perete, protectorul nebiruit, departe de ferestre și de uși, se odihnesc paturile copiilor, cu fața către lumina vetrei și cu căpătâiul sub icoane...

— Iacă alta ! îmi strigă Ahasverus, stîngînd din ochii-mi arătarea cea albă. Iacă alta !

„De închiriat !”

...Iar monumentală ! iar terra-cotta ! iar ferestre ca la palatul justiției. S'o vedem și p'asta... a treisprezecea. Intrăm. Incepem minunat... O *entrée* zugrăvită pompeian. ...Un motiv, în toată pictura, îmi atrage cu deosebire atenția : e un amoraș verde, fluturînd pe fundul cărămiziu și purtînd în mînușite, d'asupra capului, un ghiveci cu trandafiri albaștri. În stînga, salonul; e în trei colțuri... Locul este tăiat cu o foarte pronunțată oblică pe linia stradei, care se realiniază acuma toamna, căci alinierea de astă primăvară a fost greșită. La mirarea mea că văz un salon în trei colțuri, stăpîna casei, care e marșandă, *robes et confections* ¹, îmi deslușește că toate casele de pe strada aceasta sunt așa: adică au toate câte un salon în trei colțuri, fiindcă toate locurile sunt tăiate *en biais* ². Sofrageria e luminată de sus, din tavan, prin pod.

— E cam strîmtă... îndrăsnesc eu.

— Vai de mine ! zice marșanda. Cum strîmtă ? e destul de comodă : doi metri cînzeci pe trei treizeci.

Două odăi de dormit. Niciun perete neperforat. Doi au câte două ferestre; alții doi câte-o ușă... Și răspund spre apus. Ce nopți plăcute de vară ! Ce somn unsuros și ce cămăși de noapte lipicioase ! Peste drum e o magherniță cu fel de fel de poame și mustărie... și muște...

— Dar eu am copii : paturile copiilor... nu știu unde le-aș putea pune la adăpost... știți, iarna...

— Iarna, puteți astupa o fereastră ; bateți o saltea și pe deasupra o scoarță.

— E cam departe de centru.

— Aveți tramvaiul nou, la o distanță de zece minute de aici... și de acolo mai e nițel și dai de bulevard. Sobe le-ați văzut ?... sunt de porțalan, dela Bazalt.

— Și mă rog, cât costă pe an ?

— Pe un an nu le putem da... cel puțin pe trei...

— Dar... cât pe an ?

— Două mii cînsute...

¹ Are magazin de rochii și confecțiuni.

² În franceză : pieziș.

- Pornește, strig eu aspru, jidove rătăcitor !
 Ahasverus se supune poruncii seculare. Ieșim...
 A'nserat ; m'a răzbit foamea. Isaac e sdrobot de atâta umblet. Ii dau doi franci de cheltuială.
- În sfârșit, îmi zice rătăcitorul, plictisit de atâtea dificultăți din parte-mi ; în sfârșit, ce fel de casă vrei ? poate să ți-o găsec eu singur, fără să mai alerg și dumneata. •
- Ce casă vreau ? zic eu și mai plictisit. Uite ce casă vreau... Vreau o casă cu șase odăi mari, fiecare nu mai mult decât cu o fereastră și o ușă, cu sală de bae, cu bucătărie, două odăi pentru slugi, cu parchete, cu apă'n curte și'n odăi, cu *tout à l'égout*, cu seră, cu grădină de fructe și grădină de flori și un havuz mare, în mijlocul curții... Asta vreau !
- Pe unde să fie ?
- În centru... pe linia tramvaiului.
- Și cât vrei să dai pe an ?
- Între o mie și o mie o sută...
- Bine, zice Ahasverus oftând resemnat, și vrea să plece.
- Stai ! zic eu. Ia seama, Isaac, să nu fie cu zidul la uliță, să-mi scârțâe cu cărbune pe zid când ies dela școală... M'ai înțeles ?

1899

TELEGRAME

Onor. Prim-Ministru

București.

Directoru prefecturi locale Raul Grigorașcu insultat grav dumnezeu mami și palme cafiné¹ central. Amenințat moarte. Viața onorului nesigure. Rugăm anchetaț urgent faptu.

Costăchel Gudurău
avocat, aleg. coleg. I, fost deputat.

★

Onor. Prim-Ministru

București.

Repet reclama telegrama No... Petiționat parchetului. Procoror lipsește oraș mănăstire maici chef. Substituit refudat păra vini procoror. Tremur viața mē, nu mai putem merge cafiné. Facem responsabil guvern.

Costăchel Gudurău
avocat, aleg. coleg. I, fost deputat.

★

¹ Lucrul se petrece, după toate probabilitățile, într'un oraș moldovenesc; citiți prin urmare moldovenește: *cafiné*. (n.a.)

Procuror Tribunal X...

Anchetați urgent scandalul Costăchel Gudurău cu directorul prefecturii și raportați imediat.

Ministrul Justiției.

★

Ziarului „Aurora Română”

București.

Az pitrecut scenă nostimă piața noastră. Madam Atenaisa P. al cărui nume trecem sub tăcere, care părăsit soțul cetățean onorabil, pentru romanse cu individ infam localitate, întâlnind nefericitul soț, capatat bună lecție moralitate în public, care aprobat. Această fimee fără inimă neroșind amenințat cu sbiri puteri, deoarece complicele directoru prefecturi.

Correspondent.

★

Onor. Prim-Ministru

București.

A doua oară atacat palme picioare piața endepedenți acelaș bandit director scandalos însoțit sbiri. Situația devenit insuportabilă. Oraș stare asediu. Panica domnește cetățeni.

Costăchel Gudurău
Avocat, ecșetera.

★

Procuror Tribunal X...

Repet ordinul telegrafic. Cercetați imediat incidentul directorului prefecturii cu Costăchel Gudurău la cafeneaua centrală și în piața Independenței și raportați urgent.

Ministrul Justiției.

★

Onor. Prim-Ministru

București.

Faceți înceta atacuri contra frate meu Costăchel bandă infamă talari ziua meaza mare sub conducerea personală directorului Raul Grigorașcu. Reclamați tronului.

Iordăchel Gudurău
mari proprietar, aleg. col. I, fost senator.

★

M. Sale Regelui

Sinaia.

Bandiți regimului acest secol lumină bagiucurind constituția ce ați giurat voi ucideți doi ori cafină central și piața endependenți frate meu fost reprezentant națiunii. Victima frică merge telegraf sigur al treilea atentat bandiți. Implorăm garanția vieții onorului contrar siliți face justiție singuri. Trăiască Dinastia.

Iordăchel Gudurău
mari proprietar, aleg. col. I, fost senator.

★

Procuror Tribunal X...

Pentru ultima oară repetăm ordinul privitor scandalul Costăchel Gudurău. Dacă până mâine dimineață n'avem raportul dv., veți fi considerat ca demisionat.

Ministrul Justiției.

★

Ecs. Sale Ministru Justiției

București.

Raport.

Cercetat imediat cazul și cu respect raportează urgent.

Acu cinci zile duminică, fiind absent anchetă județ, orele 2 p. m. directorul prefecturi Raul Grigorașcu afla cafină central jucând table cu căpitan Pavlache intenționează. Mare devenă foarte iritat pronunțat

Dumnezeu mami, nu personal cineva, ci ghinion. Atunci Costăchel Gudurău care sta altă masă criticând guvernul gura mare, sculat și apostrofând directoru strigat *ba pe al măti* și ridicat bastonu. Directoru parând rapide lovitura aplicat agresorului palme și promițând cavalierește duel. Agrisorul plecat înjurând amenințând guvern de bandiți, propriile cuvinte.

Cu respect adaog spre cunoștința dv. între ambi suscitați ură veche cauză politica și familie. Fimeea nepotului lui Costăchel Gudurău, anume Albert Gudurău, unul din capii înverșunați opoziție locală, divorsată, iar ei bănuiesc Raul directoru cauza divorsului, acuzând trăește cu mencionatu concubinagiu, dar vrând s'o iee socie legitimă. care reclamat restituțiunea dotei și parafernei ¹ di 2 mii lei obținând titlu executoriu, iar opoziția promis răsbunare pretinzând paraferna cheltuit. cu luxul di notoritate publică.

În consecință alaltaeri nepotul Ion însoțit de moșii lui pândind piață fosta socie insultato public foarte grav. Dama chemat sergent stradă care nefiind niciunul urcat birje un cal plecând degrab huiduită di toți trii și cu vorbe triviale incapabile a vi le reproduce. Sosit imediat directoru prefecturi ofensat polițai ipistați cerut cont. Dar agrisori fugind, directoru prins Costăchel și întrebat *pentru ce insulți dame mișălule* și apucat de pept, dar el răspuns *să nu mai dai mizerabile canalie*, încât directoru apărându-se tras două palme, atunci agrisorul smucind voit fugi și directoru prima furie lovindul piciorul spate gios.

• Cred nu trebuie dăm altă urmare păra parchetul nu sezasat în regulă.

Binevoiți, d-le ministru, etc.

Procuror Trib. X...

★

Directorul Prefecturii X...

Vă invit căutați aplanarea diferendului cu familia Gudurăilor. Contrariu, puneți guvernul în situațiune prea delicată. Nu convine acum, în așteptarea campaniei electorale, ca agenți superiori ai autorității să dea loc la scandaluri, din toate punctele de vedere regretabile.

Ministrul de Interne.

★

¹ În vechiul drept partea din averea femeii, înafară de zestre, și a cărei administrație și folosiță ea și-o rezerva.

D-lui Ministru de Interne

București.

Interese familie obligă părăsi funcțiune. Rog dar respectuos primi demisia me postul director prefecturii pe ziua di poimâne când prefect întoarce congediu.

Raul Gregoraschco,

★

Onor. Prim-Ministru

București.

Fratemeu Costăchel Gudurău avocat, alegător col. I, fost reprezentant națiuni legitimă aparare contra treilea atac mișelesc bandiți amenințând viața, fost az arestat procoror. Victima arest torturată ca inchizițiă. Cuțitul os.

Iordăchel Gudurău.

mari proprietar, aleg. col. I, fost senator.

★

Ministre Intérieur

Bucarest.

N'acceptez point démission cousin Raoul. Pauvre jeune homme, embêté par cochons opposition, veut faire coup de tête. Ne point se fier aux criaileries de ces canailles. Si Raoul se retire, ce crétin de préfet capable de tout compromettre. Pourrais plus garantir situation locale. Se duce dracului giudețul ¹.

Ami

Général Grégoraschco

★

¹ Nu primiți cumva demisia vărului Raul. Bietul băiat, plictisit de porcii opoziției, vrea să-și facă de cap. Nu trebuie dat crezământ chelălăiturilor acestor canalii. Dacă Raul se retrage, tâmpitul de prefect capabil să compromită tot. N'aș mai putea garanta situația locală. Se duce, etc. (n.a.).

Procuror Trib. X...

Raportați imediat cauza arestării lui Costăchel Gudurău. Ar fi bine să înceteze odată scandalurile de acolo. Purtarea parchetului dv. lasă de dorit. Cercetați dacă arestatul suferit maltratări arest. Avem denunțuri că ar fi fost torturat poliție. Răspundeți telegrafic.

Ministrul Justiției.

★

Directorul Prefecturii Jud. X...

În interesul serviciului, demisia respinsă. Rămâneți la post.

p. Ministrul de Interne
Secretar general Z...

★

Ecs. Sale Ministrul Justiției

București.

Bandă desperată opozanți îndârjiți sub conducerea Costăchel Gudurău, Iordăchel Gudurău și nepot Gudurău, Albert divorșat Atenaisa Perjoiu, atacat directoru prefecturi față grădina primăriei. Acesta aparat bastonul, lovit cap Iordăchel, Costăchel tras revolver spart glob lampa centrul grădini electrică. Panică, asasin arestat. Luăm prim interogatoriu. Garantăm invențiuni fictive torturile.

Procuror Trib. X...

★

M. Sale Regelui

Sinaia.

Fratemeu Costăchel omorât torturi secret beciurile poliției locale. Familia orfană cerem liberarea cadavrului reclamând satisfacție la picioarele tronului. Trăiască Dinastia.

Iordăchel Gudurău
Mari ecfetera ecf.

★

Procuror Trib. X...

Aci denunțare Costăchel Gudurău mort arest în urma torturilor. Vă facem răspunzător. Răspundeți la moment, dacă nu vreți să fiți telegrafic destituit.

Ministrul Justiției.

★

Ecs. Sale Ministru Justiției

București.

Costăchel Gudurău liberat az dimineață lipsă probe intenție asasinat. Impacat cu directoru. Papat toți piața endependenți. Mâne seară logodna Raul madam Atenaisa Perjoiu. Dânsa renunțat orce pretenție revandicare parafernă dela Albert Gudurău, dând înscris primit toată suma.

Adineaori ora două post meridiene avocatul statului Pamfil mort subit cafină central. Medic primar constatat caz apopleisie celebră.

În considerația vechimii mele di magistrat procuror de aproape douăzeci și trii di ani, fiind înaintat în vârstă și o familie numeroasă devenind misiunea de minister public pre gre pentru mini, vă rog respectos a mi se acorda mie postul de avocatul statului, pe care o voi îndeplini cu zel și activitate.

Bine voiți, etc.

Vechiu procuror Trib. X...

★

D. Președinte al Consiliului

București.

Avocatul public Pamfil mort subit. Raportându-mă la depeșa confidențială de azi noapte, cu respect stăruiesc a se numi în postul rămas vacant persoana știută, de care acuma garantez.

p. Prefectul de X...
Directorul Raoul Grégoraschco.

★

D-lui Costăchel Gudurău, avocat,
fost deputat, etc.

În urma bunelor recomandări din localitate și în considerația titlurilor dv., d. ministru al domeniilor v'a numit avocat al statului în locul decedatului Antonache Pamfil. Cu poșta de mâine primiți decretul oficial.

Șeful de cabinet
al Ministerului Domeniilor

1899

PROCES-VERBAL

Astăzi Miercuri 27 Oct. anul una mie nouă sute orele 1 p. m.

Noi comisarul secției 55 după reclamația părților și anume domnișoara Matilda Popescu de profesiune particulară menajeră împreună cu mama sa d-na Ghioala Popescu idem, domnișoara Lucreția Ionescu de profesiune rentieră împreună cu mătușa sa d-na Anica Ionescu de profesiune văduvă pensionară viageră și d. Stavrache Stavrescu de profesiune proprietar, după ce l-am eliberat adi dimineată dela secție, deoarece la prima cercetare ce am făcut-o aseară la fața locului pentru scandalul provenit, s'a pronunțat cu vociferări la adresa guvernului, care este un obicei al său cunoscut de toți concetățenii din această suburbie și în contra noastră chiar în eserciciul funcțiunii, transportându-ne în strada Grațiilor No. 13 bis unde se află imobilul în cestiune al susmencionatului proprietar Stavrache Stavrescu, închiriat domnișoarei Matilda Popescu cu mama sa pe șase luni, dela Sf. Dumitru co-rent până la Sf. Gheorghe următor și pe care nu-i permite a intra în posesiune numai cu arvuna fără a complecta chiria, iar domnișoara Lucreția Ionescu cu mătușa sa trebuie să se mute și pretinde că nu vrea, deși proprietarul susține că i-a rămas pe trecut datoare 22 lei, lăsând și soba stricăță, care d-sa contestează și nu lasă nici o mobilă amanet, constatând următoarele :

Având în vedere că d. Stavrache Stavrescu, proprietarul imobilului din strada Grațiilor No. 13 bis, lipit în dreapta cu imobilul aceluiaș proprietar cu No. 13 simplu, iar în stânga un loc viran tot al aceluiaș proprietar nengrădit depunându-se fel de fel de murdalăcuri de către vecini cum și de trecători, pentru care i s'a făcut în mai multe rânduri

proces de contravențiune asupra salubrității publice, iar imobilul respectiv cu No. 13 bis fiind compus dintr-o cameră, o săliță și o bucătărie, toate de cărămidă și o magadie de scânduri de lemne de foc, pe care l-a închiriat cu contract în regulă încă dela Sf. Gheorghe trecut domnișoarei Lucreția Ionescu pe un an, iar acum sub felurite pretexte refudă, nevoind să considere absolut nimic.

Considerând că domnișoara Lucreția Ionescu pretinde că este în dreptul său de oarece în virtutea contractului cu timbru în regulă, când se știa că are domiciliu, neașteptându-se nicidecum, căci nu a avut măcar cea mai mică somațiune iar biletul de închiriat a fost pus ilegal și de aceea nu i-a dat nicio importanță, crezând că este numai o glumă fiindcă datoria de 22 de franci nu intră în socoteala chiriei pentru că este bani împrumutați din mână, fiind prin urmare altă chestiune, și soba nu se putea strica, fiind-că a fost vară, și astfel nu voește a evacua, deși sus disul proprietar i-a dat mobilele afară oprindu-i amanet un șifonel cu oglindă slifuită în valoare de una sută două deci de lei și o lampă sistem cu două fitiluri de porțolan cu abajur pentru suma de 18 lei, contestând patru care pretinde proprietarul iar dânsul susține.

Având în vedere că d-șoara Matilda Popescu reclamă să intre imediat în casă neputând sta cu mobila d-sale expusă la intemperii, de oare-ce vremea amenință a se strica și începând să pice poate să i-o ude, și se păteadă fiind pluș de culoare delicată, și de oare-ce a părăsit orice alt domiciliu știind că a dat arvună de cincideci de lei și că poate conta cu siguranță iar proprietarul a încuiat imobilul și a luat cheea, prin urmare nu cedează să lase a intra măcar un lucru cât de mic până ce nu i se achită tot restul chiriei în valoare de alți 50 de lei în plus peste arvună, ca să nu mai pață și cu domnișoara Matilda Popescu, căci s'a saturat, iar aceasta promite pe onoare cel mult peste cinci zile, adică la 1 Noembre.

Considerând că din cercetarea ce am făcut-o aseară, când am fi putut pentruca să facem proces-verbal de ultragiu adus guvernului și nouă ca agenți ai forței publice de către sus numitul proprietar, dar am crezut de cuviință a nu mai continua niciun scandal, de oare-ce ne-am mărginit a duce la secție pe provocator până i va trece momentele de primă furie fiindcă pretindea că până la sosirea noastră ambele chirieașe împreună cu mama și mătușa lor l-ar fi insultat și chiar l-ar fi lovit, încât de-abia a scăpat spre a veni să reclame, care noi n'am constatat fiind dus la o altă chestiune de aceeași natură în strada Pacienții.

Având în vedere că după cum rezultă din declarațiile părților,

aseară ar fi venit domnișoara Matilda Popescu în birjă singură fără mobilă numai cu mama sa d-na Ghioala Popescu ca să vadă când începe să se mute domnișoara Lucreția Ionescu și cu mătușa sa d-na Anica Ionescu, iar acestea au început să râdă spunând că parol, dumneavoastră ați luat casa ! iar la întrebarea domnișoarei Matildii Popescu că de ce râde, vechile chiriașe au răspuns că dânsule o au casa până la Sf. Gheorghe, atunci au început nouele chiriașe să râdă, iar la întrebarea d-șoarei Lucreții Ionescu că de ce râde nouile chiriașe au răspuns că dânsule au dat arvună în regulă, și atunci au început să caute pe proprietar căci era ascuns în casa sa de alături.

Considerând că la pretențiunile chiriașelor sus numitul proprietar a amenințat cu dare afară din casă pe d-șoara Lucreția Ionescu și pe mătușa sa d-na Anica Ionescu, căci nu le mai dă casa, neplătind regulat chiria și având chiar pe trecut o datorie de 22 de lei și soba stricată, d-na Anica Ionescu exasperată a strigat să-i crape ochii cui minte, dacă datoria e dela chirie și soba nu era așa, pe câtă vreme d-șoara Matilda Popescu a dis că dacă se știe cu casa încurcată pentru ce face escrocherie și o mai dă și la alții ! iar proprietarul i-a răspuns că cu dumneata nici nu vorbesc până nu văz toată chiria că n'am poftă și de alt bucluc, și atunci pretinde dânsul că toate chiriașele au sărit asupra-i caudându-i lediuni.

Având în vedere că după intervenția noastră pentru a împăca pe părți am luat în cercetare și actele constatând că în chitanța dată de sus numitul proprietar că a primit arvuna de 50 de lei pentru imobilul pe care l-a închiriat domnișoarei Matilda Popescu nu se specifică numărul 13 bis ci dice numai 13 simplu iar amândouă imobilele sunt la fel identice cu deosebire că amândouă au fața pusă altfel cătră răsărit și cătră apus lipite spate'n spate, pentru ocadie ca să poată sparge didul dela mijloc și să facă un singur corp dacă s'ar ivi un amator cu famelie pentru o încăpere mai mare.

Considerând că toate chiriașele promet ca în cel mai scurt termen să achite resturile de datorii, iar chiriașele vechi să plătească și chiria pe semestrul următor, care proprietarul se'nvoește, iar d-șoara Matilda dice că sametegal¹ ori la No. 13 bis, ori la 13 simplu, căci a luat casă providoriu până la Sf. Gheorghe, iar proprietarul care e becher poate să se mute în alt imobil mai mic pe care-l are în aceeași stradă la No. 12 vidavi, unde a rămas neînchiriat pretindând amatorii că strada de curând construită nu are canal și tramvaiu.

¹ „Ca m'est égal” : mi-e egal, mi-e tot una.

Având în vedere că în fine s'a convins proprietarul că e mai bine cu o bună manieră pentru ca să rămâe prin urmare domnișoara Lucreția Ionescu cu mătușa sa d-na Aneta Ionescu la No. 13 bis, iar d-ra Matilda Popescu cu mama sa d-na Ghioala Popescu să se stabilede la No. 13 simplu, și nu rămâne nici cu imobilul dela No. 12 nenchiriat ne mai având speranță după Sf. Dumitru, de oare-ce fiind pe sedon de iarnă lumea s'a grăbit și a rămas foarte multe imobile goale, care se vede în fiecare stradă chiar mai la centru peste tot de închiriat.

Drept aceea am încheiat predentul proces-verbal spre a servi la trebuință părților.

Comisar Secției 55
Mitică Pișculescu

1899

URGENT...

Școala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 654—15 Noembrie.

D-sale D-lui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Domnule Primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută Octombrie cu No. 597 asupra necesității de lemne pe care o simte școala, vă rugăm ca de urgență să binevoiți a ne trimite cantitatea prevăzută, căci vremea se strică și amenință să nu mai putem urma cursurile fără combustibil.

Primiți, vă rog, Domnule Primar, etc.

*Directoare,
Aglae Poppesco.*

Școala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 683—1 Decembrie.

D-sale D-lui Primar al Urbei Z ..

urgentă.

Domnule Primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută Noembrie 15 cu No. 654, avem onoare a vă repeta cu insistență rugăciunea ce v'am

făcut în privința lemnelor de încălzit necesare școalei de fete No. 1 din această urbe, care se află în lipsă de căldură suficientă pentru studii pe timpul de iarnă, mai ales așa de aspră cum este cea actuală, încât elevele sunt incapabile a mai scrie cu mâinile înghețate, și chiar profesoarele sufăr neputându-se desbrăca în clasă, fiindu-le temperatura așa de exagerată, încât, cum se poate ușor constata, este de nesuferit, amenințând cu maladii atât pe profesoare cât și pe eleve.

Vă rugăm dar să luați măsuri urgente pentru întâmpinarea acestei situațiuni anormale, contrariu va trebui să reclamăm Onor. Minister ne mai putând lua nicio răspundere.

Primiți, vă rog, Domnule Primar, etc.

*Directoare,
Aglae Poppesco.*

Revizorul școlar al distr. X... No. 4599—15 Decembre.

D-sale D-lui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Domnule Primar,

Astăzi 15 Decembre făcând inspecțiunea reglementară la școala de fete No. 1 din Urbea Z... am fost întâmpinat de doamna directoare Aglae Poppesco împreună cu doamnele profesoare Areți Ionesco, Sevasti Ionesco și Aristi Poppesco, care toate s'au plâns de starea de miserie în care a ajuns școala din cauza lipsei de combustibil, pe care îl refuză Onor. Primărie locală, pe care în nenumărate rânduri au rugat-o prin adrese oficiale, care se văd la dosar, dar care n'au avut până în prezent niciun rezultat.

În adevăr, vizitând apoi clasele am găsit o temperatură incapabilă de a putea fi suferită mai ales de copii, din care cauză se pot chiar îmbolnăvi de vreo boală infecțioasă, ceea ce ar împiedica urmarea regulată a cursurilor reglementare, fiind silite a se întrerupe până la stingerea contagiunii epidemiei, precum s'a mai întâmplat pe căldurile cele mai mari, dar atunci nu din cauza focului, ci a apei, chiar cu câteva zile înainte de examenele anuale, ceea ce produce o enormă confuziune pedagogică.

Având dar acestea în vedere, vă rog, Domnule Primar, să bine-voii a dispoza ca să se satisfacă cât mai urgent nevoile școalei.
Primiți, vă rog, Domnule Primar, etc.

*Revizor școlar,
Lazăr Ionescu-Lion.*

★

Școala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 13—8 Ianuarie.

D-sale D-lui ministru al Instr. Publice, etc.

urgentă.

Domnule Ministru,

În repețite rânduri am cerut la Onor. Primărie locală să ne libereze combustibilul de care are școala noastră necesitate din cauza gherului aspru prin care trecem în acest anotimp fără niciun rezultat, așa încât tremurăm de viața noastră și a elevelor, care nici nu mai vin la școală încă dinaintea vacanțelor, fiindcă părinții au aflat și temându-se nu le mai permit până ce nu vom putea da foc.

Însuși d. revizor școlar Lazăr Ionescu-Lion a vizitat școala, constatând lipsa noastră de căldură și a înaintat o adresă încă din anul trecut 15 Decembrie cu No. 4599, către d. Primar local, dar și aceasta a rămas tot literă moartă, căci școala se află în aceeași mizerie, încât nu se mai poate zice că aceasta este o umanitate, lăsând astfel să sufere elevele.

Așa dar ne adresăm cu cel mai profund respect d-voastre spre a lua urgent orice măsuri veți crede de cuviință pentru a face să înceteze barbaria prezentă.

Binevoiți, D-le Ministru, etc.

*Directoare,
Aglae Poppesco.*

★

D-sale D-lui Revizor Școlar al distr. X...

urgentă.

Domnule Revizor,

Doamna Aglae Poppesco, Directoarea școalei de fete No. 1 din Urbea Z... ni se plânge că Primăria locală nu dă școalei lemnele necesare pentru încălzitul claselor.

Anexându-vă raportul doamnei Directoare, vă invităm a face imediat o anchetă la școală și a ne raporta de urgență.

Primiți, etc.

p. Ministru,
indescifrabil.

p. Director,
asemenea.

Revizorul școlar al distr. X... No. 103—1 Februarie.

D-sale D-lui Ministru al Instr. Publice și Cultelor

urgentă.

Domnule Ministru,

Imediat ce am primit ordinul dv. cu No. 10001 din 15 Ianuarie, m'am transportat la școala de fete No. 1 din Urbea Z... și am constatat că raportul doamnei directoare respective este în totul adevărat.

În adevăr, am găsit din cauza frigului pe jumătate școala despopulată complet, iar restul tușind toate și dureri cu umflătură în gât, pentru care chemând pe d. medic al Urbei, a constatat mai multe cazuri de amigdalită, adică gâlci, care poate degenera mai cu seamă la copiii anemici și limfatici, prin diferite complicațiuni foarte adesea contagioase.

Deaceea, d. medic a opinat că ar fi mai bine dacă s'ar închide școala, spre a nu lua proporțiuni mai mari.

Cu cel mai profund respect viu dar a vă ruga, în interesul salubrității, să-mi dați de urgență un ordin în consecință, sau să interveniți

pe lângă Onor. Primăria locală să libereze combustibilul de care simte nevoie cursurile.

Binevoiți, D-le Ministru, etc.

*Revizor școlar,
Lazăr Ionescu-Lion.*

★

Ministerul Instr. Publice și Cultelor, No. 20002—15 Februarie.

D-sale D-lui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Doamna Aglae Poppesco, directoarea școalei No. 1 de fete din acea urbe, se plânge că Onor. Primărie, după repețite cereri, nu-i liberează lemnele necesare pentru încălzit, din care cauză suferă cursurile.

Vă invit dar, Domnule Primar, ca de urgență, să satisfaceți, conform legii, justele reclamațiuni ale doamnei Directoare.

Primiți, D-le Primar, etc.

p. Ministru,
nedescifrabil.

p. Director,
asemenea.

★

Camera Deputaților. Sesiunea prelungită. Ședința dela 1 Martie.

D. Al. Lingopolu. — Am cerut cuvântul ca să fac o întrebare d-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice : știe oare d-sa în ce stare de mizerie s'a aflat iarna aceasta școala de fete Nr. 1 din Urbea Z... lipsită de combustibilul necesar deoarece nu i l-a liberat Primăria locală, bântuită de boale din această cauză și conform avizului medicului local chiar suprimarea cursurilor?

D. ministru al Cultelor. — Răspunz onor. deputat că, în urma raportului revizorului școlar local, ministerul a luat măsuri urgente ca Primăria să libereze conform legii combustibilul necesar acelei școale.

★

D-sale Doamnei Directoare a Școalei de Fete No. 1
din Urbea Z...

urgentă

Doamnă !

Măne veți primi la școala ce cu onoare o dirijați 5 (cinci) care de lemne cer curat, prima calitate, și vă rugăm să binevoiți a ne răspunde urgent de primirea combustibilului.

Primiți, D-nă Directoare. etc.

p. Primar,
Niță Necșulescu.

Secretar,
Athanasie Eleutherescu.

1899

HIGH-LIFE

Tânărul Edgar Bostandaki este suplinitor la catedrele de muzică, desen, gimnastică, scrimă și religie dela gimnasiul clasic înființat de curând în urbea sa natală. Gimnasiul are până acuma numai clasa întâia și e întreținut de comună; se speră că la anul viitor se vor completa patru clase, trecând totul pe seama Statului. Deși încărcat cu predarea a cinci cursuri importante de gradul secundar, tânărul suplinitor găsește destulă vreme să frecventeze societatea înaltă din localitate, unde trece drept un perfect gentilom. În adevăr, Edgar este un tânăr care are multe succese în saloanele din Târgul-Mare. Vorbește franțuzește de când era mic și se pricepe foarte bine la mode și confecțiuni, așa că nu odată este consultat asupra acestui capitol. Profesia de cronicar *high-life* nu este ușoară, fiindcă trebuie să scrii despre dame, și damele sunt dificile, pretențioase, caprițioase. Spui de una o vorbă bună, superi pe alta; spui rău de alta, atunci nu mai poți pretinde că ești un om galant; insiști cu deosebire asupra uneia, dai loc la bănuiele; neglijezi pe vreuna, îi inspiri o ură primejdioasă. Mai ales într'o societate foarte restrânsă și foarte aleasă ca societatea din Târgul-Mare, un cronicar de salon trebuie să-și drămuiească atenția cu cea mai mare strictețe. Grea profesie, ce-i drept; însă tânărul Bostandaki, om de spirit și cu educațiune distinsă, a fost parcă născut a fi cronicar *high-life*. Cronicele lui, în formă de corespondență, le publică într'un ziar cotidian din cel mai apropiat oraș mare de provincie.

Dar, va zice cineva :

— Bine ! însă cronicarul este și el om, mai ales dacă e tânăr; trebuie să aibă și el simpatiile și preferințele, antipatiile și aversiunile

sale. El stă într'un colț al salonului cu carnetul său în mână și privește la vârtejul valsului; în acest vârtej, ochii lui trebuiesc să deosebească între toate pe câteva, mai grațioase, și, între aceste câteva mai grațioase, pe una, neîntrecută, adorabilă.

— Ei, da, răspunz eu, înțeleg ce spuneți. Însă cronicarul de salon trebuie să-și calce pe inimă, să fie discret și imparțial. Și asta n'o poate oricine, cum o poate Turturel.

— Care Turturel?

— Edgar Bostandaki... Turturel este numele pe care i l-au dat în copilărie, alintându-l, papaia, mamaia și duduile, surorile mai mari... Turturel — așa-i că sună bine? — este pseudonimul destul de transparent cu care Edgar își semnează cronicile.

Ei ! și totuși, cât de corect și de discret, cât de galant și de imparțial, însuși Turturel a greșit odată un *carnet mondain*.¹

Din inițiativa unui comitet compus de damele din înalta societate a Târgului-Mare, reședința subprefecturii Plășii-de-Mijloc, s'a dat în saloanele Otelului Regal de acolo „Un mare bal filantropic, al cărui venit se va împărți giumatate în folosul umanității suferinde și giumatate pentru sporirea fondului de întreținere a gimnasiului clasic local, până la trecerea lui în bugetul Statului“. Maiorul a oferit muzica militară, pe care a adus-o cu trenul dela reședința prefecturii.

A fost un bal cum nici într'o capitală de județ nu se poate mai splendid. Damele, pline de devotament pentru nobilul scop al petrecerii, s'au întrecut în toalete. Uniforma și fracul au fost minunat reprezentate, deși frac nu purtau decât subprefectul, primarul și Turturel; restul sexului urît, purtau unii redingotă, alții jachetuță scurtă. Onorurile balului le-a făcut comitetul damelor, sub președinția tinerei doamne Athenaïs Grégoraschko, soția subprefectului. S'a petrecut până la șapte dimineața, când aurora cu degetele ei de roză a venit să bată la ușa orizontului și să stingă cu privirile ei lumina petroleului, amintind înfatigabililor² dănțuitori că trebuie, cu regret, să se despartă.

A doua zi, d. Turturel punea la poștă pentru gazetă un *carnet mondain*, cu notița : „Rog a se trimite, după obicei, 50 de exemplare pi adresa mē“. Seara, cronicarul citea în fața comitetului damelor, al cărui secretar era, darea de seamă asupra rezultatului operei de binefacere. De prisos să reproducem textul întreg al acestei lucrări de caracter oficial. Ne mărginim a-i da concluziunile : „Venit brut, 575 lei; cheltuieli, 368 lei ; beneficiu net, 207 lei ; 103 l. 50 bani pentru sporirea

¹ Cronică mondenă.

² Neobosiților.

fondului de întreținere a gimnasiului ; 103 l. 50 b. pentru umanitatea suferindă”.

După ce au mulțumit comitetului de dame, d. Edgar Bostandaki în numele gimnasiului, iar d. primar în numele umanității suferinde, ședința oficială s'a ridicat. Apoi s'a 'nvârtit un maus ¹. Peste două zile, iată că mult așteptatele exemplare din „Vocea Zimbrului” sosesc. Ele conțin cronică atât de dorită : „Cum se pitrește la noi”...

Extragem la întâmplare câteva rânduri :

«...Sâmbătă seara s'a ținut în fine la noi strălucitul bal filantropic sub presidenția grațioasei doamne Athenaïs Grégoraschko, născută Perjoiu...

«...O enormă afluență de tot ce Târgul-Mare are mai distins, fiecare ținând să mulțumească încântătoarei presidente inițiatoare, prea amabila doamnă Athenaïs Grégoraschko...

«... În acordurile muzicii militare, care întonează cu destul *brio* un vals vaporos, perechi pornesc ca duse pe niște valuri, în care se perde conștiința, iar timpul pare că s'a oprit pe loc ca să admire cum trec în vârtje ferbinte, uimitor, nebunesc, atâtea ș'atâtea flori, par'că smulse de vântul aprig al pasiunii... Doamna Athenaïs Grégoraschko, regina adorabilă a valsului adorat...

«... Dar, la un semnal, ușile din fund se deschid... Supeul ! Un moment de odihnă pentru această svăpăiată tinerețe, un moment de odihnă și de reconfortare !... Doamna Athenais Grégoraschko face onorurile, luând loc în capul mesei, cu grația nespūsă care o caracterizează...

«... Dopurile pornesc, pare, c'am fi la un atac de tiraliori, care nu sparie deloc pe bravii convivi... Șampania curge'n valuri. Doamna Athenaïs Grégoraschko dă semnalul și aci ; ridicând în sus cupa plină de delicii ca divină Hebe ², atinge de buzele răci buzele sale calde, cu acea delicatete poetică cu care fluturelul atinge caliciul unei miosotis...

«...Dar muzica ne chiamă. Trăiască valsul ! Doamna Athenaïs Grégoraschko, infatigabilă silfidă...» ³.

Aci o îngrozitoare greșală de tipar... A doua zi, Duminică dimineața, la cafeneaua din centru, spiritualul cronicar *high-life* citea mai multor tineri din localitate *carnetul* lui : *Cum se pitrește la noi*. Tinerii îl ascultau cu multă admirație și poate cu mai multă invidie : e de sigur fericit un

¹ Joc de cărți.

² În mitologia greacă, Hebe era paharnica zeilor.

³ Zeitate aeriană.

tânăr care dispune, pe lângă talentul stilului, de o coloană de publicitate, ca să se facă, firește, atât de plăcut damelor ! Pe când se comenta articolul și autorul căuta să explice amicilor săi ce înseamnă „divina Hebe“ și „calici“, iată că deodată intră d. subprefect Raoul Grégoraschko, soțul „infatigabilei silfide“. Domnul subprefect salută în dreapta și în stânga cu gravitate, apoi, drept în fața lui Edgar Bostandaki și cu un ton neobișnuit de aspru :

— Domnule Turturel ! uite-te la mine... Te opresc, magariule, să faci *de mauvaises plaisanteries*¹ pi conta doamnei Grégoraschko, soția mē !

Apoi face un ocol prin cafenea bufnind :

— *A-t-on jamais vu pareille insolence !*²

Edgar nu pricepe de loc... Însă Raoul se întoarce iar și, gesticulând cu cravașa, de care nu se desparte niciodată :

— Altădată, dacă-ți mai permiți di aeste, îți rup urechile.

— Dar...

— Urechile ! m'ai înțales ? *espèce d'imbécile !*³

Și ese turbat, făcând să șuiere aerul sub jocul cravașei. Toată lumea rămâne uimită. Din ce pricină ?... Hebe ?... Calici ?...

— Nu înțeleg deloc, zice Turturel, dând din umeri cu totul nedomirit.

Pe când fiecare caută cu de-amănuntul să găsească în cronică motivul penibilei scene, iată că intră în cafenea d. maior Edmond Buzdrogovici, grație amabilității căruia opera filantropică avusese concursul grațios al muzicei militare. Fără să salute și vădit foarte supărat, Edmond se apropie de Edgar, cu așa pas și aer strașnic, încât Edgar se ridică drept în picioare în fața lui Edmond.

— Domnule ! zice Edmond, fierbând ca un samovar ; dumneata ești acela care scrii porcăriile aeste ?... Răspunde !

Și-i vâără lui Edgar gazeta sub nas. Edgar, ferindu-se, răspunde hotărât :

— Da !

— N'o fost și madam' Buzdrogovici, soția mē, la bal ?

— Ba da !

— Atunce, di madam' Buzdrogovici, soția mē, pentru ci n'ai pominț nimica ?... nici chiar numele !... Să fi fost fără compliment — nu pretinde !... dar nici macar numele !?

¹ Glume proaste.

² S'a mai văzut așa obrăznicie !

³ Imbecilule.

— Domnule maior...

— Mișălule ! strigă Edmond.

Și, scurt mișcarea ! până să-i zică unul dintre amici : «Ăra ! da stăi, bri omule !» îi trage două palme vajnice și ese.

— Nu mai înțeleg nimică, pi onoarea mé ! zice Edgar și ese și el.

1899

AMICI

Domnul Mache șade la o masă în berărie și așteaptă să pice vreun amic ; e vesel și are poftă de conversație. N'așteaptă mult. Peste câteva momente, iată că-i sosește unul dintre cei mai buni amici, d. Lache. D. Lache e fără chef. S'apropie și șade și el la masă. Cititorul mă va ierta că nu dau nici indicație de ton, de acțiune și de gamă temperamentală în tot decursul dialogului, — indicație atât de necesară pentru citire caldă, — și va suplini însuși cu imaginația această lipsă.

L a c h e. — Bonsoar, Mache.

M a c h e. — Bonsoar, Lache.

L. — Ai venit demult ?

M. — Nu... De vreo zece minute... Iei, o bere ?

L. — Iau.

M. — Băete ! două mari... (*către Lache*) Da... ce ai ? te văz cam...

L. — Nu prea am chef... Sunt obosit... Am stat azi noapte târziu la Cosman, până la ziuă.

M. — Cu cine ?

L. — Cu niște amici... Am vorbit foarte mult de tine.

M. — Da ?... Ce ?

L. — E !... mai nimic... fleacuri ! Nu știi cum sunt oamenii noștri ?

M. — Adică... cum ? mă vorbea de rău... mă'njura...

L. — Uite, vezi ! ăsta e cusurul tău — exagerezi.

M. — N'ai spus tu ?

L. — Ce-am spus eu ? nu ți-am spus nimica... Ți-am spus că așa sunt oamenii... Tu vrei numaidecât să te laude toată lumea, și să nu'n-drăsnească nimeni să-ți facă o critică, fie cât de mică. Vezi, ăsta e cusurul tău — prea te crezi.

M. — Ba nu mă crez deloc, să mă ierți , da mă mir că nu găsiți alt subiect de conversație decât pe mine...

L. — Dacă a venit vorba... Mai la urmă, nu te-a vorbit nimeni de rău pe față... firește că n'ar fi îndrăsnit : știe ce buni amici suntem... Da știi, așa, ciupeli.

M. — Cam ce ?

L. — Secături... Mai ales unul dintre ei nu te poate suferi, și ți-e amic.

M. — Cine-i ala ?

L. — Ei ! asta e !... Ce-ți pasă ?

M. — Aș vrea să-l știu.

L. — Nu se poate.

M. — Parolă de onoare că nu-i cer nicio socoteală ; n'am să-l fac niciodată să'nțealgă că am aflat ce-a spus...

L. — Mai întâi, nici nu știi ce-a spus...

M. — Ce-a spus ?...

L. — Uite, ăsta e cusurul tău — ești curios.

M. — Bine, frate, firește că sunt curios să aflu ce se spune pe socoteala mea, mai ales de amici, ca să știu cui să mă încrez, cum să mă apăr.

L. — Mai luăm câte una mică ?

M. — Da.

L. — Băete, două mici...

Pauză. Chelnerul aduce paharele cu bere.

M. — Ei ?

L. — Ei !...

M. — Ei ! ce spunea amicul ?

L. — Nu te poate suferi... Nu știu cum venise vorba de oameni deștepți, și zic eu : „Uite, Mache e băiat deștept”... că tu știi că eu te-am considerat totdeauna ca foarte deștept, nu că mi-ești amic, fiindcă mai la urmă, să-mi dai voe să-ți spun, n’am niciun interes să-ți fac curte... Acu, ce să mai vorbim ?... te cunosc și mă cunoști, slavă Domnului! toate defectele le pot avea ; dar trebuie să mărturisiți toți că am și eu o calitate — sinceritatea ; și-ți spun sincer că mi-ar părea foarte rău să vie tocmai amici și să zică, mă ’nțelegi...

M. — Bine, monșer, cine zice ?

L. — Tu.

M. — Eu ?

L. — Văz că te uiți la mine așa, cu un aer care de ! parcă vrei să'mi zici că nu crezi.

M. — Da mai întâi ce să crez ? că nu mi-ai spus nimic. Mi-ai spus că unul dintre amicii cu care erai aseară nu mă poate suferi, și că tu ai susținut că eu sunt deștept.

L. — Am susținut, firește.

M. — Dar amicul meu, care nu mă poate suferi ?

L. — Apoi tocmai la asta vream s'ajung ; dar dacă mă întrerupi mereu ! Uite, vezi ! ăsta e cusurul tău — întrerupi !

M. — Ei ! iaca nu mai întrerup ; spune, ascult.

L. — Când am zis eu că ești deștept, întâi a zâmbit așa, adică : „Prost ești !” mie, și pe urmă zice : „O fi deștept, nu zic ; dar e cam... zevzec”.

M. — Zevzec !

L. — Zevzec.

M. — Ei ! după ce mă judecă dumnealui pe mine că sunt zevzec ?

L. — După multe, care le spunea el...

M. — Cam ce ?

L. — Că ți-ai neglijat totdeauna slujba...

M. — Nu-i adevărat !

L. — Că era să te dea afară până acum de vreo trei ori...

M. — Minte !

L. — Că joci cărți, și rîd toți de tine ca de o mazetă ¹).

M. — Eu, mazetă !

L. — Că bei...

M. — Ce beau ?... două-trei pahare de bere pe zi.

L. — Că te-ai însurat fără zestre.

M. — Treaba mea !... Ce măgar !... Mă rog ție, cine e măgarul ăsta, aș vrea să-l știu...

L. — Ți-am zis dela început că nu ți-l spui.

M. — De ce să nu mi-l spui, dacă zici că mi-ești amic sincer.

L. — Ca să mă pui de față?... N'am poftă.

M. — Pe onoarea mea că nu... Îți jur pe ce am mai scump că nici n'am să'i pomenesc vreodată. Vreau să-l știu numai, ca să mă feresc de el și să-l desprețuesc.

L. — Nu se poate, Mache.

M. — Pe onoarea mea ! Mă rog ție, spune-mi-l.

L. — Uite, vezi, ăsta e cusurul tău — ești indiscret. Înțelege românește că nu ți-l spui. Eu am toate defectele, câte poțeste ; dar trebuie să mărturisiți toți că am și eu o calitate — eu sunt discret... nu-mi place să umblu cu plosca.

M. — Atunci, dă-mi voie să-ți spun că nu-mi ești amic, cum te credeam...

L. — Eu ! nu-ți sunt amic ție ? eu ? Bravo ! Mersi ...

M. — In sfârșit, un amic...

L. — Dacă sunt eu prost... și-ți spun... Da iacă tac... și aldată să-mi dai cu tifla dacă ți-oi mai spune ceva... (*către chelner*). Băete, încă două mici...

M. — Și... numai atât a zis amicul de mine ?

L. — A zis mai multe... Da'n sfârșit, ce-ți pasă ?

M. — Nu-mi pasă nimic... dar sunt curios să văd până unde merge mișelia omului... Zici că mi-e amic.

¹ Agiamiu.

- L. — Bun.
- M. — Amic de-aproape ?
- L. — Da.
- M. — Și ce mai zicea ?
- L. — Nu-ți mai spui, că te superi... Că ăsta trebuie să mărturisești și tu că e cusurul tău — te superi.
- M. — Pe onoarea mea, nu mă supăr...
- L. — Zicea de nevastă-ta... că...
- M. — Că ce ?
- L. — Că... In fine prostii ! ce să-ți mai spui ?... Da ! dar i-am tăiat nasul. Nu-ți permit zic, să te atingi, mă 'nțelegei, de onoarea femeii amicului meu !
- M. — Cum ! de onoarea nevastii mele ?
- L. — Că e prea frumușică și prea tânără pe lângă tine, că te-a luat fiindcă era săracă, dar...
- M. — Dar ce ?
- L. — Că la teatru mereu... Zic : „Are lojă gratis !” „Da zice el, la șosea cu bicicleta de două ori pe zi, dimineața și seara ?” „Tot gratis !” zic eu. „Da vara la Sinaia, tot gratis ? zice el ; de unde atâta lux ?”
- M. — Mare canalie !
- L. — Și pe urmă a făcut aluzie aproape pe față la un alt amic...
- M. — La cine ?
- L. — Nu-ți spun...
- M. — Ascultă-mă, Lache ! să știi că mă supăr serios !... Trebuie numaidecât să-mi spui...
- L. — Dacă nu vreau.
- M. — Trebuie să vrei ! auzi ! fiindcă-ți trag palme, mă'nțelegi !
- L. — Ei, uite, vezi ? ăsta e cusurul tău — ești violent.
- M. — Cusur necusur, numaidecât să-mi spui la cine a făcut aluzie ?
- L. — Vrei numaidecât să știi ?
- M. — Da !
- L. — La Fănică.

M. — La bărbatul sori nevasti-mi ! la cumnatu-meu ?

L. — La Fănică, la cumnatu-tău.

M. — Mizerabilul ! canalia ! Cine e ? trebuie să-mi spui numele lui !

L. — Uite, vezi ? ăsta e...

M. — Nu vreau să știu nimic !... Trebuie să mi-l spui !...

L. — Nu-ți spun !...

M. — Îți trag palme, mă'nțelegi !

L. — Ia poftim !... Ei ! apoi nu mă lua așa repede... că... Auzi dumneata ! Dar nu strici tu ; eu stric... Viu și-ți dau de știre să te păzești de amici, să nu te'ncrezi în oricine ca un zevzec, și-ți atrag atenția asupra ce spune lumea despre onoarea ta și a nevestii, și tu, în loc să-mi mulțumești, te răfoești la mine... O să mă faci să te evit altădată...

M. — Care va să zică, nu vrei să-mi spui ?

L. — Nu.

M. — Mersi.

(Cheamă pe chelner și plătește. Pauză lungă, în timp ce Mache bate toba cu degetele pe masă, având aerul că plănuește ceva adânc. Un mușteriu nou venit, anume Tache, se apropie de masa celor doi amici).

Tache. — Bună seara.

Lache și Mache. — Bună seara.

Tache. — Mare secătură ești, amice Lache... Mă faci să-mi pierz noaptea până despre ziuă, să te aștept ca un caraghios la Cosman.

Lache. — Mă rog ție, scuză-mă... Eram sdrobit de oboseală ; nu mai puteam ; am stat să mă odihnesc și eu o noapte ca oamenii ; m'am culcat dela opt aseară.

Mache. — *(drept în picioare, isbucnind furtunos)*. — A ! care va să zică te-ai culcat devreme ! n'ai fost az-noapte la Cosman ?... Acu știu cine e amicul !... Poftim ! *(două palme strașnice și pleacă)*.

Lache. — Uite, vezi ! ăsta e cusurul lui — e măgar !... și violent !... și n'are manieră !

FIVE O'CLOCK

Five o'clock pe englezește însemnează *cinci ceasuri*. În lumea mare, fiecare damă-și hotărăște o zi pe săptămână (*jour fixe*), când primește, la ceasurile cinci după amiazi, vizite și face mosafirilor tratație cu ceai; de aceea se mai zice și *five o'clock tea*, adică pe românește *ceaiul dela cinci ceasuri*. În genere, damele din lumea mare publică în carnetul lui Claymoor, spre știința numeroaselor lor cunoștințe, ziua lor de primire. De exemplu, citim în «l'Indépendance Roumaine» :

«*Madame Esmeralde Piscopesco, five o'clock tea tous les jeudis*»¹

— Azi e joi. Haide, zic eu, la Madame Piscopesco.

Feciorul în frac și cu mănuși albe mă introduce în salonul splendid al somptuosului *hotel Piscopesco*. Dar nu văz pe nimeni... Al în fund ! auz, în salonașul intim de cel mai pur stil Louis XV, ciripind pe 'ntrecute, ca doi scatii, două glasuri de coconițe. Merg acolo. Madam' Mândica Piscopesco cu surioara sa, Madam' Tincuța Popesco. Cocoana Mândica mă 'ntâmpină cu grația-i obișnuită. Mărturisesc drept... Am mare slăbiciune de ceeace francezul numește *la causerie*² și deaceea frecventez bucuros cercurile *mondains*. Imi place adică, pe românește, să stau de vorbă cu damele din lumea mare. Găsesc în conversația lor mult mai multă grație decât în conversația bărbaților. Femeile știu să spună o mie și o sută de nimicuri într'un mod mult mai interesant decât spun bărbații lucrurile cele mai serioase... O floare, o panglicuță, o deosebire

¹ Doamna Esmeralde Piscopesco primește la ceai la ora cinci în fiecare joi.

² Conversație.

d'abia simțită între două nuanțe, un nimic, distilate prin mintea subtilă a unei femei și exprimate prin acele dulci modulațiuni de voce și prin jocul acela încântător al luminilor ochilor, capătă, pentru mine cel puțin, un farmec indicibil. ¹ Iată-mă dar în elementul meu... Aci, desigur, am să petrec câteva momente delicioase.

Eu. — Madam' Piscopesco, dați-mi voie...

Măndica. — Vii tocma la pont...

Tincuța. — Ai fost...?

Măndica. — Taci tu !... Las să-l întreb eu... Ai fost aseară la circ?

Eu. — Am fost.

Tincuța. — Cine mai...

Măndica. — Taci soro ! n'auzi ? (*către mine*). Ai văzut pe Mița?

Eu. — Pe sora matale ?

Măndica. — Nu... Pe Mița, pe Potropopeasca a tânără ?

Eu. — Da ; era într'o lojă în fața mea...

Măndica (Tincuții). — Ai văzut ?

Tincuța (mie). — Cu cin...

Măndica. — Taci !... (*mie*) Cu ce pălărie era ?

Eu (incurcat). — Cu...

(*Tincuța vrea să mă 'ntrerupă*).

Măndica (astupându-i gura cu mâna) — Cu o pălărie mare...

Eu (răsuflând). — Da...

Măndica (Tincuții). — Ai văzut ? (*mie*) *Bleu gendarme* ²

Eu. — Da...

Măndica (mie). — Cu pamblici *vieux-rose*... ³

(*Eu dau din cap afirmativ*).

Măndica (Tincuții). — Te mai prinzi aldată ?

Tincuța. — Stăi, să vedem... (*mie*) Era cu bărbatu-său ?

¹ De nespus, care nu poate fi exprimat în cuvinte.

² Albastru puternic.

³ Trandafiriu închis.

Măndica (Tincuții). — Taci tu !

Tincuța. — Apăi, lasă-mă și pe mine, soro ! Tot tu ?

Măndica (mie). — Era cu Potropopescu ?

Eu (incurcat). — Mi se pare că...

Măndica. — Nu era cu Haralambina ?

Eu (și mai incurcat). — Cu care Haralambina...?

Tincuța. — Cu mă-sa.

Eu. — ...

Măndica. — ...O bătrână mică, urită, parcă-î o smochină uscată, și gătită-gătită...

Eu (răsuflând). — Da.

Tincuța. — Cu părul roșu văpsit...

Eu. — Da, da.

Tincuța (Măndichii). — Ai văzut ?

Măndica. — Ce să văz ?... parcă mă-sa nu știe ! (*mie*) A venit cineva în lojă la ele ?

Eu. — ...

Tincuța. — Mitică...

Eu. — Care Mitică ?

Măndica. — Ei ! care Mitică...

Tincuța. — Lefterescu, locotenentul...

Eu. — Să mă credeți, cuconițelor, pe onoarea mea vă spun, că nu pot să zic, pentru că eu...

Măndica. — Pentru că dumneata ești cavaler și nu vrei să spui.

Tincuța. — Da, pe Lefterescu l-ai văzut în circ ?

Eu. — Mi se pare că era într'un stal, drept în fața mea.

Măndica. — Lângă loja ei !... (*Tincuții*) Ai văzut ? Ai înțeles acum pontul ?... Vezi, dacă ești proastă ?

Tincuța. — Peste poate !

Eu (aruncând o privire pe fereastră și văzând o trăsură închisă, care a tras la scară). — Vorbești de lup și Madam' Potropopesco la ușă.

Tincuța. — Ea !

Mândica. — Vezi ce obraznică e !...

Eu (având un presentiment și luându-mi pălăria) — Doamnelor, dați-mi voie să vă salut... Imi pare bine că vă găsesc totdeauna vesele și grațioase... Eu trebuie să mă retrag.

Tincuța (tăindu-mi calea). — Așa degrab ?

Eu. — Vă asigur că... o afacere... urgentă...

Mândica (acoperindu-mi ușa). — Fără să iei măcar un ceai ?

Eu (apăsât din ce în ce mai mult de vechiul meu presentiment). — Parol...

Mândica. — Tocma acu ?

Tincuța (smulgându-mi pălăria). — Peste poate !

Eu (trebuind să cedez, cad sdrobot pe un puș).

Feciorul. — Madam' Potropopescu.

(Mândica se face roșie, Tincuța vânăță, eu galben. Madam' Mița Protopopescu apare, uimitoare de frumusețe și de toaletă ca totdeauna, purtând pălăria bleu gendarme. Cele trei dame se sărută foarte afectuos).

Mița. — E un ger afară, mașer, că nu-ți poți face o idee... Dacă o ținea așa toată noaptea, se duce dracului rapița !

Eu. — Nu crez... Am vorbit cu arendași...

Mița. — Aș ! nu mi-a scris azi Potropopescu al meu !

Mândica (Miții). — Ai fost aseară...

Tincuța (Mândichii). — Taci tu ! Las să 'ntreb eu. *(Miții)* Ai fost aseară la circ, Madam' Potropopescu ?

Mița. — Da.

Mândica. — Sin...

Tincuța. — Taci !... *(Miții)* Singură ?

Mița. — Nu ; cu maman.

Tincuța. — Cu maman ?... Bravo !

Eu (sculându-mă). — Doamnelor, eu...

Mândica (împedîcându-mă să-mi iau pălăria și încet). — Tocma la pont ? *(merge să apese nasturele soneriei).*

Tincuța. — Și... era multă lume la circ ?

Mița. — Foarte multă.

Măndica (sunând prelungit). — Ce slugi dobitoace ! (*feciorul vine*).

Măndica. — Nu te-am chemat pe dumneata ; treaba dumitale e să stai la ușe ; unde e dobitoaca de Roza ? Ce face cu ceaiul ? (*Feciorul iese*).

Tincuța. (*Miții*) — Era cineva dintre cunoscuți ?

Mița. — *Mai nimeni... Era Constandineasca, Dumitreasca, Vasileasca, Georgeasca, Ogretinencile...

(*Roza, subreta, apare*).

Măndica. — Ce faci cu ceaiul ăla ?

Roza. — E gata conită.

Măndica. — Apăi, de ce dracu nu-l aduci odată ?

Roza. — E gata în salon.

Măndica. — Atunci, de ce nu spui, proasto !

(*Roza pleacă bombănind*).

Măndica. — Să nu bombănești, obraznico !

(*Toată vremea asta, Madam' Tincuța Popesco tace, bătându-se pe palma stângă cu un cuțit de sideș pentru tăiat corespondența ; pe când Madam' Potropopesco se consideră în oglindă, drăcuindu-și un cârlionț rebel din frunte care nu vrea să stea cum trebuie. Madam' Piscopesco cu un gest degajat, ne poștește în salonul cel mare, la ceai. Un samovar și un serviciu de argint cu coroană de conte d'asupra monogramei E. P. (Esméralde Piscopesco) de toată frumusețea*).

Tincuța (*Miții*). — Apropo, nu mi-ai spus cine mai era la circ.

Mița. — Ba, ți-am spus... Ogretinencile...

Tincuța. — Nu... Dintre bărbați...

Mița. — Dintre bărbați ?

(*Eu trec repede din salonaș și-mi iau pălăria*).

Măndica. — Nu iei ceaiul ?

Eu (ținându-mi în sus și bine pălăria). — Ba da.

Tincuța. — Mitică... nu era ?

Mița. — Mitică ?... n^u știu care Mitică...

Tincuța. — Lefterescu !... locotenentul !

Eu (frigându-mă cu ceaiul, către Mândica). — Pardon, eu trebuie să...

Mița (râzând foarte veselă, către Tincuța). — A ! Lefterescu ! Mitică al dumitale...

Tincuța. — Ba al dumitale, obraznico !

Mița. — Ba al tău, mojico !

(Eu, scăpând din mână paharul cu ceai, împing pe madam' Piscopesco cât colo, dau în lături pe fecior și într'o clipă sunt în curte. În poartă întâlnesc pe bravul Lefterescu).

Eu. — Un'te duci ?

Mitică. — La five o'clock, la madam Piscopesco.

Eu. — Fugi, nenorocitul !

ATMOSFERĂ INCĂRCATĂ

E o zi posomorâtă de primăvară ; dar e zi de sărbătoare, mare repaus dominical... Ai observat și dumneata, cititorule, câte proprese a făcut opinia noastră publică de când avem legea repausului dominical ?... E zi de sărbătoare. Pe stradele principale este o mișcare febrilă neobicinuită. Mulțimea circulă cu mare greutate ; grupuri se aglomerează la răspântii, unde discută fierbinte ; toată lumea e cuprinsă de nervositate... Miroase în aer, nu, după expresia clasică, a iarbă de pușcă, — din norocire, moravurile poporului nostru sunt mai blânde decât ale altor popoare, mai civilizate chiar — miroase a... ghiontuială. Dar ce e ? De ce fierbe lumea ? Se face o manifestație populară monstră în contra guvernului, care vrea să treacă prin camere *à la vapeur*¹ legea pentru înființarea *Monopolului băuturilor spirtoase* ! De când ne bucurăm de binefacerile regimului parlamentar, n'a trecut această țară printr'o agitație mai grozavă.

Drept să spun : să merg la manifestație, n'am curaj, fiindcă am aflat că guvernul este hotărât să reprime cu toată energia mișcarea populară, și n'am poftă să-mi stric vre-un os pentru o simplă curiozitate de gură-cască. Pe stradă să mă plimb, e foarte frig ; și afară de asta, te pomenești că mă încurc în vre-o discuție și-mi capăt beleaua... Cine știe dacă nemeresc să mă adresez în mulțime cuiva de aceeași părere cu mine ; și'n astfel de împrejurări, un om ca mine, care nu înțelege mândria eroismului civic, trebuie ori să discute cu oameni de aceeași părere, ori și mai bine, să n'aibă nicio părere. Dar dacă n'ai nicio părere, în astfel de împrejurări, când mai toată lumea are o părere, ești în primejdie să superi pe oricine are una. E mai bine așa dar să mă retrag discret într'un colț și să tac. Intru într'o berărie și aștept să pice din moment în

¹ Sub presiune, în grabă.

moment ediția de seară a ziarelor politice... Sunt tare nerăbdător să aflu ce a fost la manifestație.

E lume destulă și 'n berărie. Un cunoscut mi se așează alături.

— Ei ! ce zici ?

— Ce să zic ? răspund eu... Bine !

— Cum bine ? Asta e bine ?

— Dè ! zic ; știu și eu ?

— Cum, știu și eu ? Dacă dumneata, cetățean care te pretinzi...

— Ba, zic, mă iartă, nu mă pretinz deloc.

— Nu e vorba că te pretinzi, dar ești ; ești un om, care va să zică, mai instruit, și ai datoria, mă'nțelegi ; fiindcă, dacă unul ca dumneata stă indiferent și nu se interesează, atunci să-mi dai voie să-ți spui...

— Nene, zic eu...

— Ce, nene?... Aoleu ! vai de biată țara asta ! O să ajungă rău, domnule ! o să ajungă rău !! fiindcă nu mai este patriotism și totul se vinde, și sunt oamnei, mă 'nțelegi, care ar merita...

Și omul meu ridică tonul așa de tare, încât toată lumea dimprejur își întoarce privirile către masa noastră... Eu aplec ochii și cu tonul foarte blajin :

— Să mă crezi că și pe mine...

El, ridicând tonul și mai sus :

— Ce, și pe dumneata ?... Când vine, mă 'nțelegi, un guvern ca bandiții, fiindcă n'are cine să-l oprească de a lovi în tot ce e mai scump, pentru care nu mai există nicio apărare, fiindcă tăcem toți, și eu și dumneata și dumnealor (arată pe cei dela mesele apropiate) ca niște iași, fără nimica sacru, mă 'nțelegi ! firește că are să-și bată joc de poporul întreg... A ! dar nu mai merge ! Poți dumneata, mă'nțelegi, să zâmbești și să ridici din umeri, parcă'ai fi străin, nu...

— Da nu ridic din umeri, domnule ! nu zâmbesc, domnule ! mă iartă !

— Țal ! strigă omul foarte supărat...

Chelnerul n'aude.

— Țal ! !

— Lasă, zic, plătesc eu...

— Mersi ! Las'că avem și noi cu ce plăti atâta lucru !... Nu ne-a jupuit până acum de tot, guvernul bandiților d-v. !

— Al meu ? guvernul meu ?...

— Las'că știm noi... Țal ! surdule !

Plătește și pleacă foarte necăjit.

Nu mai vin gazetele... N'apuc să-mi aduc aminte de gazete, și iată o altă cunoștință se apropie și-mi cere să-i permit a sta lângă mine.

— Ei ?

— Ei ? repet eu.

— Îți place ce fac mizerabilii ?

— Care mizerabili ?

— Ei, care mizerabili ! derbedeii ! bandiții, care socotesc că, dacă se strâng două trei sute, beți, gata pe scandal... Oameni desperați, domnule, care pentru un pisoi omoară pe tat' său... Dar astădată li s'a 'nfundat... Auzi dumneata !... În carne vie are să tragă, în carne vie !

— De, nene ! zic eu...

— Dar adicăte, ce poștiți, dv. ? adicăte, cum o ieși o ceată de dalcauci,¹ de haimanale de-ale dv. în uliță cu reteveiul, guvernul...

— Iartă-mă, zic ; înțeleg să combați pe haimanale, dar să susții că sunt ale mele...

— Ce să te iert !... Dv., oameni inteligenți, sunteți de vină, fiindcă stați inderenți. Ia să fi mers dumneata cu mine și cu dumnealor toți (arată pe cei dela celelalte mese dimprejur) să fi mers, ca niște cetățeni convinși, să facem și noi o manifestație... Dar nu ! Noi stăm ca blegii în cafenele, și'n berării, și'n cluburi, și lăsăm pe toți apelpisiții care ard să puie iar mâna pe slujbușoare, ca să-și facă de cap și să răstoarne sub felurite pretexte...

— Nene, zic, te'i supăra, nu te'i supăra, eu în politică, nu m'a-mestec, pentrucă...

— Pentrucă ?

— Pentrucă... mi-e frică...

— Frică ?... bravo !

Și omul meu începe să râză :

— Atunci, dă-mi voie să-ți spun, adicăte, că ești o mangafa...

— Sunt funcționar, domnule...

— Tocmai de-aia, trebuie să aperi guvernul...

— Da ce ? zic eu, cam plictisit... guvernul n'are altă apărare decât pe un conțopist ca mine ?...

Omul meu îmi dă cu tifla, se scoală și pleacă grăbit, fără să-și plătească halbele, pe care le-a băut una după alta... Las'că i le plătesc eu ! și nu-mi pare rău ; mai puțin costă două halbe decât crudele-i lecțiuni de civism...

Dar iată sosește un băiat cu gazetele. Lumea i le smulge. Iau și eu două : una guvernamentală și una opozantă. Sunt om care iubesc adevărul și fiindcă-l iubesc, știu să-l caut. Demult mi-am făcut rețeta cu care, în materie politică, îl poți obține aproape exact. De exemplu,

¹ Lingăi, haimanale.

Gazeta opoziției zice : „...la această întrunire a noastră alergaseră peste 6000 de cetățeni, tot ce are Capitala mai distins ca profesioni libere, comercianți, proprietari, ș.c.l...” Gazeta guvernului zice : „...la această întrunire a lor, d’abia se putuseră aduna în silă vro 300 de destrăbălați, derbedei, haimanale...” Atunci, zic eu, au fost la acea întrunire 3000 și ceva de oameni, fel de fel, și mai așa și mai așa.

Pe când deschid gazeta guvernamentală, să mă uit la ultimele informațiuni asupra scandalului, iată că, intrând pe ușa din dos, vine la masa mea un domn ca de vreo treizeci și cinci de ani și mai bine, cu o barbă neagră foarte bogată, însoțit de un tinerel ca de vreo paisprezece ani — probabil fiu-său. Amândoi, tatăl și fiul, se așează *sans facon*¹ la masa mea, și tatăl foarte răgușit, îmi zice cu ton de aspră imputare :

— Ce citești porcăria aia, domnule ?

— Pardon, zic eu...

Dar până să-i mai zic ceva tatălui, fiul îmi smulge gazeta, o rupe și o asvârle sub picioare...

— Domniilor ! vreau să zic eu...

— Ce, domnilor ? Țipă băiatul... Credeți că n’aveți să plătiți infamia ?...

— Ce infamie, domnule ?

— O să vă arătăm noi dv. tuturor, care vă solidarizați cu regimul banditesc...

— Cu regimul monopolurilor ! adăogă tatăl.

Înțelegând că un tată așa de răgușit n’ar putea fi niciodată pentru monopolul băuturilor spirtoase, zic :

— Mă iertați, domnilor, dar... cu cine am, mă rog, onoarea ?

— Cu studenți ! strigă băiatul.

— Bine, dumneata se vede... dar tata dumnitale...

— Care tată ?

— Dumnealui !

Și arăt pe omul cu barbă.

— Nu-i sunt tată, domnule, strigă omul răgușit...

— ! ?...

— ...Suntem camarazi...

— Camarazi !! strig eu. Camarazi ? și încep să râd...

— Domnule ! strigă bărbosul, nu-ți permit să insulți tinerețea universitară !

Eu chem degrabă chelnerul, plătesc iute și plec, după ce salut frumos pe cei doi tineri camarazi.

1900

¹ Aici: nepoștiți, fără să ceară voie.

TEMPORA...

Acum câțiva ani, unul dintre cei mai de seamă studenți ai Universității noastre era și tânărul Coriolan Drăgănescu. Avea inteligență vie, caracter de bronz, temperament de erou; pe lângă acestea, natura-l înzestrase cu un talent de orator de o putere iresistibilă. Se 'nțelege că posedând astfel de calități, Coriolan trebuia să ajungă în fruntea camarazilor lui. El conducea toate mișcările studențimii. De câte ori generoasa tinerime universitară, ne mai putând sta indiferentă față cu împrejurările politice, se hotăra să-și spună și ea cuvântul ei, Coriolan îi strângea rândurile, o organiza, o îmbărbăta, o înflăcăra și o ducea — la statua lui Mihai Viteazul. Până aci, Coriolan era mare, era incomparabil; dar aci, la statua eroului dela Călugăreni, era prodigios. Cuvântarea lui era așa de sguduitoare, încât auzindu-l, te mirai de nepăsarea eroului de bronz: cum oare nu descalecă, precum odinioară comandorul lui Don Juan¹, spre a face și el o demonstrație?

De câte ori auzeam pe Coriolan, înflăcărând tinerimea generoasă, — și l-am auzit de multe ori, — mă gândeam că tânărul acesta și-a întârziat intrarea în lumea terestră cel puțin cu două-trei sute de ani. A! el trebuia să se nască pe vremea când tirania sugruma popoarele², când nu erau încă proclamate drepturile omului, când lumea gemea cu grumajii striviți sub călcăiul despotismului. Aș fi vrut să văz pe tirani față 'n față cu Coriolan Drăgănescu! Desigur, proclamarea drepturilor omului n'ar fi întârziat atâta. Dar astăzi? astăzi când ne bucurăm de

¹ Aluzie la legenda după care statuia comandorului ucis de Don Juan ar fi căpatat viață.

² Imitație ironică a vorbăriei demagogice și fățarnice a liberalilor.

atâtea libertăți, când nu se mai pomeneste măcar de tiranie, când opera progresului nu mai are nicio pedică... Și cu toate astea, chiar astăzi, sunt așa de dese împrejurările în care ordinea publică ar fi turburată fără amestecul tinereții generoase.

Spre a da o idee despre Coriolan Drăgănescu și despre activitatea lui de tribun al tinereții, nu voi face frase pompoase; mă voi mărgini a reproduce câteva pasaje din „Amicul Poporului“, de pe vremea când acest tânăr mergea foarte des la statua lui Mihai... Să vedem.

„Tinerețea universitară, având ca totdeauna în fruntea ei pe distinsul student în drept, eminentul tânăr Coriolan Drăgănescu, a pornit din Cișmegiu în corp compact, voind să meargă la statua lui Mihai Bravul, unde dorea să aducă, în aceste momente de doliu pentru țară, pentru popor, pentru națiune, prinosul ei marelui erou al naționalității noastre.

Deși studenții înaintau în cea mai perfectă ordine, la colțul bulevardului au fost opriți de un cordon de sergenți, de agenți secreți și bătăuși.

În zadar, tânărul Coriolan Drăgănescu, împreună cu toată tinerețea, a protestat în numele drepturilor înscrise în constituție. Mizerabilii polițiști nu i-au lăsat să treacă.

Atunci bravul tânăr Coriolan Drăgănescu a strigat: „Fraților! la Mihai Bravul! după mine, la Mihai Bravul!“ și a voit să înainteze.

Tinerețea entusiastă a voit să urmeze pe bravul ei tribun. Atunci sbirii au început să lovească în dreapta și'n stânga cu ciomegele și cu tesacele“...

Apoi :

„Tânărul Coriolan Drăgănescu, bravul student, care se afla în fruntea tinereții universitare aseară pe bulevard a fost arestat de către bandiții poliției. El se află ținut la secret, fără să poată comunica nici cu părinții. Se crede că a fost lovit grav și torturat în arest; pentru aceea, mizerabilul jude, rușinea magistraturii, al cărui nume ne facem o datorie de pudoare a nu-l mai pomeni în coloanele noastre, nu permite nimănui a da ochi cu tânăra victimă a acestui regim de teroare!“

Și alta :

„Guvernul a'nnehunit! Mizerabilii își fac de cap!

Aseară, pe când studențimea, adunată la statua lui Mihai Bravul, asculta cu inima încordată, cu sufletul transportat, patrioticul și magistralul discurs al tânărului și eminentului student Coriolan Drăgănescu, asupra dreptului ce-l are poporul de a protesta contra guvernului ban-

ditesc, poliția a dat năvală asupra acelor care vor fi mâine fala țării, și, lovind, sdrobind, sdrelind orbește, și-a făcut loc până la statua eroului de pe treapta căreia vorbea orașorul.

A fost o scenă de teroare de nedescris.

La vederea agenților avinați, care voiau să pună mâna pe el, tânărul Coriolan s'a suit repede pe statuă, și 'ntr'o clipă a fost în picioare pe coapsa calului, de unde a strigat : „Fie toată lumea martoră la această nouă infamie a celui mai infam dintre regimuri !”

Dar bandiții l-au apucat de picioare. Atunci bravul tânăr a luat pe la spate în brațe trupul lui Mihai Bravul și s'a încleștat de el cu putere. Bandiții îl trăgeau de picioare așa de tare, încât, dacă tânărul nu ceda și nu lăsa pe Mihai Bravul din brațe, atunci ori ar fi frânt trupul de bronz al eroului, ori acele fiare sălbatice i-ar fi smuls picioarele din încheieturi.

Nu ! nu ! acest guvern a 'nnebunit !...”

Acesta era Coriolan Drăgănescu... Și cu toată prodigioasa lui activitate de tribun politic, el nu și-a neglijat studiile decât foarte puțin. A frecventat regulat cursurile la Universitate șapte-opt ani, și nu cu puțină bucurie, părinții, rudele și numeroșii săi amici au citit într'o zi în „Amicul Poporului” următoarea notiță la ultimele informațiuni :

„Aflăm cu deosebită plăcere că tânărul Coriolan Drăgănescu, eminentul student al Universității noastre, și-a susținut cu succes teza de licență în drept tratând cu talent despre „Ordinea publică în Statul modern”. Eminentul tânăr a fost viu felicitat de membrii comisiei. Din parte-ne, ne facem o datorie a-l felicita asemenea, dorindu-i strălucita carieră pe care desigur cu talentele sale o merită”.

Licențiat în drept ! tânăr eminent ! iresistibil orator ! caracter mare ! idei generoase !... Desigur, mi-am zis eu, iată un cetățean de mare viitor. Frumoasă carieră !... Il avusesem totdeauna în vedere pe eminentul tânăr. Isprăvile lui ca student erau așa de sgomotoase, încât mai în fiecare zi trebuia să auz, să citesc sau să pomenesc de acest frumos nume, Coriolan Drăgănescu ! Par'că a fost un făcut... După ce am citit notița despre obținerea licenței lui în drept, încet-încet am început să uit de numele altădată atât de celebru, și era firesc lucru : îl uitam fiindcă nu mai mă 'mpedeam de el la tot pasul. Demult acum îl uitasem de toț. Era vreme turbure. Chestiuni politice acute ; criză economică, agricolă, finanțiară ; călcări mai mult sau mai puțin grave ale pactului fundamental — toate acestea iritaseră mult opinia publică. Studențimea

era în fierbere și pusese de gând să manifesteze. Ce s'o fi făcut astăzi la statua lui Mihai Viteazul ? Ia să vedem. Am luat „Amicul Poporului“ și am citit :

„Au trecut de culmea infamiei ! Săriți, cetățeni ! Regimul a turbat !
Fapta de azi a acestor tâlhari a întrecut tot ce se putea închipui
din partea unor așa lăpădați de lege și de Dumnezeu !

Studenții au fost schingiuiți, zdrobiți, măcelăriți !

Bandiții regimului au avut ordin să tragă 'n carne vie și au tras !

A fost ceva și oribil și murdar !

Sângele generoasei tinerimi române a roșit marmora albă pe care
se ridică statua celui mai mare erou român !

Să nu crează însă bandiții că nu va veni ceasul pedepsei !

Ucigașii tinerimii sunt notați și nu vor scăpa de răspundere măcar
de s'ar ascunde în gaură de șarpe...

Indeosebi, promitem nerușinatului inspector polițist, canaliei ordinare,
mișelului fără rușine, sălbaticului sbir și călău antropofag, care
răspunde la desgustătorul nume de Coriolan Drăg...”

1900

1 APRILIE

Desigur, având cineva inspirație, poate minți și mistifica pe altul ori în ce zi peste an : dar la zi'tâi de Aprilie este un fel de datorie, pentru cine ține la tradițiuni, să mință și să mistifice, inspirat ori nu. Oricât s'ar părea de comună arta minșitului, artă pe care o profesează omenirea întreagă cu atâta pasiune, — prima artă frumoasă, pe care a profesat-o speța noastră — tot, ca orice artă, unii o fac cu mai puțin, alții cu mai mult talent, cu mai mult sau mai puțin succes. Isvorul ei stă în acea putere nepătrunsă a spiritului, pe care o numim imaginațiune, și firește că oamenii nu sunt deopotrivă înzestrați cu acea putere. Apoi, imaginațiunea este și ea condiționată la fiecare individ de temperamentul și caracterul lui. Astfel, sunt minciuni și mistificări vesele, inteligente, delicate ; altele stupide, grosolane, lugubre chiar. De exemplu, tânărul Costică Petrăchescu, controlor al unei mari administrațiuni publice, este vestit printre camarazii lui, atât cei din serviciul central cât și cei din serviciul exterior, pentru talentul cu care știe să mistifice la 1 Aprilie. Nu se poate o imaginație mai bogată. Nota caracteristică a invențiunilor tânărului controlor este nota lugubră. Câteva specimene din celebrele-i mistificări vor da o idee exactă cetitorului despre talentul lui d-l Petrăchescu. Sunt din anul trecut, 1 Aprilie 1900 :

Domnului Teodor Ionescu, impieगत clasa III
Direcția generală X... București

Dragă Tudorache,

*Imediat ce vei primi scrisoarea mea, suie-te în tren și vino aci.
Este neapărat nevoie de prezența ta. Unchiu-tău Panait este foarte*

greu bolnav ; l-a lovit iar apoplexia și doctorii nu mai dau nicio speranță de scăpare, cel mult până mâine seară poate s'o mai ducă. Am vorbit cu madam Ionescu, mama ta, și mi-a spus să-ți scriu, fiindcă singură nu știe ce măsuri să ia în caz de nenorocire. Prăvălia lui unchiu-tău Panait a rămas pe mâna băeților și a lui Iordache, tejghetarul, așa că dacă n'ai fi tu aici la cazul fatal, cine știe cu ce vă alegeți la moștenire !

Fă-ți curaj ! toți o să trecem prin asta ! așa e viața noastră ! toți suntem muritori !

Te aștept la sosirea trenului în gară.

Al tău fidel amic,

C. Petrărescu

Domnului Panait Mistopolu, comerciant, Târgul Y...

Prea stimabile neică Panait,

Nepotului dumitale Tudorache Ionescu, impiegat clasa III la direcția noastră generală, i s'a întâmplat o mare nenorocire. Dintr'o desperare de amor, pe care-l trata cu o față dela mașinile de scris ale serviciului central, a nebunit și a vrut aseară să-și spintece pânțele în canțilerie, cu niște foarfeci mari dela registratură. Au sărit mai mulți camarazi și, cu mare luptă, i le-au putut smulge din mână. Atunci, bietul Tudorache a nceput să cânte și să joace, și pe urmă s'a repezit să strângă de gât pe unul dintre camarazi, crezându-l că este amanta lui care-l trădează.

Te rog, nu spune lui madam' Ionescu, mama nenorocitului, și așteaptă-ne mâine dimineață în gară, la sosirea trenului. Doctorii au spus că altă scăpare nu e decât liniștea în sânul familiei. Măine'l aducem pe bietul Tudorache.

Fă-ți curaj, neică Panait ; așa e viața omului, n'ai ce-i face ! dar păcat de el, că era tânăr !

Încă odată, nu cumva să lipsești din gară ca să-l iei în primire pe bolnav.

Al d-tale, cu tot respectul,

C. Petrărescu

De prisos să mai spunem ce și-au spus a doua zi 1 Aprilie, dis de dimineață, d. Teodor Ionescu, împieगत clasa III din Direcția Generală X... și respectabilul său unchi Panait, când s'au întâlnit, la sosirea trenului, pe peronul gării din Târgul Y...

Dar alta :

TELEGRAMA

Mandache Smărăndescu, împieगत Direcția Generală X...

București

*Casele voastre și prăvăliile aici piața mare în flacări.
Răspuns plătit 10 cuvinte.*

Petrăchescu

D. Costică Petrăchescu, controlorul, are strânse legături de prietenie cu reporterășul unei mari gazete bucureștene. Ii dă foarte emoționat, următoarea informație pentru ediția de dimineață.

„Aseară s'a întâmplat în gara N... un teribil accident.

Trenul de persoane sosind pe linia a doua, publicul a dat năvală către peron, trebuind să traverseze șinele liniei înlăia.

O damă în vârstă, voind și ea să treacă mai la urmă, s'a împiedicat în rochie și a căzut pe șine. A voit să se scoale, când iată trenul accelerat, care intra în gară cu o vitesă ne'nchipuită.

Nenorocita femeie se ridicase și ieșise de pe șine ; dar fiindcă bătea un vânt puternic și, poate, din pricina curentului provocat de iușeala locomotivei, pulpana rotunde umflată a fost apucată de botul mașinei. Intr'o clipă femeia a fost smulsă, învârtită în loc și apucată sub roți.

Toată lumea țipa. In zadar ! mecanicul n'a putut opri decât prea târziu, când nenorocita era cu desăvârșire zdrobită — o masă de carne informă.

Victima acestui teribil accident e doamna Tincuța Constandineasca, soacra d-lui Iancu Dimitrescu, împieगत clasa I în Direcția Generală X...

Nenorocita lasă o frumoasă avere fiicei sale, d-nei Dimitrescu.

Condoleanțele noastre neconsolatului ginere“.

Iarăși de prisos a spune că în aceeași zi chiar, la ediția de seară de 1 Aprilie, ziarul felicitând pe ginere, a anunțat cu bucurie că a fost indus în eroare de un mișel, că d-na Constandinescu nici nu se afla în ziua de 31 Martie în tren.

A ! Dar nu numai d. Costică Petrăchescu, controlorul, are imaginație ! și, afară de asta, în fiecare an e câte un 1 Aprilie !

Domnului Costică Petrăchescu, controlor al Direcțiunii
Generale X... Târgu-N...

Dragă Costică,

Am să-ți dau o veste foarte bună. Aseară în sfârșit, am putut să punem mâna pe noul buget, pe care direcția l-a ținut foarte secret până acum.

Ai avut mare noroc. Din posturile de controlori s'au suprimat două, și s'a înființat încă un sub-inspector pe lângă ceilalți șapte, cari trebuie să controleze pe cei cinci controlori.

Ești înaintat în noul post.

Leașa noului sub-inspector este de 350 de lei pe lună, afară de diurnă; adică, vei căpăta încă 50 lei diurnă, peste ce aveai în calitate de controlor, și noi tot cu ce avem rămânem.

Halal să-ți fie! Se vede că ai bună protecție!

Dar, în orice caz, nu crede că suntem invidioși: suntem buni camarazi și te felicităm. Aseară am băut câte un pahar în sănătatea ta. La revedere! amicii tăi sinceri.

*Teodor Ionescu, Iancu Dimitrescu,
Mandache Smărăndescu.*

Alta :

D-lui Costică Petrăchescu, sub-inspector etc. etc.

Dragă Costică,

Am aflat dela nepotul meu Tudorache că te-a înaintatără. Foarte bine a făcutără. Amploiat ca dumneata deștept și de treabă n'a mai avutără ei. Să-ți spui drept că ne-am bucuratără și eu și soră-mea, mama lui Tudorache, ca de copilul nostru. Să trăiești și la mai mare!

*Al d-tale ca un părinte,
Panait Mistopolu*

TELEGRAMA

Sub-inspector Costică Petrăchescu, etc., etc.

Ginerele spus înaintare. Felicitările noastre sincere.

Tincuța Constandineasca.

Direcția Generală X... Serviciul Administrativ No. 15.245.

31 Martie 1901

Domnului Costică Petrăchescu, controlor etc. etc.

Domnule,

Prin noul buget 1900—1901, suprimându-se, pe motive de economie, postul de controlor în care funcționați, vi se aduce la cunoștință că rămâneți în disponibilitate până la alte dispozițiuni.

Primiți, etc.

Director general, N. N...

1900

LA PAȘTI

10 ceasuri și jumătate seara, în Sâmbăta Paștelui...

„Marele Magazin de Coloniale, Delicatese, Comestibile et Colori și mare Depou de Vinuri et Băuturi Indigene et Streine“, cu firma „La trei struguri tricolori“, și-a lăsat obloanele și închis gazometrul.

Tânărul Lache, funcționar comercial la acest mare magazin, își pune costumul cel nou și cravata cea nouă, își încalță ghetetele cele noi cu bizețuri, își ia pălăria cea nouă și pornește.

Douăzeci și patru de ore de absolută libertate...

Să-l urmărim ceas cu ceas și pas cu pas.

11 și jumătate sâmbătă noaptea.

Clopotul dela Mitropolie...

Un tun...

Lache trece podul dela Palatul Justiției în direcția Sud.

Al doilea tun...

Lache a intrat în curte la Doamna Bălașa.

În biserică nu mai e loc.

Lache stă afară... Se închină... Cuprins de o adâncă evlavie, își aduce aminte cu dor de părinții dela Otopeni.

Încet-încet, tot vârindu-se, reușește să sue treptele dela intrarea templului.

Aude corul... dar nu poate vedea decât marele policandru, învăluit într-o ceață groasă.

Se ridică în vârful picioarelor rezemându-se cu mâinile întâi pe umerii unei cocoane, care-l face obraznic și măgar, pe urmă pe una dintre coloanele de marmură imitație.

Stă câteva minute cu capul întins și în vârful picioarelor.

Parcă ar vedea mai bine așa, însă o gheată, a din dreapta, îl supără când stă în vârful picioarelor.

Lache rabdă cât rabdă, apoi se hotărăște să se mai lase și pe călcăe.

Lumânările se aprind.

Lache scoate din buzunar o portocală,¹ îi trage coada și ia, dela cocoana care l-a făcut măgar și obraznic, lumină.

12 și un sfert.

Lache sue la Mitropolie cu portocala aprinsă.

Suind, gândește... La ce? La un lucru foarte ciudat: de ce totdeauna gheata din dreapta supără mai tare decât cea din stânga? Și apoi: de ce la suiş supără gheata din dreapta mai tare decât pe drum drept?

1 și trei sferturi...

Lache coboară dealul Mitropoliei, ținând strâns portocala aprinsă...

Ciudat lucru! la coboriș, gheata din dreapta par'că supără și mai mult ca la suiş...

Cu cât îl strânge gheata, cu atât Lache strânge portocala... O strânge până o sparge.

Suflă, o stinge și o pune în buzunar.

5 și jumătate dimineața...

Lache umblă pe stradă fără să știe exact unde vrea să meargă, fără să fi hotărât cum să înceapă petrecerea de Paști.

Ciudat lucru însă!

Și pe loc drept, gheata din dreapta supără tot așa de tare ca și la suiş ori coboriș.

7 ceasuri dimineața...

Lache se întâlnește cu un amic, alt funcționar comercial, tot comestibile et colori.

— Christos a 'nviat!

— Adevărat'a 'nviat!

Oricât să zici, teribilă potriveală! Ghetе la fel!

Da, dar pe amicul, nu-l supără gheata a din dreapta — îl supără a din stânga.

¹ Lumânare răsucită ca un ghem, pentru a putea fi ținută mai ușor în mână.

A ! care va să zică, atunci — ce e de făcut?

E lucru simplu, Lache ia la braț în stânga pe amicul său, care primește bucurios, și așa pornesc înainte, rezemându-se unul de altul în partea piciorului la care nu-i supără gheata.

8 ceasuri dimineța.

Sunt pe bulevard...

Lache are o idee : să șază pe o bancă.

Amicul aprobă ideea lui Lache...

Șed, și unul întinde piciorul din dreapta, adică Lache, iar celălalt întinde piciorul din stânga, amicul, care va să zică...

Și șed așa foarte melancolici, privind cum trec fel de fel de trecători și de trecătoare, unii mai încet, alții mai iute, ba unii chiar aleargă, parcă ar fi cu picioarele goale.

9 ceasuri.

Lache zice :

— Ai să mai umblăm... mai rău e când șezi !

Și amicul zice : *

— Și mie mi se pare...

Se ridică și, mușcându-și fiecare buza de jos, iar se iau la braț.

Spre Cișmigiu...

Coborînd, văd cadre atârinate pe grilajul grădinii...

Amândoi, amatori de bele-arte, au deodată acelaș gând: să stea puțin să se uite la cadre.

Se opresc, rezemându-se bine unul de altul și ridicând picioarele de afară : Lache pe cel din dreapta, cum ține pe amic de braț în stânga; iar amicul, pe celălalt.

Dar o galerie de pictură este cea mai obositoare distracție intelectuală.

După câteva momente de admirațiune, Lache zice :

— Ai să umblăm... e rău când stai !

Și amicul zice :

— Și mie mi se pare.

Atunci pornesc ca doi frați din Siam și încet-încet trec la maida-nul Duca.

10 ceasuri.

Lache și amicul se dau în leagăn, fiecare întinzând piciorul din partea unde s'au ținut la braț...

Parcă vântul face bine, la început...

Dar peste câteva momente, cei doi amici se satură de leagăn și pornesc după metoda lor.

1 și jumătate după amiază.

Lache s'a desfăcut pentru un moment de brațul amicului, care stă rezemat de un perete al vestibulului Teatrului Național.

Lache cumpără dela casă două staluri III la „Sînzeana și Pepelea”
E îmbulzeală la casă.

Un glas sfâșietor :

— Nu mă mai călca și d-ta, domnule !

4 și jumătate după amiază.

S'a isprăvit spectacolul...

Lache coboară, cu amicul său la braț, cele trei trepte ale vestibulului.

Se opresc în fața băncii, pe trotuar.

O inspirație trece prin mintea lui Lache :

— Hai să ședem !

Șed, și Lache zice :

— Eu o scot.

— Și eu o scot, zice amicul.

Atunci fiecare își scoate gheata dela piciorul din partea unde se ținuseră de braț, adică Lache pe a din dreapta, și amicul pe a din stânga.

O, sfântă libertate !

Am putea pentru ca să zicem că nu e ceva mai sfânt pe lume ! și putem pentru ca să afirmăm că n'au fost vreodată două picioare mai fericite decât acum piciorul drept al lui Lache și piciorul stâng al amicului său.

De fericire, ele nu mai știu ce să facă cu degetele lor, — parcă ar cânta la clavier.

Și teribilă potriveală, domnule ! amândoi poartă ciorapi crem și cam largi, care vin de fac cute și, firește că, dacă face cute ciorapul, e mai rău când e gheata strîmtă.

Foarte frumos pe piața Teatrului ! stai, mă'nțelegi, la umbră și te uiți... și vorbești și râzi, și se mai sbicesc și ghețele de lacrimile picioarelor...

5 ceasuri după amiază.

Lache zice :

— Hai să mergem !

Amicul zice :

— Hai !

Și amândoi își potrivesc ciorapul crem, trăgându-l bine și făcând o cută sistematică sub călcâi... Apoi, fiecare își ia gheata și vără piciorul în ea...

Vârful merge... călcâiul nu vrea, scârțâe, și picioarele, care au gustat odată libertatea și lumina, încep să palpite și să svâcnească—nebunește la ideea că o nouă eră de sclavie și de'ntunerice trebuie să înceapă : o adevărată revoltă, care n'ar putea fi năbușită decât cu praf de federvais¹ ; dar praful lipsește, și revolta triumfă.

Lache zice :

— Nu merge !

— Nu merge ! zice și amicul.

Și amândoi lasă ghetele jos, fiecare în partea lui și amândouă picioarele încep iar să joace din degete ca niște mâini de harfonistă.

8 ceasuri după amiazi.

Lache și amicul beau bere la Gambrinus, unde e lume destulă.

Amândoi sunt cu piciorul respectiv liber și cu câte o gheată alături.

Plătesc și vor să plece.

Se apleacă să-și ia fiecare gheata.

Caută în zadar : ghetele lipsesc amândouă.

Un mare hohot de râs pornește dintr'un colț al berăriei.

Toată lumea se uită într'acolo.

Ce e?... Un câine englezesc al unui ofițer, câine dresat la circ să servească pe stăpân ca fecior în casă, face sluj ținând două gheten' gură.

9 ore seara.

Lache și amicul stau în trăsură picior peste picior, cel de deasupra numai în ciorap crem.

Lache zice :

— Hai să le schimbăm ! să vedem.

— Haide... Oprește birjar.

Genială inspirație a avut Lache !

¹ Pulbere (de steatită) ce se pune în ghetele și mânuși ca să poată fi trase mai ușor pe picior sau pe mână.

Ghetele schimbate merg minunat. Dau drumul birjarului și se întorc în târg cu tramvaiul, la Mitică Georgescu.

Dar, vai ! fatalitate, ca să zicem așa !

La Mitică, amândoi sunt forțați să scoată iar câte una, însă acum vice-versa : Lache p'a din stânga și amicul p'a din dreapta... și cu mai multă precauțiune decât la Gambrinus — fiecare și-o ține dinainte pe masă ..

1900

DE INCHIRIAT...

O vorbă veche franțuzească zice că mai-binele e adesea vrăjmașul binelui. Este foarte adevărat ; însă omului nu-i trebuiește binele, îi trebuiește mai-binele ; aceasta e rațiunea întregului progres al omenirii. Priviți, la fiecare sf. Gheorghe și sf. Dumitru ce goană după mai-bine ! Gândesc că nicăeri nu se mută mai mult și mai des lumea ca la București ; e natural — capitala trebuie să dea tonul progresului. Cu trei luni înainte de termenul mutării, mai în fiecare familie începe regulat o interesantă desbatere, având un vădit caracter de urgență :

— Nu-mi mai dă mâna, cocoană ! leafa scăzută ; criză ; nu mai pot ! trebuie să căutăm una mai ieftină...

— Iar să ne mutăm ?

— Dacă trebuie...

— Uf ! când mă gândesc, să plec iar cu troacele, să le mai hodorogesc iar ! să mai paț iar ca 'n rândul trecut, când s'a răsturnat căruța cu mobila și era să mă calce tramvaiul ! că mă mir ș'acum cum am scăpat ! uf ! par'că mai bine să mor !

— N'am ce-ți face ! De ce nu ți-a dat părinții o pereche de case de zestre ? și mie mi-ar fi plăcut să nu mai umblu la fiecare șase luni din mahala în mahala... Dar dè ! asta e soarta noastră, a chiriașilor i...

A treia zi de sf. Gheorghe.

— Umbrela mea ! șoșon-galoșii mei ! mi i-ați pierdut pe drum !...
Și ține-te pe urmă, înjurături...

Sau :

— Ei ! noi... ce facem ?

— Cum, ce facem ?

— Da, ce facem ? rămânem tot aici, ori ne mutăm ?

— Dè ! zice bărbatul, ştii şi eu ce să facem ? eu zic să rămânem... Iar să ne mutăm ?

— Dar dacă găseşti una mai efină şi mai bună ? N'ai zis tot tu că aci ți-e departe de cântărie ?

— Da, decât... ce zor e să ne gândim de-acum ? Mai avem încă trei luni în cap... Mai e vreme... Nici nu s'au pus biletele.

— Da ! să facem ca în rândul trecut... să alergăm ca nebunii, cu două zile înainte de sf. Dumitru, p'în zloată şi să luăm ce ne iese 'nainte şi să dăm cât ne cere... Nu-i mai bine să căutăm din vreme ?

— Bine, să căutăm mai din vreme, zice omul cu glasul pe jumătate...

— Eu, să ştii că de mâine pun samsar... Aicea n'o să ne fie de trăit la vară... o să ne coacem de soare.

— Bine, pune samsar... treaba dumitale ! eu nu m'amestec...

— Fireşte ! d-ta nu te amesteci... etc.

Şi se isprăveşte masa cu ceartă şi cu lacrimi...

— Fir'ar a dracului ş'afurisită de viaţă ! etc...

Aceeaşi damă, a treia zi de sf. Gheorghe, către Boriş, servitoarea .

— Oglinda din salon ! ce-ai făcut ? trăsni-te-ar Dumnezeu să te trăsnească ! lua-te-ar hengerul, şoangheriţa dracului ! etc...

— Uf ! mie-mi spui ? aşa e cu mutatul, soro ! mie, ȋiganul, globul ăl de cleştar dela lampă !... Asta e soarta noastră, a chiriaşilor !

— Soarta numai a chiriaşilor ? zic eu în gândul meu. Aş !...

În toate părţile lumii se mută numai chiriaşii ; la Bucureşti se mută şi proprietarii. Dacă unui proprietar care are două perechi de case, îi rămâne o pereche neînchiriate, desigur se mută din casa în care a şezut în casa goală...

— Probabil pentru ca să spargă ursuzlăcul, zici dumneata.

— Nu ! răspund eu ; pentru că omului îi trebuieşte mai-binele. Era bine în casa unde sta până acum ; dar... în casa 'n care se mută, o să fie mai-bine.

Ba, ceva mai mult... Cunosced proprietari care au o singură pereche de case tocmai potrivite pe mijloacele şi nevoile lor : le dă cu chirie, şi ei se mută cu chirie în alte case. Dela casele proprii ia chirie, să zicem, o mie de lei pe an ; la casele în care se mută plăteşte o mie fără ceva, ori o mie şi ceva.

Dar iată un caz şi mai interesant.

Doi amici ai mei dd. George Marinescu şi Marin Georgescu, sunt proprietari fiecare a câte o pereche de case în aceeaşi stradă. Amândouă

casele sunt absolut identice : acelaș plan, aceleași încăperi zugrăvite la fel ; în sfârșit două case gemene, peste puțină de deosebit dacă una n'ar purta numărul 7 simplu și cealaltă 7-bis. Au fost începute și isprăvite de clădit tot odată. După ce le-au adus în stare de locuit, amândoi proprietarii s'au mutat fiecare în proprietatea respectivă, și au stat, ca buni vecini, fiecare la sine șase luni, dela sf. Dumitru până la sf. Gheorghe. Dela sf. Gheorghe, fiecare s'a hotărât să se mute și să-și dea casa cu chirie. De ce ? De ce, de ne-ce, nu știu; dar știu că au pus fiecare bilet de închiriat. Ca buni vecini și vechi prieteni, au făcut însă învoială, că n'au să scază din prețul hotărât pentru chirie — una mie două sute de lei anual. Astfel, orice concurență neleală era înlăturată și rămânea să joace rol numai norocul, după gustul mușteriiilor. Multă lume a venit rând pe rând să vază casele amândouă, și firește că, dacă chiar se învoiau din preț, fiecărui mușteriu i-ar fi venit foarte greu pe care din două să o prefere, pe 7, ori pe 7-bis, deoarece nu era altă deosebire între cele două acareturi decât că, dacă veneai dintr'o parte a stradei, 7 venea mai aproape, dar dacă veneai din partea cealaltă, atunci venea mai aproape 7-bis. În sfârșit, ce se mai lungim vorba degeaba ! casele plăceau la toată lumea, dar prețul nu convenea.

— Mai jos nu putem ! zicea d. Georgescu; mai bine rămânem noi în ele. D-voastră poftiți și la vecin, alături, la d. Marinescu, să vedeți...

— Am fost și la vecin...

— Și cât v'a cerut ?

— Tot cât ceri și d-ta.

— Apoi, vedeți...

Tot așa și iar așa, au rămas și casele lui d. Georgescu și ale lui d. Marinescu, neînchiriate până alaltăieri, după sf. Gheorghe. Și madam' Marinescu, și madam' Georgescu steteau la fereastră, ori în grădiniță, și se uitau cum trec pe dinaintea caselor dumnealor calabalăcuri peste calabalăcuri, și auzeau cum drăcuesc cocoanele mergând, care cu o lampă, care cu o colivie, care cu un cățeluș în brațe, pe urma calabalăcului ei fiecare, și atunci un fel de mahnire le cuprindea pe amândouă :

— Toți ! toți se mută !

Iar seara, când veneau acasă d. Georgescu și d. Marinescu, găsea fiecare pe consoarta sa așa supărată, așa, cum să zic, fără chef, că nici bucătică nu punea femeia în gură. Amândoi bărbații au pătruns în taina sufletului consoartelor... Ce-i de făcut ?... Nimic mai lesne ! S'au învoit să se mute d. Georgescu dela 7 la 7-bis, în casele lui d. Marinescu, iar d. Marinescu dela 7-bis în casele lui d. Georgescu, la 7 simplu.

Și bucuria cocoanelor ! Și ridică, și asudă, și sparge, și ocărăște, și drăcuește, și blestemă-ți viața ! Dar, în sfârșit, s'au mutat și dumnealor !

— N'apuc să sfârșesc, și iacă-tă hamalii... Au sosit pentru mutat ; adică, pentru mutat, vorba vine ; căci, de data asta, nu știu cum făcurăm, n'am avut noroc să ne mutăm... Dar, în sfârșit, tot putem zice că e ca o jumătate de mutat, și poate chiar mai mult decât jumătate ; fiindcă, după multe chibzuințe în familie, am văzut că nu eram destul de bine așezați și ne-am hotărît să ne așezăm mai bine ; anume : în salon, odaie de dormit ; în odaia de dormit sufragerie ; în birou, salonul ; în sufragerie, odaia servitorilor ; în odaia servitorilor, bucătărie, și'n bucătărie, biroul... Ei ! Cum putem face această operație fără încurcătură ?.. Foarte ușor... Le scoatem toate din casă în curte și pe urmă le băgăm din curte în casă, după planul cel nou... Să'ncepem dar...

— Numai de-ar da Dumnezeu să nu ne-apuce vreo ploaie !...

— Incet ! Incet ! că spargeți !...

1900

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam'mare, mamișica și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă în București de 10 Mai.

Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în capitală numai de hatărul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie ș'o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a. m. Dl. Goe este foarte impacient și, cu un ton de comandă, zice încruntat :

— Mam'mare, dece nu mai vine?... Eu vreau să vie !

— Vine, vine acum, puișorul mamei ! răspunde cocoana. Și sărută pe nepoțel ; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică : *le Formidable*, și sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că „așa țin bărbații biletul”.

— Vezi ce bine-i șade lui, zice mam'mare, cu costumul de marinel ?

— Mamișo, nu ți-am spus că nu se zice marinel ?

— Da cum ?

— Marinal...

— Ei ! ziceți voi cum știți ; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii — marinel.

— Vezi, că sunteți proaste amândouă ? întrerupe tânărul Goe. Nu se zice marinal, nici marinell.

— Da cum, procopsitul ? întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

— Mariner...

— Apoi de ! n'a învățat toată lumea carte ca d-ta ! zice mam'mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice : sosește trenul — și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, care merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu ¹ ; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

— Nu !... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule ! zice unul dintre tineri lui d-l Goe, și-l trage puțin înapoi.

— Ce treabă ai tu, urîțule ? zice mititelul smucindu-se. Și după ce se strâmbă la urîțul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n'apucă să răspundă ceva urîțului, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și 'ncepe să sbiere :

— Mamițoo ! mam'marēe ! tantii !

— Ce ? e ? ce e ? sar cocoanele.

— Să oprească ! sbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a sburat pălăria ! să opreascăăă !!!

Tot într'un timp, iacă-tă conductorul intră să vază cine s'a suit dela stația din urmă.

— Biletele, domnilor !

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă acelaș lucru : fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a sburat pălăria, firește c'a sburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet..

— Parol ! chiar eu l-am cumpărat ! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet ; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d-l Goe. Așa scrie regulamentul : dacă un pasag n'are bilet și nu declară că n'are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

— Dar noi n'am declaratără ? strigă mamița.

— Ce e vinovat băiatul, dacă i-a sburat pălăria ? zice mam'mare.

¹ Compartiment.

— De ce-a scos capul pe fereastră ? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră ! zice cu pică urîtul.

— Nu-i treaba dumitale ! ce te-amesteci d-ta ? zice tanti Mița urîtului...

— Uite ce e, cocoană, zice conductorul, trebuie să plătești un bilet...

— Să mai plătim ? n'am plătită odată ?

— Și pe d'asupra un leu și 25 bani.

— Și pe d'asupra ?...

— Vezi, dacă nu te-astâmperi ? zice mamița, și-l sgudue pe Goe de mână.

— Ce faci, soro ? ești nebună ? nu știi ce simțitor e ? zice mam'mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește dela mamița lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lui mam'mare într'un sens, combinată cu clătănătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clanța ușii dela cupeu. Goe începe să urle... În sfârșit, n'au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie !... Ce-o să facă dl. Goe la București, cu capul gol ? și toate prăvăliile închise !... s'ar întreba oricine, care nu știe câtă grijă are mam'mare și câtă prevedere. Cuni era să plece băiatul numai cu pălăria de paie ? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare ? Și mam'mare scoate din săculețul ei un beret tot din uniforma canonierii „le Formidable“.

— Te mai doare nasul, puișorule ? întreabă mam'mare.

— Nu... răspunde Goe.

— Să moară mam'mare ?

— Să moară !

— Ad' să-l pupe mam'mare, că trece !

Și-l pupă în vârful nasului ; apoi, așezându-i frumos beretul :

— Par'că-ți șade mai bine cu bereul !... zice mam'mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce nu-i șade lui bine ? adaogă tanti Mița, și'l scuipă și dumneaei și'l sărută.

— Lasă-l încolo ! că prea e nu știu cum !... Auzi d-ta ! pălărie nouă și biletul ! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

— Să fie el sănătos, să poarte mai bună ! zice mam'mare.

Dar mamița adaogă :

— Dar pe mamița n'o pupi ?

— Pe tine nu vreau ! zice Goe cu humor.

— Așa ? zice mamița. Lasă !... și-și acopere ochii cu mâinile și se face că plânge.

— Las'că știu eu că te prefaci ! zice Goe.

— Ți-ai găsit pe cine să 'nșeli ! zice mam'mare.

Mamița începe să răză ; scoate din săculeț ceva și zice :

— Cine mă pupă... uite !... ciucalată !

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița lui și, luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

— Pușorule, nu mai scoate capul pe fereastră !... E lucru mare, cât e de deștept ! zice mam'mare.

— E ceva de speriat, parol ! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una de alta... Trenul aleargă acuma despre Crivina spre Periș,

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo ! zice mamița către mam'mare.

Mam'mare se ridică bătrânește și se duce în coridor :

— Goe ! pușorule ! Goe ! Goe !

Goe nicăeri.

— Vai de mine ! țipă cocoana ! nu-i băiatul ! Unde e băiatul !... s'a prăpădit băiatul !

Și toate cocoanele sar...

— A căzut din tren băiatul ! Țațo, mor !

Dar deodată, cu tot sgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

— Goe ! maică ! acolo ești ?

— Da !

— Aide ! zice mam'mare ! ieși odată ! ne-ai speriat !

— Nu pot ! sbieră Goe dinăuntru.

— De ce ?... te doare la inimă ?

— Nu ! nu pot...

— E încuiat ! zice mam'mare, vrând să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide ! sbiară Goe desperat.

— Vai de mine ! îi vine rău băiatului înăuntru !

În sfârșit, iacă-tă conductorul cu biletul : primește paralele și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam'mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva pușorului. Pușorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care arc la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie'n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să tragă.

— Şezi binişor, puîşorule ! să nu strici ceva ! zice mam'mare.

Trenul îşi urmează drumul dela Periş către Bufta cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s'aude un şuiet, apoi semnalul de alarmă, trei fluere scurte, şi trenul se opreşte pe loc, producând o sguduitură puternică.

— Ce e ? ce e ?... Toţi pasagerii sar înspăimântaţi la ferestre, la uşi, pe scări...

— Goe ! puîşorule ! Goe ! strigă tanti Miţa şi se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s'a oprit trenul ?

Cineva, nu se ştie din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon ?... Asta e uşor de constatat ; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se aşa înnodată şi cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, aşa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-şi încarce iar pompa de aer comprimat şi să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii şi şeful trenului aleargă din vagon în vagon şi cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici, în ce vagon era ruptă aţa plumbuită şi răsturnată manivela ? Ciudat ! tocmai în vagonul de unde sburase mai adineaori pălăria marinerului ! Cine ? cine a tras manivela ? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu puîşorul în braţe. Nu se poate şti cine a tras manivela.

Trenul se porneşte în sfârşit, şi ajunge în Bucureşti cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam'mare aşează frumuşel beretul lui Goe, îl scuipe pe puîşor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul şi-l sărută dulce.

Apoi cocoanele se sue cu puîşorul în trăsură şi pornesc în oraş :

— La bulivar, birjar ! la bulivar !...

VIZITĂ...

M'am dus la Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca s'o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori. N'am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică. Atențiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori în uniformă de mare ținută. După formalitățile de rigoare, am început să convorbim despre vreme, despre sorții agriculturii — d-l Popescu tatăl este mare agricultor — despre criză ș.c.l. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că dela o vreme i se urăște chiar unei femei cu petrecerile, mai ales când are copii.

— Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea ; acu, de când s'a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el ; trebuie să-i fac educația. Și nu știți d-voastră bărbații, cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație !

Pe când doamna Popescu îmi expune părerile ei sănătoase în privința educației copiilor, auzim dintr'o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrână :

— Uite, conică, Ionel nu s'astâmpără !

— Ionel ! strigă madam' Popescu ; Ionel ! vin' la mama !

Apoi, către mine încet :

— Nu știi ce ștregar se face... și deștept...

Dar vocea de dincolo adaogă :

— Coniță ! uite Ionel ! vrea să-mi răstoarne mașina !... Astâmpără-te, că te arzi !

— Ionel ! strigă iar madam' Popescu; Ionel ! vin' la mama !

— Sări, coniță ! varsă spirtul ! s'aprinde !

— Ionel ! strigă iar mama, și se scoală repede să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe ușe, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luând o poză foarte marțială. Mama ia pe maiorul în brațe și-l sărută...

— Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină când face cafea, că dacă te-aprinzi, moare mama ? Vrei să moară mama ?

— Dar, întrerup eu, pentru cine ați poruncit cafea, madam Popescu ?

— Pentru dumneata.

— Da de ce vă mai supărați ?

— Da ce supărare !

Madam' Popescu mai sărută odată dulce pe maiorașul, îl scuipe, să nu-l deoache, și-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută militărește și merge într'un colț al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă. Atărnă toba de gât, suie pe un superb cal vântat rotat, pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle în trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva ; eu n'aud nimica. Ii răspund totuși că nu cred să mai fie mult gerul așa de aspru ; ea nu aude nimica.

— Ionel ! Ionel ! ! Ionel !!! Du-te dincolo, mamă ; spargi urechile dumnealui ! Nu e frumos, când sunt musafiri !

Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaug :

— Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.

— Maior ! strigă mândrul militar.

— Tocmai ! zic eu. La cavalerie nu e tobă ; și maiorul nu cântă cu trâmbița ; cu trâmbița cântă numai gradele inferioare ; maiorul comandă și merge 'n fruntea soldaților cu sabia scoasă.

Explicația mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trănțește cât colo ; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande :

— Înainte ! marș !

Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce 'ntâlnește 'n cale. În momentul acesta, jupâneasa cea răgușită intră cu țava aducând dulceață și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă fiind surprins de inamic. Clipa însă de recule-

găre trece ca o clipă, și maiorul, dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un țipăt de desperare.

— Ține-l, conică, că mă dă jos cu tava!

Madam' Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam' Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să intervie în război, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

— Vezi? vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoți ochiul... Ți-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă și să te iert!

Maiorul sare de gâtul mamei și o sărută... Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceața, mă pregătesc să sorb din cafea...

— Nu vă supără fumul de tutun? întreb eu pe madam' Popescu.

— Vai de mine! Ia noi se fumează... Bărbatu-meu fumează... și... dumnealui... mi se pare că-i cam place.

Și zicând „dumnealui“, mama mi-arată râzând pe domnul maior.

— A! zic eu, și dumnealui?

— Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu țigara'n gură, să te prăpădești de râs... ca un om mare...

— A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu: tutunul este o otravă...

— Da tu de ce tragi? mă 'ntrepuie maiorul lucrând cu lingura în cheseaua de dulceață...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceață, mamă! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei patru lingurițe; apoi iese cu cheseaua în vestibul.

— Unde te duci? întreabă mama.

— Viu acu! răspunde Ionel.

După un moment, se'ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe masă, se apropie de mine, îmi ia de pe meschioară tabachera cu țigarete regale, scoate una, o pune în gură, și mă salută militărește, ca orice soldat care cere unui țivil să-i împrumute foc. Eu nu știu ce trebuie să fac. Mama, râzând, îmi face cu ochiul, și mă 'ndeamnă să servesc pe domnul maior. Intind țigarea mea, militarul o aprinde pe a lui și, fumând, ca orice militar, se plimbă foarte grav de colo până colo. Eu nu-l pot admira îndestul, pe când mama îl scuipe, să nu-l deoache, și îmi zice:

— Scuipe-l, să nu mi-l deochi!

Maiorul și-a fumat țigarea până la carton. Apoi se repede la minge pe care i-am adus-o eu și 'ncepe s'o trântască. Mingea sare până la policandru din tavanul salonului, unde turbură grozav liniștea ciucurilor de cristal.

— Ionel ! astâmpără-te, mamă ! Ai să spargi ceva... Vrei să mă superi ? vrei să moară mama ?

Dar maiorul s'a 'ndârjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mână : o trânteste cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceașca, dar, vorba francezului, *entre la coupe et les lèvres...*¹ mîngea îmi sboară din mână ceașca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei de vizită, coloarea oului de rață.

— Ai văzut ce-ai făcut ?... Nu ți-am spus să te-astâmperi... Vezi ! ai supărat pe domnul !... Altădată n'o să-ți mai aducă nici o jucărie !

Apoi, întorcându-se către mine, cu multă bunătate :

— Nu e nimica ! iese... Cafeaua nu pătează ! iese cu nițică apă caldă !...

Dar n'apucă să termine, și deodată o văd schimbându-se la față ca de o adâncă groază. Apoi dă un țipăt și, ridicându-se de pe scaun :

— Ionel ! mamă ! ce ai ?

Mă 'ntorc și văz pe maiorul, alb ca varul, cu ochii pierduți și cu drăgălașa lui figură strâmbată. Mama se repede spre el, dar până să facă un pas, maiorul cade lat.

— Vai de mine ! țipă mama. E rău copilului !... Ajutor ! moare copilul !

Ridic pe maiorul, îi deschii repede mondirul la gât și la piept.

— Nu-i nimica ! zic eu ! Apă rece !

Îl stropesc bine, pe când mama pierdută își smulge părul.

— Vezi, domnule maior ? îl întreb eu după ce-și mai vine în fire ; vezi ? Nu ți-am spus eu că tutunul nu e lucru bun. Aldată să nu mai fumezi !

Am lăsat pe madam' Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, și am ieșit. Mi-am pus șoșonii și paltonul și am plecat. Când am ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul — ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.

¹ ...dela pahar la gură...

LA MOȘI...

Vagoane de tramvai galbene și albastre, tramcare, trăsurile boerești, căruțe mitocănești și biciclete și lume multă pe jos... De pe atâtea strade și căi, ca de pe atâtea brațe ale unui fluviu uriaș, se varsă, ca 'ntr'o mare sgomotoasă, pe bariera dela capul podului Târgului-de-Afară, valuri peste valuri de omenire. Precum este greu să se mai întâlnească două picături de apă odată ce au apucat să intre fiecare după soarta ei în largul mării, așa ar fi și pentru două persoane să se mai găsească, rătăcite odată prin învălmășeala Moșilor, dacă n'ar fi cuminți să-și hotărască mai dinainte locul și momentul de întâlnire. De aceea, foarte cuminți au făcut madam' Georgescu a lui d. Mitică ciaprazarul și madam' Petrescu a lui d. Guță dela minister și cu tanti Lucșița, moașă diplomată, de și-au dat *rendez-vous* : la trei ceasuri fix în pavilionul central la berărie — cine vine întâi așteaptă pe ceilalți.

În interiorul unui vagon închis al tramvaiului vechi, stau îngheșuite, pe banchete și'n picioare, treizeci și patru de persoane suferind foarte tare. Între toate acestea, una suferă mai grozav — e cocoana Lucșița ; fiindcă toate celelalte sufăr numai de căldură și de sete, pe câtă vreme dumneaei suferă pe lângă astea și de foame. Când se oprește vagonul la Sf. Gheorghe, se face roșie, apoi galbenă și pe urmă simte o sudoare rece, și iar ferbințeală și iar răcește, și răsuflă greu, ștergându-se pe sub bărbia grasă, și zice :

— Uff ! dacă stiam, mai bine luam birze ! (că vorbește cam pelitic). Teribelă căldură ! mor !

Vagonul pornește dela Sf. Gheorghe și intră în calea Moșilor... Parcă umblând, tot e mai bine, tot se mai face nițel curent. Curentul

astămpără puțin căldura ; dar foamea nu se poate astămpăra cu o slabă suflare de vânt. A fost desigur o mare imprudență din partea acestei dame să plece de-acasă așa, trei ceasuri după dejun, fără să guste ceva, mai cu seamă că, din cauză că se grăbea să nu scape ora de *rendez-vous* la pavilionul central, a dejunat așa de ușor : trei ouă răskoapte, o căpățână de miel cu borș, niște stufat, prune cu carne, friptură la tavă și salată de castraveți, trei cinzeciuri cu sifon și o cafeluță.

La Zece-Mese, vagonul se oprește iar. Cocoana Lucșița se simte foarte rău. Pe trotuar, lângă ferestrele vagonului, se aude, acoperind tot sgomotul stradei, glasul unui bragagiu. Moașa se scoală cu o hotărâre supremă și, pardon în dreapta, pardon în stânga, își face loc până la ușe ; împinge cu puterea desperării pe toți de pe platformă și dă să sară ; vagonul se pune în mișcare ; moașa se aruncă jos făcând un pas fals. Bragagiu, de două ori salvator ! Dacă nu-l apuca în brațe, cine știe ce se'ntâmpla cu cocoana Lucșița, cum e corpolentă și robustă !

Intr'un colț e puținică umbră. Acolo îl atrage ea pe salvatorul ei și bea una după alta două litre de bragă. Braga este, ca băutură, foarte răcoritoare și igienică ; iar ca mâncare, cea mai ușoară și totdeauna cea mai reconfortantă. În câteva clipe, moașa Lucșița s'a simțit rentremată : sfârșeala și acel sentiment de pierzare, care-i vine omului când simte un gol de chaos la lingurea, au dispărut cu desăvârșire. Dar este târziu : două ceasuri și trei sferturi... Vagoane după vagoane trec toate pline cu vârf : un locșor nu se mai găsește. La fiecare vagon, cocoana moașa face semne cu umbreluța, cu batista, strigă : oprește !

— Nu mai e loc !

Și vagoanele își urmează drumul cu indiferență. Dar iată că se aude prin toată uruiala un sunet de timbru : un vagon se oprește. Doi tineri eleganți de pe treapta platformei de dinainte se dau jos scuturându-și pantalonii și pulpanele redingotelor de contactul cu mitocanii. Locuri goale ! Cocoana moașa se aruncă cu toată bravura, apucă bara de fier, suie treapta, împinge, se vâra și ajunge pe platformă. Un tânăr, strivit sub presiunea cucoanei, zice :

— Pardon, doamnă ! Nu vedeți că nu mai avem loc ?

— Eu văz că este ! răspunde cocoana Lucșița.

— Da ; da dumneavoastră sunteți corpolentă !

— Bine că esti dumneata subțirel !... Pe mine așa m'a făcut Dumnezeu, voluptoasă !... Cui-i plăte !... cui nu...

— Taxa, mă rog ! strigă conductorul.

Coana Lucșița scoate din portofel biletul pe care-l avea din piața Teatrului. Conductorul observă biletul.

- Țsta nu-i dela mine.
- Da dela ține? întrebă cocoana.
- Dela alt vagon.

— Da țe? nu e tot vagonul vostru? Am plătit până la barera... m'am dat zos...

— Dacă v'ați dat odată jos, întrerupe conductorul, trebuie să plătiți a doua oară.

— A doua oară? Bravos! frumoasă sarlatanie!

Dar în sfârșit plătește și ia biletul nou. Vagonul sosește la barieră. Cocoana Lucșița coboară. Din amândouă colțurile vine profumul de mititei: e o senzație neplăcută pentru cine e sătul; dar cui i-e foame, profumul acesta-i pare mai bun decât odagaciul¹. Cocoana Lucșița se pornește cu nările umflate spre unul dintre colțuri, ca o panteră atrasă de mirosul țapului sălbatic.

— Băete! doi mititei!

Reconfortată, o ia pe jos și intră în pavilionul central, unde o așteaptă cu nerăbdare compania.

— Mitică! zice cocoana moașa, după ce rupe o bucată de turtă dulce dela madam' Georgescu; fați ținste?... Mă! băete, o halbă!... da să nu-mi pui guler de ghegeneral!

Târgul e în toiul lui... Lume, lume, e ceva de speriat, pe onoarea mea!

După ce plătește d. Mitică, zice madam' Petrescu:

— Haideți întâi pe la oale, că am promis să cumpăr un fluieraș pentru băețelul lu madam' Ionescu, stăpâna casei.

— Haide!

Și au plecat spre oale.

Când să treacă drumul, coana moașa zice:

— Stați!

Gogoși prăjite în ulei! Sahanul² clocotește... Una... două... trei...

— Aide, țaf! lasă-le focului de gogoși! nu simți că miroase a rânced? Iar o să-ți strici stomacul.

— Ba, să mă ierți! nu miroase deloc a rânțed.

La oale... A cumpărat madam' Petrescu fluierașul și au pornit toți la grădină la Iliad. Când să între, strigă cocoana moașă la unul cu fes:

— Mă! dzeanabet³ ăla cu sampanica! ad'o limonadă!...

¹ Plantă aromată al cărei lemn, ars, dă un miros plăcut.

² Cazanul.

³ Afurisitul.

Și după ce bea :

— E rețe, bravos ! mai ado una.

Pe urmă trag toți planeta dela o italiancă cu papagalul. D. Mitică a citit planeta cocoanii Lucsiții :

„Ai să pați multe după inima ta cea largă; dar să ai coraj, căci vei trăi până la adânci bătrânețe în mare fericire“.

— Ei, ass ! țe să mai paț ; dacă n'am pățit eu cât am fost zună ! acuma, haber n'am !

Pe urmă d. Mitică a tratat-o pe tanti cu două bărdace de flori-cele calde...

Lăutari cu țambalul, și flașnete, și claranete cu toba mare, și trâm-bicioare, și fluierașe, și hârâitori, și clește clănțănind pe grătare, și strigăte, și sbierete, și chiote ! — e o plăcere !... și un miros de grătar încins ! — e o bunătate !... S'a așezat prin urmare compania noastră la o masă, și a comandat cârnați și fleici și două baterii cu sifon mare.

— Mă băete ! a strigat coana moașă... la fleiți să le pui țimbru, m'ai înțeles ? si să le frețe bine cu țeapă, m'ai prițeput ?

Și trage-i pe urmă la fâlci !

— Ce cioarle, țațo ! zice madam' Georgescu, iar mănânci ?

— Țe mănânc ? țe-am mai mâncat ?

Și s'a făcut roșie ca sfecla și a băut un macmahon¹ pe nerăsu-flate. Dar deodată, ca printr'un farmec, se opresc într'o clipă și lăutarii și cimpoerii și claranetele și toate glasurile, și în acea clipă se aude banca pe care stă coana Lucsița făcând ca o cadență de fagot; apoi, iar pornește cu mult brio grandioasa simfonie : muzici, jucării, clește, glasuri...

— Țe ? țe râdeți ? zice coana moașă roșie ca focul.

— Nu-i nimica ! strigă d. Mitică. Sifonul meu a făcut așa.

— Ce sifon ? zice madam' Petrescu. Nici n'ai pus mâna pe el !

— Parcă dumneata n'ai văzut sifoane să scârțâe fără să le atingi ! dacă răsuflă la mașină...

Dar până să explice d. Mitică, moașă s'a sculat repede și s'a pier-dut în învălmășeală.

— Unde-i țața ? unde-i coana moașă ?

— S'a dus în grădină, zice d. Mitică, să mai tragă o planetă !...

Al dracului d. Mitică !

¹ Băutură răcoritoare.

DASCĂL PROST

Foarte de dimineată, într'o mahala depărtată, bat la ușa amicului meu Pricupescu, profesor de cursul secundar — predă istoria în clasele inferioare la un liceu. Deși foarte buni prieteni, n'am fost niciodată la el acasă; așa, nu mă mir că i se pare ciudat a mă vedea la dânsul.

— Ei ! ce cauți tu prin mahalaua noastră așa de dimineată ?

— Am trecut pe aici, zic eu, și am intrat să-ți dau bună ziua ...Știu că pe la ceasul ăsta plăci de-acasă... și... zic : haide să văz... o fi plecat Pricupescu ? dacă o fi plecat, bine ; dacă nu, merg cu el până 'n târg... Azi o să fie o căldură... Mai teribilă ca eri... S'a pus pe calduri... O să ne topim în vara asta...

Pricupescu este un om bănuitor; zice :

— Fac prinsoare pe ce vrei, că și tu ai venit să mă rogi pentru vreun măgar, pentru vreun leneș, pentru vreun ticălos...

— Ași ! zic eu...

— Măi ! adaugă el... mai am doi ani până să ies la pensie... douăzeci o să mi se pară !... Uf ! să mă văz odată scăpat de canonul ăsta, care a ajuns dela o vreme nesuferit... Uite ! până viu eu, citește !

Și zicând acestea, scoate din buzunar un vraf de scrisori, mi le trânteste dinainte pe masă și iese. Pricupescu este indiscret. De vreme ce mi-a dat voie, m'apuc să-i citesc scrisorile.

Iubite Domnule Prieupescu,

Știi că de când am fericirea a vă cunoaște, și e cam mult de atunci, nu v'am supărat cu vreo rugăciune de favoare, fiindcă nu-mi place să importunez pe cineva în îndeplinirea datoriilor sale, mai

ales când îl știu de o corectitudine exemplară ca *Dv.* Crez că a venit momentul ca, mai ales în școală, dela care depinde viitorul națiunii noastre, noi românii să încetăm odată cu nenorocita sistemă a favoritismului, a îngăduielii, a hatărului. Când mai cu seamă ne aflăm în fața unui bărbat devotat datoriei, cum sunteți *Dv.*, și conștiințios, fără nici o urmă de bănuială, trebuie să-l lăsăm a-și îndeplini misiunea așa cum crede el, în matura lui judecată nepărtinitoare. Profesori ca *Dv.* fac onoare unei școli, ei sunt o garanție că tinerele generațiuni care le trec prin mână, când vor deveni cetățeni, vor fi perfect educate și solid instruite și vor face fala națiunii. Pentru aceea, când frate-meu Ghiță Postolache, deputatul, m'a consultat în ce liceu să-și dea copilul la București, i-am spus numaidecât :

— Dacă vrei să învețe o bună creștere și carte ca lumea, dă-l la liceul unde este profesor amicul meu *Dl. Pricupescu*... Acolo poți fi sigur și 'n privința educațiunii și 'n privința instrucțiunii !

Băiatul, Costică Postolache, după cum știți, stă la mine, eu îi țin loc de tată; prin urmare, înțelegeți de ce mă interesez, și de ce-mi permit, în puterea prieteniei ce mia-ți acordat-o totdeauna, a vă importuna cu o mică rugămintă. Nepotul meu, precum veți fi observat cu perspicacitatea ce vă caracterizează, este foarte timid; pe lângă aceasta, a fost și cam bolnav în anul ăcesta, a trebuit să-i scoatem o măsă, așa că are o mare frică de examen. Ne-ați îndatora foarte mult și pe frate-meu și pe noi mai ales, pe mine și pe soția mea, căci în grija noastră am avut pe copil, dacă ați fi, nu indulgent, aceasta nu v'o putem cere, dar nici prea sever cu el, care nu știți câtă iubire vă poartă și cu cât respect pomenește totdeauna de *Dv.*

Deaceea, fiindcă vedem cât ține Costică la *Dv.*, ne-am hotărât să vă luăm pe *Dv.* ca meditator, începând chiar din vacanță. Știți că mergem la țară, la munte. Am fi fericiți dacă ați primi, cum n'aveți îndatoriri de familie, să veniți cu noi, neavând altceva mai bun de făcut, bineînțeles. Am dori ca și'n vacanță să se mai ocupe cu cartea.

N'ar fi rău, prin urmare, să ne vedem cât mai curând, ca să aranjăm această afacere. Până atunci, primiți, stimate domnule *Pricupescu*, cele mai afectuoase salutări din partea soției mele și din partea devotatului d-voastră.

Nicu Postolache
senator

— Halal de *Pricupescu* ! zic în gândul meu eu, care cunosc bine și pe nenea Nicu Postolache și moșia lui și gospodăria lui, și mai ales

pe madam Postolache... In paradis îl invită nenea Nicu și consoarta !
mâncare, băutură, aer, călărit... plus două sute de lei pe lună cel puțin...
Oameni cu dare de mână !

Dar nu mai vine Pricupescu !... Să citim mai departe :

Amice Pricupescule,

Măine încep la voi examenele. In interesul tău îți atrag atenția încă odată, nu fi sever cu băiatul persoanei cunoscute. Ar fi o prostie din partea ta să faci exces de zel, când știi bine că, și fără să vrei tu, băiatul tot va trece. Pentruce tu, un dascăl, numai ca să te faci grozav, să indispui pe niște oameni cu atâta influență? Nu e mai bine să ți-i faci binevoitori ?

Aseară am prânzit acolo. Era o sumă de oameni mari. Toată vremea la masă s'a vorbit rău de profesori, care, după ce că nu sunt buni de nimic, apoi sunt și brutali și mojici, mai ales cu copiii de famii bune.

La plecare, cucoana a spus că dacă cumva persecuți pe mititelul, n'are să-ți meargă comod.

Eu am garantat pentru tine. Ia seama, în interesul tău.

Amic,

N. N.

Alta :

Dragă Bică, cocoșelule moșat,

Dacă ai ținut tu vreodată la mine măcar a suta parte din cât mi-ai spus, sper că n'ai să mă refuzi. A venit Mița Popescu la mine cu lacrimi în ochi, și m'a conjurat pe tot ce am mai sacru, să-ți vorbesc în privința băiatului ei, Octavian Popescu, care zice că tremură toți băieții de frica ta, că ești prea sever, și că el are groază când se gândește la ziua de mâine.

Biala Miță este disperată, fiindcă Octavian i-a spus curat că, dacă rămâne repetent, se împușcă. Pune-te tu în locul ei, ca mamă.

Astă seară, nu se poate... Dar mâine seară la ceasul știut negreșit, cocoșelule moșat. Când ai veni la puiculița ta, să-i spui că l-ai trecut pe Octavian.

Puiculița.

- Bravo, domnule Pricupescu ! gândesc eu... Cine să fie puiculița?
- A ! un plic *rose pâle* cu un blazon aurit într'un colț... Să vedem.
- Sunt gata; aide, că e cam târziu; am treabă la școală.

— Uite, frate Pricupescule, de ce venisem eu la tine, zic eu și înghit în sec... apoi, îmi iau inima'n dinți.

— De ce ?

— Venisem să te rog să-mi faci un mare hatâr.

— Am înțeles... Nu ți-am spus eu ?... ghicisem...

— Ei ! nu fi și tu așa de... cum să zic... de sever... Știi că de când te cunosc... și de ! slavă Domnului ! ne cunoaștem din copilărie... nu te-am supărat cu vreo rugămintă, fiindcă nu-mi place să importunez pe cineva, cât de prieten să-mi fie, în îndeplinirea datoriilor sale, mai ales când îl știu de o corectitudine exemplară, cum ești tu...

— Apoi, atunci...

— Firește, nu zic ; trebuie să ne hotărîm odată, mai ales când e vorba de școală, dela care depinde viitorul națiunii noastre, noi românii, să încetăm mă'nțelegi...

— Astea le-ai citit undeva.

— Pe onoarea mea, nu. Ei bine tu... ești un bărbat devotat și conștiincios, fără nicio umbră de bănuială, care trebuie în misiunea lui să fie, mă'nțelegi...

— Îți spun eu că le-ai cetit undeva...

— Zău, nu... Uite ce e : un băiat... timid... și a fost cam bolnăvior iarna asta... a trebuit să-l scoată o măsea...

— Când îți spun eu...

— Pe ochii mei !... și în sfârșit, ce mai una-alta ?... ce să mai umblu cu mofturi ?... De colea ar fi pentru tine, un dascălaș pârlit, pe timp de vară cinci sute de lei ?...

Am aruncat vorba cea mare... Pricupescu e nebun !... a început să sbiere la mine... să-mi spuie că nu mi-e rușine ! prieten vechi ! dar eu, cuminte, zic :

— Nu-ți cunoști interesul ! De ce să te pui cu niște oameni mari, care au atâta influență ?... De-aia v'a ieșit vorba la toți dascălii că sunteți mojici și brutali, mai ales cu copiii de familie bună !

— A ! strigă Pricupescu... Iar ?

— Secule ! am strigat eu... Dacă e vorba de sbierete, apoi sbier și eu... Un băiat cu atâtea rude, care ți-ar fi de mare sprijin...

— Ești un prost ! strigă Pricupescu.

— Ba tu ești prost !... Mă-sa e văduvă, bogată, frumoasă și de familie mare... In loc să te iei cu binele, să te ia meditator !...

Am strigat degeaba ; a fost peste puțință să-l scot pe pedant din ale lui. Mare dobitoc d-l Pricupescu !

SITUAȚIUNEA

A fost o zi îngrozitor de ferbinte. Tocmai pe la unu după miezul nopții, parcă s'a mai potolit puțin cuptorul, parcă începe să mai poată respira omul... Să respirăm. Stau în fața unui local de noapte, o mică berărie, și fiindcă am poftă de vorbă, aștept, nu cumva o pica vreun alt bucureștean iubitor ca mine de aer curat, să respirăm împreună : dacă o durere împărtășită e pe jumătate ușurată, desigur o bucurie în doi e îndoită. Așteptând, miros cum din apropiere adie dulce un zefir, pe când un municipal își face cu măturoidul lui enorm datoria, stricând odihna prafului și făcând să se 'mbrobodească în ceață din ce în ce mai deasă luminile felinarelor. Prin ceața aceea, mi se arată legănându-se o umbră... se apropie... Să fie un amic?... Da, e un amic ; n'am așteptat degeaba — e amicul meu Nae ; și lui îi pare bine că m'a'ntâlnit.

— Teribilă căldură a fost astăzi ! zice Nae, ștergându-se de sudoare.

— Teribilă ! răspunz eu.

— Dar acuma tot poți pentru ca să zici că respiri.

— Se'nțelege... De unde vii ?

— Am fost pe la berării cu niște prieteni.

— Ce mai nou ?

— Prost, monșer... Este o criză, mă'nțelegi, care poți pentru ca să zici că nu se poate mai oribilă... S'a isprăvit... E ceva care poți pentru ca...

— Lasă, Nae, că se mai și exagerează...

— Ce se exagerează, nene ? Este o criză, care ascultă-mă pe mine, că dv. nu știți, care, mă'nțelegi, Statul cum a devenit acuma, eu după cum văz ce se petrece, că nu sunt prost, înțeleg și eu atâta lucru, fiindcă

nu mai merge cu sistema asta, care când te gândești, te-apucă groaza, monșer, groaza !...

Nae, foarte afectat, bea paharul lui de bere până'n fund, apoi după ce oftează adânc:

— Eu pot pentru ca să-ți spui pe parola mea de onoare că-mi pare foarte rău ! dar știi ?... foarte rău ! ! foarte rău !!! pentru ca să ajungem să vedem țara mea, care era peste puțină ca să prevadă cineva o situațiune foarte tristă, fiindcă le-am spus și dumnealor...

— Cari dumnealor...

— Dumnealor cu cari am fost ; zic : pot pentru ca să spui că nu se poate ceva mai trist, ca să vie un moment orișicât ai zice, când vezi că bate falimentul la ușă și nu mai e niciun patriotism...

Nae face o figură foarte mâhnită ; e așa de obidit, încât ai crede că vrea să plângă.

— Bine, Nae, zic eu, nu trebuie să fie omul așa de pesimist. Lucrurile or să se 'ndrepte... este o recoltă admirabilă.

Nae, schimbând figura și zâmbind cu compătimire de ignoranța mea :

— Ce recoltă, nene, ce recoltă ? D-ta n'ai văzut rapița ?

— N'am văzut-o, că n'am fost pe-afară.

— Apoi vezi !... Rapița, moft !

— Ei, moft.

— Firește că moft, că nu poate pentru ca să dea nici patruzeci de milioane, și dumnealor, mă'nțelegi, lucru mare ! parc'a apucat pe Dumnezeu de-un picior cu rapița, care o să poată dumnealor pentru ca să ia două chile la pogon... Ai văzut acuma ? unde sunt o sută cinzeci de milioane, care se lăuda ?

— Bine, da numai rapița e ?... da grâul ?... da porumbul ? da alelalte ?

Nae iritat, maimuțindu-mi tonul :

— Da cuponul de Iulie ? Da cuponul de Septembrie ? da cuponul de Noembrie ? da alelalte ?

— O să le plătim.

Nae, încărcând tonul :

— O să le plătiți ! Cu ce o să le plătiți ? Nu te mai lipsești de Disconto...

— Ce-i aia ?

— Aia-i aia, care știi dumneata de câte ori am spus eu, că o să se 'nfunde odată cu cheltuelile nebunești, care pot pentru ca să zic că nicio țară nu s'a mai întâmplat, pentru ca să vie și să zică la un moment : nu mai am drept ca să mă împrumut fără voia dumitale ! care

atunci însemnează că nu mai ești independentă nici la tine acasă, după ce ți-ai vărsat sângele ca să ajungem pentru ca să aibă fortificații și să poți zice la un moment dat : până aci ! nu permit !

— În sfârșit, guvernul o să...

Nae mă'nterupe :

— Las'că și guvernul... Dumnezeu îl știe și pe el, care toate gazetele urlă în fiecare zi despre criză ministerială, pentru că nu se'mpacă, și numa intrigi și la conservatori și la liberali, în loc să facă un guvern de coaliție, cu toți bărbații de Stat ; care să le zică Regele, mă 'nțelegi, serios : vă ordon pentru ca să limpeziți situațiunea, fiindcă așa nu poate pentru ca să meargă, ca dumneata să tragi încolo, și dumnealui încoace, fiindcă niciodată nu s'a 'ntâmplat în alte țări, nici pe vremea fanarioților, putem pentru ca să zicem, nici înainte de independență, în detrimentul prestigiului, care trebuie toți să lupte, dacă e vorba să aibă pretenții de oameni politici... Dumneata nu vezi, cu chestia economiilor...

— Ba văz !

— Apoi, dacă vezi, ce mai umbli cu mofturi ?

— Ba nu umblu deloc cu mofturi ; e o chestie destul de grea.

— Economii ? Hm ! Zice că face economii... mofturi ! și cu bugetul încărcat cu treizeci și șase de milioane, care mă prinz cu dumneata pe ce poștești că nu poate pentru ca să fie o realitate...

— Dacă e vorba de economii, zic eu, pentru ce nu desființăm armata, care... ?

— Ce vorbești, domnule ? se poate să spui astfel de absurdități?... Tocmai acum să desființăm armata ?

— De ce nu ?

— Dumneata nu vezi cum se încurcă lucrurile în politică, care nu poți pentru ca să știi de azi pe mâine cum poate pentru ca să devie o complicațiune... Dumneata nu vezi ce se petrece în China cu boxerii, și toată Europa nu poate pentru ca să se 'nțeleagă ; asta e o chestie mare, nu vorbi așa, îmi pare rău !

S'a răcorit binișor... Ceața s'a lăsat încet-încet peste capetele noastre, așezându-se iar la pământ. E târziu... Fanaragiul companiei de gaz a început să închidă becurile. Se face ziuă. Plătim și ne sculăm.

— Unde mergem ? întrebă Nae.

— Eu, zic, mă duc spre casă.

— Ai la o simigerie, trebuie să scoață covrigi calzi.

— E târziu, Nae...

— Eu nu mă duc d'acu acasă, zice Nae. Mai umblu prin oraş. .
pân' o face.

— Cine să facă ?

— Nevasă-mea.

— Ce ?

— O apucase aseară durerile.

— !...

— Nu pot, monșer, pentru ca să stau când face... Mă plimb așa de colo până colo ; mai beau o bere, un macmahon, un șvarț, mai vorbesc cu un prieten, trece vremea ; și când mă întorc... gata.

— Face greu ?

— Știi, nici prea-prea, nici foarte-foarte. Al din urmă, Costică, a fost mai greu : i l-a scos cu fiarele...

— ! !...

— Acu a venit doctorul, da a zis că poate pentru ca să n'aibă trebuință de clește...

— ! !...

În momentul când deschiz ochii cât pot mai mari, trece o birjă cu o damă. La lumina zorilor, Nae recunoaște desigur pe acea damă, pentru că începe să strige, luându-se după trăsură :

— Madam' Ionescu !... Coană moașă ! Madam' Ionescu !

Dama întoarce capul, recunoaște și ea pe Nae și oprește trăsura.

— A făcut ? întrebă Nae.

— Da, răspunde moașa.

— Ușor ? întreb eu.

— Foarte ușor.

— Uf ! adaog. Ce ?

— Băiat.

Și trăsura moașei pornește.

— Bravo, Nae ! să-ți trăiască !

— Mersi, asemenea... Ei, acu nu mai am grijă... Ai la simigierle...

Și mă ia la braț.

— Știi ce-ar trebui la noi ? zice Nae

— Ce ?

— O tiranie ca în Rusia... Nu mai merge, mă 'nțelegi. Constituția, care aceea ce vezi că se petrece, nu poți pentru ca...

Zic :

— Nae ! scuză-mă ; e așa de târziu, care nu pot pentru ca să mai merg...

— Îmi pare rău...

— Mi-e așa de somn, care trebuie negreșit pentru ca să mă culc.
La revedere.

M'am suit într'o birjă și l-am lăsat pe fericitul tată pentru ca să meargă singur la simigerie.

1900

O ZI SOLEMNĂ

Zi'ntâi de Mai stil nou 1900, zi de redeşteptare, ziua florilor, ziua triumfului primăverii, a fost ziua şi a unui alt mare triumf — triumful unei idei mari! ziua'n care s'a realizat în fine un ideal de multă vreme hrănit cu pasiune în sufletul celui mai neobosit dintre primarii urbani ai regatului, în sufletul bravului meu amic Leonida Condeescu, primar al urbei Mizil. Numai acela care a luptat în viaţa lui pentru o idee mare, numai acela care şi-a jertfit liniştea, odihna, totul, pentru o cauză publică, numai acela poate înţelege importanţa zilei de 1 Mai 1900.

Mizilul!... Aşezat la poalele Tohanilor, celebre podgorii, această urbe — o grădină — se răsfăţă cu multă cochetărie pe o pajişte plană, asupra căreia bate soarele în plin de cum răsare şi până apune, iarna şi vara. Rar se găseşte o panoramă aşa de plăcută şi atât de luminată: la miazănoapte, trâmba podgoriilor aci aproape, şi mai sus, în depărtare, treptele din ce în ce mai azurii ale Carpaţilor; la miazăzi, câmpia vastă, care se'ntinde, uşor povârnită până departe'n Dunăre. La spate cea din urmă treaptă a munţilor; în faţă neîţărmita zare a câmpiei. Se poate zice că Mizilul este poarta Bărăganului. Alături se află Fefeieul, ilustru pentru vechimea lui istorică, leagănul aristocraţiei de pe albia Buzăului; se mai află apoi aci aproape Inoteştii şi mai încolo Lipia, amândouă vestite pentru cultura pasionată a rasei cavaliere şi pentru cursele de cai pe deşelate şi pe distanţe de sute de kilometri...

*Se întinde o câmpie
Pe sub poale de Carpați
Câmp deschis de... călărie, etc.*

Mizilul strălucește în mijlocul tuturor, până acum ca reședință de suprefectură și ca una din cele mai importante centre politice ale țării. El datorește însă în mare parte importanța sa activității, energiei și devotamentului lui Leonida Condeescu. Se poate oare zice Termopile fără a zice Leonida ? Nu, de sigur. Ei tot astfel, cine zice Leonida, zice Mizil. Mizilul nu se poate concepe altfel ; dar nici Leonida.

Ce a făcut Leonida Condeescu pentru urbea lui este imposibil de descris pe larg într'un cadru așa de strâmt. Mă voi mărgini prin urmare a consemna, în liniamentele lor generale, unele din faptele sale cele mai importante ale căror mobil a fost totdeauna dorința ferbinte de a afirma importanța Mizilului, de a grăbi ridicarea Mizilului, de a realiza înflorirea Mizilului. Este Leonida un ambițios ? Da, fără îndoială ! zic eu ; dar când ambițiunea nu este egoistă, ci altruistă ; când ea s'aprinde pentru binele public, este nobilă și mai presus de orice laudă. Din frageda lui tinerețe, Leonida a visat un Mizil mare, un Mizil cel puțin capitală de district deocamdată... Astfel, odată l-a întrebat profesorul la lecția de geografie :

— Leonido, care e capitala județului Buzău ?

— Mizilul, domnule ! a răspuns cu mândrie tânărul Leonida, viitor primar al urbei sale natale.

— Nu e adevărat, Leonido, a zis profesorul : e Buzăul... Dar capitala județului Prahova ?

— Mizilul, domnule ! a răspuns hotărît junele.

— Nu e adevărat, Leonido: este Ploiești.

— Dar a județului Ialomița ?

— Mizilul, domnule ! a răspuns desperat băiatul.

— Nu-i Mizilul ; e Călărașii... Treci la loc !

Leonida a tăcut, încruntându-și sprâncenele — e foarte sprâncenat — și a trecut la loc. Dar dacă a tăcut, asta nu înseamnă că n'a gândit...

— A ! și-a zis el în gândul lui. A ! care va să zică Mizilul nu e capitală de județ !

De atunci tânărul nu a mai avut astâmpăr, și, înainte chiar de vârsta legiuită s'a aruncat cu pasiune în luptele politice, și — orice glumă de o parte — trebuie să mărturisească fiecine că puțini dintre bărbații noștri politici mari și mici au fost așa de consecuenți ca Leonida : soldat credincios al partidului conservator, încă de pe vremea

când nu se 'ndura să crează că Mizilul ar putea fi ceva mai puțin decât capitala Ialomiței, dacă nu a Buzăului, sau a Prahovei, a rămas până astăzi acelaș — partidul său n'are un membru mai neștrămutat și mai devotat.

Toate stăruințele lui Leonida pentru a face din Mizil capitala unuia dintre cele trei județe limitrofe au rămas infructuoase : era peste putință a se degrada, fără nici un motiv plauzibil, Ploeștii, Buzăul, ori Călărașii. În privința Ploeștilor, Leonida găsisse motivul, un motiv destul de puternic : Ploeștii se făcuseră vinovați de o crimă contra unității Statului ; acest oraș se proclamase odată republică independentă ; Statul avea tot dreptul să pedepsească Ploeștii și să declare Mizilul capitală a Prahovei. La această argumentare zdrobitoare a lui Leonida, i s'a răspuns că un caz identic se petrecuse cu sora noastră de gintă latină, Franța : Parisul se declarase și el comună independentă ; cu toate astea, nimeni nu s'a gândit să-l pedepsească prin degradare, mutând capitala districtului în altă parte, la Versailles, de exemplu.

Atunci, Leonida a propus guvernului o altă soluțiune : să se ia câte o bucată din cele trei județe limitrofe, să se facă un trup, care să se declare județ de sine stătător cu capitala Mizil. Soluțiunea era neadmisibilă din cauza crizei de care suferea tezaurul public.

Fără să renunțe a gândi la realizarea visului său într'un timp mai oportun, Leonida a început să stăruie ca, barem să se strămute la Mizil Episcopia de Buzău. Fatalitate, însă ! s'a opus Sinodul.

— Atunci, dacă nu se poate Episcopia, strămutați la Mizil măcar regimentul 32.

La aceasta s'a opus comenduirea corpului respectiv de armată.

— Atunci, dacă nu se poate regimentul 32, înființați-ne un liceu clasic și mutați la Mizil facultatea de medicină din Iași !

La aceasta s'a opus Ministerul Cultelor.

— Sau clădiți-ne un teatru național cu o subvenție din partea Statului.

La aceasta s'a opus direcția generală a teatrelor.

— Mulți vrăjmași are Mizilul ! a gândit cu amarăciune Leonida, și la acest gând și-a îndoit energia. A cerut o audiență la Rege. La această audiență, Leonida și-a așternut tot programul său de dezvoltare a Mizilului, arătând în culori vii Suveranului perspectiva unui măreț oraș, care să fie cu vremea fala regatului.

— Sire, tot s'a făcut pentru alte orașe ; pentru Mizil, nimic ! Noi n'avem reședință de județ, n'avem tribunal, n'avem episcopie, n'avem regimentul 32, n'avem liceu, n'avem facultate de medicină, n'avem teatru național, n'avem pod peste Dunăre, — n'avem nimic, nimic,

Sire !... Rugăm pe Maiestatea Voastră să ni se dea și nouă ceva din toate astea. Să nu se uite că Mizilul este un oraș, care a luat totdeauna parte cu entuziasm la cele mai mari acte ale istoriei naționale ; este păcat, Sire, ca Mizilul să fie astfel persecutat ; că nu putem pentru ca să zicem alt decât că e o persecuțiune !

Suveranul a promis că va recomanda atențiunii guvernului stăruințele energicului primar, și'n adevăr, cum a văzut pe președintele consiliului, i-a vorbit despre Mizil, și despre Leonida. Președintele consiliului a surâs cu bunătate și a spus Regelui :

— Sire, primarul Mizilului este un tânăr foarte meritos : însă are... are... nu un cusur, ci un exces de calitate : ține să facă cu orice preț și cât se poate mai iute din urbea sa măcar un port de mare...

Pe când Leonida medita asupra chestiunii arzătoare : „ce s'ar putea cere guvernului în favoarea desvoltării Mizilului ?” iată că Direcția Generală C.F.R. înființează expresul București-Berlin via Breslau. Leonida ia itinerariul oficial și vede... o scăpare din vedere, probabil ! o greșeală de tipar, de sigur ! În dreptul Mizilului nu se indică ora, — o linie dreaptă, — ca la Inotești și la Vintileanca ! Aleargă la gară... Cercetează... Nenorocire ! Nu e scăpare din vedere, nu e greșeală de tipar ! Este exact : expresul trece pe la Mizil fără să se oprească, nici la dus, nici la întors !

— A ! asta e prea mult !

Un an ! un an întreg de alergături, de stăruințe, de protestări, de amenințări ! un an de neliniște, de neodihnă, de luptă eroică ! Atâta luptă trebuia să fie'n sfârșit încoronată de succes. În sfârșit, dela 1 mai stil nou, trenul numărul 5 Bucarest-Berlin și trenul numărul 6 Berlin-Bucarest se opresc în gara Mizil. Cel d'întâi sosește în gară la 10 și 12 minute și pleacă la 10 și 13 minute antemeridiane ; cel de al doilea sosește la 6 și 37 și pleacă la 6 și 38 minute postmeridiane. La trecerea primului tren, simpaticul primar al Mizilului, în culmea emoțiunii, emoțiune legitimă a unui triumf atât de greu reputat, a expediat colegului său primarului dela Breslau, următoarea telegramă :

Maire Bürgermeister,

Breslau

Aujourd'hui jour solennei matin précises 10 h. 12 min. express Bucarest-Berlin arrêté gare notre Midil pavoisée foule énorme presque dix mille personnes applaudissements frénétiques enthousiasme comble commission trois citoyens notables montés aller Buzeo banquet rentrer soir précises 6 h. 37 min. Midil express

*Berlin-Bucarest. Vive Allemagne! vive Roumanie! vive Breslau!
vive Midil! Salutions fraternelles!*

*Maire Bürgermeister Midil
Léonida Condeescu ¹⁾*

Înainte de înapoierea comisiei de trei dela Buzău, Leonida primeşte următoarea telegramă :

Maire Bürgermeister,

Midil,

Breslau touché profondément sentiments Midil! Vive énergique maire Léonida Condeescu.

*Maire Bürgermeister Breslau
Nedescifrabil ²⁾*

A! dar nu e totul sfârşit! zice Leonida, şi se suie în expresul numărul 6.

— Unde merge acest primar, care nu oboseşte niciodată?

— La Bucureşti.

— Ce treabă are la Bucureşti?

— Merge să stăruiască la C.F.R. ca, pe tăbliţa albă cu litere roşii, care indică direcţia celor două expresse, să se scrie de acum : *Berlin-Bucarest via Breslau-Midil*, şi, vice-versa : *Bucarest-Berlin via Midil-Breslau*.

1900

¹⁾ Primar-Bürgermeister, Breslau — Azi dimineaţă zi solemnă precis 10 şi 12 minute expres Bucarest-Berlin oprit gară la Midilul nostru pavoază multime enormă aproape zece mii persoane aplauze frenetice entuziasm la culme comisiune trei cetăţeni notabili suit merge Buzău banchet se întorc seara acasă Midil precis 6 şi 37 minute cu expres Berlin-Bucarest. Trăiască Germania! Trăiască România! Trăiască Breslau! Trăiască Midilul! Salutări fraterne, etc. (n. a.).

²⁾ Primar Bürgermeister, Midil — Breslaul adânc atins de sentimentele Midilului! Trăiască energicul primar Leonida Condeescu. (n. a.).

PREMIUL ÎNTÂI

O REMINISCENȚĂ DIN TINEREȚELE PEDAGOGULUI

Era la școala nr. 1 băieți „Decebal” din Urbea G... Trei ani de-a rândul, din clasa întâia primară și până în a treia, doi școlari eminenți și-au disputat cununa de merișor, smulgând admirația profesorilor, revizorilor, inspectorilor și tuturor autorităților.

Acești doi școlari sunt Artur Ionescu și Ioniță Păunescu.

Cel dintâi este fiul unic al d-lui Mandache Ionescu, mare proprietar, omul cel mai influent și mai cu greutate din tot județul și stâlpul oricărui guvern. Asta e bine; căci fără Mandache cu greu s'ar putea guverna în acel județ.

Cel d'al doilea este copilul natural al Păunii văduvei, menajeră care trăiește cu lucrul pe la case boierești.

În clasa întâi au obținut :

Artur Ionescu, media 9 și fracția 97 și trei sferturi;

Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 98 și un sfert.

Premiul întâi cu cunună : Ioniță.

În clasa a doua :

Artur Ionescu, media 9 și fracția 98 și jumătate;

Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 99 și un sfert.

Premiul întâi cu cunună : iar Ioniță.

În clasa a treia :

Artur Ionescu, media 9 și fracția 99 și jumătate.

Ioniță Păunescu, media 9 și fracția 99 și 3/4.

În sfârșit, acumă termină acești doi eminenți școlari clasa a patra.

Dl. Mandache Ionescu a zis scurt lui Artur :

— Dacă iei premiul întâi cu cunună, te duc la expoziție, dacă nu, mergem la țară.

Și când dl. Mandache zice ceva scurt, apoi e lucru zis.

Toată urbea așteaptă cu încordată nerăbdare să vină rezultatul examenului anual și împărțirea premiilor.

Cetățenii de marcă încep să facă prinsori: reacționarii pariază pentru Ioniță, progresiștii pentru Artur.

La cafeneaua centrală, sunt în prinsoare peste treizeci de dulceți și cam tot atâtea cafele, plăcinte, brânzoaice și mișmașuri.

Numai d-ta iubite cetitor, numai d-ta care încă n'ai fost mamă nu vei înțelege emoția și neastâmpărul din ce în ce mai crescând ale mamei lui Artur, grațioasa madam' Aglae Ionescu.

Madam' Ionescu stă, umblă, mănâncă, doarme, face orișice, fără să poată părăsi un moment gândul că și'n anul acesta fracțiunea lui Artur are să fie covârșită de a lui Ioniță; căci se înțelege nu poate fi vorba decât de o mică diferență de fracție a fracției, amândoi concurenții fiind eminenți.

Chinuită de gândul ei, mama lui Artur, întâlnind în stradă pe dl. Tiberiu Bumbăș, institutorul, care o salută până la pământ, se hotărăște să-și calce pe inimă, oprește caleașca și strigă:

— Pardon, domnule Bumbăș! un cuvânt...

— Cu tot respectul! zice foarte unsuros tânărul Tiberiu și se apropie cu capul gol de scara trăsorii.

— Aș dori să vă vorbesc ceva... Puteți, dacă nu vă aduce prea mult deranj, să pofliți chiar astăzi pe la mine...

— Doamna mea... zice dl. Tiberiu încântat.

— ...Pe la ceasurile unu și jumătate după amiază...

— Cu plăcere, doamna mea... cu mare plăcere...

— Atunci la unu și jumătate negreșit... Să vă aștept? Veniți?

— Nesmintit, doamna mea!...

O salutare grațioasă!... Trăsura pornește... Dl. Tiberiu se acopere și merge la bărbier, să-și potrivească ciocul, mustățile și părul, pe care-l peapătă drept în sus.

— De ce adică, se 'ntrecăbă celitorul, madam' Ionescu trebuie să-și calce pe inimă, când oprește trăsura spre a vorbi d-lui Bumbăș!

— O! răspunz eu; este un lucru intim pe care am uitat să-l spun mai dinainte. Iată:

Dl. Tiberiu este tânăr, și este un secret public în tot orașul că acest tânăr adoră 'n tăcere pe grațioasa Aglaia, care nu poate să sufere pe tânărul Tiberiu, fiindcă acesta se uită foarte cruciș.

De câte ori, în treacăt, îl vede aruncându-i ochiade galeșe pe sub

ochelarii lui albaștri, fiindcă poartă ochelari albaștri, o apucă un fel de leșin la inimă cu dureri de cap ; începe să caște, și cască, și cască și trebuie să meargă numaidecât acasă, să puie să-i descante de deochi.

La un bal de binefacere, iarna trecută, dl. Bumbes sta într'un colț al salonului și privea pe grațioasa Ionescu danșând. A privit-o mult ; ea a început să caște, a căscat mult, până când, în mijlocul unei figuri de cadril, a dat un țipăt năbușit, i-a venit rău, a vrut să cază, și au trebuit s'o scoată pe brațe afară la aer și să-i descante.

Dacă'n treacăt și de departe, ochii șaii ai d-lui Tiberiu exercită așa influență asupra nervilor acestei dame, firește că pasul ce s'a hotărît ca să-l facă, trebuie să-l fi făcut călcându-și pe inimă. Trebuie să aibă mult curaj această persoană ca să se supună de bună voie maleficiului¹, așa de aproape, piept în piept.

E unu și douăzeci și cinci de minute...

Iată că sună cineva... Doamna Ionescu simte că'ncepe să-i svâcnească în partea stângă a corsetului.

E omul cu ochelarii albaștri.

Jupâneasa-l introduce în salon.

Tânărul institutor poartă o redingotă neagră foarte lungă în poale; în schimb pantalonii tot negri sunt destul de scurți ; jiletca albă deschisă; o fundă mare *rose-pâle* la gât, ale cărei capete fâlfâie la fiecare mișcare pe manșca² egretie³ ca porțolanul; în picioare pantofi galbeni și ciorapi *crème*⁴, în mâini mănuși *gris-perle*⁵ ; o pălăriuță canotieră⁶ de paie de deosebite fețe, cu panglica *ecoseză* asortată și umbrelă cenușie de soare. Fiindcă-i vânt afară, pălăria este garantată cu șiretul petrecut printr'un nasture al redingotei.

În salon nu este nimeni.

Dl. Bumbes își scoate pălăria pe care o ține în mâna stângă, pune umbrela lângă un scaun, apoi trece drept la oglinda din față, își po-trivește cravata și manșca egretie, care tot iese afară din jiletcă, își scoate bine manșetele și așteaptă'n picioare.

O ușă se deschide... E stăpâna casei, mai strălucitoare ca totdeauna, sorbind pe nări dintr'o batistă înmuiată în triplu extract de verveenă. Femeia se oprește palidă în ușă, ca sub puterea unei fascinațiuni.

Dl. Bumbes încă se recomandă.

¹ Aici : chinului.

² Pieptar alb, scrobit, ce se pune peste cămașă.

³ De un alb pufoș, asemenea penelor.

⁴ Galben deschis.

⁵ Gri-argintiu.

⁶ Pălărie de pai, tare, cu fundul drept.

După salutarile obligatorii în așa circumstanță, doamna face cu o sforțare eroică, doi pași, și poștește pe tânărul să ia loc, apoi șade și ea, ștergându-se cu batista udată.

Tânărul ia cu precauțiune dela spate poalele redingotei, le aduce bine în față și se așează.

— Demult nu am avut plăcerea de a vă vedea, domnule Bumbăș...

— Ei ! doamna nu m'a văzt ; dar eu am văzt pe doamna de multe ori, când umblă, mă rog, în promenadă și prin bolți...

— Eu, drept să spun, nu v'am 'văzut dela balul de astă iarnă...

— Iê ! (răspunde tânărul, privind galeș sub ochelari și zâmbind foarte ciudat). Iê ! când tonțolea doamna așa delicat și eșpanzibil... și i-au vint un ațes... cu doi ofițeri, mă rog...

— Știți pentru ce v'am chemat, domnule Bumbăș ?

— Ba !

— ...Să vă rog de un lucru.

— De un lucru ? să-l știu numai cum că... carele-i acela mă rog frumos la doamna.

Și zicând aceasta, se uită grozav de adânc pe sub ochelari.

Doamna tace un moment, apoi cască și se șterge pe frunte.

— No ! numai doamna să spună, mă rog, apoi eu sunt gata la comando, mă rog. No ! ce poruncește doamna, mă rog ?

Și iar se uită...

Doamna cască grozav, apoi, mirosind batista și aplecând ochii în jos :

— Aș dori ca Artur al meu să ia și el odată premiul întâi; destul l-a tot luat feciorul Păunii. Până când atâta persecuție pentru copilul meu ?

— No ! că'z asta, mă rog frumos la doamna, nu-i perzeuțiune; asta, mai apoi se conzidărează după coefițenturi, mă rog.

Doamna ridică ochii și, întâlbind privirile de sub ochelarii albaștri, înghite în sec și iar și-i apleacă.

— Eu tocmai de asta am ținut să vă vorbesc, ca să vă rog... ca să vă rog să fiți mai indulgenți cu Artur... Ce D-zeu, pentru un punct la sută !

— Ei ! ei ! un punct... Apăi aia trubue ca să fie conziderat, mă rog frumos la doamna.

— E !... dacă ai vrea d-ta !

Se aud trosnind fălcile doamnei.

— No ! că-z aia altcum nu depândă de la voința mea, mă rog ; aia s'a hotărît în conziliul înștitutorilor.

— Cum, s'a hotărît deja ?

— Ie ! s'a hotărît, mă rog, de aseară după călculațiunea coefițien-
telor.

— Și... cât a avut feciorul Păunii ?

— Apoi, mă rog frumos, putem să spunem la doamna prețize.

Dl. Bumbes scoate o hârtie din buzunar și cetește :

— Păunescu Ioanițiu, media 9 și fracțiunea 99 și jumătate, mă rog.

— Și... Artur ?

— Apoi, mă rog frumos, putem să spunem și aia la d-na prețize...

Ionescu Artur, media 9 și fracțiunea 99 și un sfert, mă rog.

Doamna se scoală, și hotărîtă :

— Și pentru atâta diferență, nici în anul ăsta, Artur să nu ia pre-
miul întâi ?... Atunci pentru ce ai venit aici ?

Dl. Tiberiu, foarte afectat, ridicându-se și potrivindu-și poalele :

— Apoi pentru că m'au chemat d-na, mă rog. Că-z eu dacă nu mi-ar
fi făcut onoare doamna să mă cheme, eu apoi n'aș fi cutezat altcum să
mă prezentez la doamna, mă rog frumos... Zic zeu lui Dumnezeu !

Doamna sună. Jupâneasa intră.

— Să-l dați afară pe domnul.

— Să am iertare, mă rog...

— Afară !

Doamna iese pe unde a venit, foarte nervoasă.

— No ! că-z nu trubue să fie grobiană doamna ! mă duc, mă rog...

Cu tot respectul și conziderățiunea... am onoare...

Jupâneasa îl împinge. Dl. Tiberiu pleacă înjurând ungurește.

De prisos a mai spune că seara, la dl. prefect al județului, unde era
de față și dl. Mandache Ionescu, s'a petrecut o scenă foarte penibilă,
când dl. prefect, în vreme ce dl. Mandache cetea o gazetă, i-a zis d-lui
Bumbes cu toată asprimea :

— Și, în sfârșit, alege ! vrei să rămâi aci la noi, ori vrei să pleci
măine ? Ai înțeles ?

La acestea, dl. Bumbes a avut curajul să răspundă :

— Ie... Că-z asta nu-i greu lucru de ales !... Să am iertare, nu
trubue să se supere dl. prefect și să fie grob, mă rog frumos... Facem
apoi la fracțiune o micuță rectificațiune...

Și scoțând catalogul :

Păunescu Ioanițiu, media 9 și fracțiunea 99 și jumătate ; apoi Artur
Ionescu, mă rog frumos media 9 și fracțiunea 99 și trei firtale¹... No !
vezi numa !

1900

¹ Sferturi.

190

AMICUL X...

Un tip eminamente simpatic este amicul meu X... foarte bine cunoscut de noi toți bucureștenii. Cum să nu-l cunoaștem? Il întâlnim așa de adesea, pretutindeni: în somptuoasele saloane de elită, în sindrofiile modeste de mahala, la Capșa, la Gambrianus, la Zdrăfcu, la Jockey și la cafeneaua Schreiber din Lipscani, în Orient-Express, în tramcar, în cupeu cu roate de cauciuc, pe jos în galoși — pretutindeni gata a te saluta cu toată afabilitatea și a-ți întinde cordial mâna lui, să fii mitropolit sau paracliser, general ori căprar, ministru ori comisionar de stradă, nobil, mojić, șcl.

Din cauza acestei mulțimi imense de varii cunoștințe, pe care știe să le cultive cu o artă superioară, X... devine pentru fiecare din noi cel mai prețios prieten. Frecventând atâtea ș'atâtea cercuri diverse, care-i sunt deopotrivă de familiare, se'nțelege câtă admirație trebuie să-mi inspire mie, care cunosc așa de puțină lume și care sunt așa de puțin introdus mai ales în cercuri de seamă, unde se'nvârtesc personaje ilustre.

El știe câtă admirație-mi inspiră, cât ascendent moral și intelectual exercită asupra-mi; de câte ori însă ne întâlnim amândoi, nu-mi arată niciun fel de mândrie care m'ar atinge; totdeauna modest, simplu și fără nicio pretenție, mă pune în curent cu tot ce se petrece în sferele înalte. Omul acesta pare că nu știe cât prețuește pentru mine amiciția lui: nu-și face idee, desigur, ce fericit sunt eu când aflu dela dânsul importantele secrete ale zeilor.

Eu stau într'un local efitin de consumație, într'o berărie populară, pierdut în mulțime, și mă gândesc: eu nu sunt un cine, eu sunt un ce; în masa omenirii, eu sunt un număr trecut la statistica populației, și

poate chiar acolo trecut cu vederea, fiindcă, la ultimul recensământ al populației capitalei, mai la toți din mahalaua noastră au mers agenții cu catastifele, la mine n'au venit. Nu sunt vreun ambițios; dar gândul acesta mă măhnește... Să te vezi, să te înțelegi așa de mic, așa de neînsemnat! Sub povara acestei gândiri, oftez și-mi aplec în jos fruntea cu umilință. Dar simț îndată o mână pe umărul meu încovoiat; ridic ochii; al ce plăcerel este amicul meu X... Vine din cine știe ce sfere înalte, să-mi facă onoarea a sta într'o berărie populară alături cu mine O strângere de mână cordială. Această strângere de mână îmi ridică imediat moralul.

Il cunosc bine pe X... știu că are să mă înobileze, să mă facă să am o mai bună părere de mine, comunicându-mi lucruri ce nu le poate ști un om care nu frecventează decât lumea de jos, cum am zice, care nici la picioarele Olimpului nu poate s'ajungă vreodată. Cu respect și cu dragoste mă ridic și-i fac loc la masa mea, și nu mă așez pe scaun decât după ce el s'a așezat mai întâi. Amicul meu răsuflă, scoate batista și se șterge de sudoare; desigur, a venit pe jos. Fața-i e radioasă; clipește foarte semnificativ din ochi; de câte ori clipește așa, cu privirile parcă ar fi întoarse deandăratele către fundul magaziei cu gânduri și idei, sunt sigur că e plin de informațiuni de mare însemnătate, de o importanță capitală. Eu încep să palpit de nerăbdare: vreau cât mai iute să-l pornesc a da drumul neprețuitului izvor.

— Uf! zice amicul meu; grozavă căldura azi!

— Grozavă! zic eu.

— Ce mai nou ?

— Ce să fie? zic... Știu eu?... De unde să știu eu?... Eu să te întreb pe dumneata, nu dumneata pe mine.

Amicul meu zâmbește cu acea satisfacție pe care o simte orice om când i se face dreptate.

— De unde vii? întreb eu.

— Dela Take...

Cititorul nu știe, firește, dela care Take vine amicul meu X... Eu însă știu. Amicul meu X..., care este în termeni familiari cu toată lumea, firește că nu va zice ca mine și ca dumneata, când am veni dela acel Take, că vine dela dl. Take Ionescu, ci zice pur și simplu :

— Dela Take.

— Ei?...

— Nu vrea să intre în combinație... Hotărît !... Cât n'am stat de capul lui !... Nu vrea și pace !...

— !...

— ...Când intram la el, ieșea șeful...

Noi, eu și dumneata, zicem dl. Petre Carp, sau dl. Carp, când ne e mai degrabă; amicul meu X... zice și mai simplu: șeful.

— Ei ?

— Șeful era bine dispus... zice: „Mergi la Take?” zic „Da!” zice: „Mai caută de-l convinge și tu, că pe mine m'a obosit!” și a plecat râzând. Nu-l știi pe șeful?...

— Nu! zic eu.

— ...Zeflemist. Am râs alaltăeri cu el la Continental!...

— !!...

— Era și Barbu...

— Dl. Delavrancea ?

— Da... și Nicu...

— Dl. Filipescu ?

— Ei da! și Costică...

— ?...

— Costică Arion... Costică ar fi vrut mai bine justiția; dar nu-l știi pe șeful ? cu șeful nu se discută.

O pauză, în timp ce nu știu cum să admir mai mult pe acest om, care, stând la mijloc, pe când de o parte îi stau atâtea personaje strălucite, de altă parte îmi permite să stau eu. Iată cum te ridică prietenia unui așa bărbat!... Rup tăcerea, și, timid :

— Frate, e adevărat că or să scază lefurile ?

— Nu se știe nimic pozitiv până acuma. Tocmai de asta vorbeam eri cu Alexandru...

Amicul meu vede că-l privesc cu ochii unui om care nu 'nțelege și:

— Cu Alexandru... cu Marghiloman. El nu e de părere să se întindă prea mult coarda economiilor; el crede că trebuiesc studiate mijloacele de a crea izvoare de producție. *Du reste*¹ asta este și părerea șefului și a lui Nicu, în fine a tuturor.

O trăsură trece pe dinaintea berăriei, unde ne aflăm la masă. În trăsură este un domn cu barbete... Parcă l-aș cunoaște... L'am văzut tot în trăsură, mi se pare, la o paradă, când s'au deschis Camerele... Amicul meu salută foarte familiar pe domnul din trăsură, care, uitându-se în altă parte, nu bagă de seamă și nu răspunde la salut.

— Aha! zice amicul meu. A venit și el... Azi, mâne, se isprăvește cu formarea cabinetului.

— Care el ?

— Nu l-ai văzut când l-am salutat?... Costică.

¹ De altfel.

- A ! ăsta e Costică Arion ? zic eu ; îl credeam mai tânăr.
Amicul meu râde cum se râde de un ignorant.
- Nu Costică Arion... Costică Ollănescu.
- A !... Ei cum s'aude că o să se combine, dacă nu intră și dl.
Take Ionescu ?
- Apoi, dragă, dacă până la urmă nu l-om putea convinge pe
Tăkiță, lucrul este hotărât așa : Șeful, prezenția și finanțele ; Maio-
rescu, justiția ; Alexandru, externele ; Costică, instrucția.
- Care Costică ?
- Arion..., Costică, internele.
- Alălalt...
- Ollănescu... Nicu, domeniile, și Ionaș, lucrările publice.
- La război, cine ?
- Jac. Jac și Ionaș rămân... Câte ceasuri sunt ?...
- Cinci și zece.
- *Sapristi !* zice amicul meu, sărind din loc. E târziu, te las. Am
promis lui Nicu să merg cu el la Sinaia. Acceleratul pleacă la 5 și 40.
Mai am numai o jumătate de ceas, și trebuie să trec și pe la Barbu,
să-i spui să nu uite de ce-a vorbit cu Nababul. Am două halbe și un
corn... plătește tu... Mă grăbesc... La revedere !...
- A doua zi, duminică, la șase dimineața, mă sui într'un vagon
de clasa a treia, în trenul de plăcere pentru Sinaia. Pe cine găsesc
în vagon ? pe amicul X... vorbind politică cu mai mulți negustori,
care îi sorb cu mult nesațiu vorbele prețioase. Cum mă vede :
- M'am încurcat aseară la vorbă cu Barbu și am scăpat trenul.
Apoi, urmând vorba începută, către negustori :
- Eu i-am spus : generale, nu te grăbi...

TREN DE PLĂCERE

S'a hotărît, care va să zică...

Madam Georgescu — Mița Georgeasca — cu d. Georgescu — Mihalache — pleacă la Sinaia cu trenul de plăcere. Inșă, demult madam Georgescu a promis „puiului“ să-l ducă odată și pe el la Sinaia ; prin urmare, trebuie să-l ia și pe puiul ; dar puiul nu merge nicăeri fără „gramamă“ ; prin urmare, și pe gramamă trebuie s'o ia. Puiul este mititelul Ionel Georgescu, în etate de cinci anișori împliniți, unicul fruct până astăzi al amorului părinților săi ; iar gramamă este cocoana Anica, mamița mamițichii puiului.

Trenul de plăcere pleacă din gara de Nord sâmbătă după amiazi, la orele trei fără cinci. Sâmbătă, așa dar, dela amiazi, amândouă aceste doamne încep să se pregătească de plecare. Madam Georgescu este pe deplin stabilită asupra toaletei sale : bluza *vert-mousse*¹, jupa *fraise écrasée*² și pălăria asortată ; umbreluța a roșie, mănușile albe și demi-botinele de lac cu cataramă ; ciorapii de mătase vărgați, în lungul piciorului, o bandă galbenă și una neagră, despărțite cu câte un fir stacojiu. Cocoana Anica se 'mbracă în negru, așa se 'mbracă dumneei de când a pierdut pe răposatul Nicula ; culoare deschisă n'a mai purtat, decât acuma de curând, barej conabiu³ la cap. Cât despre puiul, nici nu mai încape discuție — el va purta la Sinaia uniforma de ofițer de vânători ca prințul Carol. Până să potrivească mamița pe 'madam' Georgescu, până să 'mbrace pe puiul și să-i puie sabia,

¹ Verde, nuanța mușchiului de copac.

² Roșu aprins.

³ Basma vișinie.

iată că s'a făcut ceasul două fără douăzeci. La ceasurile două fără un sfert, iată sosește și d. Georgescu cu un muscal cu cauciuc. Cum intră și dă cu ochii de gramamă, strigă :

— Cocoană ! încă n'ai plecat ? să știi c'ai pierdut trenul ! Până s'ajungi la tramvai, cum umbli d-ta ; până să-l apuci, că poate n'ai noroc să-ți treacă tocmai atunci ; până să ajungi la gară — s'a isprăvit ! n'are să te aștepte trenul pe dumneata...

Apoi, văzând pe gramamă că tândălește căutând niște chei :

— N'auzi, cocoană, că scapi trenul ?

Cocoana Anica pornește, și madam' Georgescu după ea :

— Mamițo, știi unde am vorbit să ne 'ntâlnim : în salon de clasa 'ntâi... Ai auzit ?

Gramamă a plecat să caute tramvaiul. D. Georgescu cu familia și cu un coșuleț elegant de provizii — salam, opt ouă răscapte, un pui fript, două jimble, sare, piper, în sfârșit tot ce trebuiește — se urcă în birjă și :

— La gară, gaspadin !

De douăzeci și cinci de minute, familia Georgescu stă în salon de clasa 'ntâi, și gramamă nu mai sosește. Ceasornicul arată două și jumătate... Madam' Georgescu începe să devie impacientă. Trei fără douăzeci și cinci... Mai sunt douăzeci de minute ; la casă se dau bilete, și cocoana Anica nu mai vine. D. Georgescu începe a bănuî că n'are să trebuiască a mai lua patru bilete, poate că trei or s'ajungă, și pornește din salonul de așteptare să meargă la ghișet. Dar în ușă întâlnește piept în piept pe gramamă, care nu mai poate de gâfâială.

— Uf ! nu mai poci ! zice cocoana Anica.

Dar d. Georgescu îi numără parale potrivite pentru un bilet de dus și întors clasa III, și-i arată ghișetul respectiv.

Peste câteva minute, trenul sboară 'n spre Carpați.

— Biletele, vă rog, domnilor, zice politicos conductorul, intrând în primul vagon de clasa 'ntâia.

D. Georgescu arată două bilete.

— ...Mititelul... al d-voastră ? întreabă conductorul arătând pe ofițerașul de vânători, care s'a suit cu picioarele pe bancheta de catifea.

— Da ! dar n'a 'mplinit patru ani... Nu trebuie să ne 'nveți dumneata pe noi regula, zice madam' Georgescu.

Conductorul salută politicos și trece mai departe.

— I-ai spus mamiții (întreabă discret madam' Georgescu pe consoartele dumneaei) să bage de seamă să nu-i fure cineva coșul ?

D. Georgescu dă din cap și se mulțumește să zică numa :

— Hâhâ !

Mai discret încă, întreabă d. Georgescu pe consoarta d-sale :

— I-ai dat ceva parale ?

Madam' Georgescu răspunde consoartelui tot așa de laconic cum i-a răspuns și dânsul.

— Cât ?

Madam' Georgescu arată mâna cu cele cinci degete răsfirate : cinci — adică, o băncuță.

Treizeci de bani, tramvaiul dela Zece-Mese până la gară : care va să zică gramamă are încă douăzeci de bani pentru ca să cumpere două legături de vișine la Comarnic. Și 'n adevăr, le și cumpără, și le și mănâncă pe jumătate până la Valea-Largă, cu sămburi cu tot. Trenul sosește la Sinaia regulat. Lume — destulă. Dar cu toată 'mbulzeala, cine știe să-și facă un plan bine hotărît, nu se rătăcește niciodată. Familia Georgescu știe perfect ce are să facă pas cu pas și minută cu minută. Astfel, madam' Georgescu cu d. Georgescu și cu puiul se urcă 'n birjă și merg drept în parc, unde musica militară cântă cadrilul *les petits cochons*, să se asigure de o odaie cu două paturi la Regal ; iar gramamă cu coșul merge la Mazăre să se asigure de o odaie cu un pat : e atât de aproape Mazăre de gară, că nu face pentru ca să mai dai parale la birjă. D. Georgescu însă dă unui băiat un ban, să ducă după gramamă coșul.

S'a întunecat... Lămpile electrice încep a sclipi. Puiului i-e foame. D. Georgescu lasă pe madam' Georgescu pe o bancă în alea principală, unde e toiul promenadei de lume bună și pleacă cu puiul la gramamă. Fatalitate ! La otel Mazăre i se spune că n'a fost odaie goală și că a trimis-o pe jupâneasa la otel Manolescu, devală. D. Georgescu coboară cu bravul ofițeraș de vânători, care este foarte obosit și flămând. La Manolescu, iar fatalitate ! n'a fost odaie goală, și a trimis-o pe jupâneasa la otel Voinea în Isvor. D. Georgescu sue cu bravul ofițeraș, după ce i-a cumpărat o franzelă și i-a dat să bea apă. Trecând spre Isvor, se abate prin parc să spue lui madam' Georgescu, nu cîmva să-și piarză răbdarea așteptându-l... Fatalitate ! Madam' Georgescu lipsește de pe bancă. D. Georgescu lasă un moment pe puiul, care nu mai poate umbla, să se odihnească pe bancă, face câțiva pași în sus, apoi în jos, să găsească pe madam' Georgescu. Madam' Georgescu, nicăeri ! Se 'ntoarce să ia pe puiul, să-l ducă la Voinea și să se 'ntoarcă. apoi în parc, unde trebuie până în fine să găsească pe madam, Georgescu. Fatalitate ! Puiul lipsește.

— Pardon, zice d. Georgescu către un domn care stă pe bancă, n'ați văzut un copilăș frumușel, îmbrăcat în uniformă ca prințul Carol ?

— Ba da... Acu a plecat cu o damă...

— Cu o damă înaltă, cu o bluză verzuie și cu jupă...

— N'am băgat de seamă ; dar am auzit/că dama-i zicea „puiule“ și băiatul „mamițico“.

— Pardon, încotro a pornit ?

— Incoace, răspunse domnul, arătând înspre Mazăre. Dama zicea că-l duce pe puiul la gramama.

D. Georgescu pornește înapoi la Mazăre... Acolo i se spune — fatalitate ! — că madam' Georgescu a fost, acum cu puiul și, negăsind pe gramamă, a plecat devala la Manolescu. Degrab la Manolescu...

— A fost o damă cu băețelul cu care ați fost d-voastră și i-am spus tot cum v'am spus d-voastră, că n'am avut odae, și am mânăat-o la Voinea.

D. Georgescu suie și pornește cu pas regulat către isvor. Ajunge foarte obosit și asudat la Voinea... Fatalitate ! La Voinea nu se află nici madam' Georgescu, nici puiul, nici gramamă, nici coșul.

— Ce-i de făcut ?

Cu toată inteligența lui, d. Georgescu stă câteva momente pe loc fără să poată răspunde la această întrebare... Va trebui să răspundă însă...

— Ce ?

Pentru cine nu e deprins să se cațere pe munți, putând trece ca o capră din valea Prahovei în a Ialomiței, Sinaia nu se poate compara mai nemerit decât cu un stomac : o încăpere mai mult sau mai puțin largă, având două deschizături destul de strâmte. Te-a înghițit odată Sinaia, nu mai poți ieși decât ori pe sus, spre miazănoapte, către Predeal, ori pe jos, spre miazăzi, către Comarnic. Prin urmare, își face d. Georgescu următoarea judițioasă socoteală :

— Trebuie să fie în Sinaia, că n'au avut pe unde sbura.

N'apucă să isprăvească această gândire, și cineva, venindu-i drept în față, sub lumina unei lămpi electrice, îi zice :

— Să-mi scrii, nene Georgescule !

— Adio, Mitică...

— Te așteaptă'n parc madam' Georgescu cu familia Vasilescu și cu locotenentul Mișu.

— În parc ?... Să-mi scrii, Mitică !

— Adio și n'am cuvinte, nene Mialache !

D. Georgescu îndoește pasul... intră în parc; caută peste tot... Madam' Georgescu — fatalitate! — nicăeri. Obosit, omul șade pe o bancă, să răsuflă, și, pentru prima oară, după o alergătură de cinci ceasuri, înjură în gând... Pe cine?... Pe coana Anica... Dumneei a făcut toată încurcătura, dumneei face toate încurcăturile... Dar... nu strică dumneei; el strică; nu trebuia s'o ia; trebuia s'o lase la București... Șezând astfel pe bancă'n parc, în prada unor gânduri destul de nefavorabile cocoanei Anichii, d. Georgescu nu ia seama că muzica a plecat și că lumea încet-încet s'a strecurat, mergând fiecare către culcușul său. A! e grozav să ai ființe iubite, rătăcite departe de tine, și să nu știi la un moment în ce loc se află, ce fac, ce li se întâmplă, ce vorbesc, ce simt, ce gândesc despre tine... le e lor dor de tine, cum ți-e de ele? etc., etc.

— Unde dracul s'a băgată ră? zice d. Georgescu...

Și iar o înjurătură — de astădată la adresa tuturor celor trei ființe iubite, pe care le caută fără să le găsească. Dar iată că un glas simpatic îl trezește pe d. Georgescu din uritele-i gânduri.

— Bravos! d-le Mialache! bravos!

Este coana Anica, mamița lui madam' Georgescu.

— Cocoană! strigă ginerele, sărind drept în picioare... Unde umblați, cocoană?

— Bravos! tot dumneata 'ntrebi...

— Firește că eu, dacă nu știu... De cinci ceasuri de când umblu după d-voastră.

— După noi!... Ce spui, frate?... Dar la Oppler nu puteai să vii? A nemerit orbul Brăila... și d-ta...

— La Oppler te-am trimis eu pe d-ta? strigă d. Georgescu scos din pepene... La Oppler? Dracu era să știe că d-voastră sunteți la Oppler? Eu v'am căutat la Mazăre, la Manolescu, la Voinea, în parc.

— La Voinea?... Nu mi-a zis Mița că ne-a găsit loc la Vasileasca?...

— Când ți-a zis Mița că ți-a găsit loc la Vasileasca?...

— Când ne-am întâlnită ră pe bulivar...

— Când v'ați întâlnită ră pe bulivar?...

— Când mergeam la Voinea... ne-am întâlnită ră, că nu l-am găsit.

— Pe cine?

— Pe Voinea... Fincă ne-am întâlnită ră cu Mândica.

— Care Mândica? sbiară d. Georgescu.

— Vasileasca, omule! și cu Mița...

— Ei! și unde e acuma Mița?

— Nu ți-am spus ?
— Când mi-ai spus ?
— Mialache ! ești nebun ? Nu ți-am spus că te așeaptă la Oppler cu Vasileasca și cu fratele Vasileaschii, locotenentul Mișu dela itidență ?

— Dar puiul ?
— L-am culcat.
— Unde ?
— Nu ți-am spus ?
— Cicoană ! ești nebună ? când mi-ai spus ?
— Nu ți-am spus că am tras la Mândica ?
— Ei ?!
— Nu sbiera așa !... Ei ! ne-a dat un pat pentru puiul în odaie la copiii ei, și Mișii i-a dat odaia lui Mișu, și el doarme pe canapea în antreluă...

Din vorbă 'n vorbă, au ajuns la Oppler. La Oppler, fatalitate ! Toate luminile sunt stinse.

— S'a dusă la Vasileasca acasă.

D. Georgescu și coana Anica suie încet pe drumul prăpăstios către strada Furnica. E o noapte caldă, cu lună plină... Cu cât suie, cu atât se desfășoară la picioarele drumeților panorama mirifică a Sinaei, cu simetricele ei constelații de lămpioane electrice. Vederea aceasta o încântă pe coana Anica... D. Georgescu e mai puțin simțitor față cu mărirea priveliște și înjură bombănind. Au ajuns în sfârșit la Villa Mândica. Puiul doarme cu copiii Vasileaschii ; dar, fatalitate ! Madam Georgescu lipsește. A plecat.

— Unde ?

— A plecată acușica toți, zice servitoarea somnoroasă, la Sfânta Ana.

— Și d. Mișu locotenentul ? întreabă coana Anica.

— Și dumnealui, răspunde slujnica.

— Du-te și dumneata repede, Mialache ! zice cocoana.

Dar d. Mialache izbucnește :

— Ce ? cocoană ! ce ? sunt nebun ? dumneata mă socotești cal de poște ?

— Nu striga, că scoli copiii !

— De cinci ceasuri de când alerg după d-voastră, ca un turbat, nu e destul ? Nu mai mă duc.

— Du-te, Mialache mamă ! zice foarte rugătoare cocoana ; o să-i faci mare plăcere Mișii și la toți.

— Nu mai poci...

— O să te căești, Mialache !

— De ce să mă căesc ?... Nu mă duc ! n'o găsesc nici acolo... Mai bine, adu coșul.

Când zice d. Georgescu acestea, orologiul dela Castelul Peleş se aude 'n depărtare bătând noaptea jumătate. Cocoana scoate coșul de sub canapea, slujnica aduce o sticlă cu vin, și d. Mialache se pune să supeze cu coana Anica. La supeu, d. Mialache povestește cu de-amănuntul toate peripețiile prin care a trecut ; iar cocoana Anica cum s'a întâlnitără cu madam Vasilescu și cu toată compania și cu locotenent Mișu, care e mucalit al dracului „și cântă teribel l'”. Apoi, după supeu, s'a culcat d. Georgescu în odaia locotenentului, rezervată pentru el și madam Georgescu ; iar gramamă, în odaia copiilor, cu puiul.

Dormeau încă profund când, pe la cinci și jumătate dimineața, un sgomot strașnic, clopoței de trăsură, lăutari și chiote, i-a smuls din brațele lui Morfeu ¹. Se 'ntorcea compania dela Urlătoare, cu lăutari : madam' Vasilescu, madam' Costandinescu, nepoțica ei, domnișoara Popescu și d. Vasilescu și madam' Georgescu și locotenent Mișu... Fusese o partidă de plăcere improvizată, o fantazie a locotenentului.

— Vezi, cocoană ? zice d. Mialache lui gramamă. Vezi ? dacă mă luam după vorba d-tale și mă duceam și la Sfânta Ana !..

Ah ! a fost o plăcere ce va rămânea neuitată... Pe lună, cu trăsurile la pas, și d'asupra armoniei apelor de munte și șoaptelor pădurii, lăutarii acompaniând încetinel și d. Mișu cântând menuetul, pe care-l cântă regulat muzica în parc și care-i place atâta lui madam' Georgescu !... De aceea, cu sufletul încărcat de fermecătoare amintiri, seara, la București, când își face toaleta de culcare, madam' Georgescu zice oftând :

— Ah ! mamișo, menuetul lui Pederaski... ², mă'nnebunesc !

1900

¹ Zeul somnului, în mitologia greacă.

² Paderewski — pianist și compozitor polonez.

ULTIMA ORĂ I...

Mă aflu în toiul conflictului româno-bulgar, în parcul dela Sinaia. Vreme splendidă, deși prea călduroasă, și o mișcare neobicinuită pe de o parte afluența trenurilor de plăcere, ale căror bilete, fiindcă lumea cădea între două sărbători, erau valabile până miercuri dimineața ; astfel, se 'ngrămădea lumea pentru bălciul de a doua zi marți, Sf. Maria, când e și hramul mănăstirii ; pe de altă parte, era hotărâtă pentru după amiazi plecarea Suveranilor noștri spre străinătate.

Fisionomia parcului era destul de caracteristică. Persoanele oficiale — Curtea regală era în mare doliu — redingotă și mănuși negre, pălărie înaltă ; generalii și ofițerii în uniformă de mare ținută ; mult public de elită și lume de jos destulă. Unii steteau la mese în fața bufetului, pe când alții se plimbau în sus și'n jos.

Așteptând să-mi aducă o cafea, mă pomenesc bătut pe umăr cu multă discreție... Un amic, reporter de ziar. A venit să asiste la plecarea Suveranilor, spre a face cuvenita dare de seamă în ziarul său, nu ziar foarte belicos.

— Ai aflat ?

— Ce ? zic eu.

— Care va să zică nu știi nimic ?

— Ce frate ?

— Aseară s'au prins doi inși, un Bulgar și un Italian.

— Unde ?

— Pe Bulgar l-au prins la Valea-Largă, când se cobora din tren și pornea pe jos către Sinaia. Au găsit la el două revolve, două cuțite

și mai multe scrisori iscălite de Sarafoff, de Dimitroff, de Trifanoff și de ăsta... cum îl chiamă, frate?... de...

— ...De Ciciu Penciu...

— Da, de Ciciu Penciu...

— Ei ! și ?

— Ei ! și... a vrut el s'o întoarcă, s'o răsucescă ; s'a contrazis și l-au arestat.

— Și acum unde e ?

— E închis la cazarma vânătorilor în deal.

— Ei ! dar Italianul ?

— Care Italian ?

— Italianul pe care l-a prins.

— Nu, nene ; nu-ți spui că e Bulgar ?

— Bine, ăsta pe care l-a închis la cazarma vânătorilor, da, Bulgar ; dar ăla pe care spuseși că l-a prins la Bușteni... nu era Italian ?

— A ! da ! ala, da, ala era Italian...

— Ei ! cu ăla cum stă lucru ?

— Vine din America... S'a găsit la el un pachet de dinamită, cam de vreo patru kilograme, otravă și...

— Și mai multe scrisori...

— Da, mai multe scrisori... De unde știi ?

— Ei, bravo ! se putea fără scrisori ?... Fac prinșoare că scrisorile sunt dela Bresci și dela Luccheni...

— Exact.

— Și, întreb eu, ce s'a făcut cu acest anarhist ? Unde l-au închis ? Tot la cazarma vânătorilor ?

— Ași ! asta e teribil... că le-a scăpat !

— Cum se poate ?

— Da, le-a scăpat frumușel. Pe când voiau să-i ia dinamita și să-l lege, repede a dat brânci unuia dintre agenți, pe alt agent l-a răsturnat cu o lovitură de picior în pânțele, pe urmă a scos un pumnal și un revolver și amenințându-i s'a făcut nevăzut... Se crede că s'a ascuns în pădurile Peșelui... S'au luat cele mai strașnice măsuri, ca să fie prins... Înțelegi ce primejdie !

— Bine, zic eu, astea trebuie să le dai la gazeta d-tale.

— Firește că le dau... Acu mă duc la telefon... Stai puțin, mă'ntorc îndată... Ți aduc știri din București.

Și a plecat amicul meu la telefon. Rămânând singur, iată văd un oșier de vânători cunoscut.

— Iubite căpitane, iartă-mă să te rog un lucru : nu s'ar putea să văz și eu pe Bulgarul...

— Care Bulgar ?

— Bulgarul prins la Valea-Largă... care e arestat la d-voastră la cazarmă în deal ?

— Un Bulgar arestat la noi la cazarmă ?... Poate de acum douăzeci de minute încoace... Acuma viu deacolo...

— Nu, frate, arestat de aseară... S'a găsit la el două revolute, două cuțite, și mai multe scrisori dela Sarafoff, dela Dimitroff, dela Trifanoff și dela Ciciu Penciu...

— Fugi, monșer ! Cine ți-a spus gogoșile astea ?... N'avem niciun Bulgar arestat... Poți, dacă vrei, să mergi să te convingi. Salutare, mă grăbesc ; e târziu, trebuie să dejunez mai devreme ; escortăm pe Maies-tățile Lor la gară.

Când căpitanul a făcut câțiva pași, iată se întoarce dela telefon reporterul meu foarte încruntat.

— Nu știi nimic...

— Ba știu, zic eu ; știu că Bulgarul dumitale nu există la cazarma vânătorilor : acum am vorbit cu căpitanul... (și i-l arăt pe căpitanul, care se depărtează prin mulțime) mi-a spus că sunt toate gogoși, că la cazarma lor nici pomeneală n'a fost despre vreun Bulgar.

— Da ?... bravo ! In adevăr că acumă nu mai există niciun bulgar la cazarma dumnealor... Dar pentru ce ?... Pentru că nu l-au păzit cum se cade și l-au lăsat să scape. Bine c'am aflat-o și pe asta !... Dar în sfârșit, asta n'are atâta importanță ; asta e veche... Să-ți spun ce am aflat acumă la telefon din București... E lată rău ! Răsboiul e declarat.

— Ce ?! zic eu îngrozit.

— Douăzeci și trei de ofițeri români și treisprezece soldați, făcând exerciții pe malurile Dunării, între Călărași și Giurgiu, au fost încon-jurați de echipajul unei șalupe bulgare, care debarcase pe teritoriul nostru, desarmați, făcuți prizonieri, încărcăți în șalupă și trecuți pe malul bugar.

— Cum se poate ?

— Vezi dar că nu mai putem sta cu brațele încrucișate... Stai un moment... Mă duc la telefon, să dau amănunte despre evaziunea Bulgarului...

— Care Bulgar ?

— Bulgarul care a evadat dela cazarma vânătorilor.

— Ce amănunte, domnule ? De unde știi și amănuntele ?

— Ce-ți pasă ?

Și zicând acestea, bravul meu aleargă la telefon.

Mă ridic înneecat de vestea răsboiului... am nevoie să mă mișc, nu mai pot sta locului.

La câțiva pași, un grup de domni, între care și un domn ministru, de care am deosebita onoare a fi cunoscut.

Mă apropii cu respectul cuvenit și salut... D. ministru îmi răspunde foarte politicos și îmi întinde mâna. Mă miră mult că d. ministru nu pare îndestul de emoționat de lovitura echipajului șalupei bulgare.

— Scuzați-mă, îndrăznesc eu, domnule ministru... E adevărat ?

— Ce ? întreabă d. ministru, zâmbind ca și cum ar înțelege ce sentimente mă muncesc.

— ...O șalupă...

— ...Bulgărească... zice d. ministru accentuându-și mai bine zâmbetul.

— ...Da... zic eu.

— ...Liniștește-te... N'a făcut până acum niciun prizonier român.

Apoi, către toți :

— Hotărît, oamenii aceștia vor să smintească lumea !

Pe urmă către mine :

— Ei, cum îți vine dumitale să crezi așa baliverne ?

— Dè ! domnule ministru, zic eu, știu eu ce să mai crez și ce să nu mai crez ? De exemplu, istoria cu evaziunea Bulgarului.

— Care Bulgar ?

— Care a fost prins aseară la Valea-Largă și închis la cazarma vânătorilor din deal... zice că a reușit să fugă.

Ministrul și toată lumea din grup încep să râză.

Dar eu urmez :

— Și anarhistul pe care l-au scăpat la Bușteni, care venea din America cu patru kilograme de dinamită...

— Nu v'am spus eu, zice d. ministru, că o să smintească lumea ?... Uite 'n ce stare l-au adus chiar pe un om ca dumnealui, care dè ! orișicât... om cu condei...

Zicând acestea, d. ministru ne salută frumos și după ce mai mă'm-bărbătează încă odată, asigurându-mă că războiul nici n'a început, nici n'are să nceapă, se depărtează.

Ameșit, mă reîntorc la scaunul meu și șez la loc, să aștept pe d. reporter, care trebuie să se 'ntoarcă dela telefon.

Nu aștept mult ; iată-l.

— Ei ? întreb eu. Mai ai ceva nou din București ?

— Se vorbește cu stăruință despre asasinarea unui judecător de instrucție.

— Nu mă'nnebuni !... Dar știi ce am aflat eu ?... Acu am vorbit cu ministrul X...

— Cu ministrul X ! ?

— Da.
 — Ei ?
 — E mai lată decât toate !
 — Ce ?
 — Podul de pe Dunăre...
 — Ei ? podul de pe Dunăre...
 — Podul dela Cernavoda...
 — Ei ? podul dela Cernavoda...
 — Nu 'nțelege ?
 — A sărit în aer ? !
 — Da, zic eu ; cum ai ghicit ?
 — Mi s'a spus ceva la telefon, dar nu credeam... Mă duc să dau confirmarea știrii.
 Și pleacă glonț.
 — Stai ! strig eu.
 Mă iau după el, îl ajung și-l opresc :
 — Nu uita să telefonezi că de trei zile escadra bulgară bombardează Constanța.
 — Constanța ?... Bine !

1900

BACALAUREAT

Când ies de dimineată din casă, o trăsură din trap mare intră pe strada mea : în trăsură madam' Caliopi Georgescu, o bună prietenă. O salut respectuos. Cum mă vede, oprește trăsura înfigând cu putere vârful umbreluței în spinarea birjarului.

— Sărut mâna, madam' Georgescu, zic eu, apropiindu-mă.

— La 'dumneata veneam ! răspunde cucoana emoționată.

— La mine ?

— Da... Te rog să nu mă lași !

— ? !

— Să nu mă lași ! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical... La nevoie se arată amiciția ; să vedem cât ne ești de prieten !

— Cu cea mai mare plăcere, madam' Georgescu, dacă pot...

— Poți !... să nu zici că nu poți... știu că poți... trebuie să poți !

— În sfârșit, ce e ? de ce e vorba ?

— Dumneata cunoști pe... Știu că-l cunoști !

— Pe cine ?

— Ți-este prieten... știu că ți-e prieten ! să nu zici că nu ți-e prieten !...

— Cine ?

— Popescu, profesorul de filozofie.

— Suntem cunoscuți, ce e drept ; dar iar așa de buni prieteni, nu pot să zic.

— Las' că știu eu...

— Ei ?

— Ei ! trebuie numaidecât să te sui în birje cu mine, să mergem la el, să-i vorbești pentru Ovidiu.

Cetitorii trebuie să știe că madam' Georgescu are trei copii — Virgiliu, Horațiu și Ovidiu Georgescu. Virgiliu este în anul al treilea la facultatea de drept ; Horațiu în al doilea, și Ovidiu vrea să intre în anul întâi, la aceeași facultate. Ovidiu trece acum examenul sumar de șapte clase liceale, și, cu toată bravura lui, pe cât spune cucoana Caliopei, după ce a biruit toate obiectele, s'a înțepenit la Morală.

— Inchipuește-ți, zice mama emoționată. Să-l persecute pe băiat ! să-i sdrobească băiatului cariera !... Cum este el simțitor, e în stare să se prăpădească... Știi ce mi-a zis ? „Mămișo, dacă pierz un an, mă omor !“... E în stare, cum e el ambițios... Inchipuește-ți, să-i dea nota 3, și lui îi trebuie 6... și la ce ? tocmai la Morală... Acu dumneata îl cunoști pe Ovidiu de când era mic... Știi ce creștere i-am dat !...

— Ei ! bravo !

— Auzi, tocmai la Morală... Suie-te, te rog.

Și, zicând acestea, cucoana îmi face loc lângă dumneaei în trăsură.

— N'ar fi fost mai bine, madam' Georgescu, zic eu, să fi mers d-l Georgescu în persoană la profesor ?... Știi... D-l Georgescu, om cu greutate... ca tată, altfel... Eu... de... străin...

— Ași ! ți-ai găsit ! Georgescu ! Nu-l știi pe Georgescu ce indiferent e cu copiii. Dacă ar fi fost după Georgescu, nici Virgiliu, nici Horațiu n'ar fi fost în facultate... Despre partea lui Georgescu, rămâneau băieții fără bacaloriat... Suie-te, te rog.

— Dar nu e nevoie de trăsură, madam' Georgescu, mă duc pe jos.

— Vai de mine ! Dacă avem trăsură... Suie-te, te rog...

A trebuit să mă sui, și am plecat.

— Unde mergem ? întreb eu pe cucoana Galiopei.

— La profesorul...

— Nu știu unde șade...

— Știu eu... ce-ți pasă ! La dreapta birjar.

Și cucoana lovește tare cu umbreluța peste brațul drept al birjarului.

— Mână mai iute !

Lovește la stânga, lovește la dreapta, apoi iar la dreapta, apoi la stânga ; în fine, înfige iar vârful în spinarea birjarului, care oprește.

— Uite, zice' madam' Georgescu, căsuțele alea galbene de lângă băcănie ; intri în curte, casele din fund la dreapta... Acolo șade... Eu te aștept aici.

Mă dau jos din birje și pornesc ridicând rugi călduroase la cer, să dea Dumnezeu să nu fie acasă d-l profesor de filozofie. Intru, ajung la locuința lui, bat. Cerul n'a voit s'asculte rugile mele: d-l profesor este acasă... Cum să încep ? Să-l iau pe departe... zic :

— Frate Popescule, ciudate sunt și programele și regulamentele școlilor noastre: prea se dă o egală importanță tuturor obiectelor de studii și asta e dăunător mersului, adică vreau să zic, progresului ; căci, în definitiv, ce vrea să facă școala din tinerele generațiuni, care vin și caută, mă 'nțelegi, o cultură sistematică, pentru a deveni cetățeni utili, fiecare în ramura sa de activitate socială ?

Profesorul se uită la mine aiurit, fără să înțeleagă. Eu urmez :

— Bunioară, am văzut absurdități în școlile noastre ; am văzut copii cu excelente aptitudini la studii, condamnați a sta un an repetenți, fiindcă n'au avut notă suficientă la muzică sau la gimnastică. Înțelegi bine că un an de întârziere, pentru inaptitudine la muzică sau la gimnastică !... Dar asta, trebuie să convii și dumneata, e tot așa de absurd ca și când ai împiedica pe un tânăr dispus să învețe dreptul, să piarză un an, fiindcă nu e tare la Morală... Ce are aface Morala cu cariera de avocat, pe care vrea tânărul să o îmbrățișeze ?... Ba nu, spune d-ta !

Profesorul holbează ochii la mine și mai aiurit... Văzându-l așa, îmi zic : nu merge ! nu merge cu sistema mea pe departe ! trebuie apucat boul de coarne.

— Uite, frate Popescule, să lăsăm chestiile de principiu. Știi de ce am venit la dumneata ?

— Ba !

— Am venit să te rog să dai lui Ovidiu Georgescu pe care l-ai examinat ieri la Morală și i-ai dat nota 3 — să-i dai nota 6...

— !

— Să nu zici că nu poți !... Știu că poți ! trebuie să poți !

— Atunci trebuie să le dau la toți !

— Să le dai la toți !

— Bine, dar...

— Să nu zici că nu poți ! Știu că poți ! trebuie să poți ! să le dai la toți ! Sunt toți copii de familie bună !

Profesorul — e și el om de familie bună — zice :

— Bine ! dacă sunt de familie bună, vom căuta să le dăm la toți nota 6.

— Imi promiți ?

— Pe onoarea mea de profesor !

Am^l plecat încântat. Madam' Georgescu mă aştepta foarte nerăbdătoare :

— Ei ?

— Ei, le dă la toţi...

— Cum la toţi ?

— Fireşte... fiindcă toţi sunt de familie bună.

— Cum de familie bună ?

— Ca Ovidiu.

— Nu 'nţeleg.

— Le dă, zic eu, notă bună la toţi băeţii.

— Şi lui Ovidiu?

— Mai ales... Le dă nota 6 la Morală, pentrucă toţi sunt de familie bună.

După amiazi, primesc dela madam' Georgescu o scrisorică, prin care mă anunţă că Ovidiu a obţinut nota dorită şi mă roagă să iau prânzul deseară la dumnealor. Se 'nţelege că n'am lipsit a profita de graţioasa invitaţiune.

A fost o masă splendidă. S'a băut şampanie în sănătatea lui Ovidiu Georgescu urându-i-se o strălucită carieră. Cocoana Caliopi, în culmea fericirii, a sărutat cu toată căldura pe iubitul ei prăslea, cu examenul căruia s'a încheiat deocamdată palpitaţiile ei de mamă.

Uf ! mi-a zis norocita matronă română, oferindu-mi un pahar de şampanie : am scăpat ! Am dat şi bacaloriatul ăsta.

1900

PETIȚIUNE...

E în toiul verii, când serviciile publice încep dimineața la 7 și sfârșesc la 2 d. am. Toată noaptea a băntuit căldură apăsătoare și acuma, pe un cer senin, a răsărit soarele, amenințând cu groasă dogoare. Ce are să fie peste zi?

Sunt 7 ceasuri fără 10 minute de dimineață. În biourul registraturii generale a unei mari administrațiuni, impiegatul își pregătește registrul, așteptând să bată ceasul, ca să ridice oblonul dela fereștrua pe unde i se înmânează corespondența oficială și petițiile particulare. Pe când se șterge de sudoare, gândind la cine știe ce, aude ciocănituri la oblonul lăsat. Se uită la ceasul său, regulat adineaori după cel oficial : 7 fără 5 minute... Dă din umeri, se șterge iarăși și gândește mai departe... Ciocăniturile de afară au trecut; dar peste câteva momente iar încep cu mai multă tărie și insistență. Impiegatul dinăuntru se uită la ceas : 7 fără 2 minute. Dă din umeri, se șterge de sudoare și-și urmează gândurile intime... Ciocăniturile se îndoesc cu violență... În sfârșit, cele două minute au trecut : ceasul arată 7 punct. Impiegatul trage zăvorul și ridică oblonul, lăsând fereștrua închisă numai cu geamul. Se uită afară. La geam, e un domn, care așteaptă ; probabil acela ciocănea. Impiegatul ridică și geamul.

— D-voastră ciocăneți așa?

— Da.

— D-voastră nu știți că biourul se deschide la 7 ?

— Ba da.

Și zicând aceasta, domnul vâra adânc capul pe fereștrucă înăuntru; impiegatul, surprins de această mișcare, se dă 'napoi și lasă din

mână geamul mobil, care pică peste gâtul domnului ca tăişul unei ghi-
lotine. Domnul vrea să tragă afară capul, dar nu poate.

— Ridică ! domnule ! strigă domnul cu ochii mari.

Impiegatul ridică binişor ferestruica; domnul îşi reţrage capul.

— Ce poftiţi?

— Am o afacere de registrat...

Şi domnul iar vrea să vâre capul. Dar impiegatul prinde de veste,
lasă repede geamul, care atinge vârful nasului domnului.

— Poftiţi pe uşă, înăuntru, dacă aveţi vreo afacere ! strigă impie-
gatul, făcând celui domn semn cu mâna pe unde poate intra în biurou.

Domnul ascultă, pleacă dela ferestruică şi 'ndată apare în uşă.
Este un om nici prea tânăr, nici prea bătrân; pare foarte ostenit, şi un
ochi deprins ar pricepe îndată că domnul acesta n'a dormit noaptea. E
asudat şi prăfuit; mişcărilor îi sunt nesigure ca şi articularea vorbelor.
Apărând în pervazul uşii, ţine într-o mână pălăria de paie, cam ghe-
muită; cu cealaltă mână se ţine de nas.

Era să-mi tai nasul !... Ştii ce teribil m'ai lovit ?

— Pardon !... dar nu stric eu... Dacă vârîţi aşa capul...

— Nu face nimic... N'aveţi un scaun ?

— Poftiţi !

Domnul şade alături de biurou...

— Teribil sunt de ostenit...

Zicând acestea, domnul se uită lung la un pahar ce stă pe masă
aproape gol, şi din care a băut impiegatul.

— Mă rog, dacă nu vă supăraţi, aveţi apă ?

— Da.

— E rece ?

— Potrivită ?

Nu-i puneţi ghiaţă ?

Ba da.

Aşa ? Ii puneţi ghiaţă ?

Fireşte !

E flir... e fir... ? ăsta...

Da, avem filtru.

— Monşer ! te superi dacă te-oi ruga pentru un pahar de apă ?..

Teribil mi-e de sete !

Impiegatul sună; un aprod se prezentă.

— Un pahar cu apă...

Apoi, după o pauză, către domnul :

— Aţi zis că aveţi o afacere...

— Da, am o afacere.

— Aici la noi ?

— Da, la d-voastră... o afacere... Pe semne că acum s'a dus s'o scoată din puț...

— Cum s'o scoată din puț?

— Apa... că văz că nu prea are amicul de gând să vie...

Aprodul intră. Domnul ia paharul și-l soarbe întreg pe nerăsu-flete, apoi, ridicând niște ochi foarte dulci și plini de mulțumire, către aprod :

— Mersi... Dacă nu te superi... mai îmi dai unul?

Aprodul pleacă. Domnul, după ce s'a căutat prin toate buzunarele, către impiegat :

— S'a dus dracului ! am pierdut-o !

— Ce ?

— Ce, ne ce... e vorba, am pierdut-o?

— A fost o petiție...

— Nu, frate, batista... Monșer, te superi dacă te-oi ruga să-mi dai batista d-tale ?... numai un moment.

Zicând acestea, ia de pe masă batista impiegatului și până când acesta să scoată măcar o exclamație, se șterge cu ea la gură de apă.

— Și dumneata nădușești ca mine.

Impiegatul dă să-și ia batista înapoi; domnul își trage mâna, se șterge de sudoare și pe urmă la nas; apoi înapoiază batista, punând-o iar la loc pe masă.

— Și eu nădușesc al dracului !

Impiegatul ia batista și o trânteste departe în partea cealaltă a mesei; apoi se așează, ia condeiul și 'ncepe a trece hârtii la registru. Aprodul intră, aducând al doilea pahar. Domnul ia paharul și-l dă pe gât; pe urmă, cu tonul dulceag, făcând semn să-i treacă batista :

— Dacă nu te superi...

Impiegatul se face că n'aude. Domnul se scoală, trece pe dinaintea mesei în partea cealaltă, se apleacă peste ea și ia batista. Impiegatul vrea să i-o apuce; dar domnul s'a șters pe frunte și la nas; pe urmă, aruncând batista la loc :

— Mersi !

— Domnule, zice impiegatul; zici că ai venit cu o afacere... Mă rog... Noi n'avem timp aici să stăm de vorbă... Nouă ne plătește Statul leafă, să lucrăm... Mă rog, ce afacere?

— Stăi că-ți spun... E cald al dracului !

Se duce la butonul soneriei, pe care-l apasă. Soneria sbârâie lung.

Impiegatul, impacientat :

- Destul, domnule ! Ce poțesteți?
- Dacă nu te superi, încă un pahar... mi-e sete al dracului. Azi noapte am umblat forfota cu niște prieteni... Nici n'am dormit... Știi... După o pauză :
- Nu-i așa că se cunoaște că n'am dormit?
- Ba bine că nu !
- Pe unde n'am fost !
- Aprodul vine. Domnul, cu multă politețe :
- Drăguță, dacă nu te superi, m'aș ruga... încă un pahar cu apă...
- Aprodul iese. Domnul, către impiecat, cu delicatețe :
- Aveți mult de lucru?
- Impiecatul :
- Nici prea-prea, nici foarte-foarte... potrivit.
- Aprodul aduce paharul. Domnul îl bea pe nerăsuflăte; către aprod:
- Mersi !
- Apoi către impiecat :
- Dacă nu te superi, te-aș ruga... batista...
- Domnule ! strigă impiecatul; înțelege odată că nouă nu ne plătește Statul aici ca să stăm de vorbă; avem treabă; n'aveam vreme de conversație... Spune : ce poțesteți? Aici n'are voie să intre nimeni fără afaceri. Ce afacere ai ?
- Ce afacere ?
- Da ! ce afacere?
- Am dat o petițiune... Vreau să știu ce s'a făcut. Să-mi dați un număr.
- Nu ți s'a dat număr când ai dat petiția?
- Nu.
- De ce n'ai cerut ?
- N'am dat-o eu.
- Da cine ?
- Am trimis-o prin cineva.
- Când? în ce zi ?
- Acu vreo două luni...
- Nu știi cam când?
- Știu eu ?
- Cum, nu știi? Cum te chiamă pe d-ta?
- Nae Ionescu.
- Ce cereai în petiție?
- Eu, nu ceream nimic.
- Cum ?
- Nu era petiția mea

— Da a cui ?
 — A unui prieten.
 — Care prieten ?
 — Unul Ghiță Vasilescu.
 — Ce cerea în ea ?
 — El, nu cerea nimic.
 — Cum, nu cerea nimic ?
 — Nu cerea nimic; nu era petiția lui.
 — Da a cui ?
 — A unei mătuși a lui... Știa că viu la București și mi-a dat-o să
 o aduc eu.
 — Cum o chiamă pe mătușa lui d-l Ghiță ?
 — Nu știu !
 — Nu știi nici ce cerea...
 — Ba, mi se pare că cerea...
 — Ce ?
 — Pensie !
 Impiegatul, ieșindu-și din caracter și sbierând :
 — Domnule, aici este Regia Monopolurilor ! aici nu se primesc
 petiții pentru pensii ! Du-te la pensii, acolo se primesc petiții pentru
 pensii !
 — Așa ? la pensii, care va să zică ?
 Merge la sonerie, apasă butonul; soneria sbârâie foarte lung.
 — Destul, domnule !
 — Uite ce e; dacă nu te superi, te-aș mai ruga pentru un pahar
 cu apă.
 Aprodul intră.
 — Uite ce e, draguță, dacă nu te superi, te-aș mai ruga pentru un
 pahar cu apă.
 Aprodul iese.
 Impiegatul bufnește și scrie cu ochii plecați în registru :
 — Așa ?... care va să zică, la pensii ?
 Aprodul vine. Domnul ia paharul.
 Impiegatul, după ce l-a lăsat să bea în ticnă, către aprod :
 — Dă-l afară !
 Domnul, plecând, foarte politicoș :
 — Mersi... Mă duc... Așa ? care va să zică, la pensii, care va să
 zică ? !

CAM TÂRZIU

Târziu de tot în noapte, trei vechi prieteni stau de vorbă într'o berărie — despre ce?... Ei ! despre ce pot sta de vorbă trei români așa de târziu?... despre politică, fără îndoială.

În toiul discuțiunii, vorbind despre noul impozit asupra țuicii, printr'o asociațiune de idei, inexplicabilă altfel decât numai prin telepatie, unul dintre ei, ca și cum s'ar întoarce cu gândul de foarte departe, zice tam-ni-sam :

— Frate, ce s'o fi făcut Costică?... Costică Panaite... știi...

— Costică Panaite?... zice altul. Curios lucru ! Cum ți-a venit?... Tocmai la el mă gândeam și eu, la Costică Panaite.

— Domnule ! zice al treilea; asta este ceva care să o spui ori la cine, nu te poate crede. La cine credeți că m'am gândit eu acum, când ai întrebat dumneata întâi : „Frate, ce s'o fi făcut Costică ?“

— ? ...

— La Costică, domnule... la Costică Panaite !... Comedie !... Așa e... Ce s'o fi făcut bietul Costică ?...

— E în provincie... la o moșie, mi se pare... S'a apucat de comerț... Nu l-am văzut, poate, de opt ani... Dar e curios lucru, domnule, cum să ne-aducem aminte de el, așa...

Și toți trei prietenii tac și stau mirați pe gânduri.

Câtă vreme nu vorbesc, gândurile lor umblă departe pe cărările pe care ei le-au bătut odinioară în tinerețe, întovărășiți de Costică Panaite ; și cu cât mai mult umblă acele gânduri, cu atât le reînviază în față, din ce în ce mai palpabilă, figura vechiului prieten cu toate atributele ei caracteristice.

Când figura amicului Costică s'a întrupat întreagă în imaginația lor, toți trei îi zâmbesc cu dragoste, și unul după altul :

— Ei ! ași !

— Parol ?

— Ce ești copil !?

Dar, ca prin minune, dela ușa berăriei de-afară se aude ca un ecou un glas străin :

— Ce ! ești copil !?

Toți trei rămân încremeniți la auzul acestui ecou, ce pare că vine dintr'o altă lume care a fost și nu mai este.

Până să se domirească prietenii, iată că apare în ușa berăriei o figură jovială de provincial, un roșcovan pârlit de soare, urmat de un birjar. Birjarul stăruie :

— Conașule, dela gară...

— Ei ași ! zice roșcovanul.

— E doi franci...

— Parol ?

— Taxa, conașule !

— Ce ! ești copil !?

— Costică !... Costică este !... E Costică !! strigă prietenii și se ridică toți trei, și se reped să-l ia în brațe, și-l sărută care mai de care cu mai multă căldură.

Dar Costică se 'ntoarce către birjar :

— Și ce poștești acuma ?

— Încă un franc.

— Ce ! ești copil !?

Și zicând aceasta, dă un franc birjarului, și se întoarce către prietenii, cari iar îl sărută.

Se așează toți la masă în culmea veseliei.

— Mă, Costică !... știi tu la cine ne-am gândit noi toți trei adineori?... de cine am vorbit noi acuma, până să intri tu?

— De cine?

— De tine.

— Ei ! ași !

— Zău, de tine.

— Parol ?

— Parol.

— C'ești' copil !?

Nu mai trebuie să spunem că sosirea iubitului Costică gonește orice gând de plecare acasă, și că imediat se comandă patru halbe,

după care începe o anchetă în regulă asupra activității lui Costică în toată vremea îndelungată de opt ani, de când lipsește din capitală.

Din această anchetă, rezultă deocamdată că simpaticul amic, după ce a renunțat acum opt ani a mai susține licența în drept, s'a hotărât a îmbrățișa cariera de cultivator de pământ, și s'a dus să exploateze o moșie de munte, în tovărășie cu un unchi al lui; în tot timpul de opt ani, n'a mai venit la București decât de două-trei ori, când, deși a stat aci câte o săptămână, nu a avut plăcerea să întâlnească pe vechii lui prieteni, fiindcă „s'a 'ncurcat cu alții !” și că acum e foarte mulțumit că i-a putut în sfârșit revedea.

După tonu-i de extremă jovialitate, după ochii lăcrămoși și maniera cu care articulează vorbele, se vede bine că d-l Costică s'a întâlnit astăseară și cu alți prieteni.

Continuând ancheta se descopere că simpaticul amic a sosit astăseară cu un tren întârziat; că dela gară, s'a suit în tramvai; a mers până la colț la Matache-Măcelaru; acolo simțind că-i e foame, s'a dat jos, să ia un mezelic, la o băcănie în colț; acolo a întâlnit niște vechi prieteni, care beau must, și a băut și el...

— Vrea să mă 'ncurce dumnealor... Zice : încă un rând ! zic : c'ești copil !

S'a suit apoi în birjă, a lăsat geamantanul la Metropol și a venit aci.

Ceeace e curios e că și dânsul avea o presimțire ; venind în birjă dinspre Matache-Măcelaru către centru, îi trecuseră prin gând atâtea și atâtea amintiri de pe vremea când petreceau toți patru, studenți săraci, împreună.

— Ei ! frumoase vremuri ! exclamă unul.

— Ei, ași ! răspunde amicul Costică.

— Nu mai apucăm noi așa vremuri ! zice altul.

— Parol ? întreabă Costică.

— S'a dus ! suspină al treilea... Am trei copii, Costică !

— C'ești copil !

Și iarăși un rând de halbe, și iar urmează înainte ancheta, dovădind că simpaticul Costică a venit la București cu o afacere importantă; că a plecat de acasă acum câteva zile, cu intenția să sosească chiar a doua zi în Capitală. De ce n'a sosit decât peste trei zile și jumătate, se explică ușor.

Dela moșia lui, din vârful munților, este o distanță de cinzeci și mai bine de kilometri cu trăsura până la Ploești.

S'a abătut la Vălenii-de-Munte și s'a încurcat o noapte; apoi a ajuns la Ploești; s'a abătut pe la Valea Călugărească, la un prieten,

cu ocazia culesului ; s'a 'ncurcat o zi și o noapte ; prietenul a vrut să-l mai ție, ca să vie amândoi în București ; dar Costică i-a zis : „C'ești' copil !?” și a plecat.

— Imi par' rău că vă 'ncurcați la bere, zice Costică, bine, nene. acu e vreme de bere? Ai la o... mustărie, frate...

— Fugi, nene, că mustul strică stomacul ! zice unul.

— Ei, ași ! răspunde Costică.

— Nu m'am bolnăvit alaltăieri eu din două pahare ! zice unul.

— Parol ?

— Cea mai infamă băutură ! zice al treilea.

— C'ești' copil !?

După o pauză, Costică întrerupe tăcerea :

— Frate, n'au ăștia un mezelic, ceva? Nițică pastramă...

— Ți-ai găsit ! la berărie, pastramă...

— Da ce ?

— Crenvirș !

— Ei, ași !...

— Or salam...

— Parol ?

— Ori jvaițer...

— C'ești' copil !?

Și ancheta își reia cursul.

Moșia unde Costică face „agricultură de fân și de prune“, este așezată într'unul din cele mai sălbatice și mai sublime puncte ale Carpaților; acolo, în creierii munților, trăiește el de atâta timp foarte mulțumit, departe de sgomotul capitalei...

— Bine, Costică, vara ca vara ; dar iarna, nu ți-e urît ?

— Ei ! ași !...

— N'aș putea iarna să stau nici o săptămână...

— Parol?

— În sălbăticia aia...

— C'ești' copil !?

Încă un rând de halbe...

— Ei, ași !

— Ale din urmă.

— Parol ?

— Și pe urmă, un jvarț !

— C'ești' copil !?

Până să se golească cele din urmă halbe, un supliment de anchetă nu strică. Cât de important va fi acest supliment se va vedea îndată.

Prietenii țin să afle pentru care afacere „foarte serioasă“ a venit în capitală munteanul lor. Nu le trebuie multă stăruință, ca să obțină satisfacție curiozitatea lor. Costică a venit aci cu o petițiune iscălită de mai multe zecimi de cultivatori de prune; trebuie s'o dea mâine unui deputat s'o prezente la Cameră, ca să oprească votarea impozitului pe grad.

- Bine, Costică, acumă vii?... ai venit cam târziu !
- Ei ! ași !...
- S'a votat legea !
- Parol ?
- Camerele s'a 'nchis de sâmbăta trecută !
- ...'Ș' copil !?

1900

În ajunul lui Sf. Dumitru, amicul meu Iancu Verigopolu stă înfipt în colțul oțelului Continental, privind la trecători. Ne salutăm și intrăm în vorbă. Are frumos caracter amicul meu Verigopolu: totdeauna egal, fără a se lăsa alterat măcar de orice împrejurare; și mărturisesc drept că nu-l pot admira îndeostul pentru aceasta. Dumneata, bunioară, ori eu, sau un altul, n'am fi în stare să ne înfigem în colțul oțelului Continental pentru a privi la mișcarea de pe stradă, cu sângele rece al unei persoane absolut lipsite de grija zilei de mâine — în ce momente?... în ajunul lui Sf. Dumitru... și când?... când am ști bine că a doua zi trebuie să părăsim casa unde am locuit, fără să știm deloc unde o fi casa 'n care avem să ne transportăm calabalâcul. Dar pavajul de piatră rece ni s'ar părea desigur mai fierbinte decât smoala clocoțită! ne-ar arde tălpile! am alerga nebunește, și nu ne-am putea astâmpăra până când nu am ști tot așa de bine unde vom ajunge mâine cu troacele noastre, pe cât știm de unde vom porni cu ele. Ei bine, amicul meu Iancu Verigopolu, știind bine că a doua zi se mută, fără a ști deloc unde se mută, stă înfipt în colțul oțelului Continental, amuzându-se a privi la trecători.

— Bine, Iancule, întreb eu, fără să cred ce-mi spune: serios, omule, că nu știi unde vă mutați?

Țic *vă* mutați, fiindcă amicul e înșurat.

— Ma parol, monșer!...

Și râde... Eu, fără să spun o vorbă, îl privesc uimit de admirație...

— Ce te uiți așa?

— Te admir, zic, monșer... Eu, în locul tău...

— Dar ce e mai frumos, e că n'am sfañţ, monşer !...
 — ! !...
 — ...Adică, vorba vine că n'am sfañţ ; așa, tot am câțiva franci. .
 Aide să luăm un aperitiv... Câte ceasuri sunt ?
 — Șapte și zece.
 — Tocma bine... Aide spre Episcopie : mi-am dat întâlnire cu nevastă-mea la Tripcovici, la șapte și jumătate.

Pornim la deal, și merg plin de respect alături cu acest filosof antic, pe care atât de puțin îl pot afecta micile mizerii ale vieții. Dumneata, ori ea sau altul, dacă ne-am afla în situația amicului Verigopolu, n'am putea desigur trece prin mulțimea care forfotește liniștită pe podul Mogoșoaii, fără să vedem în fiecare dintre acele ființe un motiv mai mult de amărăciune pentru sufletul nostru destul de anărit. Și drept să spun, mergând alături cu filosoful meu, de mai multe ori mi-a trecut prin gând : ce aş face eu, dacă aş fi în situația lui, și el ar merge alături cu mine, fiind în situația mea ?... L-aș maltrata, desigur... M'ar irita apropierea lui așa de mult, încât l-aș acuza d'a-dreptul că el, ocrotit de stăpânul destinelor omenesci, mi-a răpit partea mea de bine în această scurtă trecere pe sub lumina soarelui !... Ei bine, el — nu !... el mă poștește la un aperitiv... Admirabil caracter !... Gândind astfel, pe când el salută în dreapta și 'n stânga cu cea mai senină amabilitate pe trecătorii cunoscuți, ajungem la Episcopie, tăiam drumul și intrăm la Tripcovici.

— Două vermuturi franceze ! comandă Iancu.

Scoate punga din buzunar, apoi din pungă, două patace și mi le arată. Le pune apoi la loc în pungă, și vără la loc punga 'n buzunar.

— Asta e tot ce am pe sufletul meu... Și încă și astea mi le-a dat nevasta din micile ei economii...

Apoi, schimbând brusc ordinea de idei :

— ...Pentru că dacă nu era canalie dl. Georgescu, eu tot aş mai fi rămas în slujbă ; nu demisionam... Dar pentru o mizerabilă leafă de trei sute de lei pe lună, adică, vorba vine, trei sute... în mânăiei două sute cinzeci și șase și cinzeci de bani... să rabzi toate șicanele, toate aroganțele și toate lipsele de educațiune ale unui șef... Mai luăm câte unul ?... băete ! încă două !...

— Da, frate Iancule, zic ; dar, oricum, în ziua de azi... atâta vreme fără leafă... cam greu.

— Greu ne-greu, nu poți, dacă ai caracter... Mai luăm câte unul?... Băete !...

— Mersi, frate Iancule, zic eu ; două, destul...

— Nu se poate... Nu știi vorba neamțului ?... *Alle gute Dinge...*

— ...*sind drei...* ¹

— Păi, vezi !... Băte ! încă două...

— ...E și cam târziu...

— Câte ?

— Șapte și jumătate trecute.

— Stai încă un minut..., acu trebuie să pice și nevastă-mea...

Eu, cu gândul în altă parte, întreb :

— În definitiv, n'ai putea dumneata, cu atâtea cunoștințe, să găsești altă slujbă ?

— Să-ți spun drept, monșer, mi s'a propus să-mi dea cineva o recomandație la primărie ; dacă găsesc ceva serios, ca să am cel puțin siguri șapte-opt sute pe lună, înțeleg ; dar ca să mai mă 'ncurc, să-mi pierz independența pentru o mizerie, nu ; asta n'o mai fac... Ce te uiți așa curios ?

— Nene, zic, te admir din ce în ce mai mult !...

— ...Ca să mai am aface iar cu cine știe ce mațe-pestrițe ca dl. Georgescu... mai bine, lipsă ! mai bine, sărac și curat !

Ce om ! zic eu în gândul meu... când iată, văd, la lumina lămpii electrice, că se oprește o trăsură, un muscal, în fața prăvăliei, și din trăsură coboară o damă elegantă, care intră repede la noi. A !... este încântătoarea soție a amicului meu, madam' Aglae Verigopolu.

— M'aștepți de mult, cocoșelule ? întrebă ea pe soțul ei, care-i sărută cu multă galanterie mânușa albă.

— De câteva minute, puică... răspunde el, pe când eu fac mânușii albe omagiul pe care i l-a făcut și soțul.

— Știi că ne mutăm mâine ?

— Unde ? întreabă el, fără cea mai mică turburare de surpriză.

— Ce-ți pasă !... Salon, patru odăi, bae, bucătărie, odae de servitori, pimniță, singuri în curte, *tout à l'égout*, grădiniță.

— Scumpă ?

— Două mii patru sute...

— În patru rate...

— Nu... i-am dat pe șase luni înainte...

Și zicând aceasta, doamna trage din manșon pungața, din care scoate o hârtiuță, chitanța proprietarului.

— Contractul îl facem după ce ne mutăm ; am luat-o pe trei ani.

La toate astea, eu fac o figură așa de imbecilă, încât amicul Verigopolu mă 'ntreabă :

¹ Lucrurile bune... sunt laolaltă trei.

— Ce te uiți așa curios ?...

Zic :

— Nu... dar... vezi... adineaori... și acu... noroc !...

— 'Ei ! monșer, dacă n'ar fi ea cu micile ei economii !... Inchi-puește-ți că astă vară la Sinaia...

Dar doamna întrerupe :

— D-voastră aveți poftă de vorbă, mie mi-e foame... Bine, cocoșe-lule, mie nu-mi dai un aperitiv ?

— Băete ! încă trei.

— Mersi, zic...

— Nu se poate... Vorba neamțului... *Alle gute drei Dinge sind vier*¹.

Trebue să cedez insistențelor doamnei Verigopolu și să primesc a prânzi la dânsii. Deși a fost vorba că merg *à la fortune du pot* (adică, pe românește, să te mulțumești cu ce s'o găsi), amica mea cumpără fel de fel de mezeluri și o sticlă de marsala². Doamna scoate punga și plătește socoteala toată.

Ne suim toți trei în birje și paidiom, gaspadin !³. E un deliciu să mergi pe asfalt cu roate de cauciuc. Oprim la altă băcănie : nu-î încă vremea stridiilor ; atunci — trei sute grame icre moi.

— *Paidiom, gaspadin ! na leva, na prava... na prava, na leva !*⁴

Am sosit... Coborîm iute, Iancu și eu, și dăm doamnei Verigopolu mâna. Femeia sare jos ca o căprioară :

— 'erssi !

Apoi, către muscal :

— La unsprece fix, Ivanușca !

Intrăm... Minunată mâncare și mai ales veselă petrecere !... Păcat că trec așa de repede ceasurile de mulțumire !... Când au trecut trei ceasuri ?

— Coconiță, zice servitoarea, a venit Ivanușca !

Doamna trebue să meargă negreșit la o mătușică a ei. Înainte de a pleca, doamna chiamă dincolo pe cocoșelul ei, să-i spună cine știe ce. Apoi, ne suim cu toții în birje.

Noi, bărbații, ne coborîm în piața Teatrului ; doamna merge înainte la tanti.

¹ Cele trei lucruri bune sunt patru.

² Vin italian.

³ Să mergem, cucoane.

⁴ La stînga, la dreapta... la dreapta, la stînga.

— Luăm câte-o tizănă ? îmi zice Verigopolu.
— Mersi, dragă Iancule ; nu pot bea șampanie ; îmi face arsuri...
— Atunci, ce ?
-- O bere...
— Bine... eu iau o tizănă, tu ia bere.
Intrăm la Cooperativa... Sunt douăsprezece trecute.
— Țal ! strigă Iancu.
Și aruncă pe masa de marmoră o hârtie de o sută. Eu mă uit iar
ca un imbecil...
— Ei ! monșer, dacă n'ar fi micile ei economii !

1900

ULTIMA EMISIUNE...

La o răspântie de mahala strălucește de departe în fel de fel de fețe giamlâcul unei cârciume, razele lămpii din tavan trecând afară prin clondire pline cu deosebite vopseli străvezii. Afară e o vreme câinească : plouă ca prin sită și bate vânt rece. Incepe iarna. A 'nnoptat bine. Prin dâra de lumină, se vede o umbră înaintând cu pași grăbiți. Umbra urmează calea luminată, ferindu-se de băltoace, se apropie și intră în cârciumă.

— Bună seara !

— Bună seara, d-le Iancule, răspunde negustorul dela tarabă.

— E cineva d'ai noștri p'aci ?

— Încă n'a venit nimeni.

— Nici d. Tomița ?

— Nu... Pe semne s'a mai abătut pe undeva ; dar trebuie să pice acuma.

Persoana care a intrat și întreabă de domnul Tomița este domnul Iancu Bucătarul. E un om ca de șaizeci de ani ; dar cam prea trecut pentru vârsta lui. A și pățimit multe. De mic, fiind copilul unui rob, bucătar vestit pe vremea lui, a învățat arta culinară dela tată-său, pe care l-a moștenit întrecându-l în talente. De aceea, a fost un moment când casele boarești se băteau care mai de care să-l aibă pe domnul Iancu. Dar arta culinară uzează grozav pe om ; încet-încet, focul i-a stricat vederile acestui artist ; apoi s'au întâmplat și niște purdalnice de friguri : a trebuit să facă omul multă vreme o cură serioasă de rachi u de drojdii cu picături de pelin ; azi așa, mâine așa, purdalnicele de friguri nu-l lăsau ; a'ndoit, a'ntreit dozele... degeaba ! În sfârșit, odată, ce să

te pomenești, a 'nceput să aibă tremurături la mâini și așa, un fel de amețeli, și noaptea să viseze urât. Odată a căzut pe mașina de bucate și s'a ars la obraz. A trebuit în cele din urmă să renunțe la arta lui, căci oriunde intra, i se întâmpla să-i vie amețelă pe mașină... Acuma, de vreo câțiva ani, ce să facă?... Cere... Și nu-l slăbesc purdalnicele de friguri!

D. Iancu își comandă doza de rachiu de drojdii cu picături de pelin, trece în odăița din dos și se așează la o masă în colț. Aci e locul de întâlnire a trei buni camarazi și prieteni: domnul Iancu Bucătarul, coana Zamfira Muscalagioaica și domnul Tomița Barabanciu. Pe când d. Iancu gustă doftoria, să vadă dacă este potrivită din amărăciune, iată că intră și cocoana Zamfira, o persoană de vreo cizeci de ani trecuți.

Această persoană, care a pierdut de mult un ochi și uzul comod al mâinii drepte și al piciorului drept, are o istorie poate și mai interesantă decât amicii și camarazii ei. A iubit!... Dela o fragedă vârstă s'a furat din casa părintească, — tatăl ei era cel mai vestit ghtarist fără perdea de pe vremuri. Complicele acestui furt era un tânăr viorist plin de talent. Peste un an, s'a furat de la primul ei complice; al doilea complice era un foarte distins cobzar; peste doi ani, alt complice și, în sfârșit, așa din doi ani în doi ani, uneori chiar mai des, din complice în complice, a avut nenorocirea să dea peste unul care a pretins cununie în regulă, și care, îndată ce s'a văzut furat, n'a înțeles, ca toți ceilalți, că regulile cele mai elementare ale galanteriei îl obligau să renunțe la orice scandal; acesta era celebrul Mitache Muscalagiul, un piept și o forță erculeane. A pândit-o, a prins-o la un chef cu ultimul ei complice, cântând bucăți alese din repertoriul părintelui ei, s'a năpustit asupra-i, a lovit-o, a sucit-o, a tăvălit-o, a sdrobot-o... Celălalt fugise ca un laș... Când a lăsat-o Muscalagiul din mâini, juna Zamfira era o masă inertă. Iată cauza întreitei ei betegeli. Curând, după această scenă atât de dramatică, a murit și Muscalagiul de o violentă afecțiune de piept. Ce-i rămânea de făcut unei nenorocite văduve, săracă, betegă de un ochi, de mâna dreaptă și de piciorul drept?... Acuma, cere.

Cocoana Zamfira salută grațios pe camaradul ei, îi întinde mâna stângă și se așează alături, pe când băiatul din prăvălie i-aduce o țuiculiță.

— D. Tomița n'a venit? întreabă coana Zamfira.

— Nu, răspunde d. Iancu.

— Unde-o fi umblând?...

Zicând astea, scoate din sân o legăturică, o pune pe masă, o ține cu mâna dreaptă și cu stânga o desleagă. Din legăturică scoate un

pumn de mărunțiș, dintre care alege cu băgare de seamă câteva bucăți, să le arate camaradului.

— Le-ai văzut sărăciile astea noile, domnule Iancule ?

— Le-am văzut... procopseală ! semn de calicie, coană Zamfiro !

— S'a stricat țara asta, domnule Iancule ! Care cum trece : „Crede, babo, că e criză !...”

— Nu vezi dumneata, coană Zamfiro, dacă a ajuns visteria să facă bani de tinichea !...

Pe când vorbesc cei doi camarazi, iată că intră și d. Tomița Barabanciu. Il cheamă astfel, fiindcă, din tinerețe și până acum câțiva ani, a fost toboșar municipal. Umblând, cu toba lui, de colo până colo, pe vreme bună și pe zloată, vara pe arșiță, iarna pe ger, a contractat un reumatism articular acut, pe care nu l-a putut combate decât cu rachiul de ismă fert cu piper. Oricând îl încearcă la încheieturi, cu nimic altceva nu i se poate alina. Obosit de atâta carieră, s'a retras cu o pensioară de treizeci de lei, ca infirm din cauză de serviciu, și ca să nu stea degeaba toată ziua, să-și mai facă de lucru — acuma, cere. D. Tomița intră având aerul foarte contrariat. Se vede că-l încearcă la încheieturi. Băiatul din prăvălie a înțeles aceasta și aduce numaidecât, fără comandă, rachiul de ismă cu piper. D. Tomița salută politicos pe camarazi, se așează lângă ei tăcut și dă repede pe gât o doză ; apoi se scutură din umeri : parcă s'au mai alinat înțepăturile reumatismului. De aceea, pacientul se mai înseninează la față și intră în conversație :

— Ați văzut banii ăi noi ?

— Sărăciile de tinichea ?... Uite-le, zice cocoana.

— Cocoană Zamfiro, să nu zici vorba asta... Dumneata nū'nțelegi cum e chestia...

— Cum e ?

— Peste câteva zile scoate visteria tot d'ăștia de câte douăzeci de parale. Care va să zică...

— Care va să zică... zice d. Iancu.

— Care va să zică... zice coana Zamfira.

— Care va să zică, zice d. Tomița, din câți ne dă câte un ban pe zi, dacă doi trei s'or întâmpla să n'aibă alte mărunțele decât d'ăi de câte douăzeci, atunci asta face un condei de câțiva frânțuți pe lună... Ați înțeles ?...

N'apucă să răspundă camarazii dacă au înțeles sau nu teoria financiară a lui d. Tomița, și s'aude dincolo în cârciumă înjurând cineva, foarte supărat cine știe de ce ; apoi, îndată, ușa odăiții se deschide de perete, și intră părintele Matache, urmat de paracliserul lui, urmat de băiat, care aduce pe tavă o jumătate de pelin turburel cu două pahare

curate. Cei trei camarazi salută pe părintele, care-i blagoslovește, așezându-se cu paracliserul la masa din potrivă. Coana Zamfira, care de vreo câteva momente s'a încălzit bine, zice :

— Părinte Matache, săru' mâna, sfinția-ta ai văzut pe ăștia noii ?

Și merge șontâc-șontâc la masa părintelui să-i arate bănuții de nichel.

— I-am văzut !... răspunde părintele cu humor.

— Da... părinte Matache, săru' mâna, o să scoată și de douăzeci de parale ?... Dom' Tomița zice... Barabanciu...

— O să scoată !... O să vedeți voi ce-o să scoată !

— Ce ?

— Pe dracu o să-l scoată, vai de capul vostru !

— Ce-o să scoată, părinte ? întrebă d. Iancu.

— Ce ?... lasă că o să vedeți voi, pârlitilor, ce !

— Ce-o să scoată, părinte Matache, săru' mâna ?

— O să scoată de câte două parale...

— Ce ? !

— Și de câte-o para !

— Când ? !

— Acu, zilele astea...

— De câte două parale ?

— Și de câte-o para !

— De câte-o para ! !

— Trăsni-i-ar Maica Domnului ! ! !

O LACUNĂ...

Lache Diaconescu și Mache Preotescu sunt impiegați în aceeași mare administrație și totodată sunt foarte buni prieteni. Pe lângă acestea, Mache s'a logodit zilele trecute cu sora d-nei Diaconescu, d-ra Cecilia Pavugadi, care-și termină la vară cursul de piano la conservator. Colegi, prieteni și cumnați... În această întreită calitate, cei doi camarazi ies dela cancelaria lor la șase ore seara și, sub aceeași umbrelă, pornesc pe calea Victoriei la vale, să se abată pe la o băcănie; trebuie să târguiască niște mezeluri pentru masă — Mache va prânzi la Diaconescu împreună cu d-ra Cecilia. În treacăt, Mache ia dela o cofetărie bomboane și prăjituri, și dintr'o florărie două buchete. Pentru cine?... Ghiciți... Se 'nțelege că dintre cei doi camarazi cel mai grăbit nu este Lache. De aceea Mache îi zice, de câte ori Lache vrea să se oprească la vreo vitrină :

— Lasă, monșer; ai mai repede, că e târziu; să nu ne aștepte damele !

La care, Lache răspunde :

— Lasă, monșer; știu eu; nu o să ne punem la masă de acum.

Dar Mache replică :

— Da, decât iar nu face să mergem tocmai la vremea mesii; să nu ne aștepte damele !

Mergând așa, ajung în piața Teatrului...

Lache zice :

— Ai să bem câte o bere la Gambrinus...

— Intârziiem, Lache...

— Lasă, monșer, știu eu... Numa câte o bere...

— Da, decât nu face pentru ca să ne aștepte damele...

Și amândoi intră în berărie... Aci se 'ntâmplă să găsească o sumă de colegi, care le fac loc la masa lor, strângându-se cât se poate. Colegii urmează o discuțiune foarte animată : ei comentează decizia Curții în procesul asasinatului și complotului bulgăresc¹, și dacă voim să fim drepti, trebuie să mărturisim că cea mai deplină armonie domnește în această desbatere ; toți sunt de părere că decizia este dreaptă și bine cumpănită. Dar cei doi prieteni intervenind în desbatere, Lache, „pentru prima oară în viața lui“, constată cu regret că legea noastră penală prezintă o lacună, că „n'avem pedeapsa cu moarte“. El nu este un om crud — toată lumea care-l cunoaște știe foarte bine aceasta...

— Dar când vine, mă 'nțelegi, un caz ca acesta, ca să nu mai aibă cineva siguranța vieții în țara lui...

— Țal ! strigă Mache bătând în masă...

— ...Când orice asasin, mă'nțelegi, plătit de o mână criminală, poate pentru ca să vie, sub pretext de politică, și în țara ta, când ești liniștit și când ești cu conștiința împăcată că ți-ai împlinit până'n capăt datoria, și nu ești întru nimic vinovat, pentru ca să vie, mă'nțelegi...

— Țal ! țal !! strigă Mache bătând foarte tare în masă.

— Ci stai, monșer !

— E târziu, Lache !

— Ce târziu ?

— Nu face pentru ca să ne-aștepte...

— Stăi un moment... Pentru ca să vie, mă'nțelegi...

— Țal !!!

— ...Ași !... Asta, nu ! să mă erți ! Asta, trebuie pedeapsa cu moarte!

Opiniile sunt împărțite deacum încolo. Părerea lui Diaconescu găsește la câțiva camarazi aprobare, pe când alții o combat „în numele principiilor moderne“.

— Principiile moderne !? strigă Lache. Da dumnealor, mă 'nțelegi, moderni sunt ?

— Țal !!! strigă desperat Mache.

— Ci stai ! monșer ; mă plictisești...

— E târziu, Lache... Șapte trecute...

— Nu e nici șapte și jumătate.

— Era vorba la șapte.

— Las'că știu eu... Ce-ți pasă ?

— Da, monșer ; dar nu face pentru ca să lăsăm s'aștepte...

¹ Diversiune sovină din aceea vreme, creată de guvernanți cu scopul de a învenina relațiile diplomatice dintre Bulgaria și România.

— N'așteaptă, n'ai grije, știu eu... Care va să zică, dacă vii și invoci principiile moderne, apoi, te rog, fă bunătate și le aplică dumneata mai întâi, ca să ai dreptul pentru ca să zici „principiile moderne“. Dar pumnalul dumitale tot principii moderne este?... Care va să zică toponul tot principii moderne, ai ?

— Lache !

— Las' că nici noi nu suntem așa de proști, cum credeți d-voastră, pentru ca să nu știm ce va să zică principiile moderne.

— Lache !!

— Ești teribil, monșer, când îți abate ție ceva ; ești teribil, parol ! Lasă-mă, domnule, să termin, și mergem... Ești teribil, parol !

— Șapte și jumătate, Lache !

— Ia să știe dumnealor că este aici o justiție, care pedepsește cu asprime orice tentativă, mănțelegi...

— Lache !

— Ia să știe că sunt judecători la Berlin !

— Lache !!

— Că în materie politică nu-ți este permis a mai întrebuița violența fără să mergi la ghilotină...

— Lache !!!

— Ești teribil, monșer, parol !

— Opt fără un sfert, Lache ; dacă nu mergi, eu te las, mă duc singur...

— Cum, singur ?

— Mă duc la un birt... Nu face să lăsăm damele pentru ca să ne aștepte... Țal ! Țal !!

Plătesc în sfârșit, salută pe camarazi și pleacă. La ușa Lache se oprește... I-a fulgerat prin minte încă „un argument“. Se întoarce și pornește 'napoi spre masa camarazilor :

— Și'n definitiv, mă înțelegi...

Dar Mache l-apucă, îl învârtește 'n loc și-l scoate pe ușe.

— Ești teribil, monșer, parol ! zice Lache. Hai la băcănie... Trebuie să luăm mezeluri.

În băcănie, alți camarazi... Iau țuici și comentează — ce ? decizia Curții, firește.

— Lache ! zice Mache cu groază.. Haide 'n altă parte !

Dar Lache a intrat deja în deșbatere și, „pentru prima oară în viața lui“, trebuie să constate cu regret că legea noastră penală prezintă o lacună... De astădată însă, Lache întâmpină o opoziție crâncenă. Mai cu seamă Sache Potropopescu se ridică în contra teoriei barbare a lui Diaconescu cu un formidabil bagaj de argumente științifice.

Dar Diaconescu zâmbește caracteristic : se vede bine că mestecă în sine o replică sdrobotoare.

— Lache ! zice dezolat Preotescu ; lasă, Lache ! Aide că am cum-părat mezelurile... Aide, Lache ! lasă, Lache !

— Nu las, domnule !

— Aide, Lache ! Opt trecute, Lache ! Nu face pentru ca...

— Ești teribil, monșer, parol !

Atunci Preotescu, foarte rugător către Protopopescu, care urmează cu argumentația lui :

— Lasă Sache !... E târziu, Sache !

— Și în definitiv... zice Lache.

Dar Mache îl împinge spre ușe, îl scoate afară și îl urcă 'ntr'o trăsură.

— Inainte birjar ! și mână mai iute !

— Ești teribil, monșer, parol !

Trăsura merge în fugă :

— Opt și jumătate, Lache ; ne-așteaptă damele ; ne-am făcut de rușine ; să vezi ce supărare o să fie !

— Ia lasă-mă, monșer ! dumneata nu vezi ce absurdități susțin dumnealor... Cum ?... Care va să zică să intri dumneata în casă la mine cu pumnalul, cu toporul, cu conspirații, cu comploturi și asasinaturi, și eu să stau cu mâinile în șolduri și, în loc să te iau de urechi ca pe un măgar, și să-ți zic : destul ! pân' aci ! nu-ți permit mai mult în țara mea ! — eu, nu ! eu să viu pentru ca să-ți zic : bravo ! bine faci ! să mai poțestești și aldată... Să mă erți ! astea să le spue d. Potropopescu la alții, asta nici o umanitate nu poate pentru ca să fie !...

— Mână mai iute, nene ! strigă Mache către birjar.

— Eu, ori ce ar zice d. Potropopescu, eu să-mi dai voie pentru ca să zic că legea noastră penală prezintă o lacună !

Au ajuns... Mache sare repede jos, plătește birjarului și, încărcat în buzunare cu mezeluri, într'o mână cu pachetele dela cofetărie, în alta cu două buchete, sună destul de emoționat. Dinăuntru s'aud valuri de armonie. Dar clopoșelul sbârâind, pianul amuțește ca prin farmec. Peste un moment, domnișoara Cecilia Pavugadi deschide... Scuzele d-lui Preotescu pentru întârziere sunt pe deplin primite de cele două dame : îl cunosc așa de bine pe d. Diaconescu... „Când vine dumnealui vreo-dată la vreme ?”... Doamnele sunt încântate de atenția d-lui Preotescu : așa frumoase buchete !... La masă...

— Domnule Preotescu, zice d-ra Pavugadi, ți-am preparat o surpriză : am studiat o bucată...

- Sublimă ! zice madam' Diaconescu.
 - A ! domnișoară...
 - Ți-a plăcut, zice Lache către Mache, ți-a plăcut d. Potropopescu cu absurditățile dumnealui... Auzi dumneata !...
 - Lasă, Lache ! zice Mache.
 - Ești teribil, monșer, parol !
 - Și ce bucată, domnișoară ?
 - O bucată nouă... *Stella confidente*...
 - Eu nu-i înțeleg, pe onoarea mea, zice d. Diaconescu ; când vezi că și popoarele cele mai civilizate...
 - Lasă, Lache... O s'o cântați, sper...
 - Firește...
- ...Toată lumea se scoală dela masă. Cafeaua se servește în salon. D-ra Pavugadi se așază la clavir și 'ncepe. Mache în picioare, transportat, extasiat, se lasă dus de acele valuri de armonie... Dar Lache îl trage discret de mânecă și-i zice încet, ca să nu turbure liniștea artistei :
- E absurd, monșer, să intru în casa dumitale cu toporul... și dumneata, mă 'nțelegi...
 - Lasă, Lache !
 - Lacuna asta trebuie, monșer...
 - Lasă, Lache... s'ascultăm, Lache !...
 - Ești teribil, monșer, parol !...

1900

INSPECȚIUNE

Mai mulți prietini — impiegați în diferite administrații publice — stau de vorbă, la masa lor obicinuită într'o berărie, despre chestiunile la ordinea zilei. Firesc lucru ca, dintre toate, să-i intereseze una mai cu seamă : e vorba de nenorocirea unui coleg, vechi impieगत, reputat până mai zilele trecute ca un funcționar model, ca om de o probitate mai presus de orice bănuială, și care fuge din țară lăsând în cassa publică o foarte însemnată lipsă de bani. Fiecare dintre camarazi comentează în felul său această tristă aventură : unul înfierează cu toată asprimea fapta, altul nu și-o poate explica îndestul, altul încearcă să găsească o scuză pentru fugar ; în fine, d. Anghelache deplânge pe nenorocitul acela „care nu e decât o victimă a neglijenței altora !” La această părere, aruncată cu toată serioșitatea de d. Anghelache, toți ceilalți fac niște ochi mari ; din aceasta, vede d. Anghelache că amicii lui nu i-au priceput deloc vorbele, și astfel se simte obligat a le da explicațiunile necesare. Și nu trebuie să uităm a spune că dintre toți cel mai competent în materie este d. Anghelache : d-sa este mănuiitor de bani publici într'o mare administrație.

— Firește că nu este el de vină, zice d. Anghelache. El este o victimă a neglijenței altora !

— ! ?

— De câtă vreme nu a fost controlat ? De câți ani nu a venit vreun inspector să-i verifice cassa ?... Mizerabilii !

— Dă-mi voie ! care va să zică, dacă mănuește cineva bani publici și nu este controlat la vreme, asta însemnează că delapidarea, că necinstea lui ar fi scuzabile ?... Să mă ierți !

— Ba nu te iert deloc ! strigă foarte tare d. Anghelache, bătând cu pumnul în masă. Nu te iert deloc, pentrucă d-ta nu 'nțelegi, n'ai idee de ce vorbești !

Cine n'ar cunoaște bine pe d. Anghelache, și-ar explica tonul și manierele acestea violente prin numărul paharelor de bere consumate ; însă camarazii îl cunosc destul ca să caute o altă explicație ; pe când o caută în zadar, d. Anghelache înghite pe nerăsuflăte încă un pahar și urmează din ce în ce mai cu căldură :

— Dumnealor să-i tragă păcatele nenorocitului ! Dumnealor l-au mâncat ! Dacă la cea dintâi ciupeală ar fi venit un domn inspector și i-ar fi făcut cassa, ar fi găsit lipsă mai nimic... Așa e ?

— Așa e !

— Și dacă i-ar fi zis : „Amice, îți lipsesc patru-cinci sute de lei din cassă ; ia fii bun d-ta și-i pune imediat la loc, și aldată socotește mai bine ; că foarte curând am să viu iar să te vizitez, și-ți declar că nu-ți voi mai vorbi tot astfel : imediat voi raporta cui de drept !” Așa e că nu se nenorocea omul ?

— Așa e !

— Apoi dacă e așa, strigă d. Anghelache foarte tare, trântind cu paharul în masă, dacă e așa, de ce vă faceți că nu 'nțelegeți ? ori sunteți idioți ?

Idioți ! Cuvântul acesta face pe camarazi să nu mai înțeleagă nimic. Ca să pronunțe d. Anghelache, care este un tip de urbanitate,¹ astfel de cuvânt, desigur trebuie să fie scos din țâțâni. Însă ce?... ce l-a putut scoate astfel din țâțâni pe d. Anghelache ? Iată ce nu pot înțelege camarazii. Dar d. Anghelache bea încă un pahar și foarte energic urmează :

— Știți d-voastră câți bani îmi trec mie p'în mână ?

— Mii !

— Vezi că ești prost ?...

— Nene Anghelache !

— Mii, ai ?... Sute de mii, boule !

— Nene Anghelache !

— Ce, nene Anghelache ? ce, nene Anghelache ?... Țal ! Țal !

Țal !!!

— Nene Anghelache, spargi paharul !

— Nu vezi că bat de un ceas, și nu vrea să vie mizerabilul !...

Țal !!!

¹ Politețe.

În sfârșit, mizerabilul vine... D. Anghelache își plătește consumația plus un pahar, care trebuie să vie.

— Milioane, neghiobule! strigă d. Anghelache. De când crezi d-ta că n'a mai dat pe la mine cineva, să-mi verifice cassa?

— De când?

— De acum unsprezece ani, de când am luat-o în primire... Mișei!

— Pentru că te cunosc toți că ești un funcționar corect.

— Corect! strigă d. Anghelache fierbând... Corect! De unde știu dumnealor că sunt corect?... Canaliile!

Și aduce paharul la gură.

— Cine poate crede de dumpeata că nu ești om cinstit?...

Cinstit!... Când aude acest cuvânt, d. Anghelache se scoală drept în picioare cu paharul ridicat în sus, și, în culmea furiei:

— Nu vă permit să faceți glume proaste pe socoteala mea, măgariilor! că vă sparg capul!

Trânțește paharul pe masa de marmură, prefăcându-l în țandări, și iese turbat pe ușă. Lumea toată din berărie își întoarce privirile spre masa camarazilor, care au rămas consternați. Câteva minute, în timp ce chelnerul șterge urmele accesului de violență al d-lui Anghelache, tac toți, căutând fiecare în ochii celorlalți o lămurire...

— Am înțeles! zice unul.

— Să știi c'a făcut-o! adaugă altul.

— E pierdut, nenorocitul!

În momentul acesta, iată că intră în berărie un domn matur. Camarazii dela masă îl salută respectuos.. El se apropie cu bunăvoință de dânsii și le întinde mâna cu un aer de o vădită superioritate.

— Bună seara, băeți.

— Bună seara, d-le inspector.

— Imi dați voe?

Mai încape vorbă!... și d. inspector se așează în locul unde cu câteva minute mai înainte a șezut d. Anghelache.

— Ce mai nou? întreabă noul venit.

— Mai nimica, d-le inspector... S'au dat lefurile astăzi.

— Da?... Eu n'am fost astăzi la minister, am dormit toată ziua; ieri noapte în tren n'am putut închide ochii; era plin de deputați și de senatori... M'a chemat telegrafic ministrul să vii dela gară drept la dânsul acasă... De mâine începem să călcăm rând pe rând toate cassele... Istoria nenorocitului celui care a fugit în America a pus pe gânduri pe d. ministru.

Cuvintele inspectorului finanțiar produc asupra camarazilor o așa de puternică sguduitură, încât unul, fără să vrea și fără să știe pentru ce, zice: „An-ghe-la-che...”

— Cum ți-a dat prin cap de Anghelache? întreabă inspectorul... Cu Anghelache vreau să încep mâine... tocmai pentru că știu că la el merge lucrul mai ușor... Ei! dacă ar fi toți mănuiitorii de bani publici ca Anghelache...

— An-ghe-la-che...

— ...n'ar mai trebui inspectori finanțari. Tot vrea guvernul să facă economii; — ne-ar putea suprima pe toți... Ei! ca Anghelache, mai rar, așa corect și serios.

— An-ghe-la-che... șoptește aiurit impiegatul, pe când ceilalți tac sdrobiți.

Dar d. inspector nu observă cât e de curioasă înfățișarea camarazilor, sau, dacă observă, o atribuie naturalei constrângeri pe care trebuie s'o simtă niște inferiori având plăcerea și onoarea să stea la aceeași masă într'un loc public cu un superior. D. inspector are să se scoale de dimineață a doua zi pentru ca să pornească a face surprize mănuiitorilor de bani publici. A băut un pahar mare, îl plătește, apoi întinde cu multă bunăvoință mâna tutulor inferiorilor și se retrage. Un moment, camarazii rămân în picioare, ca ținuiți, fără a se hotărî să inai șearză jos ori să plece, când unul din ei rupe tăcerea:

— Ce-i de făcut?

— Nenorocitul!

— Trebuie să-i dăm numaidacă de știre... Imposibil să-l lăsăm așa... Când l-o vedea pe inspector mâine, îi cade dambla.

— Trebuie să-l găsim... să-l luăm cu binișorul!

— Anghelache?... Se 'mpușcă!

— Nu l-ai văzut ce iritat era?

— Îi lipsește mult!...

— Incai să se facă nevăzut!...

Repede camarazii plătesc consumațiile, ies, se sue toți trei într'o birje și pornesc către locuința nenorocitului lor camarad. Anghelache e flăcău, stă cu soră-sa și cu mama lor, în Dobroteasa. E aproape unu după miezul nopții.

— Trebuie să doarmă nenorocitul fără grijă...

— Ași! fără grijă! nu l-ați văzut în ce hal era?

— Eu gândesc că-și face bagajele...

— Să-l luăm cu binișorul...

Au ajuns.. În casă nu e nicio lumină. La fereastra odăii dela pod, unde doarme Anghelache, perdeaua este ridicată.

Mahalaua e cufundată în deplină tăcere ; nicio mișcare alta decât pâlپاہالا rarelor becuri de gaz. Unul dintre camarazi bate discret la geam ; niciun răspuns. Mai bate odată : acelaș rezultat.

— Doarme dus !

— Bate mai tare !

— Cine e ? întreabă un glas tânăr dinăuntru.

— Bate mereu !

— Cine e ?

Și la fereastră, apare o icoană albă cu mâinile încrucișate pe piept... E domnișoara Eliza, sora lui Anghelache. Camaradul care a bătut zice foarte emoționat :

— Dormeați, domnișoară Elizo ?

— Da, d-le Costică... Ce e ?

— Mă scuzați că v'am deranjat somnul... Nenea Anghelache n'a venit ?

— Nu !

— Ne dați voie să-l așteptăm...

— Il așteptați degeaba... a trimis vorbă aseară pe la zece cu un comisionar, să stingem și să'ncuiăm, că nu vine la noapte acasă... E poftit la o petrecere cu niște prieteni și nu crede să scape până la ziuă...

— Nenorocitul !... Noapte bună, domnișoară Elizo !

— Mersi !

Și icoana cea albă se retrage dela fereastră stingându-se 'n întuneric.

— Ce e de făcut ?

— După el !... Trebuie să-l găsim undeva.

— Mână, birjar !

— Nenorocitul !

Unde ?... unde să fie nenea Anghelache ?... De atâtea ceasuri acum, bunii camarazi îl caută, alergând prin întunericul nopții de colo până colo, când în birje, când pe jos — degeaba ! Au fost de-a-rândul peste tot, de câte două și trei ori, prin toate localurile de noapte, pe unde și-au închipuit că s'o fi încurcat, după cunoscutu-i obicei, la luarea lefii... Au mers mai departe : l-au căutat și pe unde nu trebuia să-l caute... Anghelache nicăeri ! Biruiți de osteneală, demoralizați de atâtea nesucces, au intrat încă odată într'o cafeneluță, unde gazul apune după ce a răsărit soarele. În odăița din fund, un alt camarad... La lumina spălăcită a becului Auer, chipul camaradului seamănă cu icoana unui martir în urma chinurilor : e alb ca varul, cu umbre albastre ; fălcile-i sunt înclăștate ; nasul tras ; ochii pierduți în extaz, în mâna-i asemenea albă, ca și cum pe sub piele n'ar mai curge un pic de sânge, ține o linguriță,

cu care amestecă, încet, încet de tot, zahărul într-o ceașcă plină cu șvarț. Din când în când oftează din adânc pe nas, umflându-și nările. Cum îl văd, camarazii se apropie de el și-l salută. El le zâmbeste — zâmbetul sfânt al martirului, care 'ntrevede, prin deschizătura regiunilor cerești, lumina vieții eterne — și urmează să amestece în ceașcă fără a schimba câtuși de puțin măsura mișcării. Camarazii, înțelegând starea sufletească a camaradului, s'așează discreți la o masă alături și comandă cafele... Dar unul are o inspirație și, mai puțin discret decât ceilalți, se adresează către omul care amestecă 'n ceașcă :

— Mitică... nu cumva ai văzut tu astăseară pe undeva pe nenea Anghelache ?

Mitică zâmbeste și face semn din cap că da. Toți trei camarazii se ridică drept în picioare :

— Unde ?

Mitică face semn cu palma stângă pe masă, adică : *aici*.

— Când ?

Mitică face din buze un semn și ridică din umeri, adică : *n'aș putea spune precis, când...*

— Spune, nene, păcatele mele ! strigă unul scos din răbdare !... Când a plecat ?

Mitică amestecă cu mâna dreaptă și arată cu cea stângă spre ușă : *acușic' a plecat*.

— Ci vorbește, domnule ! ești mut ? ce dracu ! Unde a plecat ?

Mitică lasă lingurița și zice cu o sforțare supremă :

— 'Ă... 'ăp... 'ăpt...

Și caută să prinză iar lingurița.

— Unde ?

— ... 'ptăiie !

Și prinde lingurița și 'ncepe iar s'amestece.

— Băete ! strigă unul dintre camarazi.

Chelnerul vine...

— A fost în urma noastră pe aici nenea Anghelache ?

— Da !

— A fost pe aici !... Când ?

— Adineaori...

— Nu i-ai spus că l-am căutat ? că avem o afacere foarte importantă și să ne aștepte ?

— Ba da.

— Și ce-a zis ?

— A zis : ce afacere importantă ? să mă slăbescă !

— Nenorocitul !

— Și nu știi unde a plecat ?
— ... 'ptăiile !
— Cum ?
— La lăptărie, tălmăcește chelnerul, care e deprins cu vorba lui d. Mitică.

Peste câteva momente, o birje iese în goană pe la capul podului către șosea...

La lăptărie, întuneric besnă.

— Ce-i de făcut ?
— Inapoi birjar !
— Haid' iar acasă ? Trebuie să se fi întors.
— Ești nebun ? Tocma 'n Dobroteasa ?... Ne-apucă ziua pe drum...
— Dar putem să-l lăsăm așa ?... Dacă nu știe nimica, se duce la cântilerie, și-l prinde acolo inspectorul... Trebuie să știe ce-l așteaptă...

Se face în adevăr ziuă când camarazii ajung în Dobroteasa... Nenea Anghelache n'a venit acasă. Sunt șapte ceasuri... Peste două ceasuri, fiecare trebuie să fie la postul său. În definitiv, au conștiința împăcată că și-au dat toată osteneala să-l scape, ca buni camarazi și amici. Oamenii au făcut tot ce puteau face ; de acum, aibă Dumnezeu grijă de Anghelache ! Cei trei camarazi se despart, să meargă fiecare la treaba lui. Unul dintre dâșzii, care lucrează în aceeași administrație cu Anghelache, ia însărcinarea să comunice la dejun ce s'a mai întâmplat. Și, în adevăr, peste câteva ceasuri, la douăsprezece trecute ceilalți doi camarazi se'ntălesc la birtul lor unde al treilea vine tocmai la unu să le comunice lucruri de o extremă gravitate.

Pe la unsprezece ceasuri, când trebuie să se deschiză cassa, a venit inspectorul financiar, și, așteptând pe Anghelache, s'a pus să cerceteze registrele. Pe la unsprezece și jumătate, s'a trimes un aprod cu birja acasă la Anghelache să-l cheme, că-l așteaptă inspectorul. Aprodul s'a 'ntors după douăsprezece cu răspuns că d. Anghelache n'a mai dat p'acasă de ieri dimineață, că noaptea a trimes vorbă să nu-l aștepte cocoanele, că nu vine. La vorbele aprodului, inspectorul a 'nceput să răză... pe urmă a cerut lumânare și ceară, a pecetluit cassa și a plecat spunând că se 'ntoarce la trei.

— Nenorocitul de Anghelache !

Imediat după dejun, camarazii se reped în Dobroteasa. Dar și acum acelaș rezultat — Anghelache nu se află. Din Dobroteasa apucă la stânga, să iasă pe chei spre piața mare. Trecând prin fața Morgei, văd căruța funebră : un nou oaspete a venit sătul de căldurile vieții, să coboare în răcorosul otel. Camarazii își fac cruce și, privindu-se unul pe

altul, se 'ncruntă, ca și cum ar voi să gonească unul din mintea altuia, un gând, acelaș, pe care unul altuia și l-au ghicit.

— Sărmanul Anghelache !... Unde-o fi Anghelache ?

La șase seara, la Gambrinus, tânărul comunică celor doi urmarea inspecțiunii. La trei fără un sfert, inspectorul s'a înființat la cassă, și iar a mai cercetat registrele, și iar a trimis zadărnice pe aprod în Dobroteasa. Apoi a încheiat un proces-verbal, dispunând că, dacă și a doua zi cassierul nu se va prezenta la post, să se cheme lăcătușul. Pe când povestește camaradul, iată că vine un băiat cu gazete ; fiecare dintre cei trei prietini ia câte una și-și aruncă ochii pe ultimele informațiuni. Unul dă un țipăt și încremenește cu gazeta în mână.

— Anghelache !

Atât poate zice și întinde gazeta, în care fiecare cetește :

«Azi dimineață s'a găsit la șosea spânzurat un om bine îmbrăcat în vârstă ca de 40—45 de ani. Din ordinul procurorului, cadavrul, asupra căruia nu s'a găsit nimic alta decât un plic cu adresa Anghelache M., măruntiș în monete nouă de nichel ca de șaptezeci de bani și un ceasornic de argint cu monograma A. M., a fost transportat la morgă».

— Bravo ! nene Anghelache !...

— Da ! mai bine moartea decât desonoarea !

— Sărmanul nenea Anghelache !

Și toți trei camarazii se despart cu inima sdrobită.

A doua zi, la dejun...

— S'a deschis cassa...

— Ii lipsește mult ?

— Nimic nu lipsește !

— ! ?

— S'a găsit în plus un pol de aur românesc din 70, învelit într'o foiță de țigară.

— !!

— Trebuie să mergem la Morgă să-l vedem ! eu nu m'astâmpăr până nu-l văd !

Și pornesc iar toți trei. La Morgă se pregătesc servanții a-l preda pe Anghelache să-l ducă acasă, fiindcă i s'a stabilit complet identitatea și l-a reclamat familia. Camarazii s'au apropiat de masa pe care stă camaradul lor.

— De ce ?... de ce, nene Anghelache ? a întrebat plângând ca un prost cel mai tânăr.

Dar, nenea Anghelache, cuminte, n'a vrut să răspundă.

TRIUMFUL TALENTULUI

Au fost odată 'ntr'o școală de provincie doi buni camarazi : Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. Amândoi erau potriviți la 'nvățatură și la purtare. Niță însă se deosibea, și nu numai de Ghiță, dar chiar de toți copiii ceilalți, prin talentul lui la scris, de care se minuna cu drept cuvânt toată lumea. În anul al patrulea de școală primară, Niță ajunsese să scrie așa de frumos, încât, adesea, puse alături, caietul lui ai fi zis că este modelul de caligrafie tipărit, iar modelul de caligrafie, scris de mână ; pe câtă vreme, Ghiță scria nu se poate mai urît ; pe lângă că-i era mâna dreaptă șubredă, fiindcă-i degeraseră degetele de mic, n'avea băiatul nici apucătură din ochi la lucru de piguleală. Așa, isprăvind clasele primare, s'au despărțit cei doi buni camarazi, ca să meargă fiecare după norocul lui. Ghiță s'a dus la țară pe lângă tată-său, care era negustor cu dare de mână ; iar Niță, copil sărman, a apucat spre capitală, ascultând de sfatul dascălului său.

— Fătul meu, tu părinți n'ai, carte multă nu ți-e dat să 'nveți, că nu prea ești deștept ; slugă nu te poți face, că ești cam leneș... Ți-a dat și ție Dumnezeu un dar ; ai icoană la scris ; ție cu condeiul ție-e dat să te hrănești. Du-te la București, acolo ai să intri copist în vreo cantilieri și 'ncet-încet, cum te știi că n'ai purtări prea rele, cu vremea ai să 'naintezi.

Niță a ajuns în capitală și s'a pus să-și caute de lucru. A făcut cunoștință ba cu unul, ba cu altul, recomandându-și talentul și căpătând din toate părțile complimente și dovezi de admirațiune. Dar afară de acestea, n'a reușit deocamdată să capete nimic mai mult. Niță nu și-a pierdut speranța și bine a făcut ; căci iată că 'ntr'o seară o cunoștință i-a spus :

— Măine dimineață, la ceasurile unsprezece, să te afli la ministerul de interne : se ține concurs pentru trei posturi de copişti ; desigur ai să capeți unul.

Se n'țelege că Niță n'a lipsit a se înființa la vreme. Concurenții, în număr de vreo treizeci, au fost introduși într'o sală mare ; aci, în fața comisiei, compusă din directorul ministerului ca prezident, subdirectorul ca viceprezident și trei șefi de birou ca membri, li s'a dictat de către unul dintre aceștia cu glas tare timp de cinci-șase minute. Apoi d. președinte a zis :

— Destul ! acum fiecare să-și iscălească proba.

Deși dictarea mersese cam prea iute, Niță s'a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zâmbit mulțumit de sine, apoi a iscălit și a înmănat-o cu mult respect unui domn membru, care a strâns toate probele. Peste două zile, s'a dat rezultatul concursului... Numele Niță Ghițescu nu figura între cele trei numiri.

— Și ce frumos scrisesem, domnule ! a zis Niță, mâhnit, cunoștinții sale.

— Un tânăr nu trebuie să despere dela întâia încercare, i-a răspuns cunoștința : mai sunt încă șapte ministere ; or să se mai ivească locuri.

În adevăr, peste câteva luni, se ivesc două locuri la alt minister. Niță nu lipsește a se înființa. Și iar mulțime de concurenți, iar comisiune, iar dictare, iar formalitățile obișnuite, și a doua zi iar nu se află între cele două numiri numele Niță Ghițescu.

— Și ce frumos scrisesem, domnule ! zise Niță cunoștinții lui.

— Răbdare, tânărule ! n'a intrat vremea 'n sac, o să-ți vie și rândul dumatăle ; mai sunt șase ministere ; or să se mai ivească locuri.

A trecut câțva timp, și iată că s'au ivit câteva locuri la al treilea minister. Acelaș rezultat pentru d. Niță Ghițescu. Firește însă că, oricât i-ar fi crescut măhnirea, Niță n'avea de ce despere ; mai erau încă cinci ministere ; trebuia să se mai ivească locuri. Și s'au ivit, pe rând, locuri încă la patru ministere și s'au ținut concursuri ; și d. Niță Ghițescu a luat parte la fiecare concurs și, după fiecare rezultat de concurs, concurentul nostru a zis, din ce în ce mai mâhnit :

— Și ce frumos scrisesem, domnule !

Și cunoștința lui i-a răspuns :

— Nu despera, tânărule ! a mai rămas încă un minister, tocmai acela unde se cere cu dinadinsul caligrafie pentru acte și documente ; trebuie să se ivească acolo vreun loc.

Parcă a proorocit cunoștința lui Niță : n'a trecut o săptămână, și iată că s'a publicat concurs pentru un post de perfect caligraf la acel

ultim minister. S'a pus d. Niță pe brânci, în așteptarea concursului, să-și facă mâna, exercitându-se în fiecare zi, pe hârtie velină, la fel de fel de scriituri — engleze, italice, gotice, bastarde, ronde, majuscule, minuscule, ș.c.l., în fel de fel de mărimi, dela doi centimetri până la un milimetru, și cu și fără transparent. Era acuma gata... Dar, în ajunul concursului, se 'ntâmplă, cum se 'ntâmplă în orice poveste, să se 'ntâlnească — cu cine? cu o veche a lui cunoștință, cu bunul său camarad de odinioară, cu Ghiță Nițescu, băiatul cu degetele degerate.

— Ghiță !

— Niță !

Și din vorbă 'n vorbă, află Niță că tata lui Ghiță, după ce a scăpat, a murit, că Ghiță a venit la București cu o scrisoare de recomandare către ministrul la ministerul căruia se ține mâine concursul, că ministrul l-a primit foarte bine și i-a spus că a doua zi, la ceasul fix, să se prezente la minister, să ia parte negreșit la concurs.

— Tu ? la concursul de mâine ? a zis pufnind de râs Niță.

— Da, eu...

— La concursul de mâine ?

— Ei ! da... la concursul de mâine.

— Da' tu știi pentru ce loc e concurs, Ghiță ?

— Nu...

— Pentru un loc de perfect caligraf, amice Ghițică !

— Apoi, dacă mi-a ordonat ministrul să merg... se poate ?

— Apoi, mă prezent și eu, Ghiță.

— Bine, prezintă-te și tu.

— Cu mine ! la caligrafie, Ghițică ?

— Cu tine la caligrafie... Eu știu ce mi-a ordonat ministrul.

— Bine !

Cu așa ton a pronunțat Niță acest *bine !* încât Ghiță, după câteva momente de gândire tăcută i-a zis :

— Niță... Eu am venit în București cu ceva părăluțe... tu zici că ești tinichea de tot. Eu... dacă vrei tu...

— Ce să vreau ?

— Eu ți-aș da ție trei-patru poli... să...

— Să ce ?

— Să mă lași, să nu vii la concurs...

— Eu ! ?

— Eu tot am recomandare...

— Să poștești la concurs cu recomandăția dumitale !

Dar iată că în acest moment se apropie cineva de cei doi prieteni — este cunoștința lui Niță.

— Domnule Ghițescu, aş vrea să-ți spun ceva...

Niță lasă pe Ghiță la o parte.

— Domnule Ghițescu, bucură-te : ai scăpat de concursul prin ministere ; ți-am găsit un loc la o litografie, un loc plătit mult mai bine ca unul de copist, și în care poți să-ți faci un mai frumos viitor. Pri-mești ?

— Primesc... Dar un moment...

Și Niță, după ce a gândit o clipă foarte adânc, face la dreapta 'm-prejur și se 'ntoarce lângă Ghiță.

— Ghiță, tu vrei să-mi dai trei-patru poli, să nu mă prezent la concurs... Eu am o combinație mai bună și pentru tine și pentru mine...

— Care ?

— Din contră, să ne prezentăm amândoi la concurs ; tu ai reco-mandație, eu caligrafie, să iscălesc eu cu numele tău proba mea, și tu să iscălești proba ta cu numele meu...

— Ei ! dacă ai vrea...

— Vreau.

— Pe onoarea ta ?

— Pe onoarea mea !... Să-mi dai cinci poli.

— Iți dau !

Și Ghiță se și execută. Niță ia hârtia de o sută, o pune'n buzunar, iar cei doi camarazi se despart, amândoi foarte mulțumiți, dându-și întâlnire pe a doua zi, la minister, fix la unsprezece. A doua zi, prin-tr'o întâmplare neexplicabilă, nu s'au prezentat la concursul de perfect caligraf decât doi candidați : firește erau vechii camarazi. Niță s'a purtat foarte galant ; pe câtă vreme mâna degerată a camaradului său tremura de emoție pe hârtia ministerială, Niță, cu toată siguranța, făcea pe coala lui adevărate *tours de force*.¹ Au isprăvit și și-au iscălit probele, după învoiala din ajun, fiecare cu numele celuilalt. Eșind dela concurs, în sala de așteptare, Ghiță a mulțumit cu efuziune camaradu-lui său, iar acesta i-a zis :

— Numai doi am fost : recomandație ai, caligrafie am, slavă Dom-nului ! să fie cât de ai dracului, pe cine o să numească ?

N'apucă să termine vorba Niță, și ușa se deschise.

— Rezultatul concursului ! strigă solemn prezidentul comisiei. S'au prezentat doi concurenți : Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. A reușit domnul...

— Domnul ? întrebare într'un glas cei doi concurenți

— Domnul Niță Ghițescu !

¹ Realizare excepțională, record.

— Dați-mi voe, domnule director, zise Niță atins, pe când Ghiță nu știa ce să creadă; trebuie să fie o greșală! poate că n'ați văzut bine probele!

— Cum! întrebă aspru directorul, prezidentul comisiei.

— Slavă Domnului! adaugă Niță... ne cunoaștem ce putem... Trebuie să fie: nu Niță Ghițescu, ci Ghiță Nițescu.

— Domnule! nu-ți permit să fii rău crescut!... mă înțelegeți? Am zis bine: a reușit d-l Niță Ghițescu!

Dar d-l Niță Ghițescu nu s'a lăsat biruit de asprimea d-lui prezident al comisiei; foarte obraznic, a strigat și mai tare:

— Nu se poate, domnule director! v'ați înșelat! uitați-vă la probe!

Tonul cu care a zis „uitați-vă la probe!” a făcut un efect straniu asupra superiorului: i-a impus, parcă; acest domn a răspuns:

— In fine, *errare humanum est...*¹ Să vedem...

Și zicând acestea, a scos din buzunar un plic, pe care camaradul lui Niță-l cunoștea bine, și din plic a tras o scrisorică; s'a uitat pe ea cu băgare de seamă și, cu tonul mult mai blând, zâmbind:

— Știi că ai dreptate dumneata?... Așa e! Vezi?... confundasem... In adevăr, a reușit d-l Ghiță Nițescu.

— Așa da! a răspuns plin de satisfacție d-l Niță Ghițescu.

Și d-l director, grav, se retrase închizând ușa.

1900

¹ Să greșești este omenesc.

CADOU

„Iubite amice,

Astăseară, avem pom de Crăciun. Ne-ai promis că vii să prânzești cu noi. Te rog, nu uita. Te aștept până la șapte fără un sfert la berărie, ca să mergem împreună. În tot cazul, dacă nu ne 'ntâlnim, vino direct la noi; dar vino negreșit; se supără Acrivița.

Stasache”.

Acrivița este soția lui nenea Stasache. La oamenii aceștia se petrece bine; mă duc să 'ntâlnesc pe amicul meu la locul arătat. Sunt șapte fără un sfert, și omul meu lipsește; dar n'aștept mult, și iată-l.

— Gândeam că nu vii, îmi zice el.

— Se putea, nene Stasache, să supăr pe cocoana Acrivița?

— Bine ai făcut, că ș'așa e destul de supărată.

— De ce?

— Inchipuește-ți, monșer, că acum câteva zile nenea Andrei, senatorul! (știi cât ține el la familia noastră!) vine, ca după obicei, la noi și zice: „Eu, mă 'nțelegi, s'a închis Senatul și se duc toți p'acasă, și n'am să fiu de Crăciun cu voi, și m'am gândit să v'aduc la fiștecăre câte ceva ca cadou”... și scoate, și scoate, și scoate și dă-i la cadouri: și mie și la copii, și Acriviții... Acriviții-i dă un inel cu un brîlăntel de toată frumusețea...

— Ei!

— Ei ! Eri dimineață, eu lipseam de acasă. Vine Mișu, profesorul — știi, Mișu al nostru, care dă meditație la băeți, — vine pentru ca să le dea vacanță, și nevastă-mea pleacă să târguiască de-ale casei câte ceva, că știi, dacă le lași toate pe ajunul Crăciunului, nu le mai poți pridiți. Mă 'ntorc eu acasă... îmi spune fata că s'a dus coconița p'în târg. Zic eu : bine ! Mai trece ce mai trece, se face douăsprece, iaca vine și Acrivița foarte supărată. Zic : ce ai ? zice : închipuește-ți ce mi s'a întâmplat ! am pierdut piatra dela inelul lui nenea Andrei.

— Când ?

— Acuma.

— Unde ?

— P'în târg... Tocmai la băcănie am văzut că-mi lipsește.

— Trebuie să căutăm pe unde ai mai fost.

— Am căutat peste tot : nu e și nu e.

— Trebuie să dăm un anunț la gazete !...

Și isprăvind povestirea conversației sale cu consoarta, nenea Stasache îmi pune sub ochi o gazetă.

Citesc :

„O bună recompensă !... S'a pierdut ieri vineri, 23 Decembre, înainte de amiază, între stradele Popa-Tatu, Știrbei-Vodă și Calea Victoriei, o petricică de briliant în valoare de 3—400 de lei. Cel ce o va găsi să o aducă la d. Stasache Panaiotopolu, strada... numărul... unde va primi o recompensă de 20 de lei“.

După ce citesc :

— Te pomenești că se găsește ! zise omul meu.

— Tot ce se poate, zic eu, nene Stasache. Mergem ?

— Da... haide !

Ne suim într'o sanie și pornim.

— Nu că-mi pare rău de piatră, pentru că 'n definitiv, nu-i vreo valoare grozavă ; dar știi, nu face : un cadou dela nenea Andrei... Știi cât ține el la noi...

— Firește...

— Sunt curios, să vedem : se găsește ? Dar în sfârșit nu zi că se găsește... Atâta pagubă !... Dar de unde știi ? poate că se găsește !

Eu nu zic nimic. Dar el, văzând că tac :

— Ce zici ?... se găsește ?

— Știu eu ? zic.

— Ei ! vezi ?... eu nu sunt om curios ; dar am mare nerăbdare, să vedem : se găsește ?

Eu iar tac ; el, văzând că nu zic nimica :

— Adică dumneata zici că... nu se găsește.

— Ba nu ! zic ; din contra.

— Din contra ? care va să zică, și dumneata ești de idee că se găsește ?

In sfârșit, ajungem acasă, la nenea Stasache. Madam' Panaiotopolu, mai nostimă decât totdeauna, mă primește cu amabilitatea-i cunoscută :

— Dacă nu veneai, mă supăram foc pe dumneata.

— Se putea să nu vii, madam' Panaiotopolu ?... Pentru mine invitația unei dame așa de grațioasă ca dumneata este o poruncă strașnică, la care peste puțină să mă gândesc măcar a nu mă supune.

— Mersi ! zice doamna.

Dar adaog :

— Ce am aflat, madam' Panaiotopolu ?

— Ce ?

— Petricica dela...

— Dela inelul care mi l-a făcut cadou nenea Andrei... Cine ți-a spus ?

— Nenea Stasache.

— Inchipuește-ți !

— Dar, zic eu, a publicat nenea Stasache în jurnale... poate că se găsește.

— Ei, așa !

— De unde știi d-ta că nu ? întrebă bărbatul.

— Cum o să se mai găsească ?

— Se poate, conită, zic eu.

— Fac prinsoare, zice râzând doamna, pe ce poftiți, că nu se mai găsește.

— Ba eu fac prinsoare că se găsește ! zice Stasache.

— Pe ce ?

— Pe ce poștești ?

— Pe alt inel la fel...

— Pe alt inel la fel...

Pe când discutăm astfel, se aude sbârâind soneria. Slujnica iese în vestibul, deschide și se'ntoarce :

— Domnul Mișu.

— Bravo ! zice nenea Stasache, bătându-se cu palma pe frunte. Vezi, cu istoria inelului, ce-am uitat ?

— Ce ?

— Lui Mișu nu i-am luat nici un cadou... O să se supere băiatul.

— Ei, așa ! zice iar râzând madam' Panaiotopolu.

D. Mișu intră ; e foarte elegant... o fundă de cravată șic, și'n fundă, un ac cu o petricică foarte strălucitoare.

— Mișule dragă, să mă ierți; pe tine te-am uitat, zice d. Panaiotopolu.

— Cum, nene Stasache?

— Nu ți-am cumpărat niciun cadou.

— Lasă, nene Stasache, zice Mișu, îmi cumperi la anul nou.

Dar Stasache se uită lung la Mișu, apoi, cu un aer foarte ciudat:

— Ce!... ce ai la gât?... briliant?

— Da.

— Unde ai găsit-o?

— Ce să gălesc?

— Piatra?

— Care piatră?

— Briliantul, frate.

— Il am cadou, nene Stasache.

— Da de cadou!...

— Parol!

— Dela cine?

— Ce-ți pasă?

— Ai citit anunțul meu?

— Da.

— ...Pe onoarea mea, Mișule, să nu te știu ce băiat de treabă ești și cât ții la noi...

— Nene, întrerupe madam' Panaiotopolu, ai scris lui nenea Andrei?... i-ai promis că-i scrii.

— Ii scriu mâne... Pe onoarea mea, Mișule...

— Poftiți la masă!...

Iau brațul doamnei și ne îndreptăm spre sufragerie. Indărătul nostru vin alți musafiri, și'n urmă Mișu cu nenea Stasache pe care-l aud bine:

— Ei! eu zic că se găsește...

Un biou de avocat. Ora 9 dimineața.

Avocatul, un licențiat începător, stă la bioulul său, studiind niște hârtii.

O cocoană intră urmată de un tânăr.

Cocoana este îmbrăcată, cum purtau înainte vreme mahalagioaicele, cu barej havai¹ legată la cap, rochie și pieptar de lână de aceeași culoare, și un tărănaș² conabiu, făcut cu iglița; în mâini, mănuși de imitație de mătase, fără dește. E o femeie de vreo cincizeci de ani, destul de bine ținută; cam prea dreasă la obraz; sprâncenile ca niște lipitori; dinții cam negriți de ristic și de tutun; foarte veselă și vioaie, vorbește și gesticulează degajat, chiar cu multă volubilitate și cu o figură plină de expresie. Tânărul are aerul unui impiecat de minister; redingotă de camgarn la trei butoni, cravată strigătoare, pantaloni de colorarea oului de rață leșească și pălărie cilindru. El urmează cu încredere pe femeie, care intră cu pasul hotărât.

Cocoana. — Las'că-i spui eu tot lu domnu avocat.

(*Înaintează spre biou*) Bonjur... Mă recomand Tarsița Popeasca, văduva lui priotul Sava dela Caimata, care a dărămat-o Pache, când a făcut bulivardu ăl nou, și fiu-meu, Lae Popescu.

Avocatul. — Poftiți, luați loc.

Cocoana. — Mersi!

¹ Basma de culoarea tutunului.

² Șal.

Tânărul. — Mersi ! (șed).

Cocoana (scoate o tabachere, din aceasta o țigaretă militară, pe care o pune în gură. Avocatul îi oferă chibrituri ; ea aprinde țigaretă; trage de două-trei ori și, dând fumul pe nas). — Uite la ce-am venită noi la dumneata, care ne-a recomandat o prietenă a noastră, fînc'a avut și dumneei o chestie, (face cu ochiul rîzînd și arătînd pe Lae, care se uită la lucrurile din biurul avocatului de jur împrejur și'n tavan la policandru), tot într'o pricină, de par egzemplu acum, vine vorba ; și zice : du-te negreșit la dumnealui, că-ți face dumnealui treaba.

Avocatul. — Care cocoană, mă rog ?

Cocoana. — Mița...

Avocatul. — Care Mița ?

Cocoana (rîzînd, dînd fum pe nas și făcînd cu ochiul) : — Ei ! nu te mai face acu... Mița, de ! care a-i devorțat-o dumneata...

Avocatul. — ... ?

Cocoana. — Care ai devorțat-o dumneata de Pricopoiu dela Ciulnița.

Avocatul (după o prefăcută sforțare a memoriei) : — A ! madam' Zaharidi...

Cocoana. — Ei, da ! așa te'nvață... Zaharidina... (se apleacă la urechea avocatului și-i șoptește ceva rîzînd cu multă intenție. Avocatul zîmbește cam sfiindu-se de atîta apropiere. Cocoana se trage repede dela urechea lui și pune grațios trei dește dela mîna stîngă peste buze) U !... pardon... oi fi mirosind !... Am gustat de dimineață niște anghelică de casă... Nu știi ce purdalnicu îmi venea de cum m'am sculat, pardon, dela stomac !... (cu aceeași mișcare grațioasă, se apasă cu cele trei dește la lingurea făcînd ceeace se zice pe franțuzește une petite moue dé-goutée) ¹.

Avocatul. — Ei ! și afacerea d-voastră !...

Tânărul (aplecînd ochii din tavan) : — E pentru...

Cocoana (după ce și-a aprins o țigaretă) : Las' să spui eu (Către avocat) Eu i-am spus : Lae, nu face pentru tine ! dar el, amuzat... n'ai ce-i face ! nu și nu ! că se omoară, dacă nu-l las. (Cătră Lae) Ai văzut acu, mangafache ? (Cătră avocat, cu blîndă filozofie).

¹ Ușoară strîmbătură de desgust.

Furja tinereții... n'ai ce-i face ! asta e al tinerilor dat. (*Iar s'apleacă la urechea avocatului și-i șoptește cu multă intenție și clipind din ochi. Avocatul iar evită contactul. Cocoana iar face mișcarea-i grațioasă*) U ! Anghelica, bat-o focu ! (*apoi iar s'apasă la lingurea*).

Avocatul. — În sfârșit... în sfârșit, cum stă chestia ?

Cocoana. — El... Lae...

Tânărul. — Lasă-mă, mamito să spui eu.

Cocoana. — Ei ! poftim, spune (*fumează și se uită și ea la poli-candru*).

Tânărul. — Eu vreau să dau divorț...

Avocatul. — Ești însurat de curând...

Cocoana. — De.

Tânărul. — Lasă-mă, mămițo ! ce ? eu sunt prost ? (*Cătră avocat*) De trei ani.

Avocatul. — Copii aveți ?

Cocoana. — Ei, aș ! unde poate aia să facă ? (*se dă la urechea avocatului*).

Avocatul (*se scoală repede'n picioare și se duce într'un colț al biuroului unde s'apleacă puțin asupra unui castronaș cu nisip*).

Cocoana (*care i-a urmărit mișcarea*). — Ai și d-ta de dimineată arsuri la stomac ; să-mi dai o sticlură, să-ți aduc și duminică anghelică... de casă...

Avocatul (*coborînd înapoi la biuro, ștergându-se la gură cu batista ; cătră tânărul client*) : — Și ce motive putem invoca ?

Tânărul. — Nu-mi mai convine, domnule, pentru ca să trăesc cu dumneei.

Avocatul. — Apoi asta nu-i un motiv... Trebuesc motive...

Cocoana. — Par'că dumneata ce treabă ai ? să le găsești, nu mai vrea să trăească cu ea și pace bună ! bărbat e ! de unde nu, își ia căciula și pleacă... Iaca.

Avocatul. — Bine, pleacă ; dar femeia îl urmează, trebuie, are chiar datoria să-l urmeze.

Cocoana. — Să poftească !... Iacă-i vine lui pofta să meargă unde a'nțârcat mutu iapa, tocma colo unde tot spune la «Universul» că

se bate, zice, cu englezii... boerii¹ ăia, (*râzând*) ce fel de boeri ai dracului or fi și ăia! Încinși cu tei ca la Fefe! (*râzând crescendo*). Să meargă după el!... să vază ea pe dracu!... război e ala! ce? te joci, țapo? nu-i caută că e fata lui Popa Petcu! (*râde cu multă poftă, s'apleacă s'apuce de gât pe avocat și să-l tragă cu urechea la gura ei. Avocatul face la vreme o mișcare inteligentă și scapă. Ea face mișcarea ei grațioasă cu cele trei dește, întâi pe buze, apoi la stomac*). Ei! Da, uitasem!... Anghelica!... Da' (*închide ochiul stâng și cu un zâmbet plin de intenție*) ai înțeles unde bate vorba Tarsiții priotesii! (*face mare haz și fumează cu multă poftă*).

Avocatul. — Lasă, te rog, cocoană; lasă-l pe dumnealui să răspundă la întrebări; altfel nu pot sezisa speța. (*cătră tânărul*). Mă rog, să vedem... Ce plângeri pozitive și întemeiate pe probe putem s'aducem contra soției noastre?

Cocoana. — Berechet!

Avocatul. — Cum?

Cocoana. — Cu martori.

Avocatul. — Ce-or să spue, de exemplu, martorii?

Cocoana. — Ei bravos! dumneata ce treabă ai? să-i înveți ce să spue... Martori găsim noi.

Tânărul. — Mai întâi, domnule avocat, eu vreau să dau divorț fiindcă n'o mai iubesc pe dumneei...

Avocatul. — Dar dacă dumneei te iubește pe dumneata?

Cocoana. (*pufnind*). — Em... p'! (*face din buze un sgomot onomatopeic*).

Tânărul. — Și este luxoașă... și...

Avocatul. — Da, amice, te cred; dar astea nu sunt motive...

Cocoana. — Jur eu ca mama lui!

Avocatul. — Em... p'! (*face acelaș sgomot din buze ca preoteasa mai sus; apoi cătră tânărul*). Putem să dovedim un adulteriu? înțelegi ce va să zică un adulteriu...

Cocoana. — Știi că mi-ai plăcut aici?

¹ Burii, popor din Sudul Africii format din coloniști olandezi, împotriva cărora imperialismul englez a purtat la sfârșitul secolului trecut un război colonial.

Avocatul. — Apoi nu e așa, cocoană. Știi cât e de greu să stabilești elementele pentru proba legală a adulterului?

Cocoana. — Ei, bravos! (*se repede râzând la urechea avocatului; acesta se dă degrabă într-o parte. Mișcarea grațioasă a cocoanii*).

Tânărul. — Dumneei, domnule avocat, am martori, umblă toată ziulica pe la tanti ale dumneei; știu eu ce face dumneei pe la tanti ale dumneei? că dumneei are vreo patru tanti.

Cocoana. — Olio! ce spui, țațo? nu zici cinci?... ba încă șase! (*volubil*) pe Răduleasca, pe Popeasca, pe Ioneasca, pe Otopeanca, pe Hurdubiloaia, pe Popeasca ailaltă a lui Mache al Popii Zamfirache, de-i mai zice și Ampotrofagu, că a băgat spaima în maală! uite așa umbla cu patacele și cu basamacu'n cap, când fu la alegeri, de-a spart capu lui bietu Guță Băncuță, (*cu volubilitatea crescândă*) fîncă nu vrea să fie cu oții ăștia de-a venitără la putere, fi-s'ar fi stârpit sămânța de liberali! auzi liberali! să nenorocească o lume de se hrănea...

Avocatul (plictisit). — ȚȚ!... Ce-are aface acuma politica?

Tânărul (rugător). — Lasă, mamă!

Avocatul. — Lasă, cocoană!

Cocoana (cu forță). — Nu las! nu vreau să las! (*trântind figareta în scrumieră și, foarte sentimentală, obidindu-se treptat până la lacrimi*) că dacă nu am mai avut alți copii, și să-l văz nenorocit, care numa pe el îl am! (*iși suflă foarte sgomotos nasul, apoi își șterge ochii și aprinde figareta*).

Avocatul. — E vorba dar de a proba că lipsește dela cea mai sacră datorie conjugală, dacă...

Cocoana. — Apoi ai cunoscut-o dumneata pe mă-sa ce pramatie, ce catifea? (*se dă la ureche fără succes; apoi, pușnind de răs*). M'ai înțelegut, care va să zică? (*taie cu mâna dreaptă de două-trei ori aerul în mișcări scurte și dese, bleojdind buzele, pușnind din nări și ținând închis ochiul stâng — semnul unei idei superlative*).

Avocatul. — Mai rămâne să găsim altceva... Te insultă vreo-dată?

Tânărul. — Aplică, domnule, totdeauna așa vorbe triveale, care nu aș putea pentru ca să vi le zic în persoană în prezența mamiții.

Cocoana (se repede la ureche iar fără succes; apoi, râzând, către avocat). — Destul!

Tânărul. — Și, pe urmă, să vă spun drept... nu-mi mai dă nici mâna pentru ca să țin o nevastă fără zestre...

Avocatul. — N'ai luat zestre ?

Cocoana. — Zestre ? dela cine ? dela Popa Petcu ? să-i rămâie clironomie¹ când o muri bețivul, căldărușa și datoriile dela «Moartea Vânătorului», unde bea toată ziua și toată noaptea pe catastif și joacă tabinet cu gineri-său și cu alți spânzurați... cu gineri-său, de ! cu Tache Hengheru, care are antipriză de flașnete în Popa-Tatu și iarna viciei-muri cu olteni !

Tânărul. — Lasă, mamițo !... Nu-mi mai dă mâna pentru ca să ții nevastă fără zestre ; mai ales că a fost o nenorocire acu, cu ocazia bugetului, care am devenit suprimat pe 'ntâi Aprilie.

Avocatul. — Și ce salariu aveați ?

Cocoana. — Marea cu sarea ! Avea și el o sută cin-zeci de lei pe lună... și l-a suplimatără ; cu o sută cin-zeci de lei ai lui o să se proposească Statul ! In mațe să le stea ăi o sută cin-zeci de franci ! L-a suplimatără, că l-a 'nsemnat Ampotrofagu, suplima-le-ar Dumnezeu luminițile ochișorilor din cap, s'ajung să-i văz orbeți pe toți, cu mânușița întinsă pe strada Clemenții la colțul lu Butculescu ! L-a supl...

Un fecior (intră și, întrerupând imprecășiunea mamei) : — Conașule, poftiți la dejun.

Avocatul (se scoală). — In sfârșit, mai veniți în zilele astea pe la mine ; ne vom mai consulta ; poate că găsim ceva... A ! nu cumva ai vreo scrisoare dela soția dumitale ?...

Cocoana. — Hehei ! câte ! de când trata amor (*iar la ureche ; dar avocatul e prea nalt și cocoana nu-l ajunge din picioare*).

Tânărul. — Ba, am vreo trei, de când eram astă toamnă cu domnul inspector trimis în anchetă în Dobrogea... Am stat vreo trei săptămâni, și dumneei era strașnic de supărată că nu-i trimeteam mereu parale...

Avocatul (ca având o idee luminoasă). — Bravo ! vino mâine, poimâine dimineața cu scrisorile... poate să avem șansă... cine știe ? poate să avem mare șansă !

Feciorul (intrând iar). — Conașule, se răcește.

¹ Moștenire.

Avocatul (mânând pe cei doi clienți cu binisorul până la ușă, îi scoate afară din biurou ; în vestibul, cocoana râzând vrea să-i spue ceva la ureche ; avocatul o depărtează și apucă spre sufragerie — Cocoana pleacă, făcând cu ochiul).

Tânărul (urmând-o și netezindu-și jobenu cu mâneca). — Stai, mamițo, nu așa iute !

II

Acelaș biurou de avocat. In aceeași zi, orele patru d. a.

Avocatul intră cu servieta subsuoară, urmat de fecior.

Avocatul. — Afară de ăștia, nu m'a mai căutat nimeni ?

Feciorul (gândindu-se mai bine). — Ba da, conașule, un popă și o damă tânără ; a zis popa că vine mai târziu.

(S'aude soneria sbârnâind cu insistență).

Avocatul. — Vezi cine e.

(Feciorul aleargă. Avocatul se așează la biurou, își desface servieta și deschide un dosar.

Un popă venerabil intră. E un om de vreo șalzeci și cinci de ani ; barbă și păr mai mult albe ; fața foarte roșie, mai ales la pomete și alte proeminente ; ochii spălăciți, albaștri, dulci și lăcrimoși. Poartă în mână dreaptă baston înalt, negru, cu măciulie de os alb ; mâna stângă o ține în buzunarul giubelii ; cu toate că părintele pășește cu multă metodă aplecându-se 'ntr'o parte, tot se denunță aproape sigur unui ochi deprins că mâna stângă a părintelui, disimulată sub giubea, duce o greutate considerabilă.

In urma părintelui, o tânără persoană, ca de vreo optsprezece ani : o frumusețe de fată ; ochi verzu mari, sub gene și sprâncene negre ca și părul buclat al capului ; naltă și mlădioasă, mergând, pare că plutește — la grăce plus belle encore que la beauté¹. E foarte cochet îmbrăcată : o pălărie de păslă în tricorn, de culoare gris-fer, tivită pe margini cu șiret de fir, ca și manteluța de aceeași culoare — șic de tot).

Avocatul. — Blagoslovește, părințele !

Popa. — Domnul, taică !

¹ Gingășia mai frumoasă decât frumusețea.

Avocatul. — Ia poștiți, luați loc.

Tânăra. — Mersi.

(Părintele și tânăra se așează lângă biouru în fața avocatului. Părintele se așează, cu metoadă, așa că ajunge cu mâna stângă la potrivită distanță ca să poată lăsa binișor jos pe covor sarcina purtată pe sub giubea. Șezând jos părintele, poalele giubelii se dau într-o parte, așa că jos lângă scaun se vede acum bine ce ținuse părintele'n mână: o legătură de basma roșie cadrilată în stil scoțian. Legătura stă ȱapănă'n picioare într'o formă cono-piramidală prelungă și coronată cu două funde 'nnodate cruciș — o siluetă foarte sveltă).

Avocatul (care privește adânc și foarte distrat la tânăra persoană). — D-voastră sunteți fiica părintelui, domnișoară?

Tânăra. — Nu sunt domnișoară, domnule...

Popa (cu duios regret patern și foarte răgușit). — Nu mai e de trei ani domnișoară, biata fată !... s'a dus de mult bunul ei !... Acu încă, gândim, dacă o vrea Maica Precistă, să devorțăm...

Avocatul (care privește cu multă stăruință la tânăra clientă, ȱără s'asculte indestul vorbele părintelui). — Damă, care va să zică ?... damă ?

Tânăra. — Da, domnule, damă...

(Părintele se uită la legătură, să vază dacă șade bine; legătura își ȱine mândră fundele'n sus).

Avocatul. — Așa tânără !... De câți ani, doamna mea ?

Tânăra. — Am împlinit optsprezece ani la două Dechemvrie trecut.

Avocatul (din ce în ce mai dus). — La două Dechemvrie !... Așa tânără ! !

Popa. — La sfântul prooroc Avacum...

Avocatul (și mai dus). — Avacum !... Așa tânără !

Tânăra (tristă). — ...și fără noroc !

Avocatul. — Fără noroc ! dumneata ?...

Popa. — Uite, ea ! Dacă n'a vrut Maica Domnului !

Tânăra. — De-aia am venitără la dumneatale (roșește).

Avocatul (fericit). — La mine...

Popa. — Pentru ca s'o divorțezi.

Avocatul. — O divorțez.

Popa. — Și helbet ¹! cunoaștem și noi filotimia ² obrazului...
Al dracului am răgușit... sfintele sărbători!...

Avocatul. — Slujbă multă...

Popa. — Al dracului... Și lumânările proaste... fac fum...

Avocatul. — Părinte, nu luați o cafea?... Doamna nu ia o dulceață, bonboane?

Tânăra. — Mersi... (roșește).

Popa. — Ba, dac'ai fi bun, mai bine un pahar de vinișor; mâncai niște afurisiți de țări.

(*Avocatul sună. Feciorul intră; apoi, după ce a primit dela stăpân un ordin discret, iese.*)

Avocatul. — Dar, pardon, am uitat să întreb cum se numește doamna...

Tânăra. — Acrivița Popescu (roșește).

Avocatul. — Acrivița?! Frumos nume!... Acrivița!

(*Feciorul intră cu o tavă, pe care poartă o sticlă de vin, pahare, apă și dulceață. Avocatul se scoală, apropie un gheridon lângă biourou între părinte și tânăra clientă. Feciorul așează pe gheridon tava și, la un semn al stăpânului, se duce. Avocatul servește părintelui un pahar de vin și damei dulceață.*)

Părintele (punând mâna pe pahar). — Nu-i vorba, am mai băut un păhărel; fusei adineaori pe la Hanu-roșu, de gustai un pelin (*se uită iar la legătură*) la Bărăție... la Andrei, dè!

Avocatul. — A!... la Andrei...

Popa. — Luai de probă pentru casă vreo trei chile (*iar se uită la legătură*).

Tânăra (după ce a luat dulceață și a băut puțină apă, se caută să-și găsească batista) — A! mi-am uitat batista... (roșește).

¹ Lasă pe mine.

² Dărnicia...

Avocatul (scoate pe a lui neatinsă din buzunarul redingotei și o dă clienței). — Poftiți, doamnă...

Tânăra (ia batista, se șterge la guriță; apoi dând-o înapoi): — Opoponax?

Avocatul. — Da, parfumul meu favorit.

Tânăra. — Ș'al meu! (roșește).

Avocatul (incântat). — Ș'al dumitale... (se apropie mai tare de ea și o privește adânc, punând apăsător batista pe buzele lui).

Părintele. (care a băut paharul). — Strașnic vinișor, taică! (își mai toarnă un pahar).

(Pe când avocatul pledează cu multă volubilitate foarte încet și de aproape Acriviții, și dânsa se face din ce în ce mai roșie la obraz fără să răspundă, părintele scoate din buzunar un țâr; pe urmă ia de pe masă un presse-papier ¹ care reprezintă bustul lui Ciceron în bronz; ține țărul de coadă culcat pe marginea biuroului și-l bate bine cu capul bustului, să-l frăgezească).

Avocatul (mai tare, așa încât se aude) — ...care merită a fi fericită!

Tânăra. — Eu fericită? (roșește).

Părintele (la al treilea pahar). — Strașnic vinișor!

Avocatul. — Așa dar, să vedem ce motive putem invoca.

Părintele. — Ce motive? ce motive? Iacă, o despart eu, că-i sunt tată, și pace bună! nu mai vreau s'o las să trăiască cu un pârilit (golește paharul), cu un fecior de...

Avocatul (turnându-i încă un pahar). — Apoi nu merge așa, părințele. Trebuie să găsim motive și (cu hotărîre) le vom găsi! trebuie să le găsim!

Părintele. — Găsește-le, taică! de ce ești dumneata avocat?

Avocatul (sună nervos; feciorul intră). — Stăi la ușă! să nu intre nimeni fără să m'anunți... (și mai nervos) Ai înțeles?

Feciorul. — Am înțeles (iese).

Avocatul (către tânăra). — Să vedem... (ia un scaun și se așează, cam cu spatele la părintele, și cât permit genunchii mai

¹ Greutate care se așează peste un vraf de hârtii.

aproape, față 'n față de clientă, care roșește tare. Părintele bate cu bustul oratorului alt țâr). Să vedem... Se poartă nedelicat cu d-ta ?

Tânăra. — Prea nedelicat.

Avocatul. — Te insultă vreodată ?

Tânăra. — Numa odată ? ...

Popa. — O 'njură de părinți...

Avocatul. — Mizerabil ! Față cu martori ?

Popa. — Nu ! în particular... zice că e'n glumă... Ce fel de glumă ?... vorba aia : glumă-glumă... (*golește paharul*).

Avocatul. — A părăsit vreodată domiciliul conjugal ?

Tânăra. — De câte ori !... Mergea p'afară... zicea că cu inspectorul... când era în slujbă...

Avocatul. — Când era în slujbă ?... Acum nu mai e ?

Popa. — Acum l-a luat dracul ! l-a suplimată... dela Paști !

Tânăra. — Odată, astă toamnă, m'a lăsat fără un santim acasă și a stat vreo trei săptămâni în Dobrogea ; i-am scris de zece ori și nici nu mi-a răspuns.

Avocatul. — ...In Dobrogea ?

Tânăra. — Și, toată ziua și toată noaptea, la Berăria Cooperativă, cu actori și... cu actrițe !

Avocatul. — Și... am uitat... cum îl chiamă pe bărbatul dumitale ?

Tânăra. — Lae Popescu.

Avocatul. — Lae Popescu !

Popa. — Feciorul Tarsiții Popeaschii, văduva lui Popa Sava dela Caimata, care a dărmătat-o răsposatul Pache, Dumnezeu să-l ierte ! când a făcut bulivardu ăl nou.

Avocatul (foarte vesel). — Doamnă, afacerea dumitale e ca și terminată ; motivul este găsit ! ești ca și divorțată ; îți dau parola mea de onoare... (*se apropie și îi spune ceva foarte încet, cu multă căldură*).

Clienta (roșind grozav, șoptește). — Mersi !

(*Se aude un sgomot afară și râsete. Feciorul intră și spune o vorbă stăpânului*).

Avocatul (repede către părintele și către tânăra clientă). — Părinte, doamnă, vă rog, iute treceți dincoace în salon! iute, vă rog! e cineva care are o afacere..

(Părintele s'aplecă, își ia legătura, se ridică de pe scaun; asemenea și tânăra; părintele trece întâi, apoi tânăra condusă la braț foarte strâns de avocatul. Când acesta închide după ei ușa salonului, se deschide ușa biuroului și apare coana Tarsița, urmată de fiu-său, Lae. Cocoana e și mai veselă ca dimineața).

III

Cocoana. — Eu sunt și cu mine, țațo! Bonjur!

Lae. — Bonjur.

Avocatul. — Bine c'ați venit! vă așteptam; chiar acu am pomenit de d-voastră.

Cocoana. — Să mă 'ngropi!... Da-aia sughițam eu adineori (s'aplecă la urechea avocatului, îi șoptește ceva și râde; după ce i-a vorbit, îi duhnește în față). — Așa-i că acum nu mai miros?... Vezi... de dimineață, pe stomacul gol... se simte... Ei! ce ne facem?... Băiatul n'a găsit scrisorile alea... pe semne că i le-a furat dumneei.

(Se aud în salon bufnituri înfundate parc'ar pisăgi cineva ceva pe o masă).

Lae. — E capabelă!

Avocatul. — Cocoană, nu mai este nicio nevoie de scrisori, am găsit eu alt motiv mai puternic decât toate... Afacerea fiului d-tale este ca și terminată; e ca și divorțat, pot să-ți dau parola mea de onoare... (râzând). Ce-mi dai?

Cocoana (s'aplecă la ureche; avocatul se ferește). — Parol! să mor! (râde tare, își udă pe buză buricul degetului mare dela mâna dreaptă și-i arată în sus).

Avocatul (către Lae). — Mă rog, d-ta ești un caraghios? (coana râde).

Lae. — Cum, domnule?

Avocatul. — Lasă-mă să isprăvesc! ești un caraghios, ori ești serios hotărât să te desparți?

Lae. — Serios, domnule !

(se aud bufnituri pe masă în salon).

Avocatul (foarte nervos). — Bine... Stați puțin (*trece din birou în salon*).

Cocoana. — (căutând chibrituri pe masă, dă de piele și șira țărului). — A mâncat cineva țări...

Avocatul (*se întoarce*). — Uite ce e?... Dacă eu aş putea convinge pe soția și pe socrul dumitale să vă despărțiți de bună voie, ce ai avea de zis ?

Cocoana. — Bucuros !

Avocatul (*către Lae*). — D-ta... d-ta ce zici ? că d-ta ești interesat în cauză !

Cocoana. — Ce să zică el ? el zice ce zic eu...

Lae. — Eu zic ce zice mămița.

Avocatul. — Atunci... (*se gândește o clipă*). Atunci... (*merge la ușa salonului*). Poftim, doamnă ; poftim, părințele.

(*Tânăra apare urmată de popă*). Dând unii cu ochii de ceilalți, de o parte și de alta, exclamație de surpriză. *Tablou*).

Cocoana. — Ehei ! sabalaerosu, taică părinte !

Popa. — Cocoana prioteasa ! Ptiu ! bată-te mama Ana !

Cocoana (*cu humor*) — Care va să zică v'ați hotărâtă și d-voastră.

Popa (*asemenea*). — Slobod !

Cocoana. — Lac să fie, că broaște...

Popa. — Lasă, că-ți cunoaștem gurița...

Cocoana. — Ce spui, țafțo ?

Lae. — Lasă acu, mamițo !...

Cocoana (*tânărului*). — Taci, prostule !... (*popii*) Gurița mea, ai ?

Popa. — Gurița d-tale.

Avocatul. — Ei, acum ne-am înțeles ! lăsați mofturile. (*Cocoana, privind lung la popa, face semn avocatului ca de tras la măsă ; popa,*

privind la ea, face acelaș semn avocatului ; Lae își netezește pălăria ; Acrivița roșește). — Care va să zică, este hotărît : fiecare soț dorind deopotrivă să se despartă, vom face cererea împreună, întemeiată pe art. 214... consimțământ mutual. Pofțiți, ședeți.

(Toți șed. Popa își toarnă un pahar ; cocoana fumează ; Lae își netezește pălăria și Acrivița roșește).

A v o c a t u l (către Lae). — D-ta șezi coala și scrie. Să facem petiția. *(Lae se așează la biurou cu pana 'n mână. Avocatul către prieteasa Tarsița, prezentându-i un chibrit aprins pentru țigară).* Ai văzut ? *(încet și serios).* Ei ! ce-mi dați !

C o c o a n a (râzând și aruncându-i fum în obraz). — Bravos ! Tot noi să-ți dăm ?... Să-ți dea... *(face cu ochiul arătând pe tânăra : apoi vrea să s'aplece la ureche, dar se oprește aducându-și aminte de ceva)* ...U ! Bată-te norocul ! uitasem ! *(scoate din buzunar o sticlă de spițarie și o dă avocatului).* Anghelica ! teribelă pentru stomac și... *(râzând se apropie de urechea avocatului și făcându-i cu ochiul îi șoptește o vorbă, apoi iar cu degetul ud).* Parol ! Să mor, e lucru mare !

A v o c a t u l (către Lae). — „Domnule Președinte... subsemnații...” numele d-tale întreg...

(Avocatul șade, la spatele scriitorului, aproape de tot de tânăra clientă, și dictează petiția, pe când părintele Petcu bate un țâr, iar cocoana Tarsița aprinde o țigaretă militară).

Nouă ceasuri și nouă minute... Peste șase minute pleacă trenul. Un minut încă și se 'nchide cassa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sunt în vagon... Trec de colo până colo prin coridor, să văz în care compartiment aș găsi un loc mai comod... Aci. O damă singură, și fumează, atât mai bine! Intru și salut, când auz o mârâitură și văz apărând dintr'un paneraș de lângă cocoana capul unui cățel lăptos, plin de funde de panglici roșii și albastre, care 'ncepe să mă latre ca pe un făcător de rele intrat noaptea'n iatacul stăpânii-si.

— Bùbico ! zice cocoana... șezi mumos, mamă ?

— Norocul meu, gândesc eu, să trăiesc bine !... Lua-te-ar dracul de javră !

Bùbico se liniștește puțin; nu mai latră; își retrage capul în paneraș, unde i-l acopere iar cocoana cu un tărtănaș de lână roșie; dar tot mârâe înfundat... Eu, foarte plictisit, mă lungesc pe canapeaua din fața cocoanii și'nchiz ochii. Trenul a pornit... Prin coridor umblă pasajeri și vorbesc. Bùbico mârâe arțăgos.

— Biletele, domnilor ! zice conductorul, intrând cu sgomot în compartimentul nostru.

Acum Bùbico scoate capul foarte sus și, vrând să sară afară dela locul lui, începe să latre și mai grozav ca adineaori. Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează. Conductorul face un pas către cocoana, care-și caută biletul ei în săculețul de mână, pe când Bùbico latră și chelălăe disperat, smucindu-se să iasă din paner.

— Bùbico ! zice cocoana... șezi mumos, mamișo !

Și 'ntinde biletul. Când mâna conductorului s'a atins de mâna co-

coanei, Bùbico parc'a'nnebunit. Dar conductorul și-a terminat treaba și iese. Cocoana își învelește favoritul mângâindu-l „mumos“; eu mă lungesc la loc închizând ochii, pe când Bùbico mârâe înfundat, ca tunetul care se tot depărtează după trecerea unei grozave furtuni. Acum nu se mai aude deloc. Dar auz hârșitul unui chibrit: cocoana ● își aprinde o țigaretă... Încă nu mi-e somn. De ce n'aș aprinde și eu una? A! de grabă să nu pierz trenul, am uitat să-mi iau chibrituri. Dar nu face nimic... S'o rog pe mamița lui Bùbico... Scot o țigaretă, mă ridic și dau să m'apropii de cocoana. Dar n'apuc să fac bine o mișcare, și Bùbico scoate capul lătrându-mă mai furios decât pe conductor; latră și chelălăe și tușește și...

— Bùbico, zice cocoana, șezi mumos, mamițico !

— Lovi-te-ar jigodia, potaia dracului ! zic în gândul meu. N'am văzut de când sunt o javră mai antipatică și mai scârboasă... Dacă aș putea, i-aș rupe gâtul.

În sbieretele desperate ale lui Bùbico, mamițica îmi dă s'aprind. Îi mulțumesc și m'așez în locul cel mai depărtat din compartiment, de teamă că n'am să mai pot rezista pornirii și am să-i trag la cap când și l-o mai scoate din paner.

— Frumușel cătel aveți, zic eu cocoanii, după câteva momente de tăcere; da rău !

— Aș ! nu e rău, zice cocoana; până se'nvață cu omul; dar nu știți ce cuminte și fidel este, și deștept ! Ei bine ! e ca un om, frate ! doar că nu vorbește...

Apoi către paner, cu multă dragoste :

— Unde-i Bùbico?... Nu e Bùbico !...

Din paner se aude un miorlăit sentimental.

— Să-i dea mama băețelului zăhărel?... Bùbico ! Bùbi ! !

Băețelul scoate capul cu panglicuțe... Mamița-l degajează din toalele în cari dospește'nfășurat și-l scoate afară. Bùbico se uită la mine și mârâe'n surdină. Eu, apucat de groază la ideea că nenorocitul ar încerca să mă provoace, zic cocoanei :

— Madam' ! pentru Dumnezeu, țineți-l să nu se dea la mine ! eu sunt nevriscos, și nu știu ce-aș fi în stare... de frică...

Dar cocoana, luând în brațe pe favorit și mângâindu-l cu toată duioșia :

— Vai de mine ! cum crezi d-ta?... Noi suntem băeți cumiști și bine creșcuți... Noi nu suntem mojiți ca Bismarck...

— Ha ? zic eu.

— Bismarck al ofițerului Papadopolinii.

Dându-mi această explicație, cocoana scoate din săculețul de mână o bucățică de zahăr :

— Cui îi place zăhărelul?...

Bù b i c o (făcând pe bancă sluj frumos, cu toată cletinătura vagonului).

— Ham !

— Să-i dea mamițica băiatului zăhărel?

Bù b i c o — Ham ! Ham !

Și apucă bucățica de zahăr și 'ncepe s'o ronțăe... Cocoana scoate din alt săculeț o sticlă cu lapte, din care toarnă într'un pahar; apoi :

— Cui place lăptic ?

Bù b i c o (lingându-se pe bot). — Ham !

— Să-i dea mamițica lăptic băiatului ?

Bù b i c o (impacient). — Ham ! Ham !

— Ah ! suspin eu în adânc; lua-te-ar hengerul, Bùbico !

Dar cocoana apropie paharul aplecat de botul favoritului, care 'ncepe să lăpăe, și lăpăe, și lăpăe, până când un pasajer se arată la ușa compartimentului nostru, uitându-se 'năuntru. Bùbico se oprește din lăpăit și se pornește să latre ca o fiară, cu ochii holbați și mușcând în sec și clănțanind din dinți, și tușind și...

— Vede-te-aș la Babeș, jigărae îndrăcită ! gândesc eu, și prin mintea mea încep să treacă fel-de-fel de idei, care de care mai crudă și mai infamă.

Pasajerul s'a retras dela geam. Bùbico s'a potolit. Cocoana toarnă iar lapte 'n pahar și bea și dumneei. Eu simț cum mă năvălesc, din ce în ce mai irezistibile, ideile negre.

— *A propos*, zic eu, madam', vorbeați adineori de Bismarck... al...

— Al ofițerului Papadopolinii...

— Ei ! Ce e Bismarck?

— Un dulău de curte... Era să mi-l omoare pe Bùbico... Papadopolina are o cățelușă, Zambilica, foarte frumușică ! șade alături de mine ; suntem prietene ; și dumnealui (*arată pe Bùbico*) curte teribilă ! (*către Bùbico*) Craiule !... (*către mine*) Mizerabila de servitoare, o dobitoacă ! i-am spus, când l-a dus afară de dimineață — că nu știi ce curat e ! — zic : „Bagă de seamă să nu scape, să se ducă iar la Papadopolina, că-l rupe Bismarck... dulăul ofițerului, care șade cu chirie la ea (*tușește cu mult înfeles*). Eu nu știu ce făceam p'în casă, când auz

afară chelălăituri și țipete... Strig : „Bùbico ! Bùbico ! unde e băiatul ?!” Alerg... Mi-l aducea dobitoaca pe brațe ; d’abia-l scosese ea și Papadopolina și soldatul ofițerului din gura dulăului. Ce să-l vezi?... tăvălit, leșinat și moale ca o cârpă. Zic : „Vai de mine ! moare băiatul !” Stropește-l cu apă ! dă-i cu odicolon la nas !... Ce-am pătimit, numai eu știu... Două săptămâni a zăcut... Am adus și doftor. Da’n sfârșit, slavă Domnului ! a scăpat... (*către Bùbico*). Mai merge la Zambilica băiatul ?

B ù b i c o. — Ham !

— Să te mănânce Bismarck... craiule !

— Ham ! ham !

Și sare de pe bancă jos, în vagon, și apucă spre mine.

— Cocoană ! strig eu, ridicându-mi picioarele ; eu sunt nevricos, să nu se dea la mine, că...

— Nu, frate ! zice cocoana, nu vezi că vrea să se ’mprietenească ? Așa e el : numaidecât simte pe cine-l iubește...

— A ! zic eu, având o inspirație infernală ; a ! simte pe cine-l iubește... vrea să ne ’mprietenim?... Bravo !

Și pe când cățelul se apropie să mă miroasă, iau un pachetel de bomboane, pe care le duc în provincie la un prieten ; îl deschid, scot un bombon și, întinzându-l în jos, cu multă blândețe :

— Cuțu, cuțu ! Bùbico băiatul ! Bubi !

Bùbico, dând din coadă, se apropie mai întâi cu oarecare sfială și îndoință, apoi încurajat de blândețea mea, apucă frumos bombonul și’ncepe să-l clefăie.

— Vezi că v’ați împrietenit ! zice cocoana cu multă satisfacție de această apropiere.

Apoi îmi spune genealogia favoritului... Bùbico este copilul lui Garson și al Gigichii, care era soră cu Zambilica a Papadopolinii, ceeace, care va să zică, însemnează că Zambilica este mătușa lui Bùbico după mamă... În timp ce cocoana-mi povestește, eu, înfrânându-mi aversiunea și desgustul în favoarea unui scop înalt, întrebuițez cele mai înjositoare mijloace spre a intra în bunele grații ale nepotului Zambilichii. Și’n adevăr, Bùbico se tot apropie de mine, până se lasă să-l iau în brațe. Simț că mi se bate inima de teamă ca nu cumva, printr’o mișcare ori privire, să trădez un plan mare ce l-am croit în adâncul conștiinței mele. Cocoana nu se poate mira îndestul de prietenia ce-mi arată Bùbico, pe când eu cultiv cu stăruință această prietenie atât de scumpă mie, prin mângâeri și bomboane.

— Ei vezi ! cum v’ați împrietenit... Ce e, Bùbico ? ce e, mamă ? iubești pe domnul ? da ?

Și Bùbico răspunde, gudurându-se în brațele mele :

— Ham !

— Așa? ai trădat-o, care va să zică, pe mamițica?... craiule !

B ù b i c o. — Ham ! Ham !

— Trebuie să fii om bun! Nu trage el la fitecine...

— Firește, coconiță; simte câinele; are instinct.

Când zic acestea, iată că trenul se oprește în Crivina. Pe peron se aud lătrături și ceartă de câini. Bùbico dă să se smucească din brațele mele; eu îl țin bine; el începe să latre îndârjit către fereastra vagonului. Trenul pornește iar, și Bùbico, întorcând capul către partea de unde s'aude depărtându-se cearta semenilor lui, latră merșu ! eu îl mângâi să-l potolesc; el, când nu se mai aude nimic, ridică botul spre tavan și începe, în brațele mele, să urle... în brațele mele !

Ah ! Bùbico, zic eu în sine-mi, mângâindu-l frumos ; de capu-ți !... vedea-te-aș mânuși !

Dar Bùbico urlă mereu.

— Doamnă, zic eu, rău faceți că-l țineți așa de aproape pe Bùbico și acoperit așa în căldură, poate să turbeze... Chiar așa, aici e prea cald.

Și zicând acestea, mă scol cu Bùbico 'n brațe și m'apropii de fereastra vagonului. Pun pe Bùbico binișor jos lângă mamița lui și cobor geamul, aplecându-mă să respir. Afară, noapte neagră ca și ideile mele.

— Bine faci ! să mai iasă fumul de țigară, zice cocoana.

Intrăm pe podul Prahovii... Mă 'ntorc, iau o bomboană, i-o arăt lui Bùbico, care s'apropie de mine bățâind frumușel din coadă.

— Pe memoria lui Plutone și a fidelului său Cerber ¹ ! zic eu în gând; jur că au mințit acei care au cântat instinctul câinilor ! E o minciună ! Nu există !

Bùbico îmi ia bomboana ; îl iau iar în brațe și mă dau lângă fereastră, ridicându-l în dreptul deschizăturii. Aerul răcoros, trecându-i pe la bot, face mare plăcere lui Bùbico. Scoate limba și respiră din adânc.

— Să nu-l scapi pe fereastră !... pentru Dum...

Dar n'apucă mamița să rostească 'ntreg sfântul nume al Creatorului, și Bùbico dispare ca un porumbel alb în neagra noapte, înapoi spre București, sburând — la Zambilica, probabil. Mă'ntorc cu fața spre cocoana și, prezentându-i mâinile goale, strig exasperat :

¹ În legendele mitologice, cerber e câinele cu 3 capete care păzește intrarea în infern.

— Doamnă !

Un răcnet !... A 'nnebunit cocoana !

— Repede, doamnă, semnalul de alarmă !

O duc la semnal și o 'nvăț cum să-l tragă. Pierdută de durere, execută mișcarea cu o supremă energie. Trenul, stop ! pe loc. Cletinătură colosală. Emoție generală 'ntre pasageri.

— Cine? cine a dat alarma?

— Dumneaei ! zic eu către personalul trenului, arătând pe cocoana leșinată.

Trenul se pune din nou în mișcare. La Ploești, cocoana s'a deșteptat din leșin ; sdrobotită de nenorocire, trebuie să răspundă la procesul-verbal ce i se dresază pentru întrebuițarea semnalului. Pe când, în mijlocul pasagerilor grămădiți, cocoana se jelește, eu m'apropii de urechea ei și, c'un rânjet diabolic, îi șoptesc răspicat :

— Cocoană ! eu l-am aruncat, mânca-i-ai coada !

Ea leșină iar... Eu 'trec ca un demqn prin mulțime și dispar în noaptea neagră...

CĂLDURĂ MARE

Termometrul spune la umbră 33° Celsius... Sub arșița soarelui, se oprește o birje în strada Pacienței, la numărul 11 bis, către orele trei după amiaz. Un domn se dă jos din trăsură și cu pas moleșit s'apropie de ușa marchizei, unde pune degetul pe butonul soneriei. Sună odată... nimic ; de două ori, de trei... iar nimic ; se razimă în buton cu degetul, pe care nu-l mai ridică... În sfârșit, un fecior vine să deschidă.

În tot ce urmează, persoanele toate păstrează un calm imperturbabil, egal și plin de dignitate.

Domnul. — Domnu-i acasă ?

Feciorul. — Da ; dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c'a plecat la țară.

D. — Dumneata spune-i c'am venit eu.

F. — Nu pot, domnule.

D. — De ce ?

F. — E încuiată odaia.

D. — Bate-i, să deschidă.

F. — Apoi a luat cheia la dumnealui, când a plecat.

D. — Care va să zică a plecat ?

F. — Nu, domnule, n'a plecat.

D. — Amice, ești... idiot !

F. — Ba nu, domnule !

D. — Zici că nu-i acasă.

F. — Ba-i acasă, domnule.

D. — Apoi, nu ziseși c'a plecat ?

F. — Nu, domnule, n'a plecat.

D. — Atunci e acasă.

F. — Ba nu, da n'a plecat la țară, a ieșit așa.

D. — Unde ?

F. — În oraș.

D. — Unde ?

F. — În București.

D. — Atunci să-i spui c'am venit eu.

F. — Cum vă chiamă pe d-voastră ?

D. — Ce-ți pasă ?

F. — Ca să-i spui.

D. — Ce să-i spui ? de unde știi ce să-i spui, dacă nu ți-am spus ce să-i spui ? Stăi, întâi să-ți spui : nu te repezi... Să-i spui când s'o întoarce că l-a căutat...

F. — Cine ?

D. — Eu.

F. — Numele d-voastră...

D. — Destul atâta ! mă cunoaște dumnealui... suntem prieteni...

F. — Bine, domnule.

D. — Ai înțeles ?

F. — Am înțeles.

D. — A !... Spune-i ca să ne'ntâlnim negreșit.

F. — Unde ?

D. — Știe dumnealui... Da să vie neapărat.

F. — Când ?

D. — Când o putea.

F. — Prea bine.

D. — Ai înțeles ?

F. — Am înțeles.

D. — A !... și dacă vede pe amicul nostru...

F. — Care amic ?

D. — Știe dumnealui !... să-i spuie că nu s'a putut reuși cu aface
rea știută nimic, fiindcă am vorbit cu persoana... Nu uita !

F. — Se poate să uit ?

D. — ...și zice că acuma e prea târziu, dacă n'a venit la vreme ; căci
dacă veriea măcar cu câteva zile înainte, altă vorbă !... poate că s'ar fi
putut... Ține minte !

F. — Țiu, domnule...

D. — ...deoarece nu plecase încă mătușa persoanei care s'a dus pen-
tru ca să dea arvună tutorelui minorilor, și el nu aflate încă, deoarece
nu-i spusese nepotul cocoanei, cu care era afacerea ca și terminată, dacă
mai avea răbdare până luni seara, când trebuie nepărat să se întoarcă
avocatul, fiindcă s'a dus cu o hotărnicie ; dar acuma, cu regret, este im-
posibil din mai multe puncte de vedere, care le știe dumnealui... Așa
să-i spui.

F. — Bine, domnule.

Domnul pleacă... Feciorul dă să închiză... Domnul se 'ntoarce.

D. — A !... știi ce ? nu-i spune nimic, fiindcă poate nu ții minte
exact persoanele. Trec eu mai bine deseară să-i spui... La câte vine d.
Costică seara la masă ?

F. — Care d. Costică ?

D. — Stăpănu-tău.

F. — Care stăpân, domnule ?

D. — Al tău... d. Costică.

F. — Pe stăpănu-meu nu-l chiamă d. Costică ; e propitar...

D. — Ei ! și dacă-i propitar ?

F. — Il chiamă d. Popescu.

D. — Și mai cum ?

F. — Cum mai cum ?

D. — Firește... Popescu, propitar bine... și mai cum ?

F. — Nu pot să știu.

D. — Nu-l chiamă Costică Popescu ?

F. — Nu.

D. — Nu se poate.

F. — Ba da, domnule.

D. — Apoi, vezi ?

F. — Ce să văz ?

D. — Il chiamă Costică !

F. — Ba, Mitică.

D. — Mitică ?... peste poate !... Ce stradă e aici ?

F. — Numărul 11 bis.

D. — Nu e vorba de 11 bis.

F. — A zis domnul că nu vrea să puie 13, că e fatal.

D. — N'are a face 13... eu te întreb de stradă. Ce stradă e asta ?

F. — Strada Pacienții...

D. — Strada Pacienții ?... imposibil !

F. — Nu, domnule, e strada Pacienții.

D. — Atunci, nu e asta.

F. — Ba-i asta.

D. — Nu.

F. — Ba da.

D. — Eu caut din contră strada Sapienții, 11 bis, strada Sapienții,
d. Costică Popescu.

F. — Așa ?

D. — Așa.

F. — Atunci, nu e aici.

D. — Foarte bine.

Domnul pleacă și merge la birje. Birjarul doarme pe capră. Caii dorm la oiște.

Domnul. — Haide, birjar !

Birjarul. — Nu slobod... este muștiriu, mo roc...

D. — Care muștiriu ?

B. — Nu știi la mine, mo roc...

D. — De unde l-ai luat ?

B. — Ghe acolo, mo roc.

D. — Apoi, nu sunt eu ?

B. — Ie ! la domnu este, mo roc.

Domnul suie... Birjarul trage bice... Caii se deșteaptă și pornesc. Domnul se ridică'n picioare, la ceafa birjarului.

D. — Ascultă-mă ; știi dumneata unde e strada Pacienții ?

B. — Ala nu știi, mo roc.

O babă trece. Domnul oprește birja.

Domnul. — Mă rog, jupâneasă, știi dumneata unde e strada Pacienții ?

Babă. — Asta e, măiculiță.

D. — Ei, aș !... Teribil e de ramolită !... Mână' nainte, birjar !

Birja pornește. Domnul face semn să oprească la o băcănioară în colț, unde pe prag moțae la umbră un băiat cu șorțul verde.

Domnul. — Tânărule, ce stradă e asta ?

Băiatul. — Strada Pacienții...

D. — Ești un prost !... Inainte, birjar !

Birja merge încă o bucată bună... Un sergent de stradă stă pe o bancă la poarta unei curți mari. S'a descălțat de cisme să-și mai răcoare picioarele. Domnul face semn : birja oprește.

Domnul. — Sergent !

S e r g e n t u l . — Ordonăți.

D. — Mă rog, nu știi dumneata unde e strada Pacienții ?

S. — Chiar asta e.

D. — Imposibil.

S. — Da, domnule, asta e.

D. — ...la d. Popescu, numărul 11 bis...

S. — Ei, da, mai în sus, pe mâna stângă, niște case galbene'n curte, cu marchiză...

D. — A !... Atunci feciorul e un stupid !... Mersi !... Intoarce, birjar !

MOȘII

(*Tablă de materii*)

Turtă dulce — panorame — tricoloruri — bragă — baloane — soldați — mahalagioaice — lampioane — limonadă — fracuri — decorațiuni — decorați — donițe — menajerii — provinciali — fluiere — cerșetori — ciubere — cimpoaie — copii — miniștri — pungași de buzunare — hârdaie — bone — doici — trăsuri — muzici — artiști — fotografii la minut — comedii — tombole — „Moftul Român” nr. 8 — oale — steaguri — flașnete — înghețată de vanilie — fleici — stambă — căni — pelin — călușei — scrânciob : *cele din urmă invenții care era și la expoziția americană* — pinteni — biciclete — cai — vite — jandarmi — basmale — telegrafiști — nepoate — mătuși — țate — neni — unchi — veri — văduve — orfani — portretul țarului — „Moartea Vânătorului” — icoane — bricege — săpun — lumânări — panglici — prescuri — măcelari — grâu — cofeturi pentru colivă — bețivi — căciuli — cojoace — căpestre — boi — hârâitori — Prima societate de bazalt și teracotă. — Stella — sticle — fân — cercuri — doage — buți — plăpumi — saltele — perne — flori — scaune — paturi — mese — beteală — oglinzi — cercei — inele — ibrice — turci — lighiane — doftorii de băuturi — săpun de pete — madipolon — ace englezești — mere — portocale — năut — floricele — șerbet — răcoreală — Marsilieza — lulele — luleaua neamțului — „Deșteaptă-te române !” — sacăz — sifoane — ciocolată — acadele — plesnitori — tunuri — călușari — smochine — păpuși — poame — capul vorbitor — Leul de mare — „Vasilache” — copilul cu trei picioare — încercarea puterii — distracția americană — belciuge — fonografe — războiul român pentru țesut — mingi — urcioare — bere — cruci — dumnezei — fluiere — alune pră-

jite — Bragadiru — fisticuri —¹ Luther — beigălă — Opler — călăreți — orbeți — birji — schilozi — automobile — zamparagii¹ — guvernamentali — opozanți — „Visul Maichii Precistii” — „Minunile lui Sf. Sisoe” — „Alexe, omul lui Dumnezeu” — borangic — țări → sardele — lămâi — brânză — urdă — cașcaval — slănină — roabe — velințe — altițe — bibiluri — fote — perdele — ștergare — maram — furci — căldări — pirostirii — lopeți — ălbii — copăi — fedeleșuri — porci — mătănii — paiațe — rogojini — parfumuri — ciorapi — iminei — ghetă — cizme — papuci — mătăsării — piepteni — drâmburi — darace — cobze — pomadă — clarinete — maimuțe — orice obiect 30 de bani — certuri — chefuri — aldămașuri — tămbălăuri — „Numai 40 de bani ocaua de Drăgășani, vechi veritabil!” — „5 bani cafea gingirlic!” — nuci — sare — salam de Sibiu — „Hop și eu cu Țața Lina! adevărata plăcintă română și cozonaci moldovinești!” — prafuri de pureci — covrigi — roșcove — frânghii — stafide — curele — șei — hamuri — clopote — căruțe — coșuri — bomboane — rahat — muzici — gogoși — pălării — testemele — muște — popi — cocoane — mateloți — impiegați — pensionari — suprimați — popor — seniori — dame — MM. LL. — AA. LL. — târgoveți — târgovețe — țărani — țărance — intelectuali — artiști — poeți — prozatori — critici — burgheji — tramcare — tramvaiuri — capele pârлите — jupe călcate — bătăături strivite — copii pierduți — părinți beți — mame prăpădite — guri căscate — praf — noroi — murdărie — infecție — lume, lume, lume — vreme frumoasă — dever slab... — Criză teribilă, monșer!

1901

¹ Ștrengari, crai

ROMÂNII VERZI¹

Spiritul de asociație, trebuie să constatăm cu bucurie, a luat un mare avânt la noi.

Numărul deosebitelor societăți române, pe față sau secrete, este astăzi aproape incalculabil.

Românul cât trăiește trebuie să fie membru în mai multe societăți; ba ceva mai mult, sunt români care, chiar înainte de naștere, sunt membri în „*Cornelia*, societatea mamelor române pentru ajutorul mutual în caz de naștere”; iar alții, chiar după ce mor, continuă a fi membri activi în societatea de îngropăciune mutuală: în schimbul unei neînsemnate cotizațiuni, orice membru, la caz, Doamne ferește, de moarte, are dreptul a fi îngropat cu muzica.

Ca orice român, am căutat și eu să fac parte din cât mai multe societăți. Până mai zilele trecute, eram membru la opt; astăzi, grație stăruințelor celebrului meu amic eminentul pedagog, Marius Chicoș Rostogan, am onoare a fi membru la nouă. A noua, cea din urmă, îmi pare mie că este societatea cea mai bine venită; ea răspunde la o mare și arzătoare necesitate națională. Cetitorul se va convinge îndată cât de urgentă nevoie aveam de înființarea noii noastre societăți.

Dar să lăsăm pe promotorul înființării acestei societăți să vorbească...

¹ Schița aceasta apărută în seria 2-a a „Moftului Român” constituie una dintre cele mai nimicitoare denunțări ale naționalismului burghez, făcute de Caragiale. Ea dovedește că scriitorul a înțeles și a atacat caracterul diversionist al șovinismului — Vezi art. 9 din statutele „Românilor verzi”.

„Noi, românii verzi, purcedem dela următoarele principii sănătoase de progres național :

A iubi neamul său e peste putință din partea aceluia care nu urăște celelalte neamuri. Un neam nu poate avea vrăjmași în propriile sale defecte ; vrăjmașii lui sunt numai și numai calitățile altor neamuri.

De aceea, un neam nu trebuie să-și piardă vremea a se gândi cum să-și îndrepteze defectele și cum să-și cultive calitățile ; el are altceva mai profitabil de făcut ; să le numere defectele și să le ponigrească sau d'a dreptul să le tăgăduiască altora calitățile.

Prin urmare, un neam trebuie să aibă veșnic groaza de celelalte, deoarece existența unuia n'are altă condiție decât compromiterea completă a altuia.

De aci, necesitatea imperioasă a exclusivismului național celui mai extrem.

Bărbatul care are copii cu o femeie de alt neam, sau viceversa, crește la sânul lor niște monștri, care jumătate vor iubi până la nebunie neamul în mijlocul căruia au văzut lumina, iar jumătate îl vor urî cu înverșunare.

Să ferească Dumnezeuul străbunilor noștri pe orice român sau orice româncă să dea naștere la așa specimene teratologice !¹

Acestea sunt principiile care ne-au călăuzit când am pus bazele noii noastre societăți.

Noua noastră societate este chemată să deștepte spiritul public național, solidarizând pe toți românii ; de aceea sperăm, nu ! nu sperăm, suntem siguri că toți românii — și când zicem toți românii, înțelegem nu pe toți levantinii, care se dau drept români, ci pe românii adevărați — se vor grăbi să se 'nscrie împreună cu familiile lor în rândurile noastre.

După această esențială expunere de motive, ne grăbim a da aici, în strâmtul spațiu de care dispunem, câteva extracte din

STATUTELE SOCIETĂȚII „ROMÂNII VERZI“

Cap. I

DESPRE NUMELE, MEMBRII ȘI EMBLEMA SOCIETĂȚII

Art. I. — Se înființează în România o Societate Română cu numele de „Românii Verzi“.

¹ Monstruoase.

Art. 2. — Oricine poate face parte din această societate, fără deosebire de sex, de etate sau de culoare politică, dacă este român sau româncă verde.

Art. 3. — Emblema societății va fi un român verde zdrobind falnic sub călcâiul său șearpele străinismului, care scrâșnește și țipă.

Cap. II

DESPRE DATORIILE MEMBRILOR SOCIETĂȚII ÎN GENERE

Art. 4. — Membrii de orice sex și etate ai Societății „Românii Verzi” sunt datori să urască tot ce e străin și tot ce e dela străin, tot ce nu e român verde sau tot ce nu e dela român verde.

Urmează apoi mai multe articole unde se enumără cu deamănuntul tot ce nu este verde românesc și care trebuie sistematic respins de orice membru al societății, ca, de exemplu, sentimente neromânești, artă neromânească, idei și spirit neromânești.

Apoi :

Art. 9. — Se exceptează dela această regulă capitalurile neromânești.

Statutele prevăd înființarea unui organ de publicitate al societății cu titlul de „Românul Verde”, pus sub direcțiunea unui comitet de 40 membri, iar comitetul sub președinția eminentului meu amic, M. Ch. Rostogan.

În acest comitet nu vor putea figura mai mult de jumătate membri nevârstnici.

Ziarul „Românul Verde” va fi redactat de toți membrii societății : fiecare membru, indiferent de vârstă sau sex, va fi dator a colabora măcar odată la lună cu un articol de fond.

Se înțelege dela sine ce idei e chemat să propage „Românul Verde”.

Mai departe statutele arată că îndată ce societatea „Românii Verzi” va număra o sută de membri, se va declara constituită și va proceda la alegerea comitetului.

Cap. III

DESPRE DATORIILE MEMBRILOR MINORI AI SOCIETĂȚII

Art. 30 — Membrii minori ai societății, indiferent de etate și de sex, sunt datori a fi cât se poate mai curați.

Art. 31 — Ei sunt datori a asculta pe părinții lor de ambe sexe, de preferință pe acei care sunt membri activi ai societății.

Art. 32 — Acei care urmează la școală nu pot, sub niciun cuvânt să se joace cu conșcolari străini; ei trebuie să se joace numai cu conșcolari români verzi, de preferință cu membrii activi ai societății.

Art. 33 — Membrii minori ai societății sunt obligați a obține note bune numai la profesorii români verzi, de preferință la acei care sunt membri activi în societate.

Cap. IV

DESPRE DATORIILE MEMBRILOR DE SEX FEMININ

Art. 40 — Membrele societății sunt datoare să fie virtuose ca niște matroane romane.

Art. 41 — Membrele societății sunt datoare să devie bune mame române.

Art. 42 — Ele sunt datoare a naște copii sănătoși după preceptul străbun : mens sana în corpore sano¹.

Art. 43 — Membrele societății care sunt încă june domnișoare, sunt datoare să se mărite numai cu români verzi, de preferință dintre membrii activi ai societății.

Art. 44 — La cazul când o jună domnișoară s'ar mărita cu un român verde, care însă nu face parte din societate, este datoare a-l înscrie imediat printre membrii activi.

Art. 45 — Indată ce o membră devine mamă, ea este datoare să-și înscrie imediat copilul în societatea „Românilor Verzi”.

Art. 46 — Membrele societății sunt datoare a-și boteza copiii cu nume străbune ca Reea-Silvia, ca Tiberiu, ca Cicerone, ca Caracalla, ca Cornelia, ca Catone, etc.

Art. 47 — Membrele mame sunt datoare să dea copiilor lor o educație maternă în limba maternă. Sub niciun cuvânt apoi, nu-i slobod să încredințeze educațiunea copiilor la alte guvernante decât românce verzi.

Art. 48 — Ele sunt datoare a da singure să sugă copiilor, alăptându-i în acelaș timp cu sentimente și idei de român verde, conform Statutelor de față.

Art. 49 — În cazul când un membru nu ar avea lapte sau, întâmplător, nu i-ar fi sfârscul mamelelor perforat, sau s'ar gădila prea tare,

¹ Minte sănătoasă în corp sănătos.

sub niciun motiv nu va putea lua o doică străină, care ar da copilului să sugă lapte străin, alăptându-l în acelaș timp cu sentimente și idei străine; ci va fi datoare să ia o doică româncă verde, de preferință o membră activă a societății.

În capitolul despre membrii de sex masculin ai societății, statutele impun aceleași obligațiuni și taților ca și mamelor, afară, se 'nțelege, de obligațiunile privitoare la alăptare.

Se înțelege că orice abatere dela îndatoririle statutelor atrage după sine: întâia oară un avertisment, a doua oară o amendă și a treia oară excluderea, în ședință plenară, a membrului vinovat, din societatea „Românilor Verzi” și declararea lui ca străin de neam.

Abaterea dela îndatoririle privitoare la alăptare atrage după sine dela întâia oară pedeapsa excluderii.

1901

LANȚUL SLĂBICIUNILOR

Am și eu o slăbiciune, și eu sunt om ! dorințele grațioasei mele prietene domnișoara Mari Popescu sunt pentru mine porunci, la care mă supun, cu atât mai bucuros cu cât văd că prietena mea nu abuzează niciodată de influența nemărginită ce știe bine că exercită asupra-mi.. De astădată, ce mare lucru-mi cere?

„Stimate amice,

Știi ce prieten ești cu profesorul Costică Ionescu și cât nu e în stare să-ți refuze o rugămintă. Mă 'ndatorezi până 'n suflet, dacă obții dela el pentru elevul Mitică Georgescu din clasa IV liceul X... la latină nota 7, fără de care, băiatul, care mi-e rudă de aproape, rămâne și anul acesta repetent, ceea ce ar fi o mare nenorocire pentru familia lui — o familie dintre cele mai bune — și pentru mine o mare mâhnire.

Cu cele mai afectuoase salutări, a dumitale bună prietenă

Mari Popescu“.

A ! iresistibilă grație, cum știi de frumos să poruncești ! Și ce bine s'a nemerit ! Ionescu are și el o slăbiciune, și el e om ! ține la mine și nu e în stare să mă refuze. Repede mă arunc într'o birje și alerg la Ionescu, profesorul de latinește.

— Dragă Costică, viu la tine sigur că n'ai să mă refuzi; știu cât pot conta pe amicitia ta și nu-mi permit a mă 'ndoi un moment că în

cazul de față, fiind vorba, mă 'nțelegi, de o chestiune care mă interesează în așa grad, încât dacă n'aș fi pe deplin convins că tu, care mi-ai dovedit totdeauna, fără să desminți niciodată o afecțiune, ce pot zice că la rândul meu... în fine...

— În fine, zice Ionescu, am înțeles... Nu trebuia să mă iei așa pe departe. Vii să mă rogi pentru vreo loază de elev de-ai mei !

— Nu e loază, Costică ; e un băiat dintr'o familie dintre cele mai bune : mi-e rudă.

— Cine știe ce leneș, ce dobitoc !

— Nu-i adevărat, dragă Costică ; este un băiat prea cum se cade... Să nu mă lași !... Viu la tine sigur că n'ai să mă refuzi ; știu cât pot conta pe amicitia ta și nu-mi permit a mă'ndoi un moment că în cazul de față, fiind vorba, mă 'nțelegi de o chestiune...

— Ei, lasă astea ! știi că ții la tine ; ce mai încap între noi astfel de frase banale ?... Ce notă vrei să-i dau pârîlitului tău de protejat ?

— 7, dragă Costică !...

— Apoi, dacă n'o fi știind nimic animalul !

— Ei, acum și tu ! zi că nu știe ; parcă el o să fie cel dintâi și cel de pe urmă care să treacă fără să știe... Te rog, dragă Costică ! dacă rămâne băiatul repetent încă un an, e o nenorocire pentru familia lui— o familie dintre cele mai bune— și pentru mine o mare mâhnire...

— A ! iresistibilă milogeală prietenească ! zice Costică ; ce bine știi tu să poruncești ! Aide ! să-i fac hatârul și de data asta... să-i dau nepricopsitului 7.

— *Merți*, dragă Costică, mare pomană-ți faci !

— Cum îl chiamă ?

Eu caut repede'n buzunare scrisoarea d-rei Mari Popescu... Nu e... Zic lui Costică :

— Un moment !

Și ies ca din pușcă, sar în birje și alerg acasă... Acasă, scrisorica nicăeri... Fuga la d-ra Popescu.

— Prea grațioasa mea prietenă, lucrul merge bine ; am obținut dela profesor nota dorită ; decăt, acuma am nevoie să știu numele protejatului matală... Cum îl chiamă pe tânărul ?

— Ți-am scris numele în scrisoarea mea.

— Da, dar scrisoarea dumitale am rătăcit-o acasă printre alte hârtii, și lucrul este urgent : ca să nu pierd vremea căutând-o, am venit la d-ta... Cum îl chiamă ?

— Zău, nu mai ții minte, zice drăgălașa mea amică ; pentrucă drept să-ți spun, madam' Preotescu, o bună prietenă a mea, la care

țiu foarte mult, — nu sunt în stare să-i refuz nimica — m'a rugat să-ți scriu, că știe că ții foarte mult la mine și nu mă refuzi niciodată, și ești prieten cu d. profesor Costică Ionescu, care ține foarte mult la d-ta și nu e'n stare să-ți refuze nimic.

— Atunci, ce e de făcut? zic.

— Du-te d-ta la madam' Preotescu și întreabă-o cum îl chiamă pe băiatul pe care mi l-a recomandat ca să ți-l recomand d-tale.

— Sărut mânușitele !

Și alerg la Preoteasca... Zic :

— Madam' Preotescu, uite la ce am venit să vă deranjez : ați recomandat amicei mele d-rei Mari Popescu pe un tânăr, să mi-l recomande mie, să-l recomand amicului meu Costică Ionescu, profesorul...

— Da !

— Ei ! cum îl chiamă ?

— Nu ți-a scris Mari ?

— Ba da, dar am rătăcit scrisoarea, și d-șoara Popescu a uitat cum îl chiamă și m'a trimis să-mi spuneți d-voastră.

— Eu... drept să-ți spun... nu mai mi-aduc aminte, pentrucă i-am avut numele pe o însemnărică, pe care am lăsat-o la Mari; dar putem afla dela Diaconasca, — șade aci aproape, — ea m'a rugat, că știe cât ține Mari la mine și d-ta nu refuzi nimic lui Mari și d-l Costică Ionescu profesorul pe d-ta nu te refuză niciodată.

— Atunci, zic, cum facem?

— Stăi nițel, să trimiț să cheme pe Diaconasca; este aci alături.

N'aștept mult. Madam' Diaconescu vine. Dar, fatalitate ! și dumneaei se află în aceeași necunoștință despre numele junelui nostru protejat: însemnărica i-a dat-o amicei sale madam' Preotescu.

— Ce-i de făcut?

— Aleargă la Iconomeasca !

Alerg la Iconomeasca... De acolo, la Sachelăreasca... Pe urmă la Piscupeasca... În sfârșit, am dat de izvor... Tânărul este nepoțelul lui madam' Piscupescu, băiatul surioarei dumneaei, al lui madam' Dăscălescu : Mitică Dăscălescu.

Nimic nu refuzăm — madam' Piscupescu lu madam' Dăscălescu, madam' Sachelarescu lu madam' Piscupescu, madam' Iconomescu lu madam' Sachelarescu, madam' Diaconescu lu madam' Iconomescu, madam' Preotescu lu madam' Diaconescu, d-ra Popescu lu madam' Preotescu, eu d-rei Popescu, și mie amicului Costică Ionescu... Alerg la Costică Ionescu.

— Dragă Costică, să nu mă lași... Viu la tine sigur că n'ai să mă

refuzi, știu cât pot conta pe amicitia ta și nu--mi permit a mă 'ndoi un moment...

— Lasă, omule, fleacurile...

— Să-i dai nota 7, cum mi-ai promis...

— Cui, frate?

— Lui Mitică Dăscălescu !

— Mitică Dăscălescu !... Nu ții minte să am vreun școlar cu așa nume.

— Nu se poate !

— Să vedem !...

Și se uită în cataloage.

— Nu; n'am niciunul Mitică Dăscălescu, în cursul inferior; ai făcut confuzie ; trebuie să fie în cursul superior.

Alerg... de astădată drept la madam' Piscupescu.

— Madam' Piscupescu, de ce clasă dă examen nepoțelul matala?

— De clasa VI !

— A ! zic eu... Bine !

Și dau fuga 'napoi la Ionescu; zic :

— E în clasa VI Mitică Dăscălescu al meu.

— Atunci nu e la mine, e la Georgescu : îl cunoști pe Georgescu?

— Nu. Tu nu-l cunoști? ți-e coleg.

— Ba da, ține foarte mult la mine, nu e'n stare să-mi refuze nimic.

— Atunci, zic eu, mă rog ție, nu mă lăsa !... știu că pot conta pe amicitia ta și nu-mi permit...

— Iar ?... ești cu birja... hai de mă du degrabă la Georgescu.

— Haide.

— Ajungem... Aștept în birje pe Ionescu. Peste câteva momente iacă-tă-l.

— Ai avut mare noroc c'am venit tocmai la pont; dacă mai întârziem un sfert de ceas, până la două, mergea cu cataloagele la școală și trecea notele în matriculă : protejatul tău avea un 3.

— Și acum?

— Are 7.

Uită-te, am gândit eu, ce va să zică o întârziere de câteva minute : cum poate nenoroci pe un tânăr ! Rămânea Mitică Dăscălescu iar repetent, cu toate că ține la el atâta mamiță-sa Dăscăleasca, la care ține Piscupeasca, la care ține Sachelăreasca, la care ține Iconomeasca, la care ține Diaconeasca, la care ține Preoteasca, la care ține mult grațioasa Popeasca, la care ții foarte mult eu, la care...

LA PELEȘ

— Doăsp'ce trecute, Mândico! ce naiba faci, soro?

Așa striga cocoana Lucșița foarte nervoasă, intrând în odaie unde-și face toaleta madam' Piscopesco.

Iar madam' Piscopesco, din fața oglinzii, răspunde și mai nervoasă:

— Uf! lasă-mă dracului și dumneata, mamițo! nu vezi cum m'a pocit dobitoaca? fir'ar afurisită să fie!

Dobitoaca este guvernanta la copii, și piaptănă și pe madam' Piscopesco; cocoana Lucșița este mama lui madam' Piscopesco, iar madam' Piscopesco este soția lui d. Piscopesco, proprietarul uneia dintre cele mai elegante și mai confortabile vile din Sinaia, vilă care poartă frumosul nume al fiicei cocoanei Lucșiții, vila „Esmeralda”.

Dela șase ceasuri dimineța, pe când soarele nu s'a ridicat bine peste piscul Cânelui, locuitorii vilei „Esmeralda” umblă de colo până colo, cuprinși toți ca de niște friguri.

Ce este? ce s'a întâmplat în familia Piscopesco pentru ca toată lumea din vila „Esmeralda” să fie așa de emoționată și de nervoasă?

O bucată de bristol¹, care strălucește d'asupra cărților de vizită lăsate de amicii din lumea mare la vila „Esmeralda”, ne va răspunde la această întrebare. Să ne aruncăm ochii pe acea bucată de bristol și vom afla că din înaltul ordin al Maiestăților Lor, doamna și domnul Zefir Piscopesco sunt invitați pentru astăzi, la ora 1 d. a., a lua dejunul la castelul Peleş!

¹ Carton.

— Unde-i dobitoaca, mamițo? trăsni-o-ar Dumnezeu s'o trăsnească! zice madam' Piscopesco ciufulindu-și tare necăjită cârlionții dela ceafă, care nu vor să stea cum vrea dumneaei.

— Lasă-mă, soro, să te potrivesc. îi zice coana Lucșița.

Și trage lângă fereastră 'n lumină pe frumoasa ei fiică; ia fierul de frizat de d'asupra flăcării de spirt, îl apropie de buze, suflă 'n el, și'l vără apoi în cârlionții rebeli.

— Ești nebună, soro! țipă madam' Piscopesco, ce dracu! chioară ești?... m'ai fript!

— Dacă te miști! dacă bâțâi mereu din picior! Fie, soro, la naiba! că prea ești nevricoasă!... A, să văz.

Și coana Lucșița se uită 'n ceafa grăsulie a lui madam' Piscopesco și o scuipă, pe de-o parte să-i mai potolească ustureala, pe de alta să n'o deoache: în adevăr, are de ce să se mândrească o mamă.

Apoi, cu mai multă atenție, supune și aranjează cârlionții rebeli așa de frumos că madam' Piscopesco a și uitat de arsură.

— Doăsp'ce și un sfert, soro! ce dracu faceți? tot nu te-ai mai isprăvit?... vrei să întârziem? nu face pentru ca să ne aștepte, mai ales întâia oară!

Dar madam' Piscopesco, fără s'asculte vorbele domnului Zefir Piscopesco, și încovoidu-se de talia ei elegantă în fața oglinzii, așa ca să-și poată vedea turnura, întrebă:

— Sunt bine la spate, mamițo?

— Ești surdă, soro? sbiară cu severitate d. Piscopesco; vrei să ne atârne lingurile de gât? nu face pentru ca să ne aștepte! întâia oară, înțelege-mă!

— Uf! fir-ar a dracului și-afurisită de viață! zice madam' Piscopesco. Unde-mi sunt mânușile?

Caută cocoanele 'n sus... caută 'n jos...

— Chiamă pe dobitoaca... Unde-i dobitoaca? fir-ar a dracului să fie, ea știe unde le-a pus.

— Uite-le! strigă coana Lucșița.

— Haide odată, soro! că te las și merg singur!

Sunt douăsprezece și jumătate.

Încă o privire 'n oglindă.

În sfârșit, madam' Esmeralde Piscopesco sue în trăsură cu soțul său.

— La Peleş! și mai iute! zice către birjar d. Piscopesco, după ce și-a încrucișat brațele și s'a așezat bine.

Birjarul mână.

— Mamițo ! strigă madam' Piscopesco, uitându-se 'napoi către coana Lucsița, care de pe verandă o scuipă, să n'o deoache; mamițo, bagă de seamă la cheile dulapului, că iar fură zahăr dobitoaca, fir-ar a dracului să fie !

1907

INFAMIE...

Mi s'a întâmplat să pierz un amic, un bun amic, și nu mă pot căi îndestul de această nereparabilă pierdere; deaceea trebuie să spun oricui vrea să m'asculte, trista mea întâmplare. Iată.

Știam că amicul meu, bunul meu amic, are multă influență asupra unei persoane, de care atârnav la un moment niște interese ale mele de extremă importanță. Am alergat la el.

— Amice, bunul meu amic, zic eu, te rog, nu mă lăsa! contez pe tine să mă salți în această ocazie; o vorbă bună din partea ta către persoana, pe care o știi, poate să-mi facă norocul... Dă-mi o scrisoare călduroasă de recomandație... te rog, faci un mare bine pentru mine și pentru familia mea... copiii mei...

— Vai de mine! zice bunul meu amic, jenat de tonul meu din cale afară milos... Ce trebuie atâta insistență?

Și, după ce-i explic bine de ce e vorba, se așează la biroul său și începe să scrie.

După ce termină, se ridică și, cu scrisoarea în mână, îmi zice:

— Iată ce am scris.

Apoi citește scrisoarea lui:

„Iubite amice,

Amicul meu, aducătorul acesteia, vine la dumneata să-ți ceară un serviciu și mă roagă să pun o vorbă bună în favoarea lui. Nu știu cu cât mai multă căldură să ți-l recomand. Contez pe amicitia d-tale, că ai să-l tratezi ca pe mine însumi, pe amicul

meu, pe bunul meu amic. Aș fi fericit să aflu că acest om, pe care-l iubesc ca pe un frate, cunoscându-l ce om de treabă și capabil este, a obținut dela dumneata ce a dorit și ce, desigur, merită.

Mulțumiri anticipate, etc."

Pe când eu nu știu cum să mai mulțumesc bunului meu amic pentru atâta bunăvoință, el pune scrisoarea 'n plic, lipește plicul și scrie adresa; apoi îmi dă plicul...

Iau plicul și încântat plec, după ce îmbrățișez cu multă efuziune pe bunul meu amic.

Mă duc degrab la locuința persoanei în chestiune. Pentru moment omul meu nu e acasă; dar după amiază, îl găsesc negreșit — așa a lăsat vorbă feciorului.

Sunt unsprezece ore înainte de amiază. Ce să fac până la două, când pot vedea pe omul dela care atârnă viitorul meu și al copiilor mei?

Intru într'un birt modest să gust ceva și, așteptând pe băiat să mă servească, privesc cu ochii plini de speranță plicul ce mi l-a dat bunul meu amic și clădesc mii de castele strălucite...

A! ce afacere!... ce caldă recomandatie! ce amic! ce bun amic!

Pun plicul, pe care nu mă pot sătura să-l privesc, alături de farfuria mea și mă uit la el ca la o lumină conducătoare în calea vieții mele.

Pe masă, în fața mea, stă într'un peș un serviciu șchiop de salată.

Băiatul mi-aduce un borș... Nenorocitul! Vrea să-mi toarne borșul din ceașcă în farfurie și, stângaci, face o mișcare cu cotul și răstoarnă peste plicul meu serviciul cel șchiop.

— Piază rea! zic eu în gândul meu... S'a vărsat undelemnul!

Dar n'apuc să gândesc bine, și prostul de băiat, întorcându-se brusc să vadă ce a răsturnat, apleacă ceașca și varsă și ciorba pe masă.

Plicul! plicul meu!

Il iau repede și-l șterg...

Din nenorocire, hârtia plicului a înghițit destul undelemn și destulă zeamă caldă.

Ce e de făcut? să-l mai șterg! Tot ștergându-l în amândouă palmele cu șervetul... altă nenorocire... plicul se deslipește!

E peste puțină să duc persoanei o scrisoare în așa hal.

Să alerg la amicul meu, să-l rog a-mi da o a doua ediție, revăzută poate și considerabil augmentată.

Maltratez încă odată pe secătura de chelner și plec furios, cu plicul în mână pe bulevard.

Pe drum, dracul — că nu pot zice altfel — n'are de lucru ? Ce-mi șoptește ? Plicul e deslipit... Ia să mai citesc odată călduroasa scrisoare a bunului meu amic.

O scot frumușel din plicul soios... Undelemnul și grăsimea borșului au pătruns până la hârtia dinăuntru, pe care au făcut-o transparentă ; pe dos, într-o parte, se pot citi câteva vorbe de-a 'ndaratele... Mă uit d'aproape, și văz bine literele... *ragăm nu*. Citite pe dos, cum este scris pe față, aceste litere fac vorbele *un măgar*...

Un măgar !... zic eu fără să'nțeleg... Ce caută vorbele astea aci ?... *Un măgar !...* Mi-a citit amicul meu adineaori scrisoarea : n'am auzit așa vorbe... Și-apoi, ce noimă ? cum s'ar putea potrivi ?... Ce-i asta ? Aiurit, desdoesc scrisoarea, și cu ochii mei citesc :

„Stimate amice,

Moftangiul, care-ți aduce această scrisoare, mă roagă cu insistență să-ți-l recomand : e vorba de o afacere, pretinde el, dela care ar atârna viitorul lui și al copiilor lui, o afacere cu tine. Imi fac o datorie amicală să-ți atrag atenția asupra acestui caraghios, și de aceea m'am și grăbit a-ți scrie, nu cumva să alerge la altă intervenție pe lângă tine și să te incurce.

Ia seama, nu-i acorda niciun crezământ. E un măgar și jumătate. Atât, în privința caracterului. Gât despre inteligență, poate că ar avea câteodată ceva spirit, dar foarte superficial și cu deosebire zevzec.

Primește-l dar, pe acest stimabil amic, în consecință,

Al tău, etc."

Mă șterg bine de sudoare pe frunte și m'arunc într-o birje. Când să intru în strada, unde locuiește amicul meu, iată-l, îmi iese în față. Opresc birja și sar jos vesel.

— Ei ! mă întreabă amicul meu. Ai fost ? L-ai găsit pe omul d-tale ?

— Da, zic eu râzând.

— Ei ! ai reușit ? ce ți-a zis ?

— Ce să-mi zică ? că sunt un moftangiu, un caraghios, cu care nu

vrea să se'ncurce... că sunt un măgar... și jumătate... Atât în privința caracterului... Cât despre inteligență, a zis că am câteodată ceva spirit, dar superficial... că adică sunt un zevzec...

— De unde știe astea ?

— Din scrisoarea d-tale.

— Ți-a spus el că din scrisoarea mea.

— Nu ! știu eu că din scrisoarea d-tale.

— Cum ?

— Am deschis-o.

— A ! domnule, strigă indignat amicul... Ai deschis scrisoarea !...

Asta e o infamie !

Eu, drept orice răspuns, îi trag două perechi de palme, mă sui și... mână birjar !

Se'nțelege că după infamia ce am comis, orice legătură între mine și amicul meu a trebuit să se rupă...

Ah ! cât de rău îmi pare ! am pierdut un atât de bun amic !...

REPORTAJ

„Revolta Națională“ apărea sub direcția mea acu vreo cinspre zece ani, pe vremea cabinetului Brătianu. Era o gazetă eminentemente combativă, făcând crâncenă opoziție.

Tăria noastră nu stetea atât în articole de fond sau în polemice, cât în informațiuni de senzație țesute cu observațiuni veninoase. Turbasem și pe public, și pe politicieni, și mai ales pe confrăți, cu descoperirile celor mai intime secrete ale culiselor politice, sociale și chiar familiale. Poliția înnebunea căutând în zadar să afle izvorul știrilor „Revoltei“.

Și ce simplu lucru ! Toate le aflam dela o damă din societate, care le lua într'adins pentru noi dela un stâlp al puterii, un om foarte de sus. Câte trele părțile erau interesate să lucreze cu cea mai perfectă discrețiune : bărbatul de Stat își exercita prin canalul nostru micile răutăți și marile intențiuni ; dama câștiga frumos dela noi, iar noi țineam recordul gazetelor bine informate. Oricine ar fi citit însă cu destulă luare aminte foaia noastră ar fi trebuit măcar să bănuiască : pe câtă vreme pe toți oamenii dela putere îi tratam cu ou și cu oțet, pe bărbatul nostru de Stat îl maltratam cu zahar și cu apă de tran-dafir.

Dar din nenorocire, izvorul informațiilor a trebuit să ne sece odată. Bărbatul de Stat a căpătat misiunea pe care o vâna de mult și a părăsit capitala ; astfel, am rămas — dama, desolată fără bunul ei amic, iar noi, și mai desolați, fără informații. A voit dama să ne servească cu știri din alte izvoare ; dar au început să plouă desmințirile, și confrății s'au pornit să-și verse focul asupra „Revoltei“, care „fără nici un

scrupul“... „mincinoși!... infami!... caraghioși!“... în fine toate grațiositățile de care sunt capabili niște confrați geloși de un îndelungat succes.

Atunci, am luat un reporter special.

Câteva zile am scăpat de desmințiri și de invectivele confraților... Da! dar ce informații, Dumnezeuule! Judecați singuri:

„Azi s'a ținut un consiliu de miniștri, la ministerul de interne“.

„Primul ministru va pleca mâine sâmbătă la Florica. Probabil că se va întoarce luni sau marți, dacă nu se va hotărî să rămână acolo mai multe zile“.

„D-l ministru al cultelor a lucrat eri, miercuri, cu M. Sa Regele“.

„Aflăm cu plăcere logodna d-lui Alexandru Popescu, vechi funcționar, cu doamna Alexandrina Ionescu, mama tânărului poet Horațiu Ionescu, impiegat la biroul de servitori de pe lângă Prefectura Poliției Capitalei. Toate urările noastre de fericire junei perechi“.

„După cererea doamnelor Tudorița Ștefănescu și Fani Teodorescu, s'au permutat, întâia în postul de moașe la plasa Z... în locul celei de-a doua, iar cea de-a doua în aceeași calitate la plasa X... în locul celei dintâia“.

Când a intrat reporterul meu de dimineață, l-am întâmpinat spunând:

— Domnule Caracudi, nu merge așa! Cu informațiuni ca ale dumitale, dăm de mal gazeta. Informații sunt astea? Firește că s'a ținut azi un consiliu de miniștri, fiindcă acolo în fiecare joi se ține câte unul!... Firește că primul ministru va pleca sâmbătă, după regulă, la Florica, ca în toate sâmbetele și se va întoarce, iar după regulă, ori luni, ori marți, ori miercuri, ori în altă zi!... Firește că ministrul cultelor a lucrat eri la palat fiindcă miercurea este ziua fixă de lucru a acestui secretar de stat cu Regele!... Și pe urmă... Ce-ni pasă mie de logodna junei Alexandrina!... ce interes poate avea pentru cititorii noștri permutarea moașelor d-tale!... Ce? vrei să omori „Revolta“, nene?... spune!

— Ba nu!

— Atunci!... Mie îmi trebuesc, domnule, informațiuni politice de senzație.

— Dacă nu sunt, domnule director...

— Trebuie să fie!... Altfel, cu regret, amice, nu ești bun de noi!

— Am înțeles, domnule director.

— Pleacă, aleargă ! Vără-te peste tot, în lume, în localuri publice și oficiale, în cercuri politice ; scotocește, miroase, află, află, află !

D. Caracudi a plecat foarte hotărât. Peste câteva ceasuri, pe seară, se întorcea mândru. Avea de ce. Aflase lucruri cu deosebire interesante dela un personaj politic, al cărui nume nu vrea să-l spună. Intre altele iată :

1. O mare neînțelegere în sânul consiliului de miniștri ;

2. O crasă ministerială iminentă ;

3. Intenția guvernului de a spori efectivul armatei și anii de serviciu ;

4. Sgomote despre un grav incident diplomatic ;

5. Un divorț scandalos în lumea mare.

— Ei, ai văzut ?... Cine e amicul care ți-a comunicat toate astea.

— Asta nu se poate, răspunse Caracudi ; am dat parola de onoare să nu-i spun numele. De alminteri, dacă ar afla că l-am trădat, nu mi-ar mai spune nimic aldată.

— Bravo, domnule Caracudi ! frumoasă recoltă. Așa da ! dă-i înainte ! dumneata ai apucături americane ; vei avea un frumos viitor ca ziarist român.

Și în adevăr, pe fiecare zi reporterul a mers progresând, așa încât, în scurt timp, „Revolta“, compromisă oarecum în ultimele două săptămâni, se ridică la vechiul ei nivel de popularitate, ba chiar mai sus. Niciodată atâta succes... Bravul meu Caracudi ! De exemplu :

Putem spune, din sorginte ¹ autorizată, că ieri s'a petrecut la palat o scenă, care caracterizează situațiunea întreagă ca imposibilă de susținut. Guvernul e pe ducă. La ediția de seară amănunte.

Apoi, la ediția de seară :

Se știe că Regele de mult își dă seama de starea nenorocită în care a ajuns țara, și nu pierde nicio ocazie pentru a-și manifesta nemulțumirea față cu guvernul vizirului ². Regele pândește de mult momentul când să spună verde șefului colectivității ce crede despre această politică descreată. Astfel, ieri, când vizirul a mers la obicinuita audiență, Regele s'a închis cu dânsul în cabinetul de lucru, luând cele mai stricte precauțiuni a nu fi auzit de nimeni, și i-a tras vizirului o săpuneală numărul unu, făcând critica amănunțită și foarte aspră a acestei politici, care consistă în a tolera „jafuri, asasinat și procese scandaloase“, după propria expresie a vizirului.

Tot timpul, vizirul a tăcut cu ochii în pământ, galben la față ca un cadavru.

¹ Izvor.

² Poreclă dată lui Ion Brătianu, pentru caracterul dictatorial al guvernărilor sale.

La sfârșit, Regele, arătând că situația a devenit intolerabilă pentru țară și pentru Coroană, a spus răspicat :

Nu mai merge, domnilor, nu mai merge !

S'a observat, chiar de servitori aerul plouat al vizirului la ieșirea din palat.

De prisos a mai spune ce succes a avut gazeta noastră seara. Ediția pentru capitală s'a epuizat, în câteva momente, așa că am fost siliți să tragem încă o mie de exemplare (încă trei, am spus noi a doua zi).

— Al dracului Caracudi ! gândeam eu. De unde le află ? Trebuie numaidecât să știu de unde le află.

Toate stăruințele mele pe lângă el au rămas infructuoase ; peste puțină să aflu sorgintea de unde căpăta atâtea știri. Încăpățânarea lui m'a scos din răbdări. M'am hotărît să-i dejoc rezistența, smulgându-i secretul într'un mod fie chiar nedemn.

A doua zi, o zi încântătoare de toamnă, reporterul mi-a spus de dimineață :

— Mi se pare că pentru ediția de seară o să am o informație în legătură cu cea de ieri, cu scena dintre Rege și vizir. Adineori când veneam încoace, am văzut pe vizirul intrând iar la palat... Să vedem... Mă duc... Mă'ntoro într'un ceas cu informația...

— De astă dată trebuie să te prinz ! am zis în gândul meu, și imediat mă luai pe urmele lui mai discret decât un bătrân detectiv.

Caracudi, fără a bănui cătuși de puțin, ieși pe bulevard în Calea Victoriei. Un moment, se opri la fereastra unei prăvălii de galanterie ; apoi, urmă înainte cu pas potolit. Ajungând în colțul stradei Nouă, se opri la Capșa, așezându-se afară la o mesuță. Eu stam în colțul otelului de Boulevard. Vreo douăzeci de minute m'a ținut așa, el pe scaun și eu în picioare... S'a sculat și a apucat spre palat. După el.. Dar, din nenorocire... în dreptul lui Oteteleşeanu, la deschizătura largă a pieței Teatrului, l-am pierdut din ochi în mulțime... Caut în sus, caut în jos : nicăieri... S'a suit de sigur în vreun otel, unde are întâlnire cu omul lui — vreun deputat, senator... ori știu eu ? Când mă desparasem și porneam să mă 'ntorc la redacție, cu gândul a reîncepe jocul la prima ocazie, iată-l pe omul meu că iese din prăvălia de specialitate a Regiei cu un pachetel în mână... Și-a luat tutun !... Apucă tot în sus spre palat... După el... Dar, trecând pe dinaintea tutungeriei, mi-arunc ochii să văd dacă nu e cineva acolo cu care să fi comunicat... În prăvălie, nimeni, afară de vânzătoarea și impegatul. Trecând pe la palat, Caracudi tae drumul, salută pe cineva dela fereastră și urmează domol înainte. Ajungând și eu în fața palatului, trag cu ochiul și văd

la geam un tânăr ofițer de roșiori... Caracudi își ia seama mai încoace de Episcopie ; se întoarce în loc și pornește înapoi... Mă ascund repede într'un gang. Trece la vale... ies după el la potrivită distanță, ținând ochii la pălăria lui cenușie ca argintul. În dreptul palatului pălăria cenușie salută iarăși... Iar ofițerașul...

— Nu cumva ?... gândesc eu.

Reporterul apucă la dreapta pe lângă grădinița palatului... în strada sf. Ionică... După el... În intrarea Rosetti... În Cișmigiu... Trece puntea... Merge drept la bufet... Eu stau ascuns lângă movilă și nu-l iert din ochi... Bea cafea și fumează din tutunul cel proaspăt. De sigur aci are întâlnire cu omul dela care ia informațiile... Il așteaptă... Il aștept și eu... Reporterul scoate blocul din buzunar și scrie... E o vreme splendidă, și grădina, sub cerul limpede de toamnă, e mai frumoasă ca totdeauna. În aer liniște ; ici și colo pică încetinel frunze galbene, învârtindu-se 'n clipe largi până la pământ în jurul coadelor veștejite, și de departe s'aude glas de lebădă...

Dar omul meu a isprăvit de scris ; plătește, se scoală și apucă spre locul unde mă aflu... Mă dau binisor pe după movilă. Pornește spre intrarea Rosetti înapoi... După el... Iese prin strada Brezoianu... Suie bulevardul... Acum grăbește pasul... și eu pe al meu... Unde mă duce?... Să vedem...

La redacție... Intră... Dau fuga. Când intru, Caracudi scoate blocul.

— Ei ? întreb eu.

— Stăi să vezi ! răspunde cu un zâmbet triumfător, și-mi pune îndată sub ochi, cu indicația caracterelor „compacte” de întrebuințat, următoarea informație :

Am dat aseară o informațiune relativă la scena petrecută ieri la palat între Suveran și vizirul. Astăzi suntem în pozițiune a da, din acelaș izvor autorizat, amănunte asupra urmării acelei scene, cari stau în legătură cu sgomotele înregistrate de noi despre o iminentă crasă ministerială.

Astăzi, vizirul, cu aerul foarte abătut, a urcat treptele palatului pe la 9 dim. Regele l-a făcut s'aștepte mai mult de o jumătate de oră în antecameră. În vremea aceasta, servitorii și ofițerii de serviciu au observat că vizirul ofta adânc, gândindu-se la frumoasele zile dela Aranjuez ¹, când tăia și spânzura, bucurându-se de încrederea fără margini a Suveranului, care acuma, domirî — *mieux vaut tard que jamais* ² — îi întoarce spatele ca unui lacheu, de serviciile căruia stăpânul este absolut nemulțumit, și pe care vrea să-l dea afară, ca pe orice lacheu netrebnic.

¹ Expresie cu sensul : „frumoasele zile de odinioară”.

² Mai bine mai târziu decât niciodată.

În fine, Suveranul, primind pe vizir în cabinetul de lucru, i-a repetat aceleași imputări asupra intolerabilei situațiuni. Vizirul, tremurând și cu glasul plin de lacrimi, a zis :

— Atunci, Sire, nu mai rămâne alta de făcut decât...

— Decât? a întrebat Suveranul.

— Decât...

Și neputând pronunța cuvintele : „...să-mi dau demisia și să mă retrag în viața privată...” s'a pornit pe plâns, ca o babă bătrână copleșită de parapon.

Precum se vede, zilele politicii de *jafuri, asasinare și procese scandaloase*, sunt numărate. Nu va mai fi vorba de astădată de o remaniere ministerială parțială, de o cârpeală după cunoscuta sistemă vizirială, ci de prăbușirea completă a șandramei colectiviste.¹

— Bravo, dragă Caracudi ! am strigat eu. Ești mai tare decât puteam să-mi închipuesc ! Tu ești norocul „Revoltei Naționale !...” Decât... să-mi dai voe să-ți spun că acum știu...

— Ce ?

— Izvorul de unde capeți informațiile... Il cunosc...

— Ași !

— Pe ce te prinzi ?

— Pe ce poțestești.

— Pe un dejun la Iordache... Primești ?

— Primesc, zise Caracudi, sigur că mă bea.

— Vrei să-ți spun de unde ?

— De unde ?

— Vino'ncoace...

Îl trăsei atunci la o parte, în cabinetul meu de director, închinând ușa cu mai multă precauție ca Regele când vrea să vorbească vizirului, și-i șoptii răspicat privindu-l diabolic până'n fundul ochilor :

— Din Ciș-me-giu !

Caracudi se făcu mai galben ca vizirul din informația lui. Dar... *si augur augurem*² strângându-i mâna cu efusiune, mă grăbii să-i adaug :

— Nu face nimic asta !... Sunt foarte mulțumit de serviciile tale... „Revolta“ fără ele n'ar plăti o para chioară, cu toate articolele și foiletoanele noastre... Hai să dejunăm !

Am dejunat minunat. Caracudi clipea din ochi foarte mulțumit.

— Mă rog ție, l-am întrebat eu la cafea, după ce-i spuseseam itinerariul lui de dimineață în toate amănuntele — mă rog ție, când e

¹ E vorba de partidul liberal.

² Dacă un augur vede un alt augur — dicton latin care înseamnă : când un vraci întâlnește un alt vraci, încep amândoi să rădă.

vremea bună ca astăzi, înțeleg; dar cum faci când e vreme rea ?

— Când e vreme rea ?... stau acasă.

— Mai bem o înfundată ?... Asta o plătesc eu.

Știu c'am răs !... Am plătit, el dejunul și eu suplimentul, și ne-am întors foarte veseli la redacție.

— Trei ceasuri !... Caracudi ! srig eu ; repede după informații !
Caută-le cât mai „sensazionale !“

— La moment ! răspunde bravul meu reporter și pleacă grabnic spre palat.

Eu rămân în odăița umbroasă a redacției să-mi scriu articolul de fond : *Ce gândește Suveranul ?*... Să vedem, ce poate gândi Suveranul ?...

Moi pana în călimări și, picotind cu capul plecat pe masă, mă gândesc... mă gândesc...

Ce vreme splendidă ! Ce frumoasă trebuie să fie grădina acum cătră seară sub cerul limpede de toamnă... Ce liniște în aer... Parcă văd cum pică încetinel ici și colo frunzele galbene, învârtindu-se în clipe largi până la pământ în jurul coadelor veștejite... și parcă de departe auz glas de lebădă...

Al dracului Caracudi !...

Ia să vedem acum : *ce gândește Suveranul ?*

Sunt în lume amatori de fel de fel de colecțiuni curioase, — și multe am văzut, de valori incalculabile.

În clasele primare, odinioară, cunoșteam un băiat care avea o colecție de peste cinci mii de nasturi; mai târziu, am admirat la un tânăr zeci de albumuri pline de fotografii de femei frumoase; apoi, la un bărbat două colecțiuni: una, de cărți poștale ilustrate, și alta, de cărți de citit, strânse încet-încet, de pe la prieteni uituci, unele neilustrate.

Acum, în urmă, am făcut cunoștința unui domn care posedă o colecție de scrisori anonime — cea mai prețioasă desigur din câte, felurite, mi-a fost dat să văd... Dela soață pe ale soțului, dela părinți pe ale copiilor, dela soacră pe ale ginerului, dela stăpâne pe-ale slujnicilor — or, vice-versa; unele cumpărate, altele dăruite, altele subtilizate¹; în fine — de unde, cum, cu ce răbdare, cu câte sacrificii le-a adunat — numai el știe... Cunoscându-i slăbiciunea, i-am dus și eu o anonimă, primită zilele trecute, în care o veche prietenă (indubitabil e dumneaei), iscăind „câțiva admiratori de odinioară”, mă picnește, vorba de pe vremuri, la coada ișlicului... Posesorul colecției mi-a mulțumit; dar, deși l-a primit, n'a rămas, cum m'așteptam, destul de încântat de specimenul meu...

— Ei! ni-a zis; în genul ăsta, am mult mai picante.

— Tocmai d'aceea doresc să văd și eu mai de aproape colecția d-tale și, dacă-mi permiți, să copiez câteva...

¹ Sustrase, furate.

— Bucuros, îmi răspunse el ; trebuie însă să te ajut, fiindcă d-tale, mai puțin cunoscător în materie, ți-ar veni greu să faci repede o bună selecție din atâtea pachete.

— Domnul meu, îl întreb, după ce-i mulțumesc de atâta amabilitate, cum îți explici d-ta obiceiul ăsta de a scrie scrisori anonime ?

— E foarte ușor de explicat... Pe de o parte, lipsa de ocupație serioasă și de griji proprii ; pe de alta, ceva mai adânc... Exigențele sociale paralizează adesea francheța onestă ; un individ nu le poate ușor înfrânge în orice moment ; în fața lor devine laș ; poate însă avea curaj să fie franc pe ascuns. E greu să arunci cu noroi în obrazul cuiva când îl întâlnești ziua 'n amiaza mare față 'n față în lume ; noaptea însă după spartul luminațiilor, p'în îmbulzeală, poți să-l murdărești pe la spate de sus până jos... Va bănuî aproape sigur pe cine l-a murdărit, atât mai bine ! te știe fără a-ți putea cere socoteala... Și mai ales sexul slab, mai delicat, are nevoie de anonim, ca să-și poată descărca sincer și leal tot fundul sufletului...

Nu i-am prea înțeles bine explicația, și, fără a mai discuta m'am mărginit a lega câteva flori din grădina lui într'un buchet... Il dedic blondei anonime care mi-a scris sâmbătă, în ajunul învierii ; i-l dedic, în speranța că, după modelele acestea, îmi va scrie în curând mai picant ca la prima încercare — încai, nu numai dumneaei și eu să avem mulțumire, ci și posesorul colecției clasice, atât de cunoscător și, prin urmare, de pretențios în materie... Iată.

Prea stimată doamnă, nu toate mamele sunt devotate cum sunteți d-voastră, ceea ce ar trebui să le fie tot ce e mai sacru. Și eu sunt tată de familie, vă 'nțeleg și vă admir. De aceea, în interesul scumpei d-voastre copile, așa de castă, dar totuș orbită de un amor nenorocit, mă grăbesc a vă pune în vedere că acela căruia vreți să-i încredințați viitorul ei este un om pierdut. Pe lângă viciul alcoolismului și al variației în ultimul grad, a fost și în spital și are patima foițelor, care, în calitatea sa de mânuitor de bani publici, poate, desigur, îl va duce la ultima treaptă, pe banca infamiei, condamnat de justiție pentru atât de colosale delapidări, ca mulți alți nenorociți de această tristă speță. Mi-am împlinit misiunea în conștiință. Rămâne ca d-voastre, ca mamă devotată, înainte de a face pasul fatal, să avizați cu perspicacitate. (iscălit). *Un bun tată de familie.*

(De aceeași mână, pe acelaș fel de hârtie și cu aceeași cerneală ; cu aceeași dată pe stampila poștei).

Tânărule, ești în vârsta frumoasă a iluziunilor, când inima se deschide ca o floare cu toată sinceritatea... Onest, activ, fără niciun vițiu, virtuos, apreciat de superiori, iubit de inferiori, viitorul îți surâde. Nu mai poți trăi singur; dorești, după ce ți-ai cucerit o frumoasă situație prin propriile merite, ca fiu al operelor d-tale, și eu cel d'întâi te stimez pentru asta, să ai o soție dulce spre a împărtăși, la căldura căminului conjugal, bucuriile senine, și, ca într'un mic paradis intim, a avea în jurul d-tale fructul amorului onest, micul îngeraș, care să te încante cu zâmbetele și cântecele sale... Iată un sublim ideal ; dar... este un dar... dela paradisul închipuit și până la infernul real, nu este, vai, decât un pas ! Gândește bine în ce familie intri. Mama, o bătrână cochetă, care a ruinat doi bărbați. Zestrea promisă, o minciună sfruntată, ne mai având decât șandramalele îngropate la credit și pensia nenorocitului căzut victima luxului și desfrăului lor; căci mama denaturată a încurajat apucăturile fiicei — ce naște din pisică — iar aceasta mai poate în orice caz face carieră romantică, dar nu copii. Întreabă pe omul științei, un mamoș, dacă o pretinsă demoazelă de 28 de ani, care până azi are la activul ei trei patru avorturi clandestine, cunoscute de toată lumea, mai are șanse a deveni mamă. Ia bine seama ! Luxul și devergondajul¹ atâtor femei de această tristă speță au aruncat pe mulți mânduitori de bani publici, naivi ca d-ta, în brațele prăpastiei dezonoarei ! Mi-am împlinit misiunea în conștiință. Rămâne ca d-ta, tânăr luminat, înainte de a face pasul fatal, să avizezi cu perspicacitate. (iscălit)

Un binevoitor matur.

Stimate domnule, d-ta muncești la țară pe ploaie și pe arșiță, asudând ca un biet hamal ; iar consoarta d-tale îi trage la Franțișbat checuri apilpisite cu baronii cu piteni, și pe urmă noaptea pe lună, în otomobil, sus la munte... Să vă dea Dumnezeu și copii, că stare v'a dat destulă ! (iscălit) *Un chelner dela Kurhaus din Franțișbat.*

(Mână, hârtie, cerneală, stampilă, aceleași).

Stimată doamnă, d-ta te canonești la cură de apă minerală, exilată în Franțișbat, iar boierul d-tale face cură de șampanie la Lăptărie, cu marchizele apilpisite, cu taraful lui Ristache Ciolacu și cu cinci muscali

¹ Desfrânarea.

cu cauciuc cu zece franci pe ceas până la ziuă... Să-ți trăiască scumpul bărbățel ! (iscălit) *Un chelner dela Lăptărie.*

Cher monsieur, est-ce que les superbes cornes dont votre charmante epouse, la petite Esméralde, vous coiffe, avec la collaboration si assidue de votre brave neveu, Monsieur le sous-lieutenant de Petits-Rouges, Arthur, ne vous gênent point lorsque, le soir, vous vous mettez au lit ? Dites-nous, s'il vous plait. Si elles ne vous gênent pas du tout, tant mieux ! Nous vous souhaitons un doux dodo ! (iscălit) *Plusieurs voisins curieux.*

(Pe românește : Dragă domnule, spune, rogu-te, când te așezi seara în pat nu te supără mândrele coarne cu care te împodobește iubita soție, Smărăndița, cu colaborarea atât de stăruitoare a bravului d-tale nepot, d. sublocotenent de roșiori, Artur ? Dacă nu te supără deloc, atât mai bine ! Iți dorim să faci nani frumos ! (iscălit) *Mai mulți vecini curioși.*

Ilustre fruntaș, eu nu umblu niciodată cu plosca minciunilor; mi s'a părut degradător să scrie un cetățean independent anonime. Totuși, azi trebue să recurg la asta, ceeace în principiu detestez ; dar ți-u, ca Român, la d-voastră, gloria partidului și a țării. Vă atrag deci atenția asupra unui individ periculos care vă 'nconjoară ; acesta este d. Mandalache, ce-i mai zice și Capsomanul, și, în interesul partidului nostru, vă sfătuiesc a nu-i mai acorda încrederea nelimitată de care se bucură astăzi, jucând pe devotatul fidel ; căci vă garantez că este spionul partidului contrar, plătit din fondurile secrete (rușine !) o pot proba oricând cu documente zdrobitoare. Până atunci, trăiască partidul nostru ! (iscălit) *Un fanatic partizan al d-voastră, alogător colegiul I de Cameră și Senat.*

Doamnă Directoare, eleva Lucy N., din clasa V, are o purtare urită în societate, conversând totdeauna intim cu ofițeri și elevi din școala militară pe calea Victoriei chiar târziu ; și primește mereu poezii și cărți poștale cu poze de amor, etc., etc. Pentru prestigiul școalei dar, vă denunțăm ca să luați urgent măsuri severe, aminteri, cu

regret, vom fi silite a face reclamă ministerului relativ la tristul exemplu de imoralitate. (iscălit) *Mai multe mame îngrijate.*

Prea cuvioase părinte Matache, ca să știi cât ți-a sburat din căldărușă la 1 Aprilie, întreabă pe Tănase rahagiul de câți gologani a vândut rahat și bastonache lui Giugică, băiatul care ți-a purtat căldărușă; și să întrebi și pe tat-său, paracliserul; cine ți-a șters basmaua cu ouă roșii, care a zburat când v'ați încurcat la pelin, a treia zi de Paști, cu partidul, în colț la Savu, în odăiță, pe 'nfundate? (iscălit) *Un creștin enoriaș.*

Sărut mâna coconiță; prin această mică epistolă, venim să vă facem un denunț, că alaltăieri, când a îngropat-o pe răposata cocoana mare, d-voastră nu știți, c'ați plecat cu cupeaua dela cimitir, și ați lăsat lui Ioniță, feciorul d-voastră de încredere, parale să dea la sărmanii cerșetori, și el a luat toate paralele, și, la sărmanii cerșetori i-a înjurat și nu s'a îndurat să le dea nici măcar un franc de parale. Să știți cine e domnul Ioniță și cum ține la onoarea d-voastră. (iscălit) *Mai mulți care au asistat.*

Domnule Jorj, desigur nu vei declara unde ai petrecut noaptea de vineri spre sâmbătă, căci ți-e teamă, ca un laș, să nu-ți spulbere creierii protectorul tău, a cărui casă o dezonorezi cu infama complice. Dar ai aflat, poate, că în aceeași noapte s'a întâmplat nenorocirea junei orfane Matilda G., cu a cărei mătușe și tutoare se știe ce prietenie strânsă ai cultivat până la scandalul actual cu soția maiorului... Sunt o persoană leală; nu voi a-ți ascunde nimica; află dar că, tot astăzi, am înaintat parchetului alăturata scrisoare. Cred că de astădată ți s'a înfundat! nu-ți mai rămâne decât să-ți tragi singur un glonț!

Domnule procuror, un cetățean care dorește să aducă un serviciu justiției imparțiale a țării sale, vă atrage serioasa atenție, asupra faptului că, în afacerea cadavrului Matildei G., d-l Jorj P... n'a fost până acum citat nici ca informator, deși sunt de notorietate publică relațiile

sale de până ieri cu tutoarea nefericitei victime. Vă asigur totuși, că numitul domn n'ar putea răspunde clar unde a petrecut în noaptea crimei misterioase ; căci acasă n'a fost ; a plecat de cu seara, afirmând că merge la Ploești pentru afaceri ; dar desigur nu va putea dovedi că a fost acolo, căci a fost... *în altă parte*, de unde s'a întors a doua zi, foarte emoționat, în dezordine și confuz, cum poate mărturisi chiar bătrâna lui mamă, care s'a speriat când l-a văzut ; și n'a ieșit trei zile din casă, dând ordine stricte să nu primească pe nimeni, că trage cu revolverul. În interesul instrucțiunii mă abțin deocamdată de a da acestea la lumina publicității. (iscălit) *Un om de bine.*

Domnule Nădrăgilă, suntem niște persoane de gust, care te cunoaștem din vedere și cărora ne erai oarecîm simpatic până 'n zilele trecute, când te-ai înțolit în costum complet de Paște. Să crezi, domnule Nădrăgilă, că cu mult regret venim a-ți scrie că ești chiar ridicul în acele haine, și că o singură iluzie ne mai rămâne despre gustul d-tale : cum te știm pârlit, poate nu l-ei fi cumpărat din biata lefșoară ; ți le-o fi dat cineva de pomană, de sărbătorile Paștelui... Să-i zici bogdaproste și să le porți sănătos ; dar să știi că faci cu ele un efect caraghios, de care te deplângem, dragă domnule Nădrăgilă... Tot mai bine ai face să le păstrezi în gardirop, să aibă la vreme cu ce să te 'ngroape ! (iscălit) *Câteva dame cărora le-ai fost odinioară simpatic.*

Respectabile domnule Mache, băiatul d-voastră Lache, din clasa II gimnazială, am onoare a vă spune că o să aibă notă rea la conduită ca să rămâie repetent, pentrucă înjură de grijanie și de ceară foarte trivial, și e dator la bragagiu, și vinde cărțile la ovrei pe bulevard, scriind scrisori anonime la școala profesională de fete, și fumează intimclub. (iscălit) *Un bătrân amic sincer.*

MONOPOL

În vara anului 1907, aflându-mă în străinătate și având în țară daraveri, m'așez în trenul Berlin—București, cu gândul să m'abat o zi două pe la Iași, unde să vizitez pe niște vechi și buni prieteni, familia Ronetti Roman¹.

A doua zi, mă cobor în gara Pașcani la 12,30 p.m. Numaidecât întreb cu respect pe un domn impiegat de mișcare foarte tânăr, care poartă o șapcă prea matură, odinioară desigur stacojie, „pe ce linie este tras trenul ce trebuie să plece peste câteva minute spre Iași“... Domnul impiegat îmi răspunde politicos că, „în legătură cu Berlin — București, pleacă din Pașcani spre Iași numai un tren, la 4,10, cu sosirea la 6.5 p.m.“

— Dar...

— Știu, mă 'ntreține ghicindu-mi gândul; este și un tren cum vrei dumneata; dar acela nu umblă...

— Este, dar nu umblă?

— ...nu umblă decât pe *zazonul* băilor.

— Am înțeles, răspund eu pe jumătate domirit.

Firește, e prea de timpuriu, înainte de sfârșitul lui Mai, să 'nceapă băile... Dar nu știam să fie acuma și 'n Berlin pătimiși care vin să se caute la băile din Iași.

Trei ceasuri și jumătate în Pașcani — cam prea mult! Dar ce pitoresc!

¹ Dramaturg român: autorul cunoscutei piese „Manasse“.

Ce glodărae și colbărae !... Ce abdomene de copii malarici ! și se joacă și râd — cam trist, dar tot râd !... Ce grav municipalul care ține ordinea la fântâna din piața gării, unde se 'mbulzesc multe vite însetate !... Ce jigăraie de câini costelivi cu ochii rătăciți și coada 'ncărligată înspre pânțele, furnisori ai amicului meu doctorul Lebel !... Și, cu tot regimul nostru protecționist, nicio fabrică de mănuși în tot ținutul !... Ai de ce să îți se rupă inima — de mila oamenilor, firește, după a vitelor și a câinilor. Bine că avem o S.P.A.; să sperăm că încet-încet, cu vremea, vom ajunge s'avem și o S.P.O.

4,10... Am pornit. Mergem și înaintăm domol în sus spre Ruginoasa, și ne apropiem de culme.

Soarele, aplecându-se către piscurile Ceahlăului, se ascunde după grămezi uriașe de nouri, care se tot ridică una peste alta venind dimpotrivă, pe când largile adâncături din dreapta urcușului nostru se 'nvălesc treptat în umbră.

Blânda melancolie a țarinilor moldovenești — un cântec de neam mahnit, din glas copilăresc, ajungând la mine limpede din de-departe vale — închipuirea marelui sinistru de acum două luni — apropierea de Iași... Apoi dulci amintiri din zilele primei nesocotite tinereți — gândiri amare din pragul cu deșarte regrete al bătrâneții... Toate mă'mpresoară, și care de care luptă să mă 'ngenunche și să mă copleșească... Pe lângă astea, suflarea de monstru astmatic al locomotivei și țcănitul din ce în ce mai obosit al roatelor... E penibilă mișcarea în alt *tempo* decât al sufletului.

În sfârșit, tica-taca, încetinel, ajung cu voia lui Dumnezeu joi seara, 24 Mai, în gara Iași, unde sunt întâmpinat nu se poate mai frățește de prietenii mei.

Mă gândesc, cum sunt obosit de drum și de atâtea impresiuni, să mă duc repede la baie : dar îndată mi-aduc aminte de șapca odioasă stacojie: nu s'a deschis încă „zezonul“. Mă mulțumesc să mă spăl la bunele mele gazde cu apă de Vichy-Celestins ; apa comună de Iași e mult mai gustoasă și mai hrănitoare, dar costă mai scump și cam irită pielea, mai ales vara.

E, cum spusei, la sfârșitul lui Mai. Găsesc iubitul meu Iași în tremurul alegerilor generale... Ce febră ! peste 43 de grade ; aproape să se coaguleze albumina !

Fierbe lumea de grija cea mai mare ce poate — cum să zic ? — posedă pe un adevărat Român — așa numita despuire a scrutinu-

lui... Scrutinul¹ este pentru noi modernii, adică Românii moderni, un fel de zeu, care s'arată în toată maiestatea lui despuiat : *Apollo resplendescens*...²

Ziua de Vineri, 25 Mai, mi-o consacru deci de dimineață să vizitez redacția „Opinie” (o instalație în adevăr europeană : chiar un telefon ; cam năzuros — e încă june), unde, în calitatea mea de confrate mai în vârstă, sunt primit cu destulă considerație. De aci, voi să contemplan apariția zeului — pe un potop de ploaie, să crezi că s'au rupt băierile firmamentului.

De cu noaptea a 'nceput a turna, și toarnă... Piețele, ogrăzile, locurile virane sunt mări și lacuri: ulițele, fluvii și niagare... Căii înnoată ; birjele plutesc ; tramvaiele par niște vapoare de curse interurbane, ca la Hamburg.

Mă plâng unui amic, impiegat superior, om cu carte, de furia elementului.

— Las' coane Iancule, îmi zice, ploaia aiasta-i bună după atâtea călduri *tropicale*.

Și mă conving că are omul toată dreptatea... De trei ori binecuvântat, diluviu !³

1. *ad rem*⁴ : căldurile au fost, ce-i drept, foarte tari și înainte de vreme ;

2. *ad locum*⁵ : se spală Iașii ; nu-i vorbă, Iașii sunt un târg tare curat ; dar orișicât, cineva, cât de curat să fie, tot nu strică să se și spele din când în când ; măcar dacă nu se spală, singur, să se lase spălat, și

3. *ad personam*⁶ : servitoarea bunelor mele gazde a avut ingenioasă inspirație să pună la gurile jghiaburilor toate coafele și putinele din casă... Las să se premenească umplutura de mai multe ori până curge limpede de tot, și mă spăl bine cu apă de ploaie — excelentă pentru piele.

Din adâncul sufletului zic : Domnul fie lăudat ! el, care ne trimite răcoare după căldurile tropicale ; care ne spală câteodată cu de-a-sila ; care ne dă apă așa de ieftină, mult mai ieftină decât cea de Vichy — o bagatelă.

¹ Rezultatul alegerilor ; scriitorul ironizează mascarada alegerilor „aranjate” în perioada în care cele două partide de guvernământ aveau de fapt un program comun : exploatarea nemiloasă a maselor populare.

² Apollo strălucitorul.

³ Potop.

⁴ Cât privește faptele.

⁵ Cât privește locul.

⁶ Cât privește persoana.

Mă aflu, cum zisei, la „Opinia“ înainte de amiazi. După ce, ca mu-safir, îmi fac datoria să țin pe tinerii confracți vreo trei sferturi de ceas, cu palavre, încep a pricepe că le cam stau pe suflet... Eu n'am treabă; toată ziua mi-e de petrecere; pe când ei ard în toiul bucătă-riei, unii cu condeiele 'n mână, altul cu telefonul la ureche, celălalt cu nasul în listele electorale... În trei-patru ceasuri trebuie să apară foaia.

— Domnilor, zic, de-acu vă las.

— Dar de ce te grăbești, coane Iancule?... de ce nu 'mai stai oleacă, olecuță?

Olecuță! diminutivul acesta îmi pare un categoric superlativ.

Tineri politicoși! nu-mi ascund pălăria, nici umbrela, nu-mi fac nicio violență... Mă lasă să plec... E și vremea. În față, la Mitropolie, sună 5 ante-meridiane... La 12 fix ziua, sună în față la Mitropolie 5 ante-meridiane; la 12 fix noaptea, 5 post-meridiane — dar foarte regulat.

Am plecat, spre marele regret al confracților, pe când potopul se 'ntețește din ce în ce. Mă urc în luntrea mea cu un triton¹ bătrân care tușește strașnic și strănută. Simptome alarmante la așa vârstă... Se vede bine că, în atribuțiunile amicului nostru doctorul Jocu, nu intră și inspectarea animalelor marine.

— *Avanti, gondoliere*² strig.

Bravul gondolier îi trage câteva tritonului cu coada lopeții. Bă-lăcind contra torentului, navigăm încet-încet la deal.

Unde să merg? La Smirnov³, ori la Ermacov⁴? Sunt amândoi imperfecti; dar la primul merge colegiul I; eu merg la colegiul II, cu intelectualii. Oprim la Ermacov. Debarc. Am călcat pe pământul ferm.

Sui scărlică, intru, când... simt că-mi fuge pământul de sub picioare și, cât p'aci, dacă nu sare cineva repede să m'apuce, dau să cad pe spate înapoi afară, în valuri. Ca fulgerul mă săgeată un gând sinistru: un atac de dambla!... Sunt pierdut!... Dumnezeu! aibi milă de familia mea rămasă departe în străine locuri... Ce bucurie pe mine când, cu toată supărarea glesnei din pricina alunecării, aflu, după primul moment de groază, că damblaua mea a fost numai niște sâmburi de măsline risipiți — pi gios!

Dugheana e plină de amici, toți funcționari publici și profesioni libérale. Așteaptă aci demult să se oprească potopul, și, așteptând, ca

¹ Zeitate marină.

² Înainte, gondolier.

³, ⁴ Localuri cunoscute din Iași, la începutul sec. XX.

să le pară timpul mai scurt, iau aperitive, țuică, mastică, pelin, miș-maș și gustă mezeluri, salam, ghiudem, cașcaval, masline...

Firește, mai cu seamă cum sunt vesel că n'am avut dambla, intru și eu în combinație.

...Și aperitive, și mezeluri, și vorbă, și discuție asupra „situațiunii dificile în care se găsește țara în urma tristetelor evenimente, ca să zicem așa, și'n fața atâtor reforme ce această situațiune le reclamă imperios, dacă ne putem pronunța astfel“, și apoi „asupra trecutului, prezentului și viitorului, ideilor și programului fiecărui ales și fiecărui candidat“ — și desbateri, și vorbă, și aperitive, și mezeluri, și aruncăm sâmburii — pi gios !...

Dar e unu și jumătate; m'așteaptă la dejun... Am stat aci un ceas și mai bine ! Vezi cum trece de ușor vremea vorbind despre chestii grele !... Cu multă prudență, de teama unui al doilea atac, mă mișc și vreau să-mi plătesc consumația. Dar amicii protestează: astăzi este rândul de plată al amicului X..., care a reputat, ca orator la o întrunire electorală, un fenomenal succes...

Încă un rând de aperitive și masline, și aruncăm sâmburii... Eu mă lipesc cu talpa de dușumea... Și încă un rând... cel din urmă ! și masline, și aruncăm...

— Socoteala ! în total !

Nu-i mult ! Mezeluri și masline, 3,15 ; băuturi, 17,05 ; total 20,20.

Amicul X... după ce plătește galant, se sue în gondolă cu mine ; locuște în drumul meu, pe un *canaletto*¹ — să-l las acasă.

Pornim.

— Coane Iancule, îmi zice, 'm par' rău amu, după su'cesul meu, c'am cedat și nu mi-am pus cand'atura !

Face economie de silabe, probabil fiindcă mai avem puține momente de petrecut împreună ; vrea omul cât mai scurt să-mi spună cât mai multe. Și, cum se clatină gondola pe valuri, amicul adaugă :

— Aveam o ide' de refo'mă... Nu mai me'ge monșar cu țaranii... S' bețivi !... T'eb'e un mo'opol al... ac'... (gondola se clatină) al ...ac'cololului !...

Ne-am oprit. Ne pupăm în gondolă ca doi patricieni de pe timpul ilustrului doge Francesco Morosini. Se dă jos încetinel pe trotuarul plin de apă și intră, learcă de ploaie, pe portalul bătrânului său *palazzaccio*².

¹ Mic canal.

² Mic palat.

— Ia sama (ți strig), pe *San Giovanni, padrone mio!*¹ nobilul meu senior, să nu-ți fi rămas vreun sâmbure de maslină, pe talpă!

El se 'ntoarce 'n loc, smulge cu vârful degetelor o sărutare unsuroasă de pe buze și mi-o aruncă magnific din depărtare.

Sunt opt ceasuri și trei sferturi... Gondola așteaptă... Imi iau rămas bun dela grațioasa mea gazdă și plec cu Ronetti Roman la gară.

După ce-i mulțumesc de afectuoasa primire, urc în vagon.

— Amice, zic, știi d-ta cu ce mă duc eu dela Iași la București?

— ...Cu trenul.

— Da, cu trenul, firește; dar nu numai cu trenul, merg și cu o idee...

— ?...

— ...O idee de reformă!

— !?...

— Trebuie de înființat numaidecât un monopol al *ac'colului*...

Trenul s'a pus în mișcare... M'aplec pe ușa vagonului:

— ...la sate!... pentru rurali!

1907

¹ Sft. Ion, patronul meu.

O CRONICĂ DE CRĂCIUN...

Intr'o urită dimineață, pe la sfârșitul lui Noemvrie — ploaie, ninsoare, vifor, să nu scoți un câine afară din bordei — chem pe cel mai încercat colaborator al „Revoltei Naționale” și-i zic :

— Stimate domnule Caracudi, dumneata, care de atâta timp ne-ai dat ca reporter dovezi de strălucită imaginație, ești designat să faci ziarului nostru un important serviciu.

— Care, domnule director ?

— Scoatem de Crăciun un număr „literar, științific și artistic”. Avem în sertare destulă materie ; vom face o frumoasă selecțiune. Ne lipsește numai cronica specială pentru sărbătoarea Nașterii... Ce zici ?

— Cu plăcere...

— Crăciunul cade luni, trebuie să apărem cel mai târziu joi la 21 de dimineață... Un număr de lux îngrijit, nu rasolit ca numerele cotidiene ; bine aranjat, tipărit frumos și nu ciuruit de greșeli...

— Bine'nțeles;... dar...

-- Dar ce ?

— ...Ia priviți afară, ce vreme !

In adevăr, e un vifor strașnic.

— Ce are a face vremea, zic eu, cu cronica noastră ?

— Nu prea are ; dar... mă chiamă părintele la masă ; mereu îmi face semne : i-e foame — s'a sculat de dimineață.

Părintele este socrul confratelui. Domiciliază împreună, tocmai peste drum de redacția noastră, în curtea bisericii sf. Ion. De pe prispa caselor se vede drept în redacția noastră, și vice-versa, firește. Vara, când ținem ferestrele deschise, îl chiamă reverendul pe ginere-său : „Ignate, gata !”. Iarna, îi face semne. De aceea, Caracudi lucrează totdeauna la masa dela fereastră.

— Prin urmare, zic, nu te mai țiiu... ne-am înțeles : o cronică de Crăciun — „Betleemul, staulul, ieslea, steaua, Magii ș.c.l.” — nici mai lungă de trei, nici mai scurtă ca două coloane... Mi-ai luat măsura, ca un bun ciubotar ce ești, calapodul mi-l cunoști... Incalță-mă, iubite confrate, încalță-mă frumos !

Drept orice răspuns, iubitul confrate, deschide fereastra, pe unde dă năvală 'năuntru ca un vrăjmaș viforul d'afară, și strigă tare peste drum :

— La moment ! să puie ciorba !

Apoi mă salută și iese.

De prisos să fac istoricul căsniciei excelentului nostru colaborator. Mă mărginesc a reproduce câteva documente, după „Revolta Națională”, în ordinea lor cronologică ; sunt ieșite toate din pana interesatului, prin urmare mai presus de orice bănuială de parțialitate :

„Aflăm cu deosebită plăcere că aseară, 11 Ianuarie, s'a celebrat, în biserica sf. Ion, căsătoria valorosului nostru colaborator Ig. Caracudi cu gentila domnișoară Florica, eminenta profesoară de istorie, fiica sf.-sale părintelui stavroforul Pantelie Bârzescu.

Nuni au fost simpaticul și iubitul nostru maestru, directorul „Revoltei Naționale”, cu grațioasa sa consoartă.

Felicitările noastre cele mai călduroase”.

Către finele aceluiaș an, la 21 Dechemvrie, a doua zi de sf. Ignat, „Revolta” inserează în fruntea informațiunilor :

„Aflăm cu deosebită plăcere că gentila doamnă Florica Ig. Caracudi, eminenta profesoară de istorie, a dat aseară naștere unui drăgălaș băeșel Traian.

Fericită coincidență ! In aceeași zi, norocosul tată, valorosul nostru colaborator, d. Ig. Caracudi, a împlinit 35 de ani.

Felicitările noastre cele mai călduroase”.

Peste un an și două luni, iar aflăm „cu deosebită plăcere”, minus „fericita coincidență”, și 'n loc de Traian, *Decebal*.

După un an și o lună, întocmai ; dar, în loc de Decebal, *Aurelian*.

La anul în cap, asemenea ; însă în loc de Aurelian, *Mircea*.

Nu trec bine unsprezece luni, și iar „aflăm” ; numai, în loc de Mircea, *Dan*.

Pe toți, dela Traian până la Dan inclusiv, eu i-am botezat. Care va să zică, vine că suntem rude prin alianță cu familia Caracudi și cu părintele stavroforul ; de aceea, sf.-sa îmi zice : „n'ne Iancule !”.

După plecarea valorosului, caut să-mi aranjez materiile din sertare pentru numărul de lux... Ia să vedem ce putem stoarce cu foarfeca, această presă idraulică a redacției.

„Artă fără tendință și tendință cu artă, sau Artă cu tendință și tendință fără artă”, — 65 de file, cu *va urma* — studiu estetic de palpitantă actualitate!

„Rolul presei ca a patra putere în Statul constituțional modern” (Sfinte Ignate!) — 77 de file, și firește cu *va...*

„In pustiul lumii mari”, novelă; o sută de file, format ministerial foarte mărunț și clar scrise, fără cea mai mică ștersătură sau îndreptare... Asta nu poate fi supusă presei idraulice: totul, silabă după silabă, trebuie cu scumpătate respectat... Vom da numai începutul în numărul special, și *va urma* în numerele cotidiene, vreo treizeci de foiletoane duble — un noroc pentru „Revolta”!... Admirabilă povestire!

In pustiul lumii mari este istoria unui băiat dela țară care, după ce face studii înalte, la noi și 'n Europa, ajunge profesor în mare vază la București. Suflet curat, plin de avânt, de iluziuni și de ideal, ca orice copil sănătos din popor, caută în lumea mare unde este introdus de un coleg sceptic — lume putredă de corupție — un suflet, să-l înțeleagă... În zadar!... Măști pe obrazuri; în inimi, perfidie! fard și minciună! chloroză¹ și parfum! putregai în poleială!

Desgustat de acest „pustiu”, se duce 'n vacanța mare acasă, la țară, de unde a plecat așa de demult. Acolo, i se reînteapă toate amintirile sfintei copilării; i le povestesc cu drag și pe rând, fiecare cu glasul-i particular, căsuța părintească, hanul, aria, pățulul, moara, pârâiașul, clopotele dela biserică și dela gâtul vitelor ce se 'ntorc seara 'n sat; apoi, potecuțele, păduricea, dealul, valea, soarele, luna, stelele, cântecul păsărilor sălbatice și domestice; în fine, picăturile de ploaie, adierea vântului, miresmele fânețelor, ș.c.l.

Incântat de atâtea tainice povestiri, el se 'ntâlnește la horă, într-o duminică, cu Neacșa, fată vâjoasă, roșie ca un bujor și „nefardată”, care nu știe franțuzește, nici nu dansează bostonul și cakewalk², dar care vorbește o românească pură, plină de farmecul originalității folklorice, și joacă hora și bătuta, brâul și chindia, de dărdăie pământul, până dă de mal pe toți flăcăii satului, ba și pe alții veniți de prin satele vecine de dor să joace cu dânsa...

¹ Anemie, paloare a figurii.

² Dansuri la modă pe la 1900.

El, transportat, supunându-se unei mișcări „lăuntrice”, îi face un compliment — ea, asudată, îi arde o palmă; el se vâără s'o ia 'n brațe — ea îi trage un pumn în falcă; el se 'ndeasă mereu s'o sărute — ea îi zice: „O! călcat-ar!” și-i dă un brânci de-l aruncă grămadă în șanțul drumului... El se scoală d'acolo sdruncinat, oftează din adânc, se scutură frumos, merge drept la tatăl Neacșei — moș Oancea Tureacă, un bătrân român neaș, cuminte și vesel, vestit pentru păcăliturile și glumele lui, șapte poștii de jur împrejur — și... cere mâna bujorului de fată.

E estetic, fiind natural și logic... Ceea ce se numește *le coup de foudre* (dragoste ca trăsnetul) se explică mai mult decât la orașe la țară, unde nu se pomeniște încă de paratonere¹. Mâna cerută este, după nazurile de rigoare ale copilei, acordată... Nuntă mare cu descripția amănunțită a tuturor străvechilor datine române, atât de originale și de pitorești... Și eroul e fericit.

— Uf! am scăpat de pustiul lumii!

Zicând acestea, dă să-și îmbrățișeze nevasta, de față cu atâția veseli nuntași.

— Astămpăr'te, mă! loi-te-ar!... zice pudică Neacșa, ferindu-se de indiscreta pornire a legitimului și repezindu-l cât colo...

Toți nuntașii fac mare haz, iar înțeleptul bătrân, moș Oancea Tureacă, un fel de „povestea vorbeii” în carne și 'n oase, zâmbind cu adânc înțeles, șoptește:

— Vezi ce face pustia de dragoste, vere?... Aolică, ce-am ajuns, să iubim pe sub ascuns!

Și așa se sfârșește frumoasa povestire la filă o sută — prea degrabă... păcat².

De sigur nu sunt un om mulțumit de sine însuși!... Înțeleg destul de bine cu cât de nesuficiente mijloace m'au înzestrat zânele ursindu-mă carierii pline de înalte răspunderi, nobilei misiuni de publicist român. Cu toate astea, niciodată n'am simțit sub coastele din stânga dureroasă (după cât văd la alții) rozătură a viermelui invidiei. Slavă ție, Doamne! în inima mea destule rele au putut încăpea; dar n'a fost locșor într'însa și pentru groaznicul parazit verde!... Și totuși, simt nespūsă mahnire la vederea unui pachet de atâtea file format ministerial, curat și mărunț scris... A! de ce nu poate și pana mea, alergând fără a se poticni, străbate întinsele albe câmpii?... Cum nu știu și eu birui pe nerăsu-

¹ Paratrăsnete.

² Caragiale parodiază aci stilul nuvelor semănătoriste, care idilizau viața satului.

flute candoarea câtorva testele de hârtie?... Pentru ce, crude ursitoare, nu e 'n stare și mâna mea seacă să toarne alâtea generoase torente și cascade de proză?

Pe când fac triste mele reflexiuni, întră plouat ca un cățeluș lășos tânărul și simpaticul nostru colaborator literar, pseudonimul Piccolino — un copil care a primit de mic o distinsă educație literară franceză în casa părintească; la anul, termină liceul; e încă minor; dar ce talent! cu ce facilități și personală apucătură își aruncă rima!

L-am întrebat, când, sfios, mi-a adus întâia oară câteva poezioare, niște adevărate perle: „*Enseigne-moi, jeune homme, où trouves-tu la rime*”?... El mi-a răspuns îndată, modest, dar sigur: „*La rime, cher patron, est mon souci minime*”.

— Piccolino drăguță, tocmai la dumneata mă gândeam... Un număr special de Crăciun numai cu proză e ca un cozonac fără stafide. Poți, te rog, să-mi dai curând două trei poezioare?

— Vi le aranjez îndată, maestre, le am aproape gata.

Și mititelul bard, după ce-și atârnă pălăria și paltonașul, își suflă în degetele-i delicate, se ghemuește la un colț de masă cu spatele spre sobă, și 'ncepe să lucreze... I-auz pana scârțâind ca un șoricel care ronțăie pripit în taină.

În mai puțin de o jumătate de ceas, minorul îmi prezintă trei pumni de stafide școală-modernă, pline de savoare.

— Bravo, tinere favorit al grațioasei Erato¹! Versurile dumitale sunt delicioase. Sper să scoatem un cozonac *hors concours*⁴.

¹ Învață-mă, tinere, unde găsești rima?...

² Rima, dragă patroane, e grija mea cea mai neînsemnată.

³ Muza poeziei lirice.

⁴ Puțini desigur dintre cititorii acestor rânduri vor fi apucat pe vremuri „Revolta Națională”, demult acum dispărută. De aceea, nu credem nepotrivit a da aci o probă de talentul precocelui nostru colaborator literar:

A B I S

*Da, mă iubești; dar simt prea bine,
Cu cât te strâng la pieptul meu,
Că-i un abis până la tine...
Eu nu sunt tu — tu nu ești eu.*

*Și dragostea ce am simțit-o
Să umple-abisul nu putu...
De te-aș iubi oricât, iubito,
Tu nu ești eu — eu nu sunt tu.*
Piccolino (n. a.)

Au trecut peste două săptămâni dela acestea : vine Crăciunul. In fiecare zi, îl întreb pe amicul Caracudi.

— Dar cronica ?

— E ca și gata.

— Când mi-o aduci ?

— Măine.

Tot așa de azi pe mâine, am ajuns marți în ajunul lui Ignat : poimăine dimineață trebuie să apară numărul... Materia cealaltă e gata.

Aștept toată ziua — degeaba.

Îi trimit vorbă acasă peste drum — îmi dă răspuns să n'am grijă.

Deschid fereastra ; îl strig — nimic.

Se 'nserează bine... Un gând neplăcut îmi flutură prin cap la amin-tirea proastei glume ce i-am făcut-o; să știi că am rămas fără cronică de Crăciun — m'a 'ncălțat !... Cărpaciul tot cărpaci !

D'abia a sburat gândul meu, și iată d. Caracudi... Cum îl văd :

— Cronica, unde e cronica, nene ?

— E dată la tipografie.

— Adevărat ?

— Pe onoarea mea !...

Și zicând acestea, mă privește cu acel zâmbet și acea clipire din ochi caracteristice, care, de câte ori le întâmpini, te fac să gândești : dacă ăsta nu este imbecil, atunci mă crede pe mine că sunt.

De vreo câteva zile se 'ndreptase vremea ; se zbicise bine ; speram, după semne, s'avem zile frumoase de sărbători — când colo, peste noapte spre Ignat, se schimbă deodată vântul, și țin'te iar !... Plouă, ninge, îngheață, se topește ; vifor orb ; o vreme — să nu scoți un reporter afară din redacție.

Mă scol dis de dimineață cu grije. Cum mă deștept, îmi dă servitoarea o scrisoare ; e dela d. Costică, paginatorul ziarului.

„Domnule Iancule, cronica dată de d. Caracudi am oprit s'oculeagă ; acum nu merge ; trebuie amânată pân' la primăvară. Stăm pe loc cu numărul. Ce e de făcut ? Vă rugăm, veniți cât se poate mai curând”.

— Nu înțeleg... Ce să fie ?

Iute, mă sui într'o birjă... Ce vreme, dumnezeule!... Am ajuns.

— Ce e, domnule Costică ?

— Uite, domnule Iancule.

Citesc, ca dus de pe lume.

„Christos a 'nviat ! !

„Dela un capăt al globului la celălalt, din răsărit până 'n apus, dela miază-noapte pân' la miază-zi, pe când natura se 'mpodobește în

strălucitele vestminte ale primăverii, în suntele triumfale a mii și milioane de clopote dela mândrele catedrale ale celor mai splendide capitale de imperii, până la umilele bisericuțe din cele mai sărmâne cătune, popoarele creștine se salută vesele cu magicele cuvinte: *Christos a' nviat !*"

— A ! infamul ! asasinul ! strig eu. M'a omorât. M'a omorât Caracudi, frate Costică !... ce e de făcut ?

— Faceți d-voastră ceva la iuțeală.

Fuga, la redacție... Nu voi nici să-mi arunc ochii peste drum... Scriu și șterg, și iar încep și iar șterg... tremur și m'apucă un cârcel la deget... nu mai pot ținea condeiul... Și ceasurile sunt aproape zece!... și iar îmi blestem ursitoarele !... când — apare pe ușe cine !... cine ? — asasinul ! D'abia pot ridica privirea și, cu glasul leșinat ca de lehuză după grea facere, îi zic :

— Mersi, nene Caracudi !... Bine ți-ai bătut joc de mine, drăguțule !

— Cum joc, domnule director !

— Poftim.

Și-i întind filele mototolite. Le privește și 'ncepe să răză.

Scuzați ; a fost o mică eroare... Eu le am cronicile astea gata... Dar, prin ce am trecut de ieri până adineaori — dac'ați ști ! am greșit ; n'am luat seama când am scos-o din sertar... (și cât îmi vorbește foarte volubil, mereu se uită pe fereastră). Merg să v'aduc una de Crăciun... știu sigur că am și una de Crăciun... trebuie să am și una de Crăciun. Numa s'o găsesc... fiindcă acum e un deranj la noi... Nu v'am spus... A născut Florica...

Eu, din ce în ce mai leșinat :

— Când ?

— Adineaori, pe la șapte, dimineața...

— ...Cum ?

— E fată... dar are încă dureri.

— Atunci, nu mai trebuie să te duci, frate Caracudi. Tot ce te rog e să iei un condei, că eu nu pot scrie, am un cârcel la degete...

Scot din raft tomul 11 din Larousse, îl deschid și zic blând valorosului tată :

— Scrie, te rog.

El s'așează la locu-i lângă fereastră, pe care o șterge bine de abureală cu căciula. Eu dictez :

„Sărbătoarea Crăciunului este una dintre cele mai vechi ale creștinătății. Ca să ajungem la epoca instituirii ei, trebuie să suim până aproape de leagănul Bisericii. După unii autori, această sărbă-

toare a fost statornicită, la anul 138 al erei noastre, de către episcopul Telesfor...”

· Văd pe Caracudi scriind cu ochii pe fereastră, fără să se uite la condei.

— Ce-am zis ? îl întreb.

— „...anul 1883 al erei noastre de către episcopul Telefon...”

Și până să-i strig eu „ieși afară !” trănțește condeiul, pune mâna pe căciulă și iese ca din tun, bufnind ușa.

Peste un moment, Piccolino... Îi dictez articolul. După amiază tirajul a patru pagini e aproape gata...

Și iată iar d. Caracudi — foarte radios.

— Domnule director, am o informație care trebuie să treacă neapărat în numărul de lux. Știu că o să vă facă mare plăcere...

Și-mi citește :

„Aflăm cu deosebită plăcere că gentila doamnă Florica Ig. Caracudi, eminența profesoară de istorie, a dat azi dimineată, 20 Decembrie, naștere la două fete, Despina și Kiajna.

Fericită coincidență ! In aceeași zi, norocosul tată, valorosul nostru colaborator, d. Ig. Caracudi, a împlinit 40 de ani.

Felicitările noastre cele mai călduroase”.

Numărul nostru a ieșit tare frumos. Au făcut mult efect și articolele științifice și poeziile și începutul nuvelei ; dar mai ales au impus un vădit respect confrăților informația cu „fericita coincidență” și savantul meu articol despre instituția sfântului episcop Telefon.

Duminică, în ajunul Crăciunului, primim la redacție vizita părintelui stavrofor Pantelie Bârzescu, care vine să ne heretisească cu Nașterea, însoțit de valorosul nostru colaborator — strașnic de vesel amândoi.

— Nașterea ta, Christoase Dumnezeuul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței... ș.c.l.

Și după ce isprăvește cântarea :

— La mulți ani, n'ne Iancule !

Eu mă închin smerit, sărut icoana și, aruncând ginerului o privire dulceagă, răspund socrului :

— Adevărat a 'nviat, taică părinte !

Ș'afară-i grozav... și plouă și ninge și pică și 'ngheață... o zloată cumplită... un vifor nebun... o vreme, prăpăd ! să nu iasă un popă afară din casă.

1907

322

O CONFERINȚĂ

S'a hotărît ! trebuie Sâmbătă să Țiu la S.P.M.D.R. o conferință în ședință plenară. Imposibil să scap : am apucat, într'un moment de slăbiciune, să promit junei mele amice din tinerețe, madam' Parigoridi — este pentru mine o chestiune de conștiință, de onoare, de inimă.

Eu Țiu la madam' Parigoridi, fiindcă și dumneaei Ține la mine. De atâta vreme suntem buni prieteni, și nici un nor n'a venit să înțunece... în sfârșit, ce să mai vorbim ? îmi zice : „nene Iancule“.

Asta, ce-i drept, nu-mi prea place...

Când eram sufler la teatru, acu vreo patruzeci de ani, damele aveau obiceiul să-mi zică „Iancule“, ba, unele, chiar „mă Iancule“ — nici un respect ! Apoi, au mai trecut așa cam douăzeci de ani, îmi ziceau „domnule Iancule“. Când am ajuns director, îmi ziceau „stimate domnule director...“ Acu, după alți vreo douăzeci, toate — adică toate câte-mi mai sunt prietene — din „nene Iancule“ nu vor să mai mă scoată.

Toată lumea în serviciu public înaintează — numai eu, din zec'e'n zece ani, regulat, degradat ! Dela „mă“ de odinioară (uneori chiar cu ghionturi și fel-de-fel de maltratări... odată o prietenă a mers cu îndrăzneala până chiar să-mi tragă palme, și, pe onoare, degeaba... cine știe ce i se păruse !) cum zic : dela „mă“ de odinioară, am ajuns acum la „nene“ — și totdeauna cu mult respect.

Firește că asta nu-mi convine, fiindcă eu n'am fost în viața mea mândru, să Țiu atâta la respectul prietenelor. Dar, în sfârșit așa e lumea noastră, n'ai ce-i face ! dacă nu se poate altceva decât respect, trebuie să ne mulțumim și cu atâta — cu respect ! Tot e bine ; încât nu

mai căpătăm palme — lucru care, putem zice, nu e frumos de loc; cu toate că... nu face mare rău, dacă ne putem exprima așa.

Dar să lăsăm astea, care sunt — adică, au fost — nimicuri trecătoare, și să ne gândim la viitor: ce fac eu cu madam' Parigoridi? Azi e Joi; poimâine, Sâmbătă, trebuie să mă'nființez la S.P.M.D.R... la 2½ d. a. pentru...

O să mă 'ntrebați însă: ce însemnează S.P.M.D.R.?

— S.P.M.D.R. însemnează „Societatea protectoare a Muzelor Daco-Romane“. Amica mea, madam' Parigoridi, este viceprezidentă la S.P.M.D.R.; dar, la drept vorbind, este chiar prezidentă, fiindcă titulara, venerabila madam' Trahanache, trăește mai mult la Paris, și afară de asta este, cum zice viceprezidenta, „ramolosită“; și, dacă madam' Parigoridi nu s'ar ocupa de toate, „s'ar duce dracului S. P.“ Și dacă s'ar duce S.P., ce s'ar face M.D.R.?

Două săptămâni, de când afișe, gazete, scrisori, persoane, anunță mereu că eu am să țin la S.P.M.D.R. o conferență: „Ce este arta?“, iar eu par'că trăiesc pe sub pământ — par'c'aș fi sigur că'nainte de ziua de poimâine se'ntâmplă sfârșitul lumii... Dar îmi vin odată în fire. Azi e Joi... mai am numai două nopți de dormit, și, înainte de a treia, trebuie să mă execut... trebuie!

Noaptea de Joi spre Vineri o petrec rău... simț că am friguri... Vineri, umblu de colo până colo, fără să știu încotro... Nu pot mânca; am pulsul neregulat; mă încovoae o frică ne'nțeleasă; călcând, mi se pare că pun picio'ul în gol... Imi vine să merg la gară, să mă sui în primul tren și să fug la Canada, unde, obscur, cu munca brațelor mele, departe de orice S. P. etc... să-mi câștig existența într'un onorabil... Dar n'am curajul să fug.

Umblu toată ziua să găsesc un colțișor pe care să nu văd afișul cu „Ce este arta“... Imposibil!...

Mă 'ntorc zdrobit acasă...

Vineri noaptea spre Sâmbătă...

Nu pot închide ochii. La patru despre ziua, sar din pat în culmea iritațiunii... Care? care este cel mai puțin dureros și cel mai expeditiv mod de sinucidere?

Să vedem...

...Să mor așa de tânăr? Dumnezeu! ce are să zică amica mea madam' Parigoridi când va citi în „Universul“ tragica sinucidere a lui nen'su Iancu?

— Nu!... Să ai așa curaj va să zică să fii laș! și, pentru nimic în lume, nu vreau să zică madam' Parigoridi că nen'su Iancu a fost un laș! Țiu la opinia amicele mele mai mult chiar decât la moartea mea,

dacă mă pot exprima astfel... Nu ! omul nu trebuie să abdice dela viață; el este regele creațiunii ; trebuie să aibă răbdare, să aștepte cu demnitate până va fi dețronat.

Sunt șase ceasuri dimineața... În sfârșit, Aurora cu degetele ei de roză a deschis porțile orientului. Mă îmbrac și plec degrabă către prăvălia meșterului meu, d. Florian, care mi-a promis că astăzi negreșit, îmi dă gata ghetele de lac, pentru conferență.

Aerul dimineții îmi face bine... Iar un afiș ? „Ce este arta ?“. Intru repede la d. Florian, care a deschis prăvălia înainte ca Aurora cu degetele ei de roză...

Ghetele sunt gata și-mi vin de minune; foarte potrivite : cât mă strânge una'n dreapta, ailaltă tocma'tâta mi-e largă'n stânga; dar „elegant ceva“.

— Frumos meșteșug este meșteșugul dumitale, nene Floriene !

— Este, nu pot pentru ca să zic ; dar greu și migălos...

— Ei ! care meșteșug nu e greu și migălos ? zic eu.

— ...Și cere multe... Știi d-ta, domnule, câte și mai câte trebuiesc pentru ca s'ajungem la o pereche de ghete elegante ca astea ?

— Imi închipui...

— ...Ne trebuiesc : o cireadă de boi și de viței, o pădure de stejari și una de plută, un pogon de cânepă și altul de in, un lan de grâu, o mină de fier și câte altele.

— Nu'nțeleg...

— Cum nu'nțelegi ? nu ne trebuiesc calapoade, tălpi, față, căptușeală, ață, pap, cuie, scule ?... și pe urmă, ce ne mai trebuie ? să vedem, ghicești ?

Am stat puțin la gânduri și apoi, privind în ochii amicului Florian, care aștepta zâmbind răspunsul meu, am zis :

— Pe urmă, firește, ne mai trebuiesc mintea și puterea care, din toate celea risipite'n lume, să ne pregătească materialele...

— Și pe urmă ?

— Pe urmă... pe urmă, ne trebuie neapărat meșterul cizmar, amicul nostru Florian, care din toate, cu dibăcie, să ne facă o pereche de ghete elegante.

Și zicând acestea, am sărit din loc, l-am luat în brațe pe amicul meu și, sărutându-l cu multă căldură, i-am strigat :

— Meștere Floriene, destul ! am înțeles ! să trăiești ! ești mântuitorul meu, dacă pot pentru ca să mă exprim astfel.

Foarte calm, la 2 d.a., mă'nființez la S.P.M.D.R.

Acolo, damele din comitet, cu viceprezidenta în frunte, mă primesc foarte amabil.

Sala este arhiplină.

Mă suiu la tribună, pe o estradă, cu spatele la un perete pe care sunt reprezentate cele nouă muze în pitoreștile costume naționale românești. Dacă știam mai dinainte, veneam și eu în costum de ciobănaș doinaș, cu trei fluere — unul de soc ce zice cu foc, unul de os ce zice frumos și altul de fag ce zice cu drag — Apollo național.

Madam' Parigoridi, din rândul întâiu de jețuri, îmi face un semn grațios cu mânușa — adică : suntem gata să te ascultăm : poftim nene Iancule, începe !

„Doamnele mele, zic eu, iertați-mă dacă îndrăznesc, în fața unui auditoriu atât de select, să încerc, în marginele slabelor mele puteri, a răspunde la una din cele mai grele chestiuni, pe care de-atâtea secole și-o pune spiritul uman, și anume : „Ce este arta ?”. (Aplause).

„Celebru discipol al nemuritorului Platone, Aristotele — genialul filosof, născut la Stagyra, astăzi Stavros, în Macedonia, anul 384, mort la Chalcis, în Eubea, la 322 înainte de Christos; — supranumit „prințul filosofilor”; întemeietorul vestitei școli a Peripateticienilor; preceptorul, educatorul prodigiosului Alexandru-cel-Mare; — Aristoteles, zic, s'a întâlnit odată cu un tânăr zevzec dintre aceia care disprețuiesc învățăturile înalte și caută totdeauna să-și bată joc de bărbășii serioși și luminați, — unul din acel soi de coconași, cum se găsesc în toate vremurile și locurile, care se fac blazați înainte de a se fi bucurat de bunătățile lumii, ca niște pânțec (iertați-mi expresia !) care simt greață nu fiindcă sunt prea sătule, ci fiindcă nu sunt de loc hrănite. (Aplause. Mare ilaritate).

„Și așa, coconașul zevzec, vrând să tachineze pe „prințul filosof”, l-a întrebat :

— Spune-mi, ilustre, ce este frumusețea ?

„Iar ilustrul i-a răspuns :

— Amice, asta e o 'ntrebare pe care numai un orb trebuie s'o facă.

(Aplause furtunoase. Ovațiuni, nu pentru prințul filosofilor).

„Să venim dar, prea stimate doamne, după această mică introducere, la obiectul conferinței noastre și să ne întrebăm :

„Ce este arta ?”

Aci, spațiul măsurat nepermițându-mi a reproduce pe larg conferința mea, mă mărginesc a o da în liniamentele generale :

„O cireadă de boi și de viței... Pasc... Iarbă...

„...Pădure de stejar, unde raza soarelui nu poate pentru ca să'n-drăznească...

„...Un lan de grâu... Frumoasă e natura patriei noastre, când nu-și deslănțuește elementele cu furie, căci atunci este grozavă, dacă putem pentru ca să...

„...O recoltă de cânepă, alta de in... să nu uităm că suntem o țară eminentamente agricolă...

(Aplause. Bravo repetate).

„... Un munte, Carpatul, care'n profunzimile sânelui său ascunde comori de fier... Dar petrolul ? acest cărbune-sirop, dacă putem pentru ca să...

„Atunci mi se va spune că industria națională nu trebuie încurajată... *Il ne nous manqueraît plus que cela!* (adică, pe românește: atât ne-ar mai trebui !)

(Aplause zguduitoare).

„... Să luăm un exemplu concret, doamnele mele, un lucru de care ne lovim la fiecare pas... să luăm o pereche de ghete de lac, cum sunt ale mele...

(Oratorul se dă jos de pe tribună, la rampă, și, ridicând unul după altul picioarele, își arată ghetetele nouă, apoi iar urcă la tribună. Râsete. Aplauze entuziaste).

„...Ei bine, prea stimatele mele doamne, știți d-v. câte și mai câte trebuie, afară de răbdare, spre a ajunge să obținem o pereche de ghete de lac elegante ? căci, orice s'ar zice, e lucru greu și migălos, dintr'atâtea materii risipite, cum a vrut Creatorul, în natură, noi, grație geniului nostru, să ajungem, după nevoia și intenția noastră, să obținem...

(Aplause asurzitoare. Oratorul se oprește, se șterge pe frunte și așteaptă, zâmbind, ca ovațiile să se potolească. Ovațiile se potolesc).

„ ...În fine, ca să 'ncheiem, doamnele mele, voi răspunde încă odată scurt la întrebarea noastră :

„ ... Ce este arta ?

„ ... Artă este, cum am putea zice mai bine ? este încercarea spiritului omenesc de a satisface o mare nevoie a spiritului omenesc... care are nevoie, pentru a fi satisfăcut, de o satisfacere tot din partea unui spirit, care și acela... în fine... da, în fine...

(Oratorul are, probabil din cauza oboselii spiritului prea încordat, un moment de amețală. Aplauze călduroase îl revivifică).

„...Mai mult decât atâtă nici Aristotele nu cred să fi putut spune... Și cine ar căuta să spună mai mult, desigur ar spune mofturi, ca tânărul zezec, care încerca să'nfunde cu o întrebare neroadă pe ilustrul filosof, străbunul fraților noștri macedoneni!“

(Entuziasm la culme. Toate damele în picioare. Ovațiuni nesfârșite. Fanatism).

Uf ! un ceas și jumătate ! Ce căldură ! sunt learcă...

La eșire, damele din comitetul S.P.M.D.R. îmi mulțumesc călduros, dându-mi flori, și care mai de care :

— Bravo, nene Iancule !

Iar viceprezidenta, amica mea, madam' Parigoridi, îmi șoptește :

— Fie ! frumos ne'ncălțași, unchiule !

Și-mi întinde mâna. I-o sărut și-i răspund și mai încet :

— *Merçi de compliment*, nepoțică !... decât... mâna mi-o întinzi ?
ce ! eu sunt mânușar ? La cizmar, altceva se întinde.

— Tot obraznic ai rămas, nene Iancule !

1909

MAMĂ...

A fost odată un împărat și o 'mpărăteasă sănătoși și voinici, dar tot mărniți, fiindcă de aproape zece ani, de când se luaseră, duceau degeaba dorul unui copil măcar.

Venind vremea să plece împăratul la război departe, cum trebuie să se 'ntâmplesse oricărui împărat într'o poveste, după ce și-a sărutat soția, i-a zis :

— Măria Ta, eu acum plec și numa' Cel-de-sus știe când m'oi întoarce. Să te găsească sănătoasă ! Dar să știi că la 'ntoarcere trebuie să găsească și copil în casă; de unde nu, pâine și sare cu mine nu mai mănânci !

Pe urmă a 'ncălecat și a plecat cu oștile.

A trecut dela astea o lună.. au trecut trei... cinci... aproape nouă— suna a pace — și niciun semn.

De grijă și de supărare, sta biata împărăteasă în odaia ei, fără să mai vadă pe nimeni decât pe o bătrână credincioasă, care o crescuse pe ea de mică, de când rămăsese fără mamă ; sta închisă cu bătrâna, ofta și se jelea... Ce o să se facă ea când o da cu ochii de soțul ei ?

Văzând că se prăpădește de atâta inimă rea, i s'a făcut bătrâne milă, și s'a gândit cum i-ar mai risipi gândurile negre. Și așa, într'o zi, pe la scăpătatul soarelui, a luat-o, și amândouă, îmbrăcate ca niște cocoane de rând, să nu le cunoască nimeni, s'au dus la plimbare într'o pădure.

Acolo umblând ele încet, duse pe gânduri, iată că găsește o țigăncuță sdrențeroasă și lihnită, stând jos pe o buturugă în acea singu-

rătate, cu un dănciuc aproape gol în brațe... Ii dădea țâță; el suga și ea plângea.

— De ce plângi, fetico? a 'ntrebat-o bătrâna.

— Cum să nu plâng, coconiță?... M'a amăgit hoțul, și după ce și-a bătut joc de mine, a fugit în lume și m'a lăsat să umblu așa, gonită dela părinți, cu pruncu 'n brațe!... Nu mă mai țin picioarele de nemâncată... și pruncul nu vrea să știe — cere... Și n'am încai inimă să-mi fac seama singură; să-l omor și pe el și să mă omor și pe mine... că dă Dumnezeu prunci cui nu-i trebuie, la o păcătoasă ca mine, și la cine trebuie, nu-i dă!

Împărăteasa a oftat adânc auzind vorbele astea atât de duioase.

— E băiat? a 'ntrebat cocoana bătrână...

— Băiat, săru'mâna!

— De câte luni?

— La noapte e de zece zile.

Bătrâna stă la gânduri o clipă și, pe urmă, zice:

— Fetico, ești cuminte?

— N'am fost pân' acum, coconiță, săru' mâna; da de-acu 'ncolo, să fie ea a dracului care o mai...

De prisos să ne mai lungim la povestit cu de-amănuntul toate... Destul să spunem că, peste un an dela plecare, întorcându-se împăratul biruiților dela război, a găsit acasă mare mulțumire: cocon împărătesc de trei luni în vârstă, dar crescut cât unul de un an... și doica, o mândrețe de fată oacheșe, îmbrăcată numa'n mătăsării, ca orice doică de cocon împărătesc... și sânul!... și s'a bucurat foarte mult împăratul despre toate.

S'a făcut botez cu paradă mare și s'a 'nveselit norodul întreg că, firește, soarta împărățiilor este legată de a împăraților — și l-au botezat Florea Voievod.

Creștea voinicelul, și nu mai putea o lume după el, că, ce-i drept, mare minune de băiat! iar doica, la care mulți se uitau lung, le spunea:

— Ia, nu vă mai uitați așa, parcă n'ați mai văzut copil! să nu mi-l deochiați!

Când a ajuns băiatul la vreo șase anișori, împăratul a 'nsărcinat pe un curtean de credință să-l învețe mânuirea armelor, călăria, înnotatul, jocurile felurite și cântarea din harfă și din gură — în sfârșit toate câte trebuie pentru desăvârșirea unui tânăr care va să 'mpărătească.

Doica, iubind foarte pe băiat, îl însoțea mereu la ceasurile de 'nvățatură; astfel, învățătorul, care prețuia și el mult pe școlarul său așa de deștept și cu frumoase apucături vitejești, văzând-o zi cu zi, a

ajuns să o placă atâtea, încât, a răbdat cât a răbdat, până n'a mai putut, și a cerut-o în căsătorie; iar dânsa plăcându-l asemenea, că era om de seamă și mândru, și-l vedea că ține și el mult la băiat, bucuroasă l-a luat.

Și i-au cununat chiar împăratul cu împărăteasa, dându-le mare cinste și daruri scumpe.

Când a intrat în biserică mireasa — gătită de nună-sa sub ochii nunului — cu flori și beteală de aur în părul-i negru, cu chipul și trupul, și cu zâmbetul și mersul acelea, pășind așa de cuminte, nici îndrăzneată, dar nici sfioasă — a rămas toată lumea 'ncremenită, nu altceva, că 'n adevăr era o arătare.

Mai mulțumit ca oricine de această căsătorie a fost tânărul Florea Voievod; el îi iubea mult, și pe mama doica și pe învățătorul lui; avea și de ce: și ei îl iubeau pe el destul.

Când îl vedeau aruncându-se pe cal sălbatic prins de coamă 'n fuga mare, și când se 'ntorcea cu calul, adineaori nebun, acum domolit și plin de spumă; când îl vedeau săgetând rândunica din sbor; când îl auzeau, pe urmă, cântând din gură și cu harfa, de te sfințea — amândoi soții nu mai puteau de mândrie, îl luau în brațe și-l sărutau, și femeia zicea:

— Mulți feciori de 'mpărat or mai fi, da' ca ăsta al nostru, nu mai crez altul!... s'a isprăvit!

Au trăit ei așa cu toții, la curte, în bună pace, liniștiți și fericiți, fiecare cu partea și gândul lui, pân' a împlinit Florea Voievod douăzeci și doi de ani — un flăcău ca un brad.

Dar într'o zi, iată că vine dela palat curteanul, învățătorul lui, acasă, și vesel zice:

— Știi tu un lucru, dragă nevestă?

— Știu, dacă mi-ei spune...

— S'a hotărât! îl însurăm pe Florea...

— Pe băiatul nostru?... cum asta?

— Ei! cum!... iac'așa, cum se 'nsoară toți flăcăii.

— Cine-l însoară?

— Ei cine!... împăratul și împărăteasa.

— Cu cine?

— Cu fata unui crai vecin.

— Asta nu se poate! auzi! coșcogea fecior de 'mpărat să ia o fată de crai... Asta nu se poate!

— De ce nu?

— Fiindcă trebuie să ia tot fată de 'mpărat, pe potriva lui... Nul asta nu se poate, în ruptul capului!

— Dar bine, femeie, dacă așa au hotărît părinții lui ?

— Or fi hotărît ei... Dar eu ?... eu unde sunt ?

Și repede s'a gătit și 'nvăpăiată s'a dus la palat să dea ochii cu împăratul și cu 'mpărăteasa, să-i întrebe : cum se poate, fără știrea și a ei, care l-a crescut pe băiat, să hotărască dânșii așa de soarta lui ? și, răspicat, le-a spus că Florică al ei nu poate lua pe oricine, că lui Florică al ei îi trebuie pe puțin o fată de 'mpărat; de unde nu, nu trebuie ! că, slavă Domnului ! tânăr e, frumos e, voinic e, fecior de 'mpărat mare e ! Are vreme să mai aștepte pân' o găsi una pe potriva lui.

Împăratul a zis una, împărăteasa două, doica nouă... au început să se 'ntețească femeile la vorbă, și din vorbă la 'mpunsături, și de-acolea, ceartă la toartă... Împărăteasa, supărată de-atâta tevatură, ca s'o taie scurt, zice :

— În sfârșit, așa a hotărît politica Măriei Sale Împăratului, așa am hotărît eu — așa trebuie să se facă ! destulă vorbă !

— Ba, nu !

— Ba, da !

Doica, înfierbântată grozav, a țipat odată, ah ! și a leșinat.

Sări, toți... O descheie la sân și dă-i cu oțet de trandafir.

Vine și Florea :

— Mamă doică !

Și 'ncepe să se vaiete ca un copil mic și să se bată cu pumnii 'n cap :

— A răpus-o pe mama doica !... Aoleo !... nu mai e de rană !

Împărăteasa — leșină și ea.

Împăratul strașnic de turburat de toate astea, strigă :

— Eu stric, că m'apuc să vorbesc politică cu niște femei nebune !

Împărăteasa se deșteaptă și pleacă foarte mâhnită de asemenea cuvinte.

Se deșteaptă și doica ; se uită la 'mpăratul și, lovindu-se cu pumnul peste sânul gol, 'ncepe să se bocească flăcăului :

— Nu se poate, maică ! nu voi, maică, moartă tăiată ! nu te dau Florică, decât după fată de potriva ta ! Să nu mă faci de rușine, Florică mamă, că mă omor !

Florică o mângâie plângând și zice :

— Nu mamă, nu ! fără voia ta nu fac nimica !

Împăratul ținând și el foarte mult la doică și auzind și vorbele băiatului nu s'a 'ndurat să le strice hatârul, și le-a zis :

— Dacă nu vreți voi, bine !

S'a făcut război pentru asta ; căci craiul vecin, care avusese făgă-

duială de căsătorie pentru fiică-sa, n'a putut suferi o astfel de nescotire. Războiul s'a sfârșit, ca toate războaiele, cu pace. Iar peste un an, plimbându-se pe la Curțile din lume, Florea Voievod, însoțit de doica și de învățătorul lui, s'a dat în dragoste — că era ochios — cu o tânără vestită de frumoasă, fata unui împărat, mai mare chiar decât tatăl lui; și numaidecât între cele două Curți s'a pus la cale căsătoria.

Când s'a făcut nunta aceea strălucită cu mari petreceri în grădinile împărătești, toată lumea s'a nveselit; dar mai mult ca toți, doica.

A privit lung la mire și mireasă, cum se plimbau prin grădină, încet, strâns alături, șoptindu-și unul altuia cine știe ce nimicuri tine-rești, i-a arătat soțului ei și, strălucindu-i ochii de mulțumire, a zis :

— Așa da, Floric' al mamei ! așa 'nțeleg și eu !... Să ia fiecare pe potrivea lui !... așa trebuie !

1909

GREU, DE AZI PE MÂINE...

SAU

UNCHIUL ȘI NEPOTUL

„Nu trebuie, domnul meu, să aibă omul judecăți extreme, fiindcă lumea trăiește din pornire, nu prin judecată. Omul cuminte, mai cu seamă având norocul să fie sus pus, este totdeauna îngăduitor cu lumea lui; de aceea, avem și vorba veche foarte înțeleaptă: lumea n-o putem îndrepta cu umărul. Fiecare dintre noi vede lipsurile și cusururile societății noastre; fiecare este dator a căuta să le constate, să acopere lipsurile și să depărteze cusururile, și 'ncet-ncet, fiecare luptând în sfera lui de acțiune, să realizăm cu toții, dacă nu idealul unei societăți, măcar o societate mai cioplită, mai cuminte și mai morală. Firește, când vedem atâtea nedreptăți, atâtea prostii și greșeli, atâtea fapte urâte, unele deplorabile, altele ridicule, se revoltă în noi dreapta judecată, și fiecare dintre noi, după putere, protestează și 'ncearcă să 'nfiezeze răul. Dar să nu credem vreodată că protestările și opintirile noastre vor face să sară lumea din făgaș deodată, și, de unde se sbătea 'n mocirlă, să iasă curată și să pornească pe calea cea bună și dreaptă. Greu și foarte încet, stimulul meu domn, se desrădăcinează obiceiurile și năravurile vechi... Cu toporul se curăță pădurea; lumea se curăță cu vremea și cu răbdare... nu așa, de azi pe mâine!...”

Cam astfel de predici am ținut eu odată între patru ochi unui bărbat foarte sus pus, și — deși, în naivitatea mea, credeam că am să-l ating și să obțiu dela el, nu vreo nedreptate, ci dreptate — mi-am răcit gura degeaba...

Un bărbat excesiv de scrupulos — o adevărată anomalie într'o vreme și într'o societate, care, dacă ne putem exprima astfel... — în fine, scrupulos prea din cale afară!

Și ce așa de mare hatâr îi ceream?... Judece oricine.

Săptămâna trecută, venise la mine o vară bună a ilustrului meu... E o femeie foarte de ispravă; a rămas văduvă de tânără cu o pensioară dela bărbat, și n'a mai vrut să se mărite, ca să-și poată îngriji de copil, un băiat. A muncit, l-a crescut și, după atâta necaz, l-a văzut flăcău mare cu... cariera lui. Ceeace e ciudat e că femeia asta are toate calitățile de inimă (cum ar zice un autor de romane, iubitor de amănunte psihice), toate calitățile morale; dar despre cele intelectuale, dacă vrem să fim dreți, trebuie să spunem că natura a fost foarte vi-tregă în privința-i... Și cu toate astea, femeia și-a crescut băiatul foarte bine; e un tânăr model; aplicat la 'nvățatură; examene strălucite — cam timid — asta nu face nimica: puțină timiditate nu șade rău unui tânăr când face în lume cei dintâi pași.

Cum spusei, cocoana a venit să mă roage să merg la vărul său, bărbatul cel sus pus, să-l rog a proteja pe băiatul ei, care de șase luni s'a întors din străinătate cu diploma de doctor în drept și... nu poate căpăta o slujbă cât de mică.

— Bine, zic, de ce nu te duci d-ta în persoană? Îți este văr bun, și știu cât datorește părinților d-tale care l-au ajutat pe vremuri să ajungă așa de sus.

— M'am dus de trei-patru ori; dar mă tot amână; și drept să-ți spun, odată... nici n'a vrut să mă primească; nu mai îndrăznesc.

— De ce nu se duce tânărul? ca nepot.

— S'a dus odată; dar l-a primit foarte brusc... și cum e el timid, nu mai are curaj să meargă...

— Atunci lasă, zic, mă duc eu...

Și m'am dus.

Ilustrul, care mă primește totdeauna bucuros, ca să mă bată pe umăr cu multă bunăvoință protectoare, dela primele mele cuvinte în favoarea nepotului său, mi-a răspuns:

— *Mon cher*, trebuie să isprăvim odată cu sistema asta nenorocită: care cum vine din școală cu un petec de hârtie, nici nu știe să se ștergă bine la nas, și pretinde a 'nvăța bărbieria pe capul Statului, cu leafă și diurnă din buget! Să meargă tânărul să muncească; să se lupte cu lumea! Până când, orice tânăr, cum iese dela țâța mamei, să treacă la țâța școlii, și pe urmă, dela țâța școlii, la țâța bugetului? D-ta înțelegi că nu mai merge cu vechea sistemă: Românul să se nască bursier, să trăiască funcționar și să moară pensionar... E vreme să isprăvim odată...

— Dar, în fine, zic, un băiat așa de distins... și nepotul dumitale...

— A ! mă 'ntrepuie ilustrul meu ; un cuvânt mai mult... Trebuie să isprăvim odată și cu nepotismul !... Am fost și voi fi totdeauna contra nepotismului — este iar o bubă înveterată a societății noastre, o gangrenă a Statului nostru, un dar funest pe care ni l-a lăsat epoca de neagră și infamă memorie a fanarioților !... Nu pot face nimic pentru protejatul d-tale, tocmai că mi-e nepot... Iartă-mă, am scrupulurile mele de conștiință...

— O Doamne ! am exclamat.

Și i-am ținut predica arătată mai sus. Pe urmă nu m'am lăsat și i-am adăugat :

— În fine, și eu sunt contra nepotismului, contra acestui nărav străvechi, de care este atât de bolnavă societatea noastră ; și nu pot decât aplauda pe un bărbat de Stat, care are, ca d-ta, în programul său, stărpirea acestui dar funest pe care ni l-a lăsat mizerabila epocă a infamelor domnii fanariote ; dar dacă trebuie să fim cu toții contra nepotismului, asta nu însemnează, cred eu, că trebuie să fim și contra nepoților. Înțeleg, pe nepoți să nu-i protejăm îndeosebi ; dar să-i persecutăm fiindcă ne sunt nepoți !... Atunci, la nașterea fiecărui Român, părinții ar trebui să se roage lui Dumnezeu : « Ferește, Doamne, pe acest copil al nostru să n'ajungă vreun unchi al lui la putere ! ».

— Nu zic asta ! mi-a răspuns ilustrul.

— Apoi, atunci, poate că are acest nepot vreun cusur ca om ; căci, din faptul că întâmplarea l-a făcut nepotul d-tale, nu-i poate face nimeni vreo vină... Și firește, dacă are protejatul meu vreun cusur, atunci altă vorbă... Aș dori însă să știu...

— Nu ! zice cam nehotărât ilustrul, nu pot spune că are vreun cusur... dar... dar... oarecare veleități și pretențiuni de personalitate... de independență... de autoritate... cum am zice, fumuri juvenile... fiindcă așa sunt toți tinerii din ziua de azi... Își închipuiesc că'n fața unei diplome, cu care vin de pe băncile școalei, are să le cază toată lumea 'n genunchi și să-i urce 'n cap... Asta nu merge !... Un tânăr trebuie să fie modest... În fine, deocamdată nu sunt locuri... Mai e vreme... e tânăr, poate să mai aibă răbdare... om mai vedea... să ne mai gândim...

— A ! zic eu în gândul meu... atunci, partida nu-i pierdută !...

Și, prezentându-mi umărul să mi-l bată cu bunăvoință protectoare, am salutat cuviincios pe ilustrul meu, și imediat m'am dus drept la nepotu-său.

— Tânărule, i-am zis, viu acuma dela unchiul d-tale, pe care desigur d-ta l-ai cam supărat...

— Eu ? cu ce ?

— Cu ce ? cu ce ? știu eu ?... poate cu... oarecare veleități, ori pretențiuni de personalitate... de independență... de autoritate... cum am zice, iartă-mă, fumuri juvenile... căci așa sunteți toți tinerii din ziua de astăzi... vă 'nchipuiți că 'n fața unei diplome, cu care veniți de pe băncile școalei, are să vă cază toată lumea 'n genunchi și să vă urce în cap... Asta nu merge !... Un tânăr trebuie să fie, cum să zic ?... modest...

— A ! zice tânărul ; am înțeles... Da ! dumnealui, fiindcă dispune de putere și este unchiul meu, ar voi să renunț la scrupurile mele de conștiință, să mă fac unealta oarbă a unor rancune de partid ! In schimbul unui mizerabil salariu de magistrat inferior, să mă pretez la o infamie... la o înscenare contra unui adversar politic al regimului dumisale ! Dar până când cu sistema asta a persecuțiunii ? până când cu această bubă înveterată a societății noastre ? cu această gangrenă a Statului nostru ? cu acest dar funest...

— ... pe care (îl întrerup eu) ni l-a lăsat epoca de neagră și infamă memorie a fanarioților !...

— Neapărat !...

— Ia ascultă-mă, tânărule, zic eu... Știi cât am ținut la răposatul d-tale tată, bunul meu prieten, știi cât țiiu la mama d-tale și la d-ta, ascultă-mă...

Și-i repet, cu mici modificări de circumstanță, predica neroadă pe care am ținut-o adineaori și lui unchiu-său, începând cu : „Nu trebuie să aibă omul judecăți extreme fiindcă lumea trăiește din pornire, iar nu prin judecată... lumea, n'o putem îndrepta cu umărul... etc.“ sfârșind cu : „Greu și foarte 'nțet, tânărul meu amic, se desrădăcinează obiceiurile și nărvurile vechi... Cu toporul, se curăță pădurea... lumea se curăță cu vremea și cu răbdare, nu așa, de azi pe mâine !...“

— In sfârșit, i-am adăugat, eu te povățuesc părintește să mai mergi pe la unchiul d-tale, care am înțeles că te iubește mult...

— Eu ? la el ?

— Da, d-ta, la dumnealui, firește ; că așa se cuvine : ăl mai mic la ăl mai mare... și... să nu-l mai iei așa de sus... cu darul funest de pe vremurile de neagră memorie... Să-i dăm odată dracului pe fanarioți, să nu mai pomenim de ei ! Acu, slavă Domnului, suntem regat independent !...

— Niciodată, domnul meu !... sunt scrupuluri de conștiință peste care nu se calcă ! Im-po-si-bil !

Care va să zică, și cu nepotul, mi-am răcit gura degeaba, ca și cu unchiul...

Un tânăr excesiv de scrupulos — o adevărată anomalie într-o vreme și într-o societate, care, dacă ne putem exprima astfel... în fine, scrupulos prea din cale afară !

Am renunțat dar, cu părere de rău, a mă mai amesteca în această delicată afacere de familie... Cu oameni așa de căpățânoși în privința scrupurilor de conștiință, nu e nimic de făcut...

A trecut câțeva vreme după nereușita tentativelor mele diplomatice, pe care aproape le uitasem — când...

Citim în micul „Ecoul Patriei“ ebdomadar¹ din urbea X..., titlu mare pe prima pagină :

„Panamaua dela noi !... Potlogăriile fostei administrații !... Mișeliile ce se dau la lumină !... Jaf în avutul public !... In sfârșit !... Jos masca !... Hoții la pușcărie !...“

Citim apoi în „Glasul Țării“, tot mic, tot ebdomadar, tot din urbea X..., titlu mai mare și tot pe prima pagină :

„Mișeleasca înscenare !... Goana infamă contra cetățenilor onorabili !... Regimul proscricțiunilor și al terorii !... Cetățeni frunțași închiși ca tâlhari în ajunul alegerilor !... Ministrul fără-de-lege !... Procurorul sbir !... Nedemnul nepot demn de unchiul nedemn !... Vom vedea !... Sunt judecători la Berlin !“...²

N'am avut curiozitatea să văd cine or fi potlogarii, nici ministrul, nici procurorul...

Mai la urmă, ce-mi pasă mie !... dacă sunt judecători la Berlin !...

1909

¹ Publicație săptămânală.

² În înțelesul de „mai există judecători imparțiali“.

DUMINICA TOMII

M'am dus să fac o vizită confratelui și amicului meu Tomița de ziua lui. L-am găsit într'o stare foarte proastă, plimbându-se de colo până colo ca o hienă în cușca ei, și văitându-se de durere; toată noaptea nu putuse închide ochii din pricina unei măsele.

L-am povățuit să meargă la un dentist.

— Nu pot, *mon cher*.

— De ce nu poți? Ți-e frică?... Cu metodele de astăzi, nu simți nici cât o pișcătură de purice.

— Nu de frică; nu pot, că am de lucru; trebuie să dau până 'n două ceasuri cronica mea la gazetă. La trei, vine băiatul dela tipografie să mă execute... Și cu durerea asta sunt incapabil să scriu un rând măcar. De o sută de ori de aseară m'am așezat pe scaun, am pus mâna pe condei; dar nu e chip să m'astâmpăr... o clipă nu-mi dă pace...

Și iar începe bietul om să se vaite și să se plimbe ca o hienă. La un moment se oprește răcnind: '

— E de nesuferit!... mă'mpușc!

— Omule, zic eu, du-te la dentist!

— Ei! dar cronica mea cine o scrie?

— Știi ce? zic; tu du-te fără frică, să-ți scoți măseaua; eu rămân aci: până te 'ntorci îți scriu eu o cronică... Ai vreun subiect anume, ori pot scrie despre ce mi-o da prin gând?

— Ba, chip, aveam un subiect...

— Despre ce?

— Despre Credință și Știință... cum adică Știința distruge Credința și nu o poate înlocui. Știi, *a propos* de sărbători...

— Ceva nou de tot... Am înțeles, zic; du-te și n'ai grijă; aibi curaj!... cu metodele moderne...

Și pe când Tomița pleacă aiurit de durere, mă și așez liniștit la masă și, pe nerăsuflăte, torn următoarele :

CRONICĂ

Sună clopotele... E primăvară... Sună clopotele.

Duminica Tomii... Cu această duminică se încheie săptămâna luminată și prima serie a celor mai mari sărbători creștine. Ce sublimă, ce providențială ordonare în mersul divinei tragedii a Fiului !

Umilirea, suferința, patimile Tatălui întrupat în Fiul ; pe urmă, supliciu infamant între doi tâlhari și Moartea ; apoi, triumful asupra Morții, învierea... În fine spulberarea ultimei umbre de îndoială a nenorocitului, care nu poate crede minunea până nu pipăe.

„Iară Toma, unul din cei doisprezece, carele se chema geamăn, nu era cu dânșii când a venit Isus.

Deci zicea lui ceilalți ucenici : Am văzut pe Domnul, iar el a zis lor : De nu voi vedea în mâinile lui semnul cuielor, și de nu voi pune mâna mea în coasta lui, nu voi crede.

Și după opt zile, iar erau înălăuntrul ucenicii lui, și Toma cu ei. Venit-a Isus, fiind ușile încuiate, și a stat în mijloc și a zis : Pace vouă !

După aceea a zis Tomii : Adu-ți degetul tău încoace și vezi mâinile mele ; și adu mâna ta și o pune în coasta mea, și nu fi necredincios, ci crede.

Răspuns-a Toma și a zis : Domnul meu și Dumnezeuul meu !

Zis-a Isus lui : Dacă mă văzuși, Tomo, crezuși ; fericii care nu au văzut și au crezut...”

Da, fericii ; și așa fericit eram eu în copilărie ! și așa era toată lumea împrejurul meu !

Cu adâncă pietate mi-aduc aminte de bisericuța albă din maha laua noastră ! Ce limpede suna toaca de fier sub atingerea ciocanelor măiestre ale dascălului Haralambie ! ce vuiet armonios făceau cele două clopote pe care le trăgeam de frânghii, noi, copiii, pe când, de jos, dela toaca de fier, fără să se ’ntrerupă, el ne striga : „Mai încet,

mă ! că mi le dogiți !” și ne ’njura de feștila moașe-ni, după ce ne luase la fiecare câte doi gologani de trei parale și ouă roșii, ca să ne lase sus în clopotniță...

Dar venerabilul nostru preot, cuvioșia sa părintele Marinache ! Il am aci încă, dinaintea ochilor. Ce înfățișare frumoasă ! Barba lui strălucește mândră ca un fuior de borangic alb pe patrahirul roșu. Și ce glas ! îl auz încă : „Veniți de luați lumina !” Și când năvăleau mahalagioaicele credincioase să ia, care mai de care, lumina, cu ce ton demn de autoritate, le striga : „Ho ! că nu sunteți la cocină !”

Pe urmă, evlavia aceea adâncă și caldă, de care erau pătrunse suflelele tuturor enoriașilor noștri, dela cel mai bătrân fără un dinte în gură, până la cel mai tânăr încă fără dinți !...

Ce frumos erau împodobite sfeșnicele, dela cele de aur până la cele de pacfon ¹, cu zambile în feluri de fețe... și un miros !... Țiu minte cum un nepoțel al mamei Zamfirăi, văduva lui Papaiani, arnăut domnesc la pensie, a greșit odată, și ’n locul sfeșnicelor umile ale bunică-si, a luat sâmbătă, dela epitaf, niște sfeșnice mari de argint masiv ale lui jupân Sfetcu lumânărarul, ctitorul bisericii. Când a băgat de seamă această confuziune dascălul Haralambie i-a tras băiețelului o feștilă și două palme ; după care, băiețelul a explicat dascălului cauza confuziunii : la amândouă perechile de sfeșnice, zambilele erau pembé... Chiar un om în vârstă putea greși ; dar mi-te un copil nevinovat !

Dar apoi, cozonacii și plăcinta de drob, și căpățânile de miel la tavă pe orez, cu iaurt cu caimac, după opt săptămâni de fasole sleită și de varză acră !

Și părintele Marinache cu dascălul Haralambie cărând în curtea bisericii toată ziua, în niște basmale mari cadrilate, recolta de ouă roșii și de pască !

Sărmanul nostru bun protector, dascălul Haralambie ! I s’a stins și lui feștila chiar într’o săptămână luminată din cauza unei excesiv de bogate recolte de ouă răscoapte ! El trebuie să fie acum, colo, sus, alături cu dreptzii, și, desigur, când micii cheruvimi fac prea multe nebunii,... „feștila !”

Și, pe deasupra tuturor acestor duioase amintiri, primăverile acelea dulci, pline de speranțe ’n viitor, când, precum zice așa de frumos poetul „natura, ca o mireasă răpită, care a dormit, vrăjită în lanțurile de ghiață ale unui crud uriaș răpitor, se deșteaptă fericită, grațioasă,

¹ Aliaj de aramă și nichel imitând argintul.

mândră, la mângâierile dulci, duioase, molcome ale tânărului și fierbintelui său mire, care o căuta demult, și care vine de departe să deslege vraja de ghiață cu farmecul unei sărutări de foc... el, tânărul și zburdalnicul copil al lui Paște-împărat; el, minunatul Făt-Frumos April, cu părul auriu, care o ia în brațe pe adormita fecioară, o alintă, o leagănă, o mângâie și, cu mii și mii de sărutări, una mai înflăcărată decât alta, o recheamă la o nouă și strălucitoare viață !"

Și 'ntr'un rând, când am ieșit dela înviere dimineața, un vânt și o ploaie !... n'a fost chip să ne'ntoarcem cu lumânările aprinse acasă ; ne-a făcut learcă pe toți ; încă dascălul Haralambie, — asta era înainte de recolta prodigioasă — zice : „Maica ta Cristache ! ce vreme !... feștila“, ba, pare-mi-se c'am auzit și „anafura !” Da nu pot să jur, că e foarte demult de atunci.

Unde sunteți, voi, sfinte vremuri ale copilăriei, când credeam ? când totul mă făcea să cred ?

„Cred tocmai că e absurd !” așa a zis ilustrul fiu al sfintei Monica, el însuși sfânt, stâlp neclintit al bisericii, sfântul Augustin... Asta va să zică *a crede* ;... nu ca Toma geamănul, numai după ce pipăi și pui degetul.

Da, credeam... și eram fericit.

Astăzi ? O ! astăzi...

Ați venit voi, oameni noi, cu știința, să smulgeți din rădăcini acea plantă divină, ce-și trăgea seva din fundul inimii noastre ! Și nu v'ați mulțumit cu atâta ! peste rană, în adâncul inimilor, de teamă să nu mai fi rămas acolo un germene cât de infim, din care să poată reîncolți, ați turnat leșia caustică, otrăvitoare, distrugătoare, otrava scepticismului, pesimismului, aleismului !

Onoare, vouă, distrugători ai fericirii umane !

Dors-tu content, Voltaire ¹... ? — întreb și eu, împreună cu gingașul, duosul poet de zahăr al Namunei ², el care a dat cel dintâi strigătul de durere când a simțit că se smulge cu atâta cruzime rădăcinile credinței din sufletele oamenilor. Și cu multă dreptate zice nemuritorul academician francez Ernest Legouvé, în neperitoarele sale „Soixante ans de souvenirs“ :

„Victor Hugo ³ și Lamartine ⁴ sunt, în câmpul poeziei, glasul epocii lor ; Alfred de Musset i-a fost tipătul !”

¹ Dormi mulțumit, Voltaire?

² Alfred de Musset, poet romantic francez (1810-1857).

³ Poet și dramaturg francez (1802—1885) reprezentant de frunte al curentului romantic francez.

⁴ Poet romantic francez (1790—1861).

Da ! da ! în noianul de necredință în care ne afundăm, când mi-ați luat credința mângâietoare fără să-mi dați nimic alt în schimb decât scepticismul deprimant, îndoiala distrugătoare, țipă și sufletul meu ca al lumii întregi, împreună cu poetul... împreună cu poetul... țipă...

Aci, sunt întrerupt : iată confratele Tomița ; se 'ntoarce radios dela dentist... cu o măsea în mână.

— Triumf ! trăiască știința modernă !

Incordat asupra lucrului meu, țip :

— Nu mă 'ntrepu, Tomițo !

Și urmez a scrie mai departe încheierea :

„...Mi-ați luat cu știința voastră măseaua !... ce mi-ați dat în schimb ?... redați-mi măseaua !... îmi trebuie !...“

Pun puncturile și linie de sfârșit și, după ce Tomița, vesel, m'asigură că n'a simțit nici ca o pișcătură de purice, îi citesc cronica. Confratele meu îmi mulțumește încântat ; decât — pretinde să facem numai o foarte mică modificare la încheiere ; în locul măselei, să punem credința.

Convii bucuros, și cronica noastră e trimisă la tipografie.

ȚALI...

Țal... Ce este țal ?

Este un substantiv român împământenit ; înainte de împământenire, era verb german ; însemna *a plăti* — se scria *zahlen* și se citea *țal'n*.

Foarte des se întrebuințează acest verb în lumea noastră, unde, cumpărându-se toate, trebuiesc toate plătite.

Când s'au înființat și la noi în țară berăriile, în secolul trecut, fiindcă la'nceput toți berarii și chelnerii erau nemți, s'a introdus și acest verb *țal'n*, dar numai în formă de infinitiv imperativ, cu însemnarea : *să plătesc ! să plătim !*

În multe limbi europene, între care și franceza și germana, infinitivul se întrebuințează ca imperativ impersonal, și la pozitiv și la negativ ; dar, în limba noastră, forma infinitivului, și numai prescurtată, se întrebuința, mai'nainte, ca imperativ, numai la persoana a doua singulară și numai cu negațiune. Exemple :

„Taci, domnule ! Nu țipa, cocoană !“

„Plătește, nene ! Nu plăti, țapo !“

Ce se'ntâmplă însă ?

Dela o vreme, grație dezvoltării neconținut crescândă a agriculturii, industriei și comerțului României (pentru care totuși, trebuie să mărturisim, rămâne încă destul de făcut), luând căile noastre de comunicațiune un așa de'mbucurător avânt, Onor. Direcțiune generală a C.F.R. a avut ocaziunea să constate sărăcia limbii române, și a trebuit să recunoască necesitatea introducerii, prin regulamente, a infinitivului ca imperativ impersonal, *fără* ca și *cu* negațiune ; — și asta (onoare ei !)

pentru *toți* călătorii, fără excepție de clasă sau de distanță de parcurs, la *toate* trenurile, fie accelerate, fie de persoane, mixte sau de marfă.

Astfel, în toate vagoanele noastre de călători citim :

pe uși : „A nu se deschide până trenul oprește“ ;

pe ferestre : „A nu se pleca în afară“ ;

pe semnalul de alarmă : „A nu se trage decât în caz de mare pericol“ ;

în altă parte : „A nu se întrebuința în timpul opririi în stațiuni“ ;

în clasa III : „A nu se scuipa pe covoare“.

Iar în vagoanele de marfă, afară bine'nțelea de cele cu încărcătură inflamabilă neasigurată : „A nu se fuma“.

Critica istorică modernă ne învață că mersul înainte sau înapoi al omenirii este stăpânit de legi fatale ; progresul odată urnit, ori într'un sens, ori într'altul, nu poate fi oprit de nimeni, de nimic ! Așa, inovația Onor. Direcțiunii generale a C.F.R. a prins : încet-încet, pretutindeni la noi se introduce infinitivul ca imperativ chiar *fără* negație, pentru orice persoană și ocaziune.

Astfel, pe o sticlură de doflorie cu prafuri care s'așează la fund, citești : „A se scutura înainte de a se întrebuința“, iar pe o cutiuță de alifie : „A se spăla întâiu bine cu săpun partea, apoi a se unge și a se lega cu o cârpă curată — după povață“.

La colțul unei case trase mai înăuntru de linia veche a stradei, citim, sub o ferestruică cu brizbize : „A nu se face murdării pe zidul casei mele“.

Mergem mai departe, după legea progresului, și citim :

„A nu se lipi afișe și orice alte necurățenii“.

La Moși, pe stâlpii unui mare umbrar de berărie : „A se plăti la moment. A nu se vorbi vorbe proaste. A nu se face scandal. A nu se pleca cu paharele și alte obiecte“.

În școlile primare, chemate, afară de instrucțiune, să dea și o educațiune civică tinerelor noastre generațiuni, adică nu numai să le lumineze spiritul, dar totodată să le cultive inima și să le formeze caracterul, fiindcă o națiune are nevoie, ce e drept, de ridicarea nivelului intelectual, dar iarăș fără caractere nu merge — în școlile primare, zic, citim pe *toți* pereții : „A nu se sufla nasul cu degetele. A se purta batistă curată“.

Iar când trage clopotul de ieșire, d. profesor se coboară de pe cate dră și zice elevilor, care fac zgomot, ridicându-se nerăbdători din bănci :

— A se tăcea ! A se asculta !... Măine vine d. revizor : a se ști bine Mircea-cel-Bătrân și Revoluția dela 48, Unirea Principatelor-Unite și Ștefan cel Mare !...

Băieții pornesc ca niște mici dorobanți ce sunt, bătând din talpă ostășește, foarte mândri — onoare lor ! — pe când d. profesor strigă după ei, până ce ies pe poartă :

— A se ieși în ordine ! A nu se face măgării pe stradă ! A nu se'njura ! A se păstra igiena ! A nu se mânca mult rahat !

D. profesor, pedagog învățat, este nu numai infinitiv, este categoric imperativ.

Atâta destul despre imperativ ! să ne întoarcem la substantiv, de unde am pornit.

Vom citi, la vreme, în Dicționarul Academiei Române, când va apărea :

Țal — substantiv comun, de genul masculin pentru amândouă sexurile, — impiegat comercial sau impiegată comercială ; persoană însărcinată într'un local public de consumațiune cu încasarea plăților dela consumatori. Declinare regulată ;

Nominativ — *Țalul* primește plata ;

Genetiv — chiulurile *Țalului* ;

Dativ — i-a tras două palme *Țalului* ;

Acuzativ — a chemat *Țalul*, sau : a 'njurat pe *Țal* ;

Vocativ — *Țal !*

În general, *Țal* are numai singular ; la ocaziuni de'mbulzeală însă (ca, de ex. sărbători naționale, vreo înmormântare de lux, ori vreo manifestațiune politică), în localurile mari, așezate la vad bun, trebuiesc și trei *Țali*. Atunci, la pluralul provizoriu, se declină :

Nominativ — *Țalii* sunt murdari ;

Genitiv — obrăznicile *Țalilor* ;

Dativ — li se trag chiuluri destule și *Țalilor* ;

iar, a doua zi, când nu mai e năvală și „nu mai face trebuință“, patronul suprimă pluralul ; dă afară (acuzativ) doi *Țali*, și rămâne numai cu singularul abitual — *cu un Țal* — destul !

Dar să lăsăm chestiunile academice, și să vedem cât înțeles filosofic, chiar din punctul de vedere al vieții practice, poate cuprinde acest cuvânt de o singură silabă — *Țal*.

Am un prieten care-mi zice totdeauna :

— Eu, nene Iancule, n'am avut noroc să dispun de părinți care să'nțeleagă de ce fel de copil dispuneau, pe onoarea mea ! Păcat că nu m'au dat să'nvăț filosofia ! eu ieșeam filosof, să nu crezi că spun mof-turi ! filosof : asta era nacafaua mea, nu negustor !

Și'n adevăr, Mitică este un cap filosofic. Totdeauna când ne vedem, trebuie să-mi toarne un aforism remarcabil. Cel din urmă, de exemplu,

trebuie să-l comunic, având mai ales în vedere împrejurările interesante în care mi l-a spus.

Alaltăeri, întâlnindu-mă, zice :

— Nene Iancule, tocmai pe d-ta te căutam ; deseară mănânci la noi — să nu zici nu ! Avem un prânz !... și pe urmă, o surpriză... mare!... În sfârșit, imposibil să refuzi ! Graziella ține foarte mult...

Pe consoarta amicului meu o cheamă din botez Nastasia, dar, de mult, toată lumea îi zicea Graziella... Este pseudonimul ei — o intelectuală... Multă activitate... A publicat, în diferite reviste dela noi și din străinătate, studii sociologice, importantissime, după cum susțin directorii respectivi... Graziella trebuie să fie cu un an mai tânără ca mine, dacă nu mai în vârstă ; dar tot plăcută, plină de inimă, de avânt, de entuziasm... Nu putem zice că a fost frumoasă Graziella ; dar grațioasă... și... oameni cu dare de mână.

Nici cuvânt, prin urmare, să refuz invitațiunea prietenului meu.

Ne-am întâlnit seara la „Mercur”, — a se lua un aperitiv imperativ ! — și apoi ne-am suit în sanie. Mitică, foarte vesel pe drum, mi-a debitat acest frumos aforism :

— Nene Iancule, toate mulțumirile în lumea asta trebuie plătite. Dacă le plătești cu anticipație, îți se par mai ieftine ; dacă le plătești după, îți se par prea scumpe.

— Bravo, Mitică !

— Ei, nu, nene Iancule, pe onoarea mea, să fi dispus eu de părinți care... Dar, în sfârșit !

Am ajuns. Casele lui Mitică luminate a giorno... Sunăm...

Graziella ne'ntâmpină radioasă...

— Gândeam că n'ai să vii, îmi zice.

— Se putea să nu ascult, scumpa mea amică, de ordinele d-tale ?

Suntem, cu toții, invitați vreo doisprezece inși, toți lume aleasă din litere, științe, arte, dintre care vreo șase reporteri.

Ușile spre sala de mâncare se deschid.

La masă !... Dau brațul Graziellei...

Un prânz împărațesc ! și tot lucruri ușoare :

Mezeluri, salam, ghiudem, limbă, licurini, masline, icre de știucă și negre ; supe de clapon cu patêles ; pană de somn rasol ; clapon ciulamă ; chifteluțe marinate cu tarhon ; pârhoală de nisetru ; patricieni la grătar ; un purcel la frigare ; cataif, tortă ; brânzeturi, fructe diverse ; vin alb, negru, șampanie, etc.

Am mâncat din toate ; trebuia ! ca mai în vârstă în litere, științe și arte, eu stam la dreapta stăpânei casei.

După ce foarte greu m'am ridicat dela masă, pe la zece fără un sfert, am trecut în salon, unde ne așteptau țigări, țigarete, cafele, *des bonbons et des liqueurs* — adică pe românește bomboane și lichioruri... Imi beau cafeaua și zic amfitrionului meu încet :

— Dragă Mitică, am consumat frumos, n'am ce zice ; îți mulțumesc... Eu trebuie să mă retrag ; mâine, foarte de dimineață, am treabă și sunt și cam rebegit de vremea asta; trebuie să mă culc mai devreme... Cum am face rost de o sanie ?

— Ei, bravo, răspunde el, nene Iancule ! Cum se poate să pleci așa, fără țăl ?

Și râde...

— Vezi că mâine trebuie... zic eu.

Dar el mă'ntrerupe :

— Peste poate, nene Iancule ! are Graziella să cetească un studiu nou al ei ; nu ți-am spus că, după masă, e și o surpriză... mare?... Uite-o, te caută.

M'a găsit Graziella... La rândul ei, îmi dă brațul și trecem, urmați de toată lumea, în alt salon, unde trebuie să ascultăm lectura studiului celui nou :

„Femea în istoria și în poezia poporană a Românilor, în trecut, în prezent și'n viitor...”

Acest studiu va constitui subiectul a trei conferințe ce se vor ținea de către autoare la Ateneul român.

Ce mai încapă vorbă ?... s'a isprăvit !...

Ne așezăm pe fotoliuri... Autoarea la masă, între două candelabre ; eu, în fața ei ; lângă mine, cam la spate, Mitică ; de jur împrejur, ceilalți, mai tineri ca mine în litere, științe și arte.

Și începe...

„Tabla Capitolelor. — Introducție : Ce a fost femeia în timpii primitivi, în antichitate, în evul mediu, în timpii moderni... Ce are a fi, ce trebuie să fie în timpii viitori. — Cap. I : Femeia la Români, în istoria și în literatura poporană, poezie, basme, proverbe, zicători, ghicitori, etc., ca bunică, mamă și soacră, ca soție, fiică, nepoată și noră... în trecut...”

Și așa mai departe, în prezent și'n viitor.

După citirea tablei capitolului, Mitică s'apleacă la urechea mea și, râzând înfundat, îmi șoptește :

— Țal ! nene Iancule...

Eu întorc gâtul să-i răspund ceva ; iar autoarea, ridicând ochii de pe teancul de file, zice foarte grațios, dar destul de imperativ :

— Mă rog, a se asculta toți când se citește !...

Și citește...

Simt, la un moment, capul prietenului Mitică dela spate, căzându-mi dulce pe umăr... mă'ntorc și-i zic ridicându-l :

— Ce faci, Mitică ?

— Mă rog, a nu se conversa nimeni când se citește !...

... Și citește...

..Voi, patruzeci și nu știu câte mii de sfinți Mucenici !... Să spun pe larg chinul meu ?... de ce ?... Să-și facă un martir din jertfa lui o glorie ?... nu ! asta i-ar întuneca aureola... A mea trebuie păstrată pură, luminoasă, strălucitoare !... N'am furat-o !... Totuși, chinul mă biruie... Casc odată, că s'aude peste masă, de unde, cu un zâmbet grozav :

— Mă rog, a nu se căsca !...

... Și citește... Și Mitică, dela spate, e fericit pe umerii bunului său amic, nenea Iancu.

... Insfârșit, la două și zece ante-meridiane, Introducția și două părți ale primului capitol s'au citit... Rămân așa dar a se citi în viitoarele ședințe, după masă, urmarea din primul, celelalte două capitole și concluziunea, apoi notele...

Toți s'au ridicat de pe fotoliuri. Aplause...

S'au risipit straniile celeste visuri ale chinului trecut dincolo de marginile puterii de'nregistrare a conștiinței !... Scutur din umărul meu pe Mitică... Voiu să mă ridic... Nu pot... Sunt amorțit... înțepenit... Amicul meu, reconfortat, mă ajută, făcând să-mi trosnească încheieturile... Sunt în picioare... Sărut mâna crudei Grazielle... Mitică mă duce până la sanie.

— Dragă Mitică, mulțumesc din suflet pentru buna ta invitațiune ! am petrecut minunăț — onoare ție !... zic eu cu un ton pe care filosoful meu îl înțelege până'n fund...

— De ! nene Iancule ; eu ți-am spus : așa e în lumea asta — a se plăti orice consumație !

— Mână, birjar !

E un ger !... Sania se deslipește cu greu din loc și pornește scrâșnind, pe când amicul meu îmi strigă, râzând, infinitiv :

— Țal ! Nene Iancule !... a se revedea !

Mă'ntorc și-i strig și eu, categoric :

— A se slăbi, Mitică !

DINTR'UN CATASTIF VECHI...

Să mă ierte confrații noștri reporteri dacă nu rămân totdeauna uimit de rezultatele activității lor... Eu am cunoscut în copilăria mea, înainte de a merge la școală, pe patroana reportajului român ; și iată de ce zic „patroana“.

Toate corporațiile bine organizate au câte un patron sau chiar câte doi : pianiștii au pe Sf. Cecilia ; vânătorii, pe Sf. Hubertus ; călăreții, pe Sf. Gheorghe ; chiriașii, pe Sf. Gheorghe și pe Sf. Dumitru ; doftorii, pe Sf. Cosma și Damian ; birjarii pe Sf. Ilie ș.c.l.

Și să se noteze bine că pe vremea când trăiau acești patroni, nu se știa nici de Chopin, nici de pianolă ; armele cu repetiție nu se inventaseră încă ; societățile pentru îmbunătățirea rasei cavale și Creditul urban nu erau înființate ; despre antisepsie și roate de cauciuc nici po meneală...

Tot astfel, când eu am cunoscut-o pe patroana reportajului român, nu se pomenea de serviciu telegrafic și telefonic nici cu fir, dar încă fără fir ; nu se știa de căi ferate, de biciclete, de automobile, de atâtea ș'atâtea mijloace de locomoțiune și de corespondență, de care se bucură confrații reporteri actuali.

Ușor îi vine întrepidului confrate astăzi, firește !

Telefonul... Allo !... Un enorm scandal... O crimă groaznică... o tragică sinucidere... un sinistru colosal... o catastrofă pe C.F.R...

„Mână, *cheuffeur* !...“

Și, „în mai puțin de trei sferturi de ceas, cu o viteză de o sută de kilometri pe oră, am ajuns cei dintâi la locul dezastrului ; am scos carnetul și am notat rezultatul primelor noastre investigațiuni, pe care țe

comunicăm telefonic ziarului nostru... Cititorii noștri vor afla cei dintâi... etc."

Să fi poftit însă întrepidul confrate, să mă facă să aflu cel dintâi, atunci când dela București până la Ploești se călătorea în birjă de Herasca cu coviltir și codirlă ¹, cu patru cai în rând, doi la oiște și doi la cetlău ².

La 9 dimineața ieșai din București pe la capul podului Mogoșoaii și, după trei opriri, (la Săftica un sfert de ceas, la han la Țigănești două ceasuri și jumătate de prânz, și iar un sfert de ceas la Puchenii-Dorobanțului), intrai în Ploești, p'în straja Bucureștilor, pe la 6 trecute seara... O diligență făcea odată pe zi cursa de poștă între cele două orașe; astfel, scriai din capitală o scrisoare luni după prânz; o aducea marți seara diligența, și o primea adresantul în Ploești miercuri la amiază.

Și totuși, serviciul de reportaj îl făcea cocoana Luța, dela Sf. Voievozi din Ploești, cu o celeritate ³ și cu o exactitate, care ar putea face gelos pe cel mai neadormit dintre confrății noștri speciali în materie.

Niciodată provincialii nu eram jinduiți de știri de senzație din țară și din capitală mai ales; și firește că cei dintâi care le aflam eram noi, mahalagiii dela Sf. Voievozi, vecinii coanei Luței.

Văduvă; posedând o avere modestă; ocupându-se cu preparațiunea medicamentelor inofensive, a sulimanului pentru obraz, a boielii de păr și a lepădatului, după farmacopeea ⁴ orientală; prezicând în cărți, în drojdii de cafea, în palmă, după uitătură, prezentul, viitorul și trecutul; făcând serviciul de mică corespondență intraurbană, scrisă sau orală — îi rămânea destul timp ca să nu negligeze un moment măcar serviciul de reportaj; și să nu uit a spune că, deși primise o educațiune foarte 'ngrijită, fiind de o politeță, de o discreție și de o urbanitate exemplare, cocoana Luța, nu știa nici să scrie nici să citească, cu niciun fel de slovă. În schimb însă, ce memorie!

Dar să dăm, până una alta, o probă de reportajul ei...

Câțiva ani înainte de unirea principatelor, s'a petrecut în Muntenia, un scandal senzzațional, cum se zice astăzi, menit să emoționeze îndeosebi pe creștinii pravoslavnici de „ambe-sexe”, cum se zicea pe-atunci.

Dela cine l-am aflat noi mahalagiii dela Sf. Voievozi din Ploești, atunci când nu se pomenea de gazete?... Dela cine altul decât dela

¹ Partea din urmă a carului.

² Prăjină de care se leagă cel de al doilea rând de cai la o trăsură.

³ Repezițiune.

⁴ Artă de a compune medicamente.

cocoana Luța, chemată demult acum, din principatul Valachiei, într-împărăția Cerului.

Și, fiindcă oricine poate n'îțelege că mi-ar fi greu să reconstituesc din memorie, după peste o jumătate de veac o povestire cu atâtea amănunte subtile, mărturisesc dela început că mă voi mărgini să reproduc, după niște hârtii vechi, darea de seamă asupra știrilor cocoanei Luței. Acele hârtii — un dosar gros, învelit într-o cămașă de mucava și legat cu sfoară — le-am găsit din întâmplare în podul unei case dărăpănate dela Sf. Voievozi din Ploești. Sunt toate scrise cu slovă popească; iar d'asupra cămeșii, stă însemnarea: *Catastiful cocoanei Luței*.

În acest prețios dosar, se găsesc notate, atât pe scurt de transcriitor, într-o formă mai puțin originală, cât și pe larg, în forma originală a reporteresei — cum, la citire, mi-o aduc bine aminte — o sumă de anecdote din viața de pe atunci pe care parcă încă o auz pe răposata povestindu-ni-le din viu grai.

Să începem cu scandalul menit să...

Urlă Bucureștii. Încotro te'ntorci tot de pățenia arhipăstorului vorbesc oițele și berbecii.

Ce-i lipsea?... Ce n'avea? ce cu gândul nu gândise când era arhondar la Cernica și pe urmă mai mare peste vătășia de țigani dela Cozia... Și ce om voinic! ce bărbat arătos! ce barbă cuvioasă! și ce venit frumos: peste șaptezeci de mii de galbeni pe an!

Dar Duhul cel rău, pizmașul, s'a însărcinat să turbure liniștea robului lui Dumnezeu; căci, precum aflarăm dela cocoana Luța astă seară, iată cum s'a petrecut pricina.

„De un an și mai bine, chiar peste vreo lună după ce doftorul Limbric (?) s'a fost cununat la Mitropolie, era știut de toată lumea că peste casa lui revarsă acela care-l cununase harul Domnului, ploaie de aur.

În seara cununiei, înaltul slujitor al altarului, vrând să dea binecuvântarea lui tinerei perechi, a rămas încremenit când a dat cu ochii de mireasă; așa s'a simțit trăsnit de nurii ei, încât n'a mai putut cânta mai departe: a nceput să-i tremure glasul și barba, și, venindu-i un fel de istericó, cu căscături și svâcnituri ca de deochi, a rasolit slujba și le-a dat drumul mai degrabă tinerilor cununați să meargă acasă.

Toată noaptea următoare, Duhul cel rău nu i-a dat pace; până la ziua n'a putut bietul părinte să închiză ochii o clipă măcar... tot cu gândul la mireasă. A doua zi de dimineață a pus pe urma căsătoriților fel de fel de gonaci iscușiți — călugări, călugărițe, boieri, cocoane, care se pricep la așa binefaceri, și, aflând că nu prea trăiesc în huzur tinerii căsătoriți, a nceput să le trimită daruri, apoi să-i poftască la masă.

apoi să se poftască el la dânsii ; pe urmă, tot după 'mboldul Duhului, a chemat pe doftorul să-l îngrijească, fiindcă se simțea părințelul cam bolnăvior de piept, nu putea răsufla slobod și-i venea mereu să ofteze — vorba cântecului : de oftat ce-am oftat tare, furca pieptului mă doare ! Azi așa, mâine așa, încet-încet, s'a 'ncins prietenie la toartă între doftor și bolnav ; iar tânăra doftoroae, din zi în zi, speria mai tare lumea cu falaitarurile, cu catifelele, cu blănurile, cu diamanțialele dumneei.

Lumea, cum e lumea, s'a apucat să bârfească — mai ales cocoanele care n'aveau, bărbat să 'ngrijească de piept pe părințelul. Dôftorul, care știa bine cum merge boala și vedea că-i dedese de leac, s'a hotărît ca să astupe gura lumii dușmane, să părăsească pe bolnav, măcar pentru câțeva vreme.

Astfel doar, și-a luat soția și, fără să spună nimica bolnavului, s'a dus cu ea și a ascuns-o la țară, într'o casă boierească. A doua zi, când merge bolnavul la casa doftorului în oraș, o găsește încuiată — și doftoroaia... nicăeri. Aman ! unde-i?... Nu se știe.

Cade bolnav la pat, și rău, și rău, se prăpădește și mai multe nu !... aleargă gonacii și cercetașii în toate părțile, și, de coala până coala, dau de culcușul doftoroaiei... și din vorbă 'n vorbă, ajung să 'nțeleagă pe cum că, de ochii lumii și ai bărbatului, s'a dus tânăra la țară, până să se mai potolească bârfelele dușmanilor ; dar că și ei îi e dor de părințele, și că noaptea aceea chiar, doftorul are să lipsească, și prin urmare bolnavul poate să poftască.

Cum a auzit bolnavul vestea cea de bucurie, a sărit din pat. Când a 'nserat bine, s'a suit într'o caretă cu patru telegari, îmbrăcat tiptil ca un mirean, însoțit de un credincios, și... mână băiete ! nici caii tăi, nici drumul tău ! Ajungând la izvorul tămăduirii, ca prin farmec ! s'au deschis porțile curții ; în scară l-a 'ntâmpinat tânăra prietină, care l-a luat repede la brațetă și l-a dus înăuntru, într'o odaie din fundul caselor.

Bolnavul, care de atâtea zile suferise de 'nțărcațul leacului, având bătaie de inimă, a 'nceput să tremure din toate 'ncheieturile și atât a zis numa : „Ah ! cum te-ai îndurat să mă lași, *psihachi-mu*?“ (vorbă dulce elinică ; adică pe românește *suflețelul meu*) pe urmă i-a venit rău cu sughiț și s'a așezat pe un divan.

Doftoroaia l-a frecat cu oțet de trandafir pe tâmpile ; bolnavul a deschis ochii galeși și a zis cu mult foc : „Ah ! *psihachi-mu*, spune mai bine că vrei să mă omori ?“ și, simțind că-i vine rău, a năvălit s'o ia 'n brațe, ca să se rezeme, să nu cază jos. Atunci ea a țipat, de frică firește că se prăpădește omul, și a pierit ca o șopârlă printr'o uscioară ascunsă ; și numaidecât tot pe acolo, iăcăță s'a arătat și d.

doftor, și după el, doi arnăuți cu hangerele scoase din teacă și un fecior cu un șorț alb.

— A ! părințele ; d'ăștia mi-ai fost ? umbli noaptea tiptil p'în casele oamenilor, să necinstești femeii cinstite ? Nu ți-e rușine ! Să vezi acu ce operație am să-ți fac !

Bolnavul, mai mort decât viu, a căzut în genunchi ca babele la sfintele daruri, și a mormăit :

— Să nu mă nenorocești, doftorașule !

Arnăuții l-au ridicat de subțiori, l-au așezat și l-au legat bine pe un jeț, cum se face la orice mitropolit pentru îngropăciune. Pe urmă a venit feciorul cu un lighenaș cu săpun și cu briciul — să-l rază.

Bolnavul a dat un răcnet :

— Stați !... să ias' afară slugile, să-ți spui numai o vorbă !

Când au rămas singuri, doftorul și bolnavul... aman, zaman, hâr, mâr : ori barba, ori paisprezece mii de galbeni !

A pornit credinciosul înapoi cu carăta, și pe la două despre ziuă s'a întors cu zece mii, tot cât găsisse în ladă. Pentru alte patru mii, a iscălit părintele o poliță pe termen de trei zile.

După aceea, feciorul a adus pe tavă dulceață și cafea, iar părintele politicos, a zis :

— Da de ce vă mai supărați, taică ?

La trei zile polița a fost achitată. De atunci bolnavul tot mai vrea să se tămăduiască, și, firește, peste casa doftorului plouă harul Domnului ploaie de aur.

Așa spune coana Luța.

Aci se 'ncheie documentul din Catastif. Nu i s'ar putea da ușor crezământ, dacă faptul n'ar găsi confirmare într'o cărticică, probabil inspirată din cercuri jacobine, apărută puțin mai târziu, cu singura deosebire a numelui doftorului : nu Limbric, cum a zis cocoana, ci Lemberg.

Creдем că reproducerea acestor documente astăzi va interesa pe iubitorii de istorii, care sunt prea mărunte ca să poată 'ncăpăa în istorie. Ne propunem deci a da din când în când aici ceea ce ni se va părea mai de samă, din vechiul Catastif.

REPAUSUL DUMINICAL

Petrecerile cu mult înainte pregătite rar se întâmplă să iasă bine ; câtă vreme, cele încinse așa din întâmplare, pe negândite, aproape totdeauna izbutesc frumos...

De ce oare? — De ce, de ne-ce — nu trebuie să ne batem mereu capul să filosofăm, să tot căutăm cauza la orișice... Destul să constatăm cum se petrec lucrurile, și din constatarea asta să tragem învățătura că: nici la petreceri demult puse la cale să nu mergem cu prea mari închipuiri de veselie, și nici să stăm la îndoială când, pe negândite, ni se ivește prilej de petrecere — să mergem cu voie bună, dacă n'avem altă treabă mai serioasă de făcut — zic *mai* serioasă, fiindcă, în viața noastră scurtă și trudită, nici petrecerea nu e ceva atât de nesperios cum spun câțiva înțelepți, unii ursuji și alții fățarnici.

Așa cel puțin gândesc eu, și de aceea am petrecut așa de frumos alaltăieri noaptea.

Joia trecută, 21 Mai, neavând treabă, mă plimbam încet pe calea Victoriei, pe la șapte seara, privind la forfoteala aceea de calești, birji, automobile — ce mulțime! ce eleganță! ce belșug!... cum rar se vede chiar în orașele cele mai prospere — și mă gândeam: cine or fi aceia care au scornit dela o vreme că'n țară e sărăcie, că s'a scumpit traiul și că suntem amenințați de o criză agricolă? ce moftangii!

Pe când gândeam așa, iacătă, dau piept în piept cu amicul meu Costică Parigori — care, contrariu felului său cunoscut de toți, are acum aerul unui om prea puțin vesel.

— Monșer, îmi zice, nevastă-mea s'a dus la țară cu copiii, la neamurile ei, tocmai în Muscel... Eu n'am vrut să merg... mai întâi mi-a fost lene să mă scol așa de dimineață; și pe urmă, drept să-ți spun, nu-mi plac petrecerile patriarhale; eu sunt orașean; mie-mi place orașul... dar... nu duminicile și sărbătorile... N'am văzut ceva mai urât pe lume decât un oraș mare în zilele de repaus dominical! Toate prăvăliile cu obloanele lăsate ca pleoapele în somn!... Ce somn! Peste tot închis!... Să vrei să te spânzuri, n'ai de unde să-ți cumperi un ștreang... Lipsa asta de activitate, de viață, de mișcare comercială, mă apasă pe umeri, mă trage și pe mine la somn; și nu pot dormi măcar — parcă sunt în stare de insomnie... Și când mai văd și toată mitocănia asta parvenită, prostimea asta elegantă, învărtindu-și roatele cu cauciuc în neștire, îmi vine fel de fel de idei... primejdioase... De un ceas umblu să dau de un prieten... parcă toți au intrat în pământ!

— Iată, m'ai găsit pe mine, îi zic eu.

— Bine că te-am găsit, nene Iancule! Afurisit să fie repausul dominical!

— Dragă Costică, recunosc, în adevăr, că un oraș mare în repaus dominical nu este așa de frumos ca în plină activitate; și mie-mi face aceeași penibilă impresie ca și ție.. Decât, ia să ne gândim și la oamenii care muncesc, o săptămână întreagă, de dimineață până seara târziu... Nu le trebuie și lor o zi de odihnă?

— Da, răspunde amicul meu; dar în loc să se odihnească, își fac bășici pe tălpi umblând toată ziua gură-cască, și seara cad morți de oboseală.

— Bine; dar s'au recreat... au petrecut...

— Da! s'au îmbătat!

— Dar ce să facă?... să citească psalmii proorocului David?... Și pe urmă, dă-mi voie să-ți spun că-mi pare rău să te aud pe tine, spirit modern, suflet așa de uman, vorbind astfel despre lumea muncitoare... și asta numai de necazul urâtului... Să presupunem că se'mbată și poporul... Ei! și?... parcă...

— Înțeleg ce vrei să zici!

— ...Ei! apoi?

— Nu știu, monșer; dar sunt plictisit ca un cățel pe care stăpânul l-a uitat încuiat în casă... Îmi vine să urlu de urât... Ai treabă?

— Deloc.

— Unde mănânci astăseară?

— Indiferent.

— Vrei să mâncăm împreună?

— Mai ales.

- Unde zici?
- Unde poștești.

Pornim amândoi la vale. Pe drum, Costică, privind la obloanele prăvăliilor, bombănește mereu... În dreptul lui Capșa, întâlnim pe alt prieten; îl luăm, fără vorbă multă, ca de rechiziție; la răspântia bulevardului, încă doi; îi înhățăm; în dreptul legațiunii rusești, încă unul; e prizonier... Curios lucru! toți foarte plictisiți de repausul dominical; și cu cât banda sporește, cu atât dispare plictiseala! Toți șase — oameni de condiție frumoasă în societate — ajungem, aproape bine dispuși, la Iordache, în Covaci.

Sus, pe terasă...

„Domnilor, zice Costică, trebuie să știți că, grație întâmplării ferice că v'am întâlnit, mi-au fugit din minte niște idei foarte negre... Dacă, adineaori, nu întâlneam pe nenea Iancu, mergeam, cum eram de plictisit, drept la gară, să mă arunc sub roatele primului tren la 'ndemână. Vă mulțumesc... Sunteți salvatorii vieții părintelui copiilor soției mele, care era să citească mâine, la Câmpulung, în „Universul“, încă o nouă tragică sinucidere la stația B. M.!... Ei bine, faptul acesta, că, din fericire, v'am întâlnit, combinat cu faptul, nu mai puțin fericit, că astăzi este ziua mea onomastică, Sf. împărați Constantin și Elena, ne obligă: pe mine să vă rog, iar pe d-voastră să primiți, a face eu cinstite astăseară“.

Il sărutarăm cu toții și, care mai de care, îi urăm:

— La mulți ani, Costică! cu noroc, sănătate și veselie!... Și cinstit socru, dragă Costică!

Pe urmă, din parte-mi, îi cer scuze că am uitat să-l felicit, fiindcă, necăzând sub prescripțiile legii repausului dominical, nu țin niciodată socoteala sfinților.

Costică se 'ntoarce 'n loc și deodată, vesel ca totdeauna, strigă:

— Băiete! aperitive, lista și răcitori în lege! să vie!

Știu c'am petrecut!...

Ce chef!... și, dacă trebuie să fim drepti, Costică a plătit de două ori petrecerea improvizată — și cu bani și cu spirit — ce vervă!... Din când în când, constatând că lăsăm „să se răcească“ paharele noastre pline, ne striga, ridicând pe al său:

— Jos repausul dominical!... Să lucrăm!... lucrați, domnilor!

Iar noi, împărtășind părerile lui, lucram cu stăruință... Ce activitate!

Cinci ore fără 'ntrerupere, pe nerăsuflăte...

Cam pe la deșteptatul rânduricilor — țall!... Aperitive, 18; baterii,

8; șampanii, 12 și 22 pachete de regale... și 5 rânduri de marghilomane.

Foarte — cum m'aș putea exprima în termeni mai aleși, adică mai potrivești? — foarte... gata, coborîm frumos, însă pe tăcute — nu o tăcere lugubră, totuși solemnă... Ne reculegem.

Ajungem jos, unde moțăie câțiva birjari, pândindu-și prada matinală; ne oprim puțin, să aspirăm până 'n adânc praful sănătos ridicat spre firmament de târnul municipal.

Costică, după o sforțare eroică, întreabă :

— Un'e me'gem ?

Noi meditam un moment... Eu ridic din umeri... Ceilalți, ca și mine.

— Bi'jar!

Și câte doi, câte doi, binișor, ne-am așezat frumușel în trei birji. Eu cu Costică pornim în frunte... Zic, eu acuma, lui Costică:

— Un'e me'gem?

Costică ridică din umeri, și pe urmă mă sărută; îi plătesc prompt cu aceeași monetă.

Din Covaci, apucăm la dreapta 'n sus pîn Șelari; din Șelari apucăm la dreapta pîn Lipscani; din Lipscani, la stînga — și Costică mă sărută și zice:

— Eș' du'ce, 'ne Iancule!

— Săn' tu'tă, Co'tică!

— Tu'tă du'ce, 'ne Iancule!

Și râzi... Și, când să mă pupe încăodată, nu știu cum face, că-mi ridică pălăria, care-mi sboară afară din trăsură, înapoi spre Iordache.

— Bi'jar!... pă'ria lu 'nea Iancu!

Oprim... Birjarul mi-aduce pălăria. Costică mi-o pune pe cap... mai îndesat... ca să nu-mi mai sboare... Și râzi... Și ne pupăm du'ce.

Dar unde ne aflăm? Pe bulevardul Colței, aproape de piața Victoriei.

— Un'e me'gem mă, 'mboule?... știi? întreabă Costică pe birjar.

— La Lăptărie, conașule; cum să nu știu?

— E 'mbavo! îi răspunde Costică; și pe urmă către mine: auzi ce ide' f'umoasă a'vut 'mboul!

Dar celelalte două birji nu se mai văd în urma noastră.

— Ne-a t'ădat, ca niște lași, 'ne Iancule!

Aerul dela șosea ne face mult bine. Ajungem la Lăptărie. Plin!

Acolo, cei patru amici, care au sosit, prin calea Victoriei, înaintea noastră, ne așteaptă; ei nu puteau crede că i-am trădat ca niște lași

Câte un pahar de șampanie, la botul calului! — etc.!! etc.!!!

Se face ziuă... Rândurelele au și plecat la vânătoare... Reintrăm în Capitală, în căutarea unui jvarț cu cognac fin... Am găsit...

Ciudat efect face cafeaua tare!... Ni s'a deslegat limba... Ieșim... E lumină mare... O aglomerație... Un accident?... Să anunțăm „Salvarea“!... Ne apropiem...

Un cetățean șade jos pe marginea trotuarului și nu vrea să se scoale, cu toate insistențele sergentului.

— Ce e? întreb pe sergent.

— E repausul dominical, domnule: nu mai poate umbla: trebuie să-l ridic de-aici, să nu-l calce vreo trăsură... Haide, sus!

Și dă să-l ridice; cetățeanul se lasă greu din balamale, scapă din brațele omului ordinii și se așează iar la loc. Il privesc de aproape... îl cunosc... Este un excelent culegător tipograf, om în vârstă și foarte cumsecade. Zic:

— Scoală, monșer, nu face pentru d-ta să te dai în spectacol... ești om serios, tată de familie...

— Ba, pe tat'to! răspunde el.

— Imi pare rău, adaug eu, că n'ai înțeles bine morala mea...

— Ba am înțeles; dar vorba mea e: unde găsim noi acum ciorbă de burtă?

— D-tale ți-ar trebui acum un jvarț cu cognac fin... nu știi ce bine ți-ar face!

— Mof!... am băut acum jvarț la Comșa... ciorbă de burtă! n'auzi?

Dar Costică, foarte 'ncântat de vorbele acestea, zice:

— N'ne Iancule, schembea¹, ca'va's'zică?... știi că are o idee frumoasă! hai la o schembea!

L-am suit pe cetățean în birjă și am pornit la piață. Pe drum cetățeanul dormea strașnic în brațele lui Costică.

— Uite la el, în ce hal! zice Costică... Uite, domnule, efectele nenorocite ale repausului dominical!

— Dragă Costică, zic eu, oricum, lumea noastră are nevoie și de asta, de repaus dominical, după atâta trudă... Și mai la urmă, toți, toți suntem niște... stricați.

Și cu toții ne-am dus prin urmare să ne dregem lângă hală.

Adevărul e că schembeaua dreasă bine, cu puțin ardei roșu, este, la ocazie, superioară cafelei cu cognac fin — dreg... lucru mare!

După schembea, pe la șapte de dimineață, în tojul halei, luăm seama că amicul nostru, culegătorul, a dispărut dintre noi.

¹ Ciorbă în care se pune prapurele mielului.

— Ne-a trădat, zice Costică; amicul d-tale este un laș!

Dar n'apucă să isprăvească vorba, și iată iar amicul meu, spălat și dichisit, cât s'a putut mai bine... A fost la bărbier.

— Ei! acum, unde mergem? îl întreabă Costică.

— Eu, răspunde omul nostru, mă duc la atelier... După repausul dominical începem la șapte... Sunt șef de echipă, nu pot să fac blau¹.

S'a scuzat dacă ne-a făcut cumva vreo necuviință, ne-a mulțumit frumos de cinstea ce i-am făcut și a plecat la treaba lui.

Noi — am dejunat — mai devreme — la Lăptărie — până seara.

1909

¹ A face „blau”: a lipsi dela lucru.

CUPRINSUL

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
Smotocea și Cotocea	5
Leonică Ciupicescu	8
Grand Hôtel „Victoria Română”	12
Temă și variațiuni	16
Om cu noroc!	21
Norocul culegătorului	26
Rromânul	29
Rromânca	31
Savantul	34
Justiție	36
Justiția româna — secția corecțională	40
Arendașul român	43
Un pedagog de școală nouă	46
Despre cometă (Prelegere populară)	57
Emulațiune	64
O ședință la „Junimea” în ajunul Anului Nou	69
Șah și mat	72
Garda civică	75
Politică și* delicatețe	79
Răsplata jertfei patriotice	84
Groasnică sinucidere din strada Fidelității	88
Caut casă...	97

	<u>Pagina</u>
Telegrame	101
Proces-verbal	109
Urgent...	113
High-Life	119
Amici	124
Five O'clock	130
Atmosferă încărcată	136
Tempora...	140
1 Aprilie	144
La Paști	149
De închiriat...	155
Dl. Goe...	159
Vizită...	164
La Moși...	168
Dascăl prost	172
Situațiunea	176
O zi solemnă	181
Premiul întâi	186
Amicul X...	191
Tren de plăcere	195
Ultima oră !...	202
Bacalaureat	207
Petițiune...	211
Cam târziu	216
Mici economii	221
Ultima emisiune...	226
O lacună...	230
Inspecțiune	235
Triumful talentului	243
Cadou	248
Art. 214	252
Bûbico	266
Căldură mare	272
Moșii (Tablă de materii)	278
Românii verzi	280
Lanțul slăbiciunilor	285
La Peleş	289
Infamie...	292

	<u>Pagina</u>
Reportaj	296
Antologie	303
Monopol	309
O cronică de Crăciun...	315
O conferință	323
Mamă...	329
Greu, de azi pe mâine... sau Unchiul și nepotul	334
Duminica Tomii	339
Țal !... ,	344
Dintr'un catastif vechi...	350
Repausul duminical	355

I. L. Caragiale — Opere Vol. II. Ed. I. Buc.
Editura de Stat pentru Literatură și Artă. 1952.
368 pagini + 2 planșe. Ft. 152x175 mm.
Lei 170. Dat în lucru 16.XI.1951. Bun de tipar
9.I.1952 Hârtie edițiunii de 65 gr./m.p. ft.
61x86/34,1. Tiraj 25.000 ex. Coli de tipar 23.
Coli de editură 21,4. Nr. 3702/1950.

Indicele de clasificare pentru bibliotecile
mici: 8R.

